

BANKA --- SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2015

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca aprila 2015, razen če ni posebej navedeno drugače.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

1	MAKROEKONOMSKO OKOLJE	1
1.1	Mednarodno okolje	1
1.2	Gospodarska gibanja v Sloveniji	3
2	GOSPODINJSTVA	6
2.1	Finančno premoženje gospodinjstev	6
2.2	Finančne obveznosti gospodinjstev	9
3	NEPREMIČNINSKI TRG	11
4	SEKTOR PODJETIJ	16
4.1	Financiranje in neto zadolženost podjetij	16
4.2	Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih	20
5	FINANČNI SISTEM	28
5.1	Struktura finančnega sistema	28
6	BANČNI SEKTOR	30
6.1	Strukturne značilnosti bančnega sektorja	30
6.2	Tveganja v bančnem sektorju	34
6.3	Kreditna aktivnost – v pričakovanju obrata	36
6.4	Financiranje bank	41
6.5	Dohodkovno tveganje in izkaz poslovnega izida	48
6.6	Kreditno tveganje	51
6.7	Likvidnostno tveganje	68
6.8	Obrestno tveganje	71
6.9	Valutno tveganje	73
6.10	Solventnost bank	74
7	NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	81
7.1	Zavarovalnice	81
7.2	Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje	86
7.3	Kapitalski trg in vzajemni skladi	88
7.4	Lizinska podjetja	93
8	MAKROBONITETNI NADZOR – SPREMLJANJE UČINKOV INSTRUMENTOV	97
8.1	GLTDF	97
8.2	Omejevanje depozitnih obrestnih mer	102
9	FINANČNA INFRASTRUKTURA	105
9.1	Plačilni sistemi	105
9.2	Sistemi poravnave vrednostnih papirjev	106

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 1.1:	Napoved Evropske komisije izbranih makroekonomskih kazalcev za glavne trgovinske partnerice Slovenije	1
Tabela 1.2:	Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo	5
Tabela 4.1:	Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR	17
Tabela 4.2:	Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih	17
Tabela 4.3:	Financiranje podjetij, stanja in struktura ob koncu leta 2014 v mio EUR in odstotkih	19
Tabela 4.4:	Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah	25
Tabela 5.1:	Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto	29
Tabela 6.1:	Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP	30
Tabela 6.3:	Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)	31
Tabela 6.4:	Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank	32
Tabela 6.5:	Prikaz tveganj BS za slovenski bančni sistem	34
Tabela 6.6:	Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja	48
Tabela 6.7:	Kazalniki poslovanja bank v odstotkih	51
Tabela 6.8:	Struktura razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev bank po skupinah komitentov (v mio EUR in %)	53
Tabela 6.9:	Zamude razvrščenih terjatev po dejavnosti	54
Tabela 6.12:	Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju ter delež teh v celotnih terjativah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih (v mio EUR in %)	58
Tabela 6.13:	Delež prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih	60
Tabela 6.14:	Pokritost razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev z oslabitvami in rezervacijami, v mio EUR in odstotkih	60
Tabela 6.15:	Zavarovanje nedonosnih terjatev po skupinah bank v marcu 2015 v odstotkih	64
Tabela 6.16:	Zavarovanje nedonosnih terjatev po skupinah komitentov v marcu 2015, v odstotkih	64
Tabela 6.17:	Kreditni, pri katerih je banka v letu 2014 unovčila zavarovanja in znesek unovčenih zavarovanj, po vrstah zavarovanj, v mio EUR	65
Tabela 6.18:	Povprečno razmerje med višino novo-odobrenega kredita in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih	66
Tabela 6.19:	Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih kreditov v novoodobrenih kreditih v odstotkih	67
Tabela 6.20:	Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih	67
Tabela 6.21:	Neto devizna pozicija v mio EUR	73
Tabela 6.22:	Stanje, medletna rast ter delež posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF v vseh posojilih, v mio EUR in v odstotkih	74
Tabela 7.1:	Zbrana premija in sredstva izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja	87
Tabela 7.2:	Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala	90
Tabela 7.3:	Uspešnost liziških podjetij in viri financiranja	96
Tabela 8.1:	Raven in zniževanje LTD bančnega sistema in skupin bank, osnovni kazalnik ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter prenosa nedonosnih terjatev na DUTB	99
Tabela 9.1:	Vrednost in število transakcij v plačilnih sistemih TARGET2 in SEPA IKP	105

Slike:

Slika 1.1:	Medletne rasti četrtnega bruto domačega proizvoda v odstotkih (levo) in indeksi cen surovin, 2005=100 (desno)	2
Slika 1.2:	Medletne stopnje rasti inflacije HICP v odstotkih (levo) in zahtevana stopnja donosnosti na državne obveznice v odstotkih (desno)	2
Slika 1.3:	Medletne rasti BDP v odstotkih in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v tekočih cenah v odstotkih (desno)	3
Slika 1.4:	Stopnja varčevanja v odstotkih in delež investicij ter varčevanja v odstotkih BDP za Slovenijo (levo) in evrsko območje (desno)	3
Slika 1.5:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP	4
Slika 1.6:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v odstotkih BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v odstotkih BDP (desno)	4
Slika 1.7:	Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP	5
Slika 2.1:	Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter bruto varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)	6

Slika 2.2:	Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter realna rast bruto plače na zaposlenega v odstotkih (desno)	7
Slika 2.3:	Finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija BDP (levo) ter struktura finančnega premoženja (desno) gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju v odstotkih	7
Slika 2.4:	Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v Sloveniji v mio EUR in odstotkih	8
Slika 2.5:	Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev v odstotkih	8
Slika 2.6:	Obrestne mere za nove vloge gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah do enega leta (levo) in nad enim letom (desno) v odstotkih	9
Slika 2.7:	Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura stanj posojil gospodinjstvom (desno) v odstotkih	9
Slika 2.8:	Obrestne mere za novo-odobrena potrošniška posojila (levo) in stanovanjska posojila (desno)	10
Slika 2.9:	Obremenjenost gospodinjstev z odplačevanjem posojil pri bankah glede na razpoložljiv dohodek v odstotkih	10
Slika 3.1:	Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks cen stanovanj (2010=100) (desno) v odstotkih	11
Slika 3.2:	Medletna rast cen poslovnih nepremičnin – pisarn (levo) ter število transakcij, ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih	12
Slika 3.3:	Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih nad transakcijskimi cenami na kvadratni meter (desno) v odstotkih	12
Slika 3.4:	Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno)	13
Slika 3.5:	Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj (desno) za Ljubljano	14
Slika 3.6:	Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR	14
Slika 4.1:	Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	16
Slika 4.2:	Tokovi financiranja podjetij v tujini letne drseče vsote tokov v mio EUR	17
Slika 4.3:	Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR	18
Slika 4.4:	Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) in primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2013 (desno) v odstotkih	18
Slika 4.5:	Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	20
Slika 4.6:	Celotni dobiček oziroma izguba ter neto dobiček (levo) in celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih (desno) v mrd EUR v letih 2013 in 2014	20
Slika 4.7:	Deleži bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v odstotkih	21
Slika 4.8:	Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno)	21
Slika 4.9:	Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnosti (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga in njihov povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznostih, v mio EUR	21
Slika 4.10:	Finančni vzvod v % (levo) ter neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) za izbrane dejavnosti v letu 2008, 2013 in 2014.	22
Slika 4.11:	Finančni vzvod v % (levo) ter neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) po velikosti podjetij v letu 2008, 2013 in 2014.	22
Slika 4.12:	Distribucija kazalnika neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) in po velikosti podjetij (desno) za leti 2008, 2013 in 2014	23
Slika 4.13:	Finančni vzvod (levo) in neto finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in ostala podjetja v odstotku v letu 2014	23
Slika 4.14:	Neto finančni dolg v letu 2014 ter presežni dolg glede na sposobnost podjetja za odplačevanje dolga v mrd EUR	24
Slika 4.15:	Koncentracija presežnega dolga v letu 2014 mrd EUR (levo) ter presežni dolg po dejavnostih v mrd EUR in delež presežnega dolga v neto finančnem dolgu po dejavnostih v odstotkih (desno)	24
Slika 4.16:	Koncentracija presežnega dolga v 2013 v mrd EUR (levo) ter presežni dolg po dejavnostih v mrd EUR in delež presežnega dolga v neto finančnem dolgu po dejavnostih v odstotkih (desno)	24
Slika 5.1:	Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) in finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno)	28
Slika 5.2:	Struktura finančnih sredstev (levo) in finančnih obveznosti (desno) slovenskega finančnega sektorja v odstotkih	28
Slika 5.3:	Struktura lastniškega kapitala glede na sektor imetnika v evroobmočju ter v Sloveniji (levo), ter lastniška struktura finančnega sektorja v odstotkih (desno)	29
Slika 6.1:	Tržni delež v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih	31

Slika 6.2:	Struktura naložb bank (levo) in medletne stopnje rasti posojil pred oblikovanjem oslabitev (desno), v odstotkih.	36
Slika 6.3:	Novoodobrena posojila podjetjem (levo) in gospodinjstvom (desno) glede na ročnost, dvanajstmesečne drseče vsote, v 1000 evrih.	37
Slika 6.4:	Anketno zaznano povpraševanje po posojilih - podjetja (levo) in gospodinjstva (desno).	37
Slika 6.5:	Anketno zaznani kreditni standardi pri posojilih podjetjem (levo) in posojilih gospodinjstvom (desno).	38
Slika 6.6:	Dejavniki, ki vplivajo na višino kreditnih standardov pri posojanju podjetjem.	39
Slika 6.7:	Obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji in v evroobmočju ter razlika med njimi – do 1 milijon EUR (levo) in nad 1 milijon EUR (desno), v odstotkih oziroma odstotnih točkah.	39
Slika 6.8:	Pribitek na referenčno obrestno mero pri bolj tveganih in povprečnih posojilih podjetjem, po anketi BLS (levo) in za realizirana novoodobrena posojila (desno) v odstotkih.	40
Slika 6.9:	Obrestne mere za posojila gospodinjstvom v Sloveniji in v evroobmočju ter razlika med njimi – stanovanjska posojila (levo) in potrošniška posojila (desno), v odstotkih oziroma odstotnih točkah.	40
Slika 6.13:	Spremembe v obsegu bilančne vsote in grosističnega financiranja v mio EUR (levo) in neto spremembe stanj na grosističnih trgih (obveznosti do tujih bank in izdani dolžniški vrednostni papirji) in pri Evrosistemu v mio EUR (desno)	42
Slika 6.14:	Struktura virov financiranja bank v slovenskem bančnem sistemu (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih	42
Slika 6.15:	Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) ter delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank (desno) v odstotkih	43
Slika 6.16:	Medletna rast vlog nebančnega sektorja (levo) in delež vlog gospodinjstev v bančnih pasivah (desno) po skupinah bank v odstotkih	44
Slika 6.17:	Sektorska struktura vlog nebančnega sektorja (levo) in prirasti vlog gospodinjstev v mio EUR po skupinah bank (desno)	45
Slika 6.18:	Medletna rast vlog gospodinjstev po skupinah bank EUR (levo) in struktura vlog gospodinjstev (desno) v odstotkih	45
Slika 6.19:	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih	46
Slika 6.20:	Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank po glavnih oblikah virov-instrumentov (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih	47
Slika 6.21:	Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo) in razporeditev neto obrestne marže po kvartilih v Sloveniji (desno) v obdobju 2008- mar. 2015	49
Slika 6.22:	Gibanje nominalnega obsega bruto dohodka, neto dohodka in stroškov oslabitev in rezervacij v mio EUR v obdobju 2008-2015 (marec)	50
Slika 6.23:	Poraba bruto dohodka bank v odstotkih (levo) in gibanje donosnosti na kapital ter vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank; dekompozicija ROE (desno);	50
Slika 6.24:	Rast razvrščenih terjatev (RT) in nedonosnih terjatev v odstotkih in zneskih v mio EUR	52
Slika 6.25:	Nedonosne terjatve po skupinah bank in skupinah komitentov za november 2013 (levo) in marec 2015 (desno) v zneskih v mio EUR	52
Slika 6.26:	Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank po skupinah bank (levo) in struktura nedonosnih terjatev bank po skupinah komitentov (desno) v odstotkih	52
Slika 6.27:	Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank po skupinah komitentov (levo) in vpliv prenosov na DUTB na znižanje deleža nedonosnih terjatev po strukturi komitentov (desno) v odstotnih točkah	53
Slika 6.28:	Delež posameznih držav v strukturi nedonosnih terjatev v tujini (levo) in delež tujcev v nedonosnih terjativah bank pred in po prenosih na DUTB (desno) v odstotkih	54
Slika 6.29:	Delež zamud nad 90 dni po dejavnosti, v odstotkih	55
Slika 6.30:	Obseg zamud nad 90 dni po velikosti komitentov (levo) in delež zamud nad 90 dni po velikosti (desno), v mio EUR in odstotkih, za segment podjetij	56
Slika 6.31:	Koncentriranost dolžnikov z zamudo nad 90 dni (levo) in koncentriranost po številu bank z izpostavljenostjo do prvih 50 dolžnikov z zamudo nad 90 dni (desno) v marcu 2015	56
Slika 6.33:	Število začeti stečajnih postopkov konec posameznega leta (levo) in razvrščene terjatve bank do podjetij v stečaju glede na leto začetka stečajnega postopka (desno)	58
Slika 6.34:	Aktivnost in odklon v odstotkih	59
Slika 6.35:	Rast razvrščenih terjatev in oslabitev (levo) in rast razvrščenih terjatev v zamudi nad 90 dni, nedonosne terjatve ter oslabitev za nedonosne terjatve (desno), v odstotkih	60
Slika 6.36:	Pokritost nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %)	61
Slika 6.37:	Neoslabljene nedonosne terjatve na kapital (levo) in pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami in rezervacijami (desno) v mio EUR in odstotkih	61
Slika 6.41:	Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost nedonosnih terjatev (desno) z zavarovanji v odstotkih	64
Slika 6.42:	Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR	66
Slika 6.43:	Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice v odstotkih	68
Slika 6.44:	Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja	69

Slika 6.45:	Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih	69
Slika 6.46:	Terjatve, obveznosti poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja (levo) in stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja (desno)	70
Slika 6.47:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer po skupinah bank v mesecih (desno)	71
Slika 6.48:	Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR	73
Slika 6.49:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi v odstotkih	75
Slika 6.50:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank na posamični osnovi v odstotkih	76
Slika 6.51:	Knjigovodski kapital v bilančni vsoti na posamični osnovi po skupinah bank v odstotkih, mesečni podatki	76
Slika 6.52:	Struktura regulatornega kapitala (levo) in struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) na posamični osnovi za bančni sistem v odstotkih	77
Slika 6.53:	Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto v odstotkih (levo) in struktura kapitalskih zahtev (desno) na posamični osnovi v odstotkih	77
Slika 6.54:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih	79
Slika 6.55:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EMU, podatki na konsolidirani osnovi za junij 2014 v odstotkih	79
Slika 6.56:	Porazdelitev razmerja med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih	79
Slika 6.57:	Uteži tveganja po vrstah kreditne izpostavljenosti na posamični osnovi (levo) in porazdelitev razmerja med obsegom tveganju prilagojene aktive in bilančno vsoti na konsolidirani osnovi za države EU (desno) v odstotkih	80
Slika 7.1:	Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)	81
Slika 7.2:	Zbrana bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)	82
Slika 7.3:	Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic	82
Slika 7.4:	Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih	83
Slika 7.5:	Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)	84
Slika 7.6:	Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja premoženjskih zavarovanj (desno) v odstotkih	84
Slika 7.7:	Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih	85
Slika 7.8:	Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih	85
Slika 7.9:	Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih	86
Slika 7.10:	Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR (levo) ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj kot razmerje (desno)	86
Slika 7.11:	Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja	87
Slika 7.12:	Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih	88
Slika 7.13:	Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) levo in izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in številu izdaj	89
Slika 7.14:	Mesečne neto naložbe v mio EUR nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino	91
Slika 7.15:	Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno)	91
Slika 7.16:	Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)	92
Slika 7.17:	Sredstva investicijskih skladov na prebivalca v tisoč EUR, primerjava z evroobmočjem	92
Slika 7.18:	Obseg novoodobrenih lizinskih poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)	93
Slika 7.19:	Struktura novoodobrenih poslov lizinga premičnin (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih	94
Slika 7.20:	Stanje lizinskih poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni	95
Slika 7.21:	Stanje lizinskih poslov v zamudi nad 90 dni v mio EUR (levo) in delež lizinskih poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (desno) v odstotkih	95
Slika 7.22:	Stopnje rasti stanj lizinskih poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinskih poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih	96

Slika 8.1:	Slika: Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosega GLTDF $\geq 0\%$, oziroma GLTDF $\geq 40\%$	97
Slika 8.2:	Slika: LTD bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter brez upoštevanja prenosa nedonosnih terjatev na DUTB (desno)	98
Slika 8.3:	Slika: Distribucija LTD posameznih bank (levo) in primerjava LTD (posojila pred oslabitvami, brez države) z distribucijo drugih držav EMU (desno) - upošteva 20/33/66/80 percentil	99
Slika 8.4:	Slika: GLTDF bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez Factor banke in Probanke ter izvetij povezanih s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB in odpisov (desno)	100
Slika 8.5:	Slika: Letne spremembe LTD (levo), oziroma spremembe v prvih dveh mesecih leta (desno) ter prispevek posameznih komponent posojil oziroma vlog nebančnega sektorja k spremembi LTD za bančni sistem in skupine bank	100
Slika 8.6:	Slika: Število bank s pozitivnim letnim prirastom posojil, oziroma vlog nebančnega sektorja in zasebnega nebančnega sektorja (levo) ter letni prirast novih dolgoročnih posojil podjetjem (desno)	101
Slika 8.7:	Slika: Struktura pasive bančnega sistema, v odstotkih (levo) ter struktura četrletnih prirastov vlog po sektorjih v mio EUR (desno)	101
Slika 8.8:	Slika: Primanjkljaj likvidnih naložb, da bi vsaka posamezna banka izpolnjevala KL2 (4. korektivni ukrep), po skupinah bank, v mio EUR	102
Slika 8.9:	Slika: Primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje 3. korektivnega ukrepa - "KL2 s pBSp (levo) in 2. korektivnega ukrepa - "KL1 brez pBSp (desno), po skupinah bank, v mio EUR	102
Slika 8.10:	Povprečna obrestna mera za depozite pri slovenskih bankah in hranilnicah brez podružnic, po petih razredih ročnosti (levo), in razpršenost obrestnih mer za depozite gospodinjstev in neprofitnih izvajalcev storitev gospodinjstev z zapadlostjo do 1 leta v evroobmočju (desno), v % za obdobje januar 2012 – marec 2015	103
Slika 8.11:	Razpršenost obrestnih mer za depozite z ročnostjo od 3 do 6 mesecev (levo) in od 6 mesecev do 1 leta (desno) pri slovenskih bankah brez podružnic in zgornja meja za razreda ročnosti (povprečje dnevni EURIBOR + pribitek), v %, za obdobje januar 2012 – marec 2015	103
Slika 9.1:	TARGET2-Slovenija, domača in čezmejna plačila: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno)	106
Slika 9.2:	Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET2-Slovenija in SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije	106
Okvirji:		
Okvir 4.1:	Financiranje in zadolženost majhnih in srednje velikih podjetij (MSP)	25
Okvir 6.1:	Vpliv uvedbe enotnega bančnega nadzornega mehanizma na nadzor slovenskega bančnega sistema	32
Okvir 6.2:	Gibanje posojilnih pogojev pri posojilnih podjetjih v Sloveniji, Evroobmočju in izbranih članicah Evroobmočja.	40
Okvir 6.3:	Ukrepi Vlade RS in Banke Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema	56
Okvir 6.4:	Nedonosne terjatve v državah Evropske unije	62

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRİK	Brazilijska, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije
CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
DVP	Dolžniški vrednostni papirji
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association
EFTA	European Free Trade Association
EIOPA	The European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMF	European Mortgage Federation
EMU	Ekonomsko in monetarna unija
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU16	Evroobmočje
EU27	Članice Evropske unije
EU3	Članice Evropske unije pred širitvijo 1. 5. 2004, ki niso članice evroobmočja (Danska, Švedska, Velika Britanija)
EU8	Poljska, Madžarska, Češka, Slovenija, Slovaška, Estonija, Latvija, Litva
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
EU-SILC	The European Union Statistics on Income and Living Conditions
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FESE	Federation of European Securities Exchanges
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LJSEX	Nekdanji indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki se je izračunaval do oktobra 2010.
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (angl. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, denominirane v evrih
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PID	Pooblaščenca investicijska družba
SBI 20	Nekdanji slovenski borzni indeks
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada

VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)
WFE	World Federation of Exchange
ZBS	Združenje bank Slovenije
Z-Doh	Zakon o dohodnini
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje liziških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

V letu 2014 je razvoj sistemskih tveganj finančnega sistema zaznamovala postopna in vse bolj prepričljiva gospodarska rast in s tem oživljanje poslovnega cikla ter na drugi strani zelo počasen in negotov obrat finančnega cikla. Stabiliziranje makroekonomskih razmer je pomemben pogoj za ponovno oživljanje finančne aktivnosti bank in drugih segmentov finančnega sektorja, kot so lizing družbe, investicijske družbe in zavarovalnice.

Nadaljevanje domačega gospodarskega okrevanja, ki še vedno prevladujoče temelji na izvozni aktivnosti podjetij in premalo na rasti domače potrošnje in zasebnih investicij, bo pomemben dejavnik lažjega finančnega prestrukturiranja podjetij. To poteka posebej intenzivno v zadnjih treh letih, ko se je finančni vzvod podjetij znižal za 23 odstotnih točk, na ne več izstopajočih 112%. Že od začetka finančne krize je zniževanje finančnega vzvoda predvsem posledica zniževanja dolžniških obveznosti in v precej manjši meri povečevanja lastniškega kapitala. To dejstvo je doslej zaviralo večjo investicijsko aktivnost podjetij, ki je nujna za stabilnejšo gospodarsko rast. Podjetja so vse do leta 2013 povečevala pozicijo neto upnikov do drugih sektorjev v finančnih transakcijah, kar je oteževalo gospodarsko okrevanje. Šele v preteklem letu so podjetja pričela z zniževanjem svoje tekoče presežne finančne pozicije in to kljub neto negativnemu letnemu finančnemu toku, ki se je nadaljeval že tretje leto zapored. Samo pri slovenskih bank so se podjetja lani razdolžila za dodatnih 1,7 mrd EUR in še za dodatno tretjino milijarde pri tujih bankah, kar samo potrjuje proces bančne disintermediacije do sektorja podjetij, ki ni značilnost samo slovenskih bank. Vendar se bo ta proces v prihodnjem obdobju prav zaradi gospodarskega okrevanja upočasnil. Sposobnost servisiranja dolga slovenskih podjetij se je lani izrazito izboljšala, saj se je neto finančni dolg v razmerju do EBITDA znižal tudi na račun podvojitve neto dobička v realnem sektorju. Kljub izboljšanju sposobnosti servisiranja dolga morajo podjetja v bodoče skrbeti za bolj vzdržno razmerje med lastniškim in dolžniškim financiranjem kot v pred kriznem obdobju.

Finančna kriza ni enakomerno prizadela vseh segmentov podjetij. Če so bila v prvem obdobju krize do leta 2012 pod večjim finančnim stresom velika podjetja, kar se je odrazilo v višji povprečni vrednosti bančnega dolga podjetij v stečajju, pa je zadnje obdobje krize močno prizadelo segment malih in srednje velikih podjetij (MSP). Kar 74% celotnega presežnega dolga podjetij, ki se postopoma zmanjšuje, je koncentriranega v segmentu MSP tudi zaradi dejstva, da terjatve malih podjetij niso bile vključene v večjem obsegu v sistemsko možnost prenosa nedonosnih terjatev iz bank na DUTB konec leta 2013 in v zadnjem četrtletju 2014. To nakazuje, da so MSP, ki so bistveno bolj uspešno znižala svoj finančni vzvod v kriznem obdobju kot velika podjetja, še vedno omejena pri bančnem financiranju. Lani se je delež MSP pri dolgoročnih bančnih posojilih, namenjenih predvsem za financiranje investicij, sicer povečal, vendar se je obseg posojil še znižal. MSP potrebujejo več možnosti lastniškega financiranja prek alternativnih finančnih institucij ali prek kapitalskega trga, ki bi tej skupini podjetij omogočil nove investicije in z generiranjem dobičkov pripomogel k zniževanju presežnega dolga. V splošnem za slovenska podjetja velja, da bi njihovo nadaljnje prilaganje finančnega vzvoda moralo v prihodnje v večji meri temeljiti na dodatnem lastniškem financiranju in manj na zniževanju dolga. Prav zniževanje dolga v podjetjih je v preteklosti vplivalo na poslabševanje likvidnosti realnega sektorja in v nadaljevanju na poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja bank. Spreminjanje strukture financiranja podjetij v smeri povečevanja deleža kapitala bo zmanjšalo občutljivost podjetij na negativne šoke v finančnem sektorju.

Spreminjanje strukture financiranja se je odvijalo tudi v bančnem sektorju, vendar bistveno počasneje kot v preteklih letih. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je v drugi polovici preteklega leta in v prvem četrtletju 2015 stabiliziralo na ravni 88%, k čemur je uspešno pripomogla tudi implementacija makrobonitetnega instrumenta omejevanja razmerja med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju pred oslabitvami in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (GLTDF) sredi leta 2014. Ta makrobonitetni instrument je eden redkih poskusov omejevanja finančnega cikla v obdobju krčenja, ki se je z doseganjem zastavljenih ciljev izkazal za relativno uspešnega. Kljub vsemu pričakujemo v prihodnje dodatne spremembe v strukturi financiranja bank. Z okrevanjem gospodarstva bo prišlo do znižanja deleža vlog nefinančnih družb v bilancah bank, medtem ko bodo vloge gospodinjstev v razmerah zgodovinsko nizkih ravni depozitnih obrestnih mer naraščale zelo počasi ali pa se bo njihova variabilnost občasno celo povečala. Kljub temu banke v trenutnih razmerah visoke presežne likvidnosti naj ne bi bile deležne povečanja likvidnostnega tveganja. Nestandardni monetarni ukrepi ECB zagotavljajo bankam relativno poceni in stabilen vir likvidnosti in tudi možnost povečevanja kreditiranja. Tega slovenske banke v preteklem letu niso izkoristile v pomembnejšem obsegu.

Kreditno tveganje se od zadnjega četrtletja preteklega leta znižuje. K temu ni prispeval samo prenos nedonosnih terjatev na DUTB v zadnjem četrtletju 2014, ampak tudi avtonomen proces izboljševanja kakovosti kreditnega portfelja. Prenos nedonosnih terjatev na DUTB v preteklem letu je znižal delež nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni za skoraj tri odstotne točke, medtem, ko so drugi procesi prispevali dodatno znižanje, na 11,4% marca 2015. Proces zniževanja deleža terjatev v zamudi nad 90 dni bi bil še hitrejši, če se banke ne bi soočale s krčenjem obsega poslovanja, ki je rezultat tako nizkega kreditnega povpraševanja, zlasti na strani gospodinjstev, kot zadržanosti bank pri prevzemanju novega kreditnega tveganja. To se kaže v zaostrenih kreditnih standardih bank, ki se le počasi sproščajo v posameznih kategorijah. Še naprej ostaja najslabša kakovost terjatev v segmentu izpostavljenosti do tujcev in v segmentu izpostavljenosti do podjetij, čeprav pri slednjih v bistveno nižjem deležu kot pred začetkom sanacije dela bančnega sistema, na 17,8%. V sektorju podjetij je relativno slabša kakovost portfelja MSP, kar predstavlja večji izziv za njihovo razreševanje zaradi večje razpršenosti. Ta segment podjetij tudi ni bil deležen sistemskega razreševanja slabih posojil v delu bančnega sistema, zato je upravičeno pričakovanje, da bodo banke temu delu portfelja namenile več aktivnosti za prestrukturiranje in razreševanje dolga. Za normalizacijo kreditne ponudbe je pomembno nadaljnje zmanjševanje deleža

nedonosnih posojil v portfelju bank, saj višji delež nedonosnih terjatev znižuje pripravljenost bank za kreditiranje: zaradi višjih stroškov oslabitev, manjše pripravljenosti kreditiranja mejnih primerov komitentov in višje porabe kapitala.

Dohodkovno tveganje bank je ena od redkih oblik tveganj z naraščajočo tendenco. Kljub začasnemu zvišanju neto obrestne marže v preteklem letu, je dobičkonosnost bank omejena zaradi nizke ravni tržnih obrestnih mer, krčenja obsega poslovanja bank in visokega deleža nedonosnih posojil v portfelju bank. Znižanje depozitnih obrestnih mer v preteklem letu je sicer zagotavljalo rast neto obrestnih prihodkov, ki pa se bo v tekočem letu zmanjšala prav zaradi znižanja posojilnih obrestnih mer, visokega deleža naložb v depozite pri tujih bankah in visokega deleža naložb v državne vrednostne papirje. Nizka raven obrestnih mer banke sili v iskanje donosnejših oblik naložb ter hkrati v konkuriranje z nizkimi posojilnimi obrestnimi merami za manj tvegane komitente. Banke so tako soočene z iskanjem novih poslovnih modelov financiranja in vzpostavitve stabilne posojilne rasti. Samo taka prilagoditev bo bankam na daljši rok zagotovila pokrivanje stroškov financiranja ter zadovoljivo mero notranjega generiranja kapitala. Le banke, ki bodo uspešne pri prilagajanju poslovnih modelov in racionalizaciji poslovanja bodo lahko uspešne na enotnem bančnem trgu v pogojih enotnega bančnega nadzora.

Razmere nizkih obrestnih mer so v letu 2014 vplivale na povečevanje obrestnega tveganja v bankah. Banke postajajo bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer zaradi podaljševanja povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer ob povečevanju deleža naložb v vrednostne papirje z daljšim obdobjem prilagajanja obrestnih mer in zniževanju deleža posojil v aktivah bank. Po daljšem obdobju zniževanja obrestnih mer učinkovitost upravljanja z obrestnim tveganjem v bankah pridobiva na pomenu, saj se je verjetnost nadaljnjega zniževanja obrestnih mer močno znižala hkrati pa povečala verjetnost zvišanja obrestnih mer v prihodnosti.

Tveganje solventnosti bančnega sistema se je lani zmanjšalo, a so se hkrati povečale razlike med bankami. S sanacijo dela bančnega sistema se je povečal obseg kapitala in s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB se je zmanjšal obseg izpostavljenosti z najvišjo utežjo tveganosti. Po dokapitalizaciji dveh bank v zadnjem četrtletju preteklega leta se je kapitalska ustreznost bančnega sistema na konsolidirani ravni zvišala nad povprečno vrednost bank v EU, kar pa ne velja za majhne banke. Vzdrževanje visokih kapitalskih količnikov bank bo potrebno tudi zaradi nove evropske regulative, ki uvaja dodatne kapitalske blažilnike z namenom zniževanja cikličnih ali strukturnih sistemskih tveganj. Krčenje kapitalskih zahtev prek zniževanja kreditne aktivnosti in umik bank v manj tvegane a manj donosne naložbe postaja nevzdržen model. Prilagoditev poslovnih modelov novim okoliščinam in novim regulatornim zahtevam pa en izmed glavnih izzivov za banke v prihodnje.

Če je sanacija dela bančnega sistema z izboljšanimi makroekonomskimi razmerami pomembno prispevala k večji odpornosti bančnega sistema na nepričakovane šoke, pa so razmere nizkih obrestnih mer vnesle spremembe v druge segmente finančnega sektorja. Na pomenu ponovno pridobivajo nebančni finančni posredniki, kot so lizing družbe. Na strani varčevanja se je povečalo vlaganje sredstev v investicijske sklade in v druge oblike aktiv. Za razliko od bank ostaja bančništvo v senci bistveno manj regulirano in nadzorovano.

POVZETEK

V začetku leta 2015 so razmere v bančnem sistemu bolj stabilne kot v obdobju pred začetkom procesa bančne sanacije. Poleg pozitivnih učinkov tega procesa so k bolj ugodni oceni tveganj prispevali tudi izboljšanje makroekonomskega okolja in ugodna pričakovanja tako v Sloveniji kot v evroobmočju. Ob zniževanju kreditnega tveganja stopa v ospredje dohodkovno tveganje, ki je v preteklem obdobju negativen naboj črpalo iz kreditnega tveganja, v letošnjem letu pa predvsem iz okolja negativnih obrestnih mer in neugodnih sprememb v strukturi naložb bank v smeri manj tveganih in hkrati manj donosnih.

Kreditno tveganje ostaja med najpomembnejšimi tveganji v bančnem sistemu, vendar na nižji ravni kot pred enim letom. Na znižanje obsega in deleža nedonosnih terjatev (terjatev v zamudi nad 90 dni), marca na 11,4%, so ugodno vplivali dodatni prenosi v zadnjem četrtletju lani iz dveh bank na DUTB, vendar je od druge polovice leta opazen tudi avtonomni tok njihovega zniževanja.

Ob restrukturiranju terjatev do perspektivnih podjetij, ter v manjši meri odpisovanju nedonosnih terjatev in unovčevanju zavarovanj, ostajajo pred bankami izzivi glede reševanja nedonosnih terjatev v majhnih in srednjih podjetij. Ta del portfelja izstopa po relativno slabši kakovosti kot pri velikih podjetjih, predstavlja pa že 64% vseh nedonosnih terjatev do podjetij. Drugi segment, ki po obsegu dlje časa ostaja nespremenjen, po relativni velikosti pa močno narašča, so nedonosne terjatve do tujcev, ki predstavljajo že četrtino celotnih nedonosnih terjatev bančnega sistema, enkrat več kot pred začetkom procesa sanacije bank.

Zaradi naraščanja pokritosti z oslavitvami, ki so do marca dosegle 64%, in obsežne dokapitalizacije bank med decembrom 2013 in decembrom 2014, se je močno povečala odpornost bank do morebitnih večjih izgub. Razmerje med neoslabljenim delom nedonosnih terjatev in kapitalom bank se je s 106% v novembru 2013 znižala na 35%, predvsem pri velikih domačih bankah. Razmerje je še vedno neugodno pri majhnih domačih bankah, ki še ne dosegajo zadostne kapitalske ustreznosti.

Količnika kapitalske ustreznosti (KU) in kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala (KU T1) sta se lani dodatno povečala, prvi na 17,9% in drugi na 17,2% in opazno presegla povprečje držav EU. Izboljšanje je predvsem posledica dokapitalizacij Abanke in Banke Celje in zniževanja kapitalskih zahtev, večinoma zaradi prenosa njihovih terjatev na DUTB, ki je zmanjšal izpostavljenosti z najvišjo utežjo tveganja.

Ob zniževanju tveganja solventnosti za povprečje bančnega sistema in zlasti za velike domače banke, pa ostajajo temu tveganju, kljub izboljšanju v letu 2014, še naprej izpostavljene majhne domače banke.

K izboljšanju kapitalske ustreznosti je tudi lani prispevalo krčenje kapitalskih zahtev, kot posledica nadaljnjega upadanja kreditne aktivnosti bank. Zadnje mesece pa več indikatorjev kaže, da bi lahko prišlo do obrata v kreditiranju nebančnega sektorja. Pri posojilih podjetjem se je začel povečevati obseg novoodobrenih posojil, zlasti dolgoročnih. Obrestne mere bank so se začele pospešeno zniževati in približevati povprečju evroobmočja, kar povečuje njihovo konkurenčnost ter lahko ugodno vpliva na vrnitev dela povpraševanja podjetij, ki se zdaj napaja v

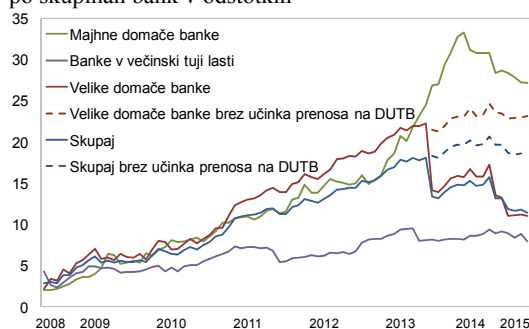
Ocena ključnih tveganj Banke Slovenije za slovenski bančni sistem

Sistemska tveganja	Ocena tveganja za Q4 2014	Ocena tveganja za Q1 2015	Tendenci sprem. tveganja
Makroekonomsko tveganje			→
Kreditno tveganje			→
Nepremičninski trg			→
Tveganje financiranja			→
Tveganje okužbe in velika izpostavljenost			↓
Solventnostno tveganje			↓
Dohodkovno tveganje			↑

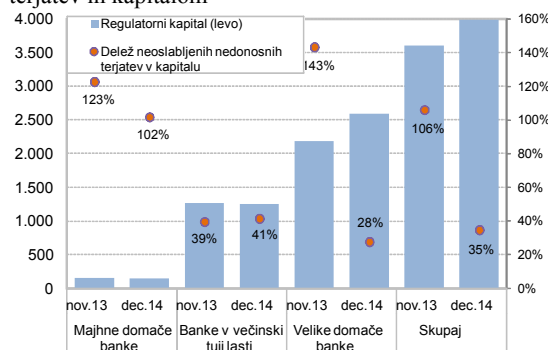
Barvna lestvica:

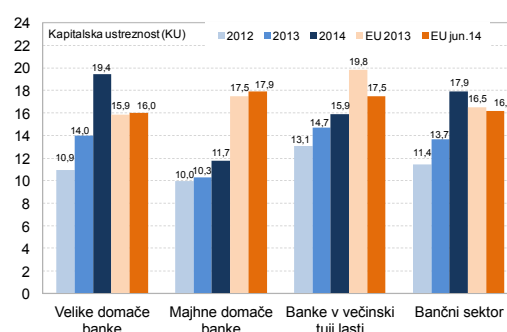
Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank po skupinah bank v odstotkih

Razmerje med neoslabljenim delom nedonosnih terjatev in kapitalom

Kapitalska ustreznost v primerjavi z EU, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih

tujini. Povpraševanje podjetij po posojilih se krepi od začetka lanskega leta, še dlje časa pa, po anketnih podatkih bank velja za povpraševanje velikih podjetij. Gospodinjstva pa ostajajo še naprej zadržana do dodatnega zadolževanja. Potrošniška posojila gospodinjstvom ohranjajo negativno dinamiko kljub izboljšani gospodarski klimi, čeprav se je upadanje začelo ustavljati. Rast je pozitivna pri stanovanjskih posojilih. Relativno nizka zadolženost gospodinjstev in majhen delež slabih posojil v tej skupini komitentov odpirajo prostor za njihovo večje kreditiranje.

Krčenje kreditne aktivnosti v okolju nizkih obrestnih mer zmanjšuje sposobnost generiranja dohodka bank. Znižanju depozitnih obrestnih mer so banke z odlogom začele zniževati tudi posojilne obrestne mere, kar lahko na dohodek bank na kratek rok vpliva neugodno, na dolgi rok pa vzpodbudi večje kreditiranje in vrnitev med komitente dela podjetij, ki se pod ugodnejšimi financirajo v tujini. Zaradi nenaklonjenosti tveganju banke ohranjajo obsežen del naložb v nizko tveganih in nizko donosnih naložbah, večinoma v državne vrednostne papirje. Znižanje kreditnega tveganja pomeni tudi nižje pričakovane stroške oslabitev v primerjavi z preteklimi leti in posledično nižji vpliv na dohodek, vendar zaradi še vedno relativno visokega deleža nedonosnih terjatev bo ta vpliv na dohodek pomemben.

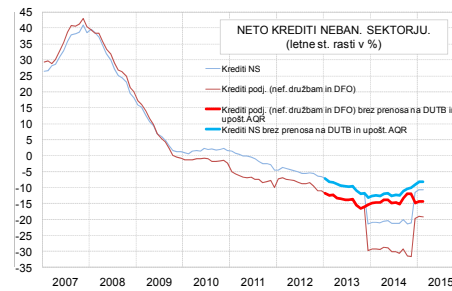
Banke so sicer lani poslovale z višjo neto obrestno maržo, ki je bila predvsem rezultat prenosa nedonosnih terjatev na DUTB ter močnega znižanja depozitnih, v primerjavi s posojilnimi obrestnimi merami. Pospešeno zniževanje obrestnih mer za posojila je za krepitev kreditiranja potrebno, hkrati pa ob krčenju obsega kreditiranja negativno vpliva na dohodkovnost poslovanja. Nenaklonjenost bank do prevzemanja tveganj preusmerja naložbe bank v manj tvegane, a hkrati manj donosne naložbe. V iskanju višjih donosov bi lahko začele banke prevzemati prevelika tveganja na kakšnem drugem področju. Prostor za nadaljnje zniževanje pasivnih obrestnih mer je z znižanjem ravni pod tiste v evro območju omejen. Za ohranjanje višje marže in obvladovanje dohodkovnega tveganja bo v prihodnje ključna kreditna rast in nadaljnje zniževanje slabih posojil v naložbah bank.

Zadolženost podjetij ostaja močan omejitveni dejavnik za porast kreditiranja bank, čeprav se je raven zadolženosti v zadnjih letih opazno znižala. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem je s 120% še vedno nad povprečjem evroobmočja, po dolgu v BDP pa so slovenska podjetja med državami z nižjo zadolženostjo. Dodatno razdolževanje, ki bo temeljilo le na zniževanju dolga, lahko negativno vpliva na razvoj podjetniškega sektorja.

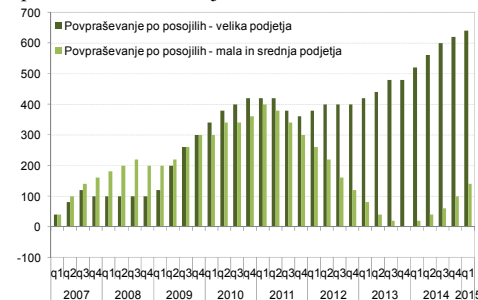
Zaradi nižjega obsega dolga in višjih dobičkov v letu 2014 se je sposobnost podjetij za odplačevanje dolga, merjena s pokazateljem finančnega dolga v EBITDA, povečala. Razdolževanje je močno pri vseh skupinah podjetij, pri čemer majhna in srednja podjetja izstopajo z nadpovprečno visokim finančnim vzvodom. Vendar so hkrati v bolj ugodnem položaju po kazalniku finančni dolg/EBITDA od velikih podjetij, ker pri njih velik del dolga izhaja iz poslovnih in ne le iz finančnih razmerij. Med majhnimi in srednjimi podjetji je več kot polovica takih, ki so brez neto finančnega dolga in ob pogoju pozitivnega denarnega toka sposobna servisirati potencialno zadolženost.

Razdolževanje bank na grosističnih trgih ob njihovi zaprtosti za novo financiranje bank je v preteklih letih pomembno prispevalo k krčenju poslovanja bank in

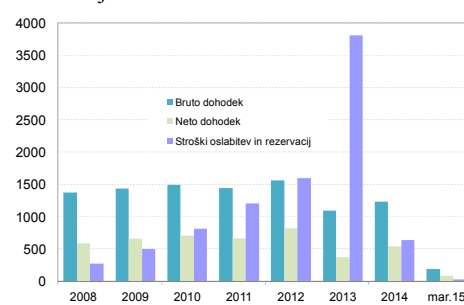
Medletna rast posojil v odstotkih

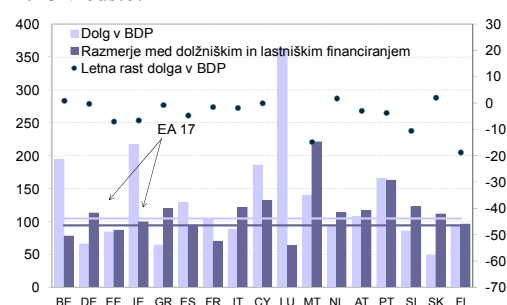
Anketno zaznano povpraševanje podjetij po posojilih, sprememba v četrtletju

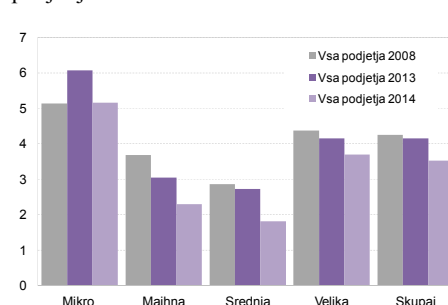
Nominalni bruto in neto dohodek in stroški oslabitev in rezervacij v mio EUR

Primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2013 v odstotkih

Neto finančni dolg/EBITDA v številu let po velikosti podjetij

kreditne aktivnosti. Ta proces se je lani močno upočasnjal, struktura financiranja pa je podobna strukturi pred začetkom obdobja obsežnega zadolževanja bank v tujini: delež posojil pri tujih bankah je s 36% pred začetkom krize padel na 15,4% v marcu, pri ECB je z najvišjega deleža 8,7% konec 2012 ponovno pri le 2,2%. Tveganje refinanciranja se je posledično znižalo, po daljšem obdobju so se tudi banke v večinski domači lasti uspele zadolžiti na grosističnih trgih. Bolj kot za tveganje refinanciranja postajajo banke ranljive pri ohranjanju stabilne strukture financiranja.

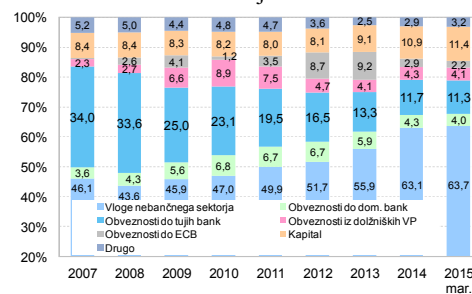
Najbolj stabilen vir, ki pridobiva na deležu so vloge nebančnega sektorja, zlasti vlog gospodinjstev. Marca so medletno rasle po 4,7%, vendar se rast postopoma umirja. Zaradi nizkih in padajočih obrestnih mer se v strukturi vlog povečuje delež vpoglednih, kar povečuje njihovo mobilnost, na eni strani, in znižuje stabilnost financiranja bank, na drugi. Obrestne mere na kratkoročne vloge so že dalj časa pod povprečjem evroobmočja, njihov delež brez vpoglednih vlog se je znižal z 25% na 20% marca letos. Pozitivno ob tem je, da dolgoročne vloge ohranjajo stabilen, 30% delež. Narašča verjetnost, da bo prebivalstvo iskalo bolj donosne alternativne naložbe, kar se že odraža v določeni meri uresničuje z porastom neto vplačil v vzajemne sklade, ob umirjanju dinamike rasti vlog v bankah.

Možnost financiranja bank pri Evrosistemu prek ciljano usmerjenih operacij dolgoročnega financiranja (TLTRO), katerih cilj je vzpodbuditi kreditno aktivnost, pri slovenskih bankah večinoma ni bila izkoriščena. Najeta sredstva tudi niso bila uporabljena za kreditiranje, razlog zadolževanja je le v nizkih stroških financiranja. Razlog za nezainteresiranost bank za vire ECB in tudi za ponujene depozite države, ki tako svoja sredstva plasira pri bankah v tujini, je visoka likvidnost slovenskih bank. Presežna likvidnost se usmerja v nakupe vrednostnih papirjev in ne v kreditiranje. Delež tržne sekundarne likvidnosti je lani narasel na 7,4 mrd ali 17% bilančne vsote bank. Sodelovanje pri programu kvantitativnega sproščanja je prav tako zaenkrat skromno, zaradi majhnih možnosti plasiranja presežne likvidnosti v donosne naložbe.

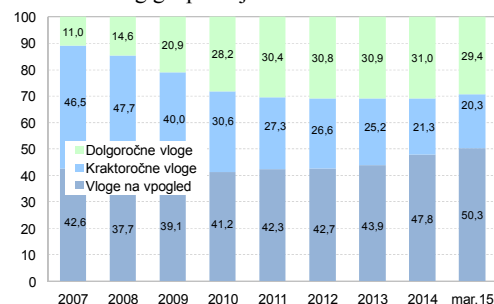
V letu 2014 se je obrestno tveganje v bankah povečalo. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se še vedno povečuje. Decembra 2014 je znašala 8,4 mesecev in se je v enem letu podaljšala za 1,8 mesecev. V okolju izredno nizkih referenčnih obrestnih mer so banke postale bolj izpostavljene tveganju njihovega zvišanja, zaradi sprememb v strukturi bilanc: pri naložbah bank v smeri večjega deleža naložb z daljšim povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer in hkrati nižjimi donosi, pri virih v smeri naraščanja deleža kratkoročnih virov financiranja. Povprečje 3-mesečnega EURIBOR-ja zadnjih 20 let znaša 2,81%, kar močno presega trenutno vrednost teh referenčnih obrestnih mer (povprečje zadnjih treh let za 3-mesečni EURIBOR znaša zgolj 0,27%, za 6-mesečni pa 0,41%).

Nepremičninski trg je v letu 2014 oživel po večletnem stagniranju. Promet s stanovanjskimi nepremičninami se je povečal za skoraj tretjino, okrepil se je tudi promet s poslovnimi nepremičninami. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v zadnjih treh letih močno znižale, v zadnjih mesecih se upadanje cen umirja. Kazalniki precejšenosti stanovanj nakazujejo na zaustavitev padanja cen nepremičnin ter možen postopen preobrat v gibanju cen na tem trgu v prihodnje. K temu lahko ob povečanem

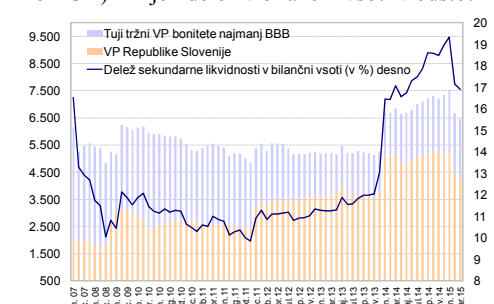
Struktura virov financiranja v odstotkih

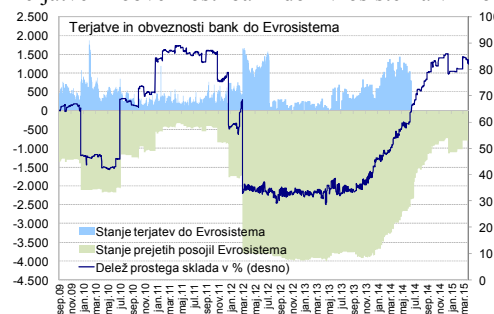
Struktura vlog gospodinjstev v bankah v odstotkih

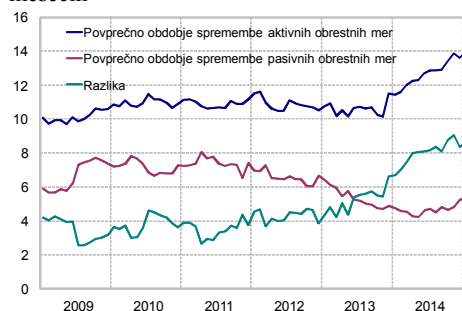
Obseg tržne sekundarne likvidnosti (mes.povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema v mio EUR

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih

povpraševanju prispeva tudi pomanjkanje gradenj novih stanovanj v zadnjih letih. Zniževanje cen stanovanj je še vedno hitrejšo od najemnin, donos lastnikov nepremičnin iz najemnin je bil lani, tako kot v letu 2013, najvišji v zadnjih devetih letih. Dejanske prodajne cene so kljub zniževanju v povprečju še za petino višje od dolgoročno vzdržnih cen.

V poslovanju lizijskih podjetij se je lani v manjšem obsegu odrazilo oživljanje gospodarske aktivnosti. Obseg sklenjenih poslov se je povečal za 14,7%, v tem z nepremičninami za 47%, s premičninami pa za 7%. Na ugoden vpliv gospodarskega okrevanja kaže porast obsega najema strojev in proizvodne opreme ter najema komercialnih vozil, po večletnem upadanju. Kljub temu se je stanje lizijskih poslov lani znižalo za 10,4%. Lizing posli v razmerju do bančnih posojil pomenijo manj kot 14%, kar kaže na relativno omejeno možnost financiranja podjetij in prebivalstva prek lizijskih podjetij. Kljub temu je lizing kot alternativna oblika financiranja v Sloveniji dobro razvit, saj predstavlja višji delež kot v Euroobmočju, 3,6%.

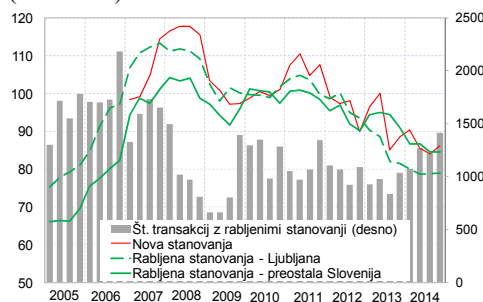
Za lizijska podjetja predstavljajo nefinančna podjetja večje kreditno tveganje od drugih komitentov, tako zaradi relativno večje izpostavljenosti, kot zaradi višjega deleža nedonosnih terjatev. Konec leta 2014 so podjetja medletno povečala obveznosti v zamudi nad 90 dni z 9,5% na 13,1%.

Domače borzno dogajanje je bilo lani pod vplivom zaključka prodaje petih podjetij, ki se je odrazil na rast tečajev in prometa na Ljubljanski borzi. Slovenski borzni indeks SBITO je v devetih mesecih močno naraščal, za 28% glede na konec 2013, vendar se je trend proti koncu leta obrnil. Pozitiven neto tok v investicijske sklade potrjuje, da se med vlagatelje vrača zaupanje. Nizke obrestne mere pri bankah dodatno spodbujajo vlagatelje v bolj donosne naložbe. Ob upadanju donosnosti državnih obveznic so se za financiranje na kapitalskih trgih poleg države odločala tudi podjetja, tudi z izdajo obveznic na tujih trgih, vendar ostaja ta možnost predvsem za uveljavljena podjetja.

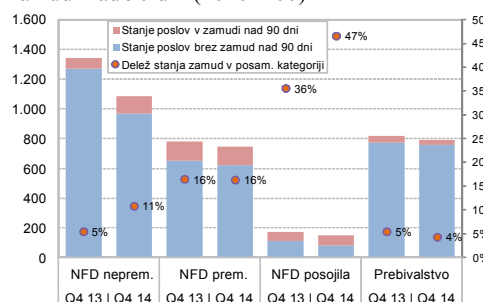
Pozitivni premiki na domačem kapitalskem trgu so predvsem začasne narave, tveganja za slovenski kapitalski trg ostajajo oz. se povečujejo. Umik privatiziranih podjetij z borze bo dodatno zaostrilo razmere na borzi, likvidnost trga se bo dodatno zmanjšala, višina celotne tržne kapitalizacija in promet na borzi pa ne bosta zadostovala za zagotavljanje nemotenega poslovanja borze, kar lahko ogrozi obstoj organiziranega domačega kapitalskega trga. Alternativne možnosti financiranja podjetij bi se s tem močno zmanjšale.

Ugodnejše gospodarsko okolje se je delno odrazilo tudi na poslovanju zavarovalnic. Bruto premije so sicer dodatno upadle, a so kazalniki poslovanja bolj ugodni kot leto prej. Glavno tveganje za zavarovalnice ostajajo nizke obrestne mere, kar omejuje donose na najpomembnejšem segmentu naložb, dolžniških vrednostnih papirjih. V papirjih domačih izdajateljev je 51% vseh naložb zavarovalnic. Delež je sicer za 2,3 o.t. nižji kot pred enim letom, vendar je povečan na segmentu dolžniških papirjev Republike Slovenije. Zagotavljanje zajamčenih donosov in težave z reinvestiranjem zapadlih naložb bo ob ohranjanju nizkih obrestnih mer velik izziv za zavarovalnice. Sicer so rezultati s zavarovalniški stresni testi pokazali, da so slovenske zavarovalnice dobro pripravljene na uvedbo Solvency II.

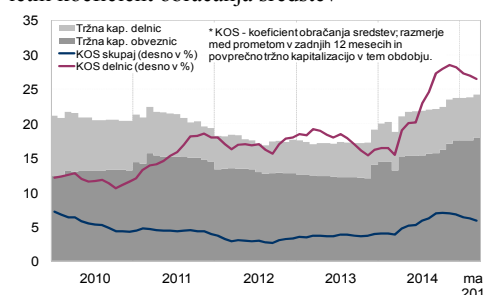
Transakcije s stanovanji in bazni indeks cen stanovanj (2010=100)

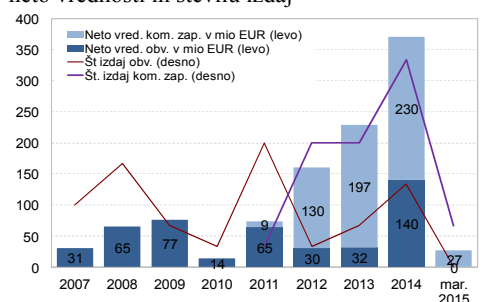
Stanje lizijskih poslov z nefinančnimi podjetji v zamudi nad 90 dni (2010=100)

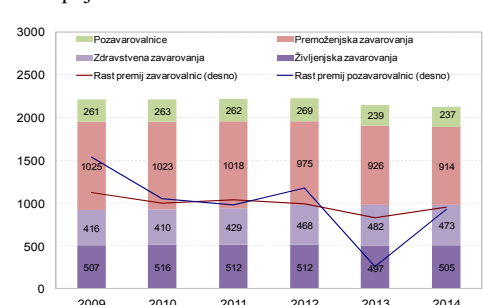
Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev

Izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in številu izdaj

Zbrana bruto premija po vrstah zavarovanj v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih

1 MAKROEKONOMSKO OKOLJE

Povzetek

Makroekonomska tveganja v evroobmočju so se v preteklem letu stabilizirala, kar se odraža v lažjem in cenejšem dostopu do finančnih trgov. Kljub temu gospodarska aktivnost v evroobmočju še vedno precej niha in nekatere negotovosti ter tveganja ostajajo. Tako v Sloveniji kot na evroobmočju so se izboljšali gospodarski obeti. Slovenija je v letu 2014 z 2,6% dosegla relativno visoko gospodarsko rast, zaradi izboljšanja razmer v mednarodnem okolju in povečanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Ključna dejavnika gospodarske rasti sta bila izvoz in investicije države, medtem ko je bil prispevek potrošnje še vedno šibek. V letu 2015 je pričakovana gospodarska rast v Sloveniji dobra dva odstotka, prav tako se kažejo pozitivni trendi pri zaposlenosti in rasti realne bruto plače. Ob izvedeni sanaciji bančnega sistema in pričakovani nadaljnji javnofinančni konsolidaciji so se pri bonitetnih agencijah izboljšali obeti Slovenije v stabilne. Bonitetna agencija Moody's je Sloveniji v začetku leta 2015 povišala bonitetno oceno.

1.1 Mednarodno okolje

Gospodarska rast je bila v evroobmočju lani pozitivna, predvsem zaradi povečane potrošnje gospodinjstev in rasti izvoza, medtem ko je bila investicijska potrošnja še vedno skromna. Kljub temu je bila gospodarska rast z 0,9% šibka, še posebej v petih najpomembnejših trgovinskih partnericah Slovenije¹, med katerimi pozitivno izstopa le Nemčija. Kazalniki zaupanja in gospodarska klima v začetku leta 2015 so nad dolgoletnim povprečjem, kar je podkrepilo napoved Evropske komisije spomladi 2015. Ta v naslednjih letih predvideva krepitev gospodarske rasti tako v evroobmočju kot v najpomembnejših trgovinskih partnericah Slovenije. Pomembnejši dejavniki za ugodnejše gospodarske obete so umiritev razmer na finančnih trgih, znižanje cene nafte in izboljšanje relativne konkurenčnosti ob šibkem evru.

V letu 2014 je bila v evroobmočju spet dosežena gospodarska rast, predvsem zaradi povečane potrošnje gospodinjstev in rasti izvoza.

Tabela 1.1: Napoved Evropske komisije izbranih makroekonomskih kazalcev za glavne trgovinske partnerice Slovenije

	Realni BDP				Stopnja brezposelnosti				Inflacija			
	2013	2014	2015*	2016*	2013	2014	2015*	2016*	2013	2014	2015*	2016*
EU	0.0	1.4	1.8	2.1	10.9	10.2	9.6	9.2	1.5	0.6	0.1	1.5
Evroobmočje	-0.4	0.9	1.5	1.9	12.0	11.6	11.0	10.5	1.4	0.4	0.1	1.5
Nemčija	0.1	1.6	1.9	2.0	5.2	5.0	4.6	4.4	1.6	0.8	0.3	1.8
Italija	-1.7	-0.4	0.6	1.4	12.1	12.7	12.4	12.4	1.3	0.2	0.2	1.8
Avstrija	0.2	0.3	0.8	1.5	5.4	5.6	5.8	5.7	2.1	1.5	0.8	1.9
Francija	0.3	0.4	1.1	1.7	10.3	10.3	10.3	10.0	1.0	0.6	0.0	1.0
Hrvaška	-0.9	-0.4	0.3	1.2	17.3	17.3	17.0	16.6	2.3	0.2	0.1	1.3
Slovenija	-1.0	2.6	2.3	2.1	10.1	9.7	9.4	9.2	1.9	0.4	0.1	1.7

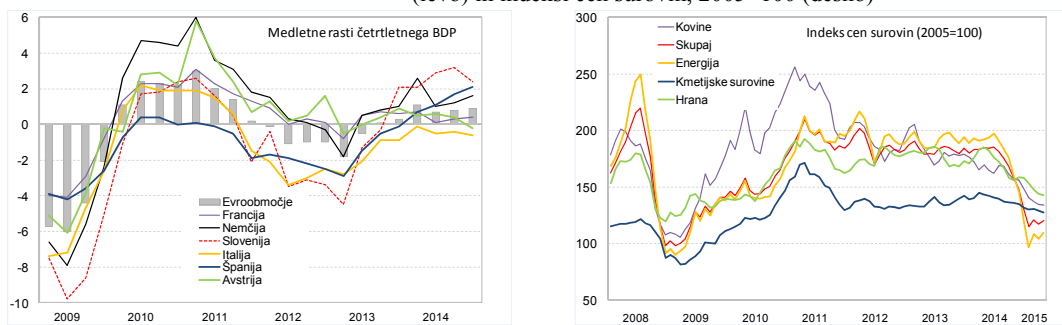
Opomba: Napovedi Evropske komisije so pobarvane sivo.

Vir: Evropska komisija, pomladanska napoved

Napovedano izboljšanje gospodarskih razmer bo ugodno vplivalo na gospodarsko rast v Sloveniji. Kljub temu pa gospodarska aktivnost v EU še vedno precej niha, obstaja pa tudi določena mera negotovosti glede učinkov ekonomskih politik v teku (kvantitativno sproščanje ECB, vzpostavljanje Evropskega sklada za strateške naložbe, Unija kapitalskih trgov).

¹ Najpomembnejši izvozni trg Slovenije ostaja Evropska unija in obsega dobre tri četrtine vsega izvoza. Glavne trgovinske partnerice Slovenije v letu 2014 so bile Nemčija (19,9% celotnega izvoza), Italija (11,8%), Avstrija (9,0%), Hrvaška (7,7%) in Francija (5,1%).

Slika 1.1: Medletne rasti četrtnega bruto domačega proizvoda v odstotkih (levo) in indeksi cen surovin, 2005=100 (desno)

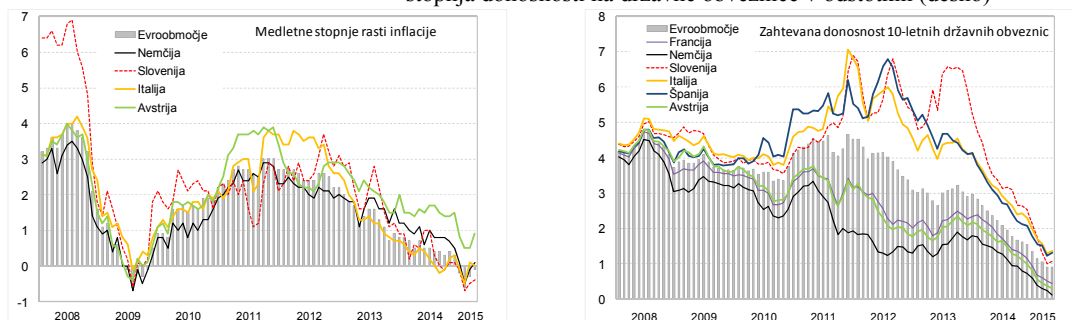
Opomba: Podatki za BDP niso sezonsko prilagojeni.

Vir: Eurostat; IMF podatkovna baza

Tveganje okužbe med državami se znižuje, kar se odraža tudi v lažjem in cenejšem dostopu do mednarodnih finančnih trgov.

Še vedno so v mednarodnem okolju prisotne geopolitične napetosti povezane z ukrajinskim konfliktom. Tveganje se odraža neposredno na izvoz slovenskih podjetij v Rusijo, kot tudi posredno, preko zmanjšane izvoza pomembnejših trgovinskih partneric Slovenije. Tveganje ponovne zaostritve deželnega tveganja je spet naraslo z negotovim političnim povolilnim dogajanjem v Grčiji, kljub temu je stopnja tveganja okužbe na druge države članice sedaj nižja. To se odraža v lažjemu in cenejšem dostopu do mednarodnih finančnih trgov.

Slika 1.2: Medletne stopnje rasti inflacije HICP v odstotkih (levo) in zahtevana stopnja donosnosti na državne obveznice v odstotkih (desno)

Vir: Eurostat

Tveganja nizke inflacije in vztrajajoča visoka stopnja brezposelnosti so razlog za nove nekonvencionalne ukrepe ECB, ki že kažejo pozitivne učinke.

Ugoden vpliv na gospodarsko aktivnost imajo nižje cene surovin, še posebej upad cen energentov ugodno vpliva na nižanje stroškov poslovanja podjetij in povečanje kupne moči gospodinjstev. V Sloveniji ima vpliv na deflacijska gibanja tudi šibko domače povpraševanje in proces notranjega prilagajanja relativnih cen, ki se odraža v zniževanju stroškov dela na enoto proizvoda. Tveganja nizke inflacije so poleg visoke stopnje brezposelnosti v EMU eden pomembnejših razlogov za implementacijo nekonvencionalnih ukrepov ECB. ECB je v letu 2014 in v začetku 2015 nadaljevala z ekspanzivno monetarno politiko, kot tudi novimi nestandardnimi ukrepi s ciljem stabilizirati inflacijska pričakovanja in spodbuditi kreditno aktivnost bank. Učinki ukrepov ECB se prav tako odražajo v upadu zahtevanega donosa na obveznice, kar vpliva na refinanciranje državnih obveznic Republike Slovenije po ugodnejši obrestni meri.

Upad cen alternativnih oblik zadolževanja podjetij bi lahko delno nadomestil še vedno šibko bančno kreditiranje.

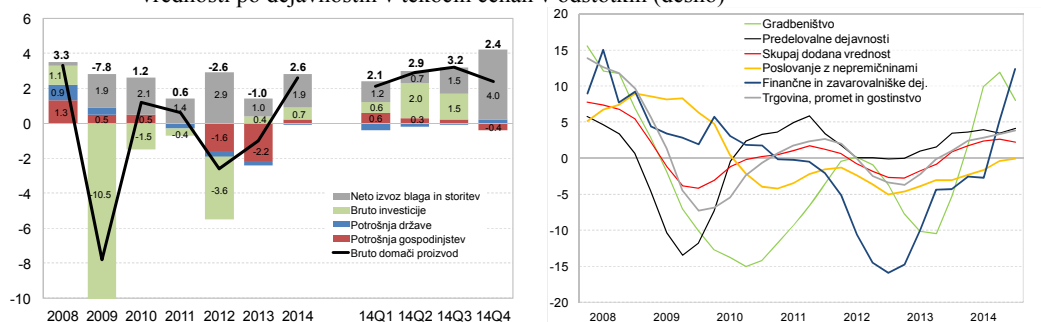
Investitorji zaradi presežne likvidnosti in iskanja višjih donosov v večji meri kupujejo tudi podjetniške obveznice in komercialne zapise, kar se odraža na nižjih cenah zadolževanja podjetij. Tako v evroobmočju kot v Sloveniji se je obseg kreditiranja nefinančnih družb v letu 2014 in začetku 2015 še vedno zmanjševal, čeprav s počasnejšo dinamiko. Ob upadanju obsega kreditiranja bank je gospodarska rast podprta z notranjim financiranjem podjetij in z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev.

1.2 Gospodarska gibanja v Sloveniji

Bruto domači proizvod je v letu 2014 z 2,6% dosegel najvišjo rast od začetka gospodarske krize 2008 v Sloveniji. Rast je posledica izboljšanja razmer v mednarodnem okolju, stabilizacije finančnih trgov, izboljšanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in začetka sanacije bančnega sistema. Ključna dejavnika gospodarske rasti sta bila izvoz in investicije države, zlasti v javno infrastrukturo. Izvoz je v lanskem letu povečevalo predvsem okrepljeno tuje povpraševanje in izboljšana stroškovna konkurenčnost izvoznikov, medtem ko je bil prispevek potrošnje gospodinjstev in države še vedno skromen. Od začetka leta 2014 se pri večini dejavnosti dodana vrednost medletno povečuje. Rast je še posebej izrazita pri predelovalnih dejavnostih; po daljšem obdobju upadanja se je obrnila navzgor v gradbeništvu, okrepila pa se je tudi v večini drugih dejavnosti.

BDP je v Sloveniji predvsem zaradi rasti izvoza in investicij države, dosegel najvišjo rast od nastanka gospodarske in finančne krize.

Slika 1.3: Medletne rasti BDP v odstotkih in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v tekočih cenah v odstotkih (desno)

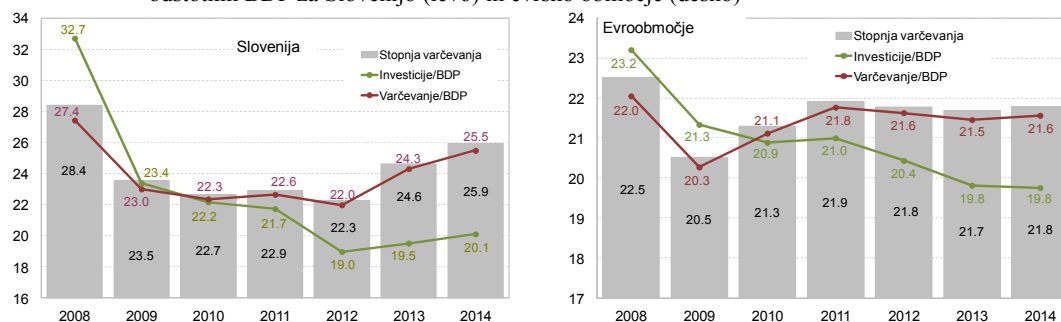

Vir: SURS

Ocenjena gospodarska rast v Sloveniji bo v letu 2015 dobra dva odstotka, pri čemer bo glavno gonilo rasti še naprej izvoz. Po napovedih bodo v prihodnje pomemben delež še vedno prispevale investicije, predvidoma večji delež kot lani bodo imele zasebne naložbe, prav tako se bo postopoma okrepilo končno povpraševanje. Nadaljnje izboljšanje razmer na trgu dela in pričakovana realna rast razpoložljivega dohodka bosta pozitivno vplivali na rast zasebne potrošnje, čeprav zaenkrat gospodinjstva še naprej ostajajo precej previdna. Zaradi nadaljevanja javnofinančne konsolidacije, ki zavezuje Slovenijo k zmanjševanju proračunskega primanjkljaja, bo državna potrošnja predvidoma beležila podoben padec kot v letu 2014. Izboljšanje gospodarskih razmer se odraža tudi v upadajoči stopnji brezposelnosti, ki v Sloveniji ob začetku 2015 ostaja pod evrskim povprečjem, vendar pri 9,4% še vedno visoka.

V letu 2015 lahko po napovedih domačih in tujih institucij, pričakujemo gospodarsko rast pri dobrih 2 %.

Slika 1.4: Stopnja varčevanja v odstotkih in delež investicij ter varčevanja v odstotkih BDP za Slovenijo (levo) in evrsko območje (desno)

Vir: SURS, ECB

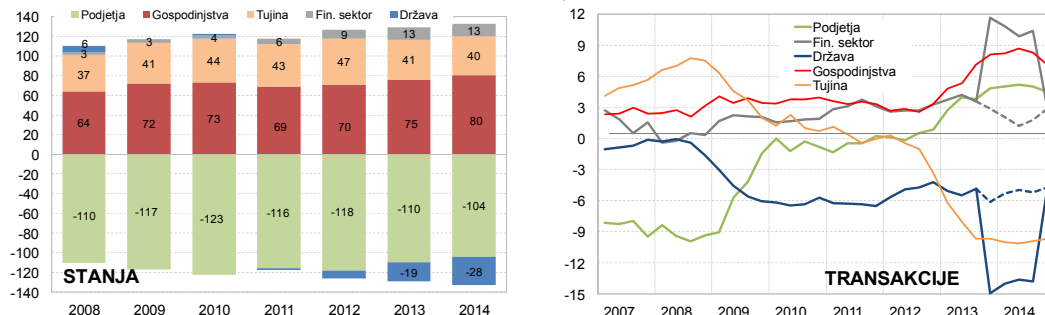
Slovenija v primerjavi s povprečjem evrskega območja izkazuje visok presežek varčevanja nad investicijami, kar je posledica še vedno prisotne zadržanosti pri investiranju in relativno visokega deleža varčevanja. Razlika med varčevanjem in investicijami v Sloveniji se še vedno povečuje in je leta 2014 dosegla 5,4% BDP. V evroobmočju investicije v deležu BDP upadajo od leta 2011, na drugi strani pa varčevanje stagnira; razlika med varčevanjem in investicijami je precej manjša kot v Sloveniji, pri slabih dveh odstotkih.

Razlika med varčevanjem in investicijami v Sloveniji še naprej narašča in precej presega povprečje v evrskem območju.

Podjetja in gospodinjstva še naprej ohranjajo neto pozitivno pozicijo pri transakcijah, vendar ta več ne narašča.

Podjetja še naprej ohranjajo pozicijo neto upnikov do drugih sektorjev v tekočih transakcijah, v katero so prešla ob koncu 2012. Tudi gospodinjstva so še naprej previdna in ohranjajo visoko stopnjo varčevanja in skromno potrošnjo, pri čemer se je trend naraščanja neto pozitivne pozicije ob koncu 2014 obrnil navzdol. To je skladno z naraščajočim kazalcem zaupanja potrošnikov in nekoliko večje končne porabe gospodinjstev. Zaradi dokapitalizacije bank ob koncu leta 2013 in v letu 2014, se je neto negativna pozicija države samo prehodno precej povečala, na drugi strani pa se je povečala neto pozitivna pozicija finančnega sektorja.

Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP

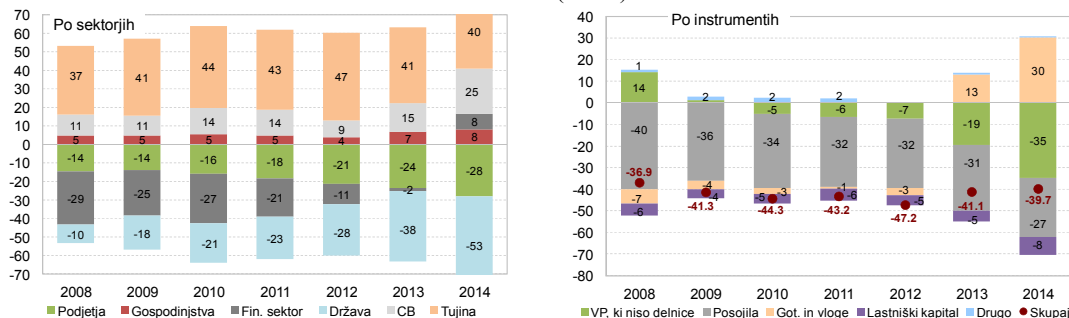
Opomba: Letne transakcije so izračunane na drsečih vsotah štirih četrtletij. Pri finančnem sektorju in državi so s črtkano prikazane transakcije brez učinkov dokapitalizacije ob koncu leta 2013.

Vir: Banka Slovenije, SURS

Pri podjetjih od nastanka krize povečujejo finančne obveznosti do tujine, kar je odraz še vedno omejenega dostopa do domačih bančnih virov in poseg po alternativah.

Skupne neto finančne obveznosti Slovenije do tujine so lani obsegale 40% BDP. Bančni sektor se je še naprej aktivno razdolževal do tujine ter znižal dolgoročne obveznosti pri ECB, kot tudi nadaljeval proces razdolževanja do tujih bank. Ta je bil počasnejši kot v preteklih letih, saj se je odvisnost od tega vira že močno znižala. Na drugi strani se od nastanka finančne in gospodarske krize povečuje zadolženost podjetij do tujine, kar je odraz še vedno omejenega dostopa do domačih bančnih virov financiranja in posledično rasti zadolževanja v tujini. Večja slovenska podjetja se financirajo tudi z izdajami komercialnih zapisov in obveznic pri tujih investitorjih. Rast tovrstnega zadolževanja je bila izrazita v letu 2014, zaradi močne pocenitve teh virov. Zadolženost do tujine je v letu 2014 v večjem obsegu povečala tudi država zaradi izdanih državnih obveznic.

Slika 1.6: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v odstotkih BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v odstotkih BDP (desno)

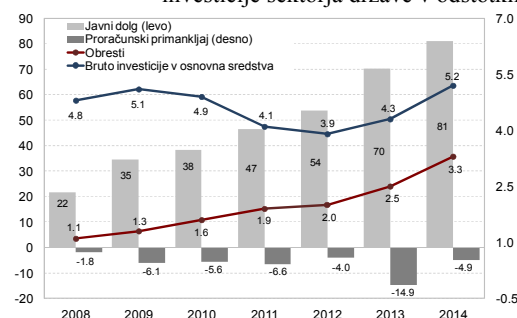
Vir: Banka Slovenije

Tuj lastniški kapital še vedno ostaja na nizkih ravneh in ostaja neizkoriščena priložnost za podjetja pri pridobitvi pomembnega vira financiranja.

Tuj lastniški kapital še vedno ostaja na nizkih ravneh pri 8% BDP in ostaja neizkoriščena priložnost za podjetja pri pridobitvi pomembnega vira financiranja in zmanjšanju visokega finančnega vzvoda. Kljub temu je bilo v letu 2014 izvedenih nekaj večjih prodaj podjetij, ki nakazujejo možnost večjega pritoka tujega kapitala v Slovenijo. Ob koncu leta 2013 se je začela povečevati neto finančna pozicija do tujine pri gotovini in vlogah, kar se je nadaljevalo tudi v letu 2014. Velik del povečanja je na strani centralne banke, so pa svoje terjatve povečale tudi država in banke. Država je povečala vloge in gotovino v tujini tudi zaradi presežene likvidnosti pri domačih bankah.

Javni dolg Slovenije se je v letu 2014 precej povečal in dosegel 81% BDP. Proračunski primanjkljaj države je v letu 2014 znašal 4,9% BDP, kar je zvišalo strošek obresti na 3,3% BDP. Zaradi izrazitega upada zahtevane donosnosti na državne obveznice lahko pričakujemo da se bo strošek obresti v letu 2015 znižal, vendar se bo zaradi pričakovanega proračunskega primanjkljaja v višini 2,9% BDP, javni dolg še nekoliko zvišal. Nadaljevanje javnofinančne konsolidacije in znižanja proračunskega primanjkljaja pod zahtevane 3% BDP ostaja odvisno tudi izvedbe strukturnih reform. Dosedanji javnofinančni ukrepi so povrnili del zaupanja v večjo stabilnost, kar se odraža tudi v zvišanju bonitetne ocene Slovenije.

Slika 1.7: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP

Vir: SURS

Z izboljšanjem gospodarskih razmer in povečanjem zaupanja so se v preteklem letu in v začetku 2015 izboljšali obeti za Slovenijo pri največjih bonitetnih agencijah. Moody's je bonitetno oceno Slovenije povišal iz špekulativne Ba1 na investicijsko Baa3, S&P in Fitch pa sta obete spremenili v stabilne. Poglavitni razlog je stabilizacija bančnega sistema, z obsežno dokapitalizacijo največjih bank in ustanovitvijo DUTB. Kljub temu agencije opozarjajo da izzivi v bančništvu še ostajajo, predvsem zaradi nadaljnjega procesa razdolževanja realnega sektorja kot tudi morebitnega poslabševanja terjatev. Bonitetne agencije kot pozitiven dejavnik opredeljujejo tudi stabilizacijo javnega dolga in nadaljnje ukrepe k fiskalni konsolidaciji. Pomemben del k izboljšanju so prispevale tudi intenzivnejše aktivnosti pri privatizaciji.

Tabela 1.2: Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo

Agencija	Bonitetna ocena	Obeti	Zadnja sprememba
Standard and Poor's	A-	stabilni	19.12.2014
Moody's	Baa3	stabilni	23.01.2015
Fitch Ratings	BBB+	stabilni	02.05.2014

Vir: Ministrstvo za finance

Uspeh nadaljnje javnofinančne konsolidacije ostaja odvisen od sprejetja ustreznih fiskalnih ukrepov, kot tudi izvedbe strukturnih reform.

Moody's je bonitetno oceno Slovenije v začetku leta 2015 povišal, S&P in Fitch pa sta obete v lanskem letu spremenili v stabilne.

2 GOSPODINJSTVA

Povzetek

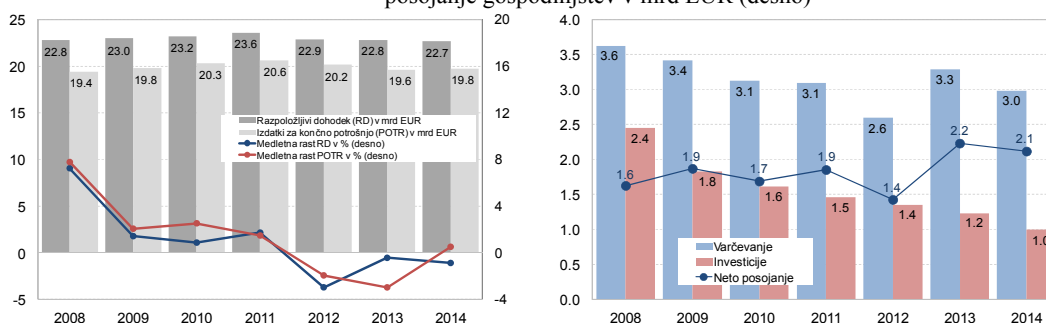
Gospodinjstva v Sloveniji ostajajo relativno nizko zadolžena in ne predstavljajo sistemskega tveganja za slovenski bančni sistem. Delež nedonosnih terjatev bank do gospodinjstev se kljub porastu števila osebnih stečajev ni pomembno povečal. Ob stagnaciji razpoložljivega dohodka so se vloge gospodinjstev v letu 2014 povečale, po njihovem delnem umiku iz domačih bank v letu 2013. V letu 2014 so se finančna sredstva gospodinjstev povečala na 40 mrd EUR, medtem ko so obveznosti ostale pri 12,2 mrd EUR, kar se je odrazilo v povečanju neto premoženja gospodinjstev. Z izboljševanjem gospodarskih razmer, povečevanjem realne bruto plače in zniževanjem pasivnih obrestnih mer lahko v prihodnje pričakujemo večjo aktivnost gospodinjstev pri porabi in naložbah. Z višjimi donosi zadolževanja in upadom obrestnih mer se je v letu 2014 znižala obremenjenost dohodka z odplačevanjem posojil.

2.1 Finančno premoženje gospodinjstev

Razpoložljiv dohodek gospodinjstev ostaja v letu 2014 podoben lanskemu, medtem ko se je v manjšem obsegu povečala potrošnja.

Bruto razpoložljiv dohodek gospodinjstev v letu 2014 ostaja na podobni ravni že tretje leto zapored kljub povišanju realne bruto plače in upadu stopnje brezposelnosti. Na višino razpoložljivega dohodka so negativno vplivali predvsem nižji neto socialni transferji. Zaradi precejšnjega deleža negotovih oblik zaposlitve (za določen čas in preko agencij za posredovanje dela) so se izdatki za končno potrošnjo le malo povečali. Gospodinjstva tako še naprej ostajajo precej previdna in zadržana do potrošnje in ohranjajo visoko stopnjo bruto varčevanja.

Slika 2.1: Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter bruto varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)

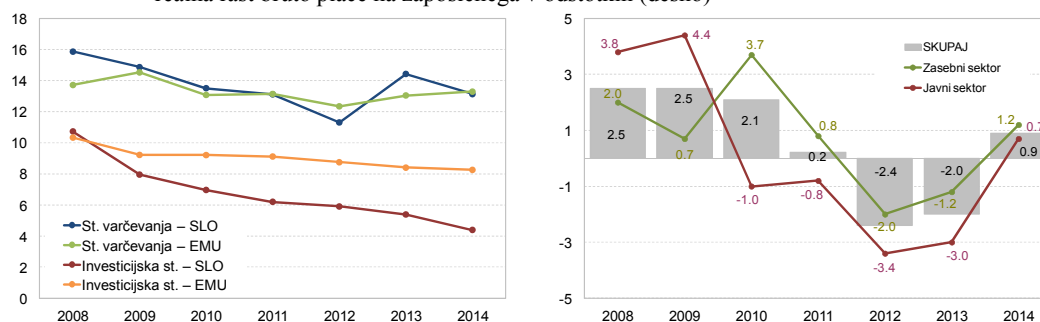

Vir: SURS

Po dveh letih upadanja se je realna bruto plača povečala tako v javnem kot v zasebnem sektorju.

Stopnja varčevanja slovenskih gospodinjstev je primerljiva s povprečno stopnjo v evroobmočju, medtem ko je investicijska stopnja na precej nižji ravni in še upada. S povečevanjem vrednosti kazalnika zaupanja potrošnikov kot posledica optimističnih napovedi glede ravni brezposelnosti, gospodarske rasti v Sloveniji in finančnega položaja v gospodinjstvih, lahko pričakujemo večje povečanje potrošnje in naložb gospodinjstev v letošnjem letu. Pri tem so spodbudni tudi podatki o relativni nizki zadolženosti gospodinjstev, ki omogoča povečanje porabe ob nizkem tveganju. Po dveh letih upadanja se je povečala povprečna realna bruto plača tako v javnem kot v zasebnem sektorju. To sovpada z okrevanjem razmer na trgu dela in povečanjem produktivnosti dela.

Slika 2.2: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter realna rast bruto plače na zaposlenega v odstotkih (desno)

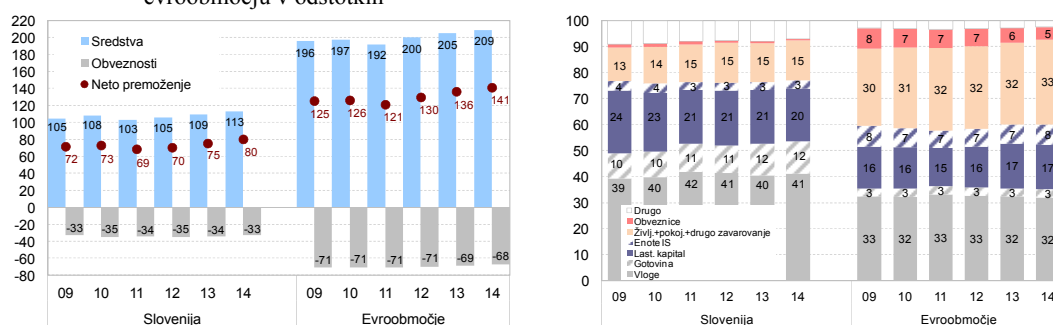

Vir: SURS, ECB

Finančno premoženje gospodinjstev se je v letu 2014 povečalo za 2,55 mrd EUR na 42 mrd EUR, medtem ko so obveznosti ostale pri 12,2 mrd EUR. Neto premoženje gospodinjstev se je tako povečalo na 29,8 mrd EUR oziroma 80% BDP. Delež ustreza približno polovici deleža v evroobmočju. Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v Sloveniji ostaja v letu 2014 podobna lanskemu, kjer je še naprej velik delež premoženja v obliki vlog in gotovine, ki je višji kot v povprečju evrskega območja. Razlika v strukturi je zlasti velika pri življenjskih, pokojninskih in drugih zavarovanjih. Ob nizkemu deležu premoženja v različnih oblikah zavarovanja lahko pričakujemo, da se bo zaradi demografskih sprememb in nižanja pokojnin iz prvega pokojninskega stebra to začelo povečevati.

Gospodinjstva v Sloveniji imajo približno pol manj premoženja v različnih oblikah zavarovanja kot je povprečje evrskega območja.

Slika 2.3: Finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija BDP (levo) ter struktura finančnega premoženja (desno) gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju v odstotkih

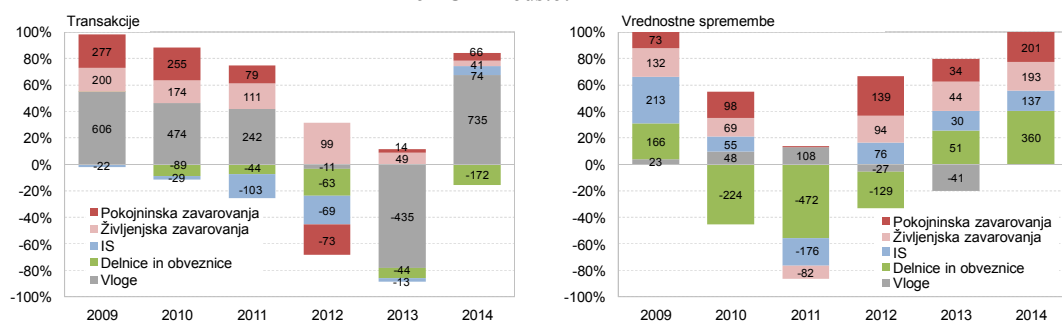

Vir: Banka Slovenije, ECB

Po dveh letih upadanja lahko v letu 2014 opazimo izrazito rast vlog gospodinjstev v Sloveniji. Ob porastu vrednosti delnic in obveznic za 360 mio EUR so gospodinjstva prodala delež tega premoženja tako zaradi številnih prodaj podjetij v letu 2014 kot zaradi unovčevanja dobičkov. Na drugi strani so se prvič po začetku gospodarske in finančne krize povečali neto tokovi naložb gospodinjstev v vzajemne sklade, na kar so vplivala pozitivna gibanja na kapitalskih trgih. Pomemben razlog temu so bila pričakovanja o začetku programa kvantitativnega sproščanja ECB. Z izjemo vlog se je vrednost vseh oblik finančnega premoženja gospodinjstev povečevala kot posledica splošnega izboljšanja gospodarskih razmer.

V letu 2014 so vrednostne spremembe vplivale na porast vseh oblik finančnega premoženja gospodinjstev, razen vlog.

Slika 2.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v Sloveniji v mio EUR in odstotkih

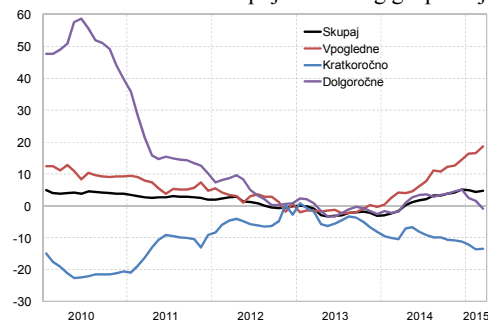

Vir: Banka Slovenije

Vloge gospodinjstev pri slovenskih bankah so se po dveh letih upadanja v letu 2014 ponovno povečale.

V letu 2014 so gospodinjstva povečala vloge v slovenskem bančnem sistemu za 729 mio EUR. Eden pomembnejših razlogov za tolikšno povečanje je vračanje vlog v slovenski bančni sistem, zaradi ugodnega učinka začetka sanacije ob koncu leta 2013. Prirast vlog v bankah precej presega njihov odliv v letu 2013, kar ob majhnih spremembah razpoložljivega dohodka kaže na druge vire povečanja vlog. Gospodinjstva so del sredstev prejela v obliki kupnin ob prodaji delnic podjetij. Samo iz naslova privatizacije večjih podjetij so v letu 2014 prejela dobrih 70 mio EUR kupnine. Poleg tega so v lasti gospodinjstev še lastniški deleži podjetij, ki so v postopku privatizacije v ocenjeni vrednosti dobrih 150 mio EUR. Ta sredstva bi predvsem kratkoročno lahko prešla v depozite, vendar bo na odločitve gospodinjstev vplivala tudi vedno nižja donosnost teh naložb.

Slika 2.5: Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev v odstotkih

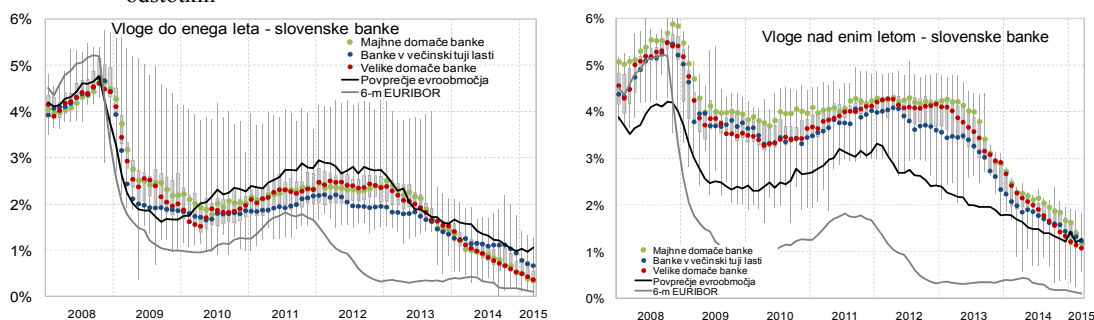

Vir: Banka Slovenije

Večina novih vlog gospodinjstev v letu 2014 ni bila vezanih, temveč le na vpogled. To nakazuje nadaljnjo previdnost gospodinjstev.

Povprečne obrestne mere na vloge gospodinjstev nad enim letom so začele upadati v letu 2013 in so se znižale z 2,8% ob koncu 2013 na 1,1% v marcu 2015. Prav tako so upadle obrestne mere za vloge do enega leta in sicer z 1,5% ob koncu 2013 na 0,4% v marcu 2015. Povprečne obrestne mere za vloge do enega leta so še vedno precej nižje kot v evroobmočju, medtem ko so obrestne mere za dolgoročne vloge po večjem upadu v Sloveniji na primerljivi ravni. Razlike pri obrestnih merah med bankami so se zmanjšale predvsem po likvidaciji dveh manjših bank ob koncu 2013. Po ročnosti najhitreje naraščajo vpogledne vloge, čeprav tudi dolgoročne vloge nad enim letom ohranjajo pozitivno dinamiko rasti. Naraščanje vpoglednih vlog ob upadanju donosnosti varčevanja pri bankah nakazuje verjetnost večje mobilnosti dela vlog v prihodnje.

Slika 2.6: Obrestne mere za nove vloge gospodinjstev in njihova razpršenost pri slovenskih bankah do enega leta (levo) in nad enim letom (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Upad pasivnih obrestnih mer in izboljšanje razmer v gospodarstvu, še posebej na kapitalskih trgih, bi lahko srednjeročno vplivalo na preusmeritev dela depozitov gospodinjstev v bolj donosne naložbe. Ob sedanjih nizki stopnji inflacije oz. deflaciji v Sloveniji so realne obrestne mere še razmeroma privlačne, vendar bodo z rastjo inflacije zanimivejše postajale alternativne oblike naložb. Ob tem se normalizirajo razmere na nepremičninskem trgu, tudi zaradi večje aktivnosti DUTB, kar bi lahko spodbudilo investicije v tovrstne naložbe. Banke tudi po Anketi o bančnih posojilih pričakujejo povečano povpraševanje po stanovanjskih posojilih v prihodnjih mesecih, kar bi na drugi strani lahko pomenilo povečanje tveganja pri bankah zaradi zmanjšanja obsega depozitov. Prav tako bi iskanje višjih donosov v alternativnih naložbah lahko predstavljalo določeno tveganje zaradi višje variabilnosti cen različnih oblik premoženja.

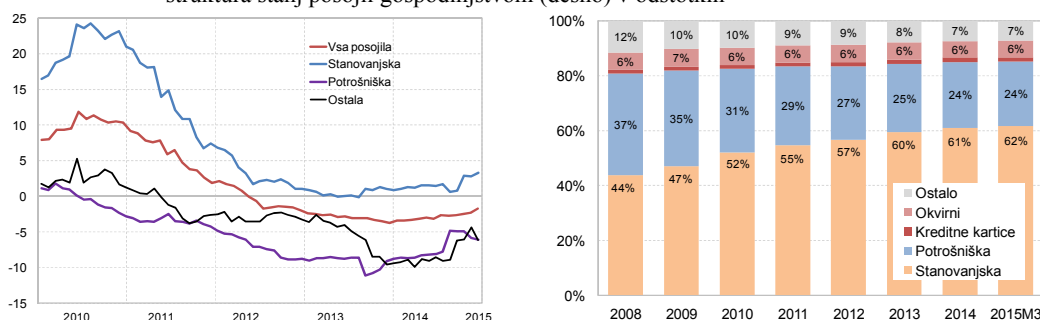
Srednjeročno bi se lahko del depozitov preusmeril v donosnejše naložbe, kar bi lahko imelo pozitivne učinke tako pri podjetjih kot bankah.

2.2 Finančne obveznosti gospodinjstev

Finančne obveznosti gospodinjstev pomenijo 33% BDP oziroma 54% letnega razpoložljivega dohodka. Zadolženost slovenskih gospodinjstev je relativno nizka, pri čemer je povprečje evrskega območja okrog 107%. Gospodinjstva so imela konec marca 2015 8,38 mrd EUR posojil pri slovenskih bankah, od tega je bilo nedonosnih terjatev 374 mio EUR oziroma 4,3%². Nedonosne terjatve so se v letu 2014 povečale za približno 22 mio EUR, kar pa je posledica izrazitega porasta osebnih stečajev fizičnih oseb. Število osebnih stečajev je v lanskem letu preseglo 4000, kar je približno štirikrat več od povprečja prejšnjih let. Glavni razlog temu je sprememba zakonodaje, po kateri ob vložitvi vloge za začetek osebnega stečaja ni potrebno plačati predprijave. Rast števila osebnih stečajev fizičnih oseb se nadaljuje tudi v začetku 2015.

Finančne obveznosti gospodinjstev so med najnižjimi med državami EU in glede na razpoložljiv dohodek približno polovico nižje od evrskega povprečja.

Slika 2.7: Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura stanj posojil gospodinjstvom (desno) v odstotkih

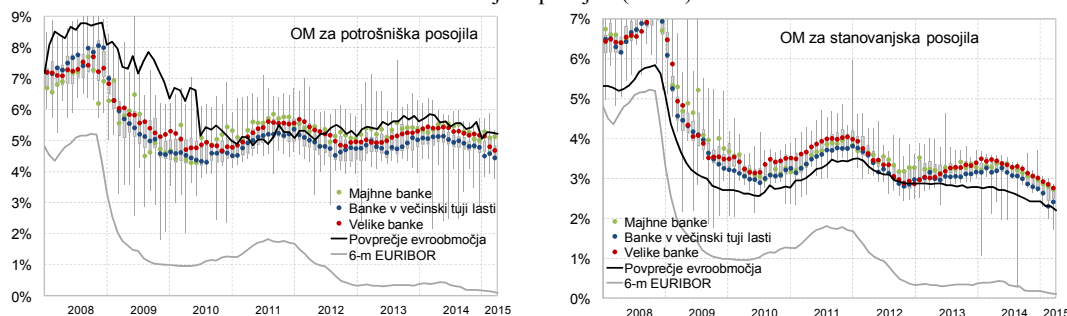
Vir: Banka Slovenije

² Pri tem niso upoštevani obrtniki. Skupaj z obrtniki se delež nedonosnih terjatev poveča za približno odstotno točko.

Ohranja se pozitivna rast stanovanjskih posojil, medtem ko je prirast potrošniških posojil še vedno negativen.

Rast stanovanjskih posojil je bila v celotnem obdobju od nastanka krize pozitivna, medtem ko je pri ostalih posojilih prešla v negativno že v letu 2011. Negativna dinamika je še posebej izrazita pri potrošniških posojilih kot posledica poslabšanja gospodarskega položaja v času krize in ohranjanja visokih kreditnih standardov bank. Vendar v letu 2014 lahko opazimo umirjanje negativne dinamike, kar sovпада z izboljšanjem gospodarskih razmer in finančnega položaja gospodinjstev. Pozitiven trend rasti pri tovrstnih posojilih lahko pričakujemo tudi zaradi upadanja povprečnih obrestnih mer.

Slika 2.8: Obrestne mere za novo-odobrena potrošniška posojila (levo) in stanovanjska posojila (desno)

Vir: Banka Slovenije, ECB

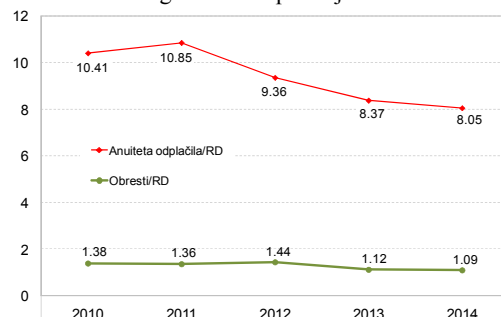
Obrestne mere tako na stanovanjska kot potrošniška posojila se od začetka 2014 znižujejo.

Povprečne obrestne mere na stanovanjska posojila so od konca 2013 upadle za 0,9 odstotne točke, na 2,4% v marcu 2015. Tolikšen upad je posledica stabilizacije bančnega sistema v letu 2014 in pocenitev virov financiranja bank, kar se je odrazilo tudi v upadu aktivnih obrestnih mer. Prav tako so se znižale povprečne obrestne mere za potrošniška posojila na 4,4% v marcu 2015 (upad za 0,7 odstotne točke od konca 2013). Tovrstne obrestne mere so nižje kot v povprečju evroobmočja (5,2% v marcu 2015), medtem ko so obrestne mere na stanovanjska posojila za 0,5% višje. Z zniževanjem aktivnih obrestnih mer se povečuje cenovna dostopnost posojil gospodinjstvom in predvsem manjšim in srednjim podjetjem.

Obremenjenost odplačevanja posojil glede na razpoložljiv dohodek še naprej upada.

Obremenjenost razpoložljivega dohodka gospodinjstev z odplačevanjem dolga za potrošniška in stanovanjska posojila se je tudi v lanskem letu nekoliko znižala. Gospodinjstva so v povprečju za odplačilo anuitet posojil razpoložljivi dohodek obremenila v višini 8,05%, od tega za plačilo obresti 1,09%. Upad obremenjenosti razpoložljivega dohodka z odplačevanjem posojil je pričakovan, zaradi ohranjanja ravni razpoložljivega dohodka in na drugi strani zniževanja stanja dolga gospodinjstev pri bankah. Upad obremenjenosti dohodka z odplačevanjem posojil je prav tako posledica upadajočih aktivnih obrestnih mer. Ta trend se lahko obrne v primeru hitrejšega povečevanja zadolženosti gospodinjstev ter porasta obrestnih mer v prihodnosti, saj je večina dolgoročnih posojil sklenjena s spremenjenimi obrestnimi merami in z relativno visokimi pribitki nad referenčnimi obrestnimi merami.

Slika 2.9: Obremenjenost gospodinjstev z odplačevanjem posojil pri bankah glede na razpoložljiv dohodek v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

3 NEPREMIČNINSKI TRG

Povzetek

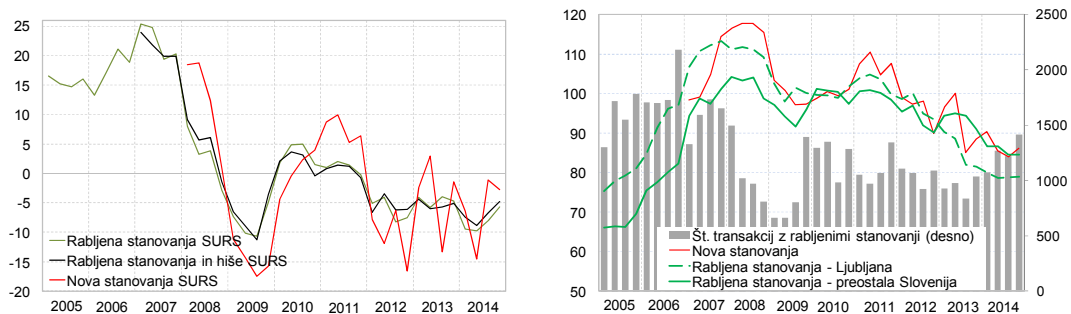
Nepremičninski trg je v letu 2014 oživel po več letih stagniranja. Promet s stanovanjskimi nepremičninami se je povečal za skoraj tretjino, okrepil se je tudi promet s poslovnimi nepremičninami. K povečanem povpraševanju in pripravljenosti za nakup so prispevale cene stanovanjskih nepremičnin, ki so se v zadnjih treh letih močno znižale. Po štirih letih negativne dinamike se je lani povečal obseg novih stanovanjskih posojil, kar nakazuje na postopno stabiliziranje oziroma zaustavitev upadanja cen nepremičnin. Tudi kazalniki precejnosti stanovanj nakazujejo na zaustavitev padanja cen nepremičnin ter možen postopen preobrat v gibanju cen na trgu nepremičnin v prihodnje. Znižanje razmerja med ceno in najemnino je bilo lani najnižje v zadnjih treh letih, v drugi polovici 2014 pa se je po več letih izboljševanja pričela slabšati dostopnost rabljenih stanovanj v Ljubljani. K preobratu v gibanju cen na trgu nepremičnin lahko ob povečanem povpraševanju prispeva tudi pomanjkanje gradenj novih stanovanj v zadnjih letih. Možnost najema stanovanj zaseženih nepremičnin iz neporavnanih kreditnih obveznosti do bank bi omogočila boljše delovanje najemniškega trga.

Trg stanovanjskih nepremičnin

Po podatkih Statističnega urada RS (SURS) so se cene stanovanj in hiš lani znižale v povprečju za 6,5%. Dinamika zniževanja se je med letom umirjala. V zadnjem četrtletju 2014 so se cene rabljenih stanovanj medletno znižale za 5,7%, cene novih stanovanj pa so se po anketnih podatkih znižale za 2,8%, a so med letom nihale. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v zadnjih treh letih močno znižale. V zadnjem četrtletju 2014 so bile cene rabljenih stanovanj od vrha v prvem četrtletju 2008 nižje za 23,1%, cene novih stanovanj pa od vrha v tretjem četrtletju 2008 nižje za 26,9%. Povprečna cena rabljenih stanovanj je po podatkih Geodetske uprave RS (GURS) v letu 2014 znašala 1.460 EUR/m². Najvišja je bila v Ljubljani, 2.020 EUR/m², najnižja pa v Celju, 1.040 EUR/m².

Cene stanovanj in hiš so se v zadnjih treh letih močno znižale, kar je prispevalo k oživitvi nepremičninskega trga v letu 2014.

Slika 3.1: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeksi cen stanovanj (2010=100) (desno) v odstotkih

Vir: SURS

Cene stanovanj in hiš so se v zadnjih treh letih močno znižale, kar je prispevalo k oživitvi nepremičninskega trga v letu 2014. Likvidnost na nepremičninskem trgu se je po več letih upadanja v lanskem letu ponovno povečala. Promet z rabljenimi stanovanji in hišami se je lani povečal za skoraj tretjino v primerjavi z letom prej. Povečal se je predvsem promet z rabljenimi stanovanji v Ljubljani, za 44,7%, kjer so cene tudi najbolj upadle, in sicer za 30,4% v zadnjem četrtletju 2014 od vrha v četrtem četrtletju 2007. Lani je narasel tudi promet z novimi stanovanji, za 10%, k čemur so prispevale tudi prodaje zaseženih stanovanjskih nepremičnin iz neporavnanih kreditnih obveznosti dolžnikov do bank.

Promet z rabljenimi stanovanji in hišami se je lani povečal za skoraj tretjino v primerjavi z letom prej.

K večji likvidnosti na nepremičninskem trgu bi z usklajeno politiko in izboljšanjem zakonodaje na najemniškem trgu, prispevala tudi možnost najema zaseženih nepremičnin iz neporavnanih kreditnih obveznosti do bank in najem stanovanj z možnostjo nakupa (buy-to-let), s poudarkom na neprofitnem najemu stanovanj za mlade in mlade družine. To bi omogočilo tudi vzpostavitev boljše delujočega in večjega najemniškega trga. Dobro delujoč najemniški trg lahko pozitivno vpliva na gradbeno dejavnost, večjo mobilnost prebivalstva in enakomernejši regijski razvoj ter predstavlja edega izmed temeljev za dolgoročno stabilno delovanje trga nepremičnin.

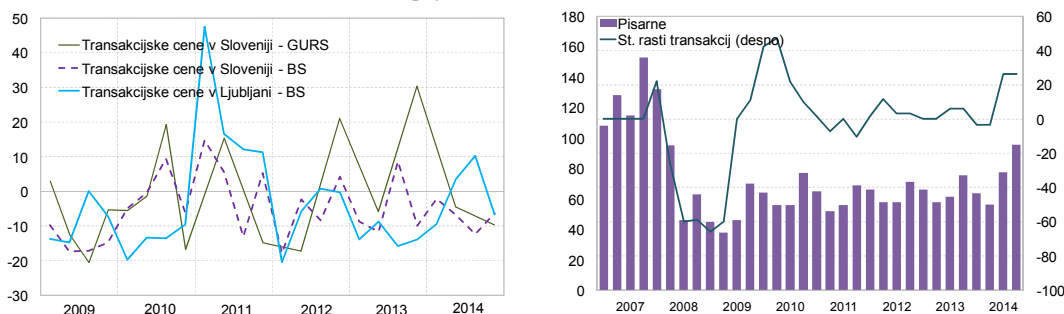
Možnost najema stanovanj zaseženih nepremičnin pri bankah, s poudarkom na neprofitnem najemu stanovanj za mlade in mlade družine, bi prispevala k boljše delujočem najemniškem trgu.

Trg poslovnih nepremičnin

V letu 2014 so se cene pisarn znižale v povprečju za 7%, pri čemer se je promet s poslovnimi nepremičninami močno okrepil.

Cene pisarniških prostorov se se lani znižale v povprečju za 7%. V zadnjem četrtletju 2014 so se cene pisarn medletno znižale za 6,2%, od vrha v tretjem četrtletju 2008 pa so bile nižje za 32,8%. V Ljubljani so se v zadnjem četrtletju 2014 cene pisarn znižale za 6,6% in so bile od vrha v drugem četrtletju 2008 nižje za 35%. Rast cen poslovnih nepremičnin sicer izrazito niha, predvsem zaradi nizke likvidnosti in heterogenosti poslovnih nepremičnin na trgu. Po podatkih Geodetske uprave RS (GURS) se je v letu 2014 močno okrepil promet s poslovnimi nepremičninami³, a predvsem z javnimi prodajami iz stečajnih mas. Z naraščanjem stečajev podjetij v zadnjih dveh letih lahko pričakujemo, da bodo te prodaje prispevale znaten delež tudi v prihodnje.

Slika 3.2: Medletna rast cen poslovnih nepremičnin – pisarn (levo) ter število transakcij, ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih

Opomba: Podatki o rasti cen pisarn se zaradi izboljšane metodologije nekoliko razlikujejo od podatkov, objavljenih v preteklih publikacijah Poročila o finančni stabilnosti. Porazdelitev števila transakcij po kvartalih je ocenjena na podlagi polletnih oziroma letnih podatkov GURS-a.

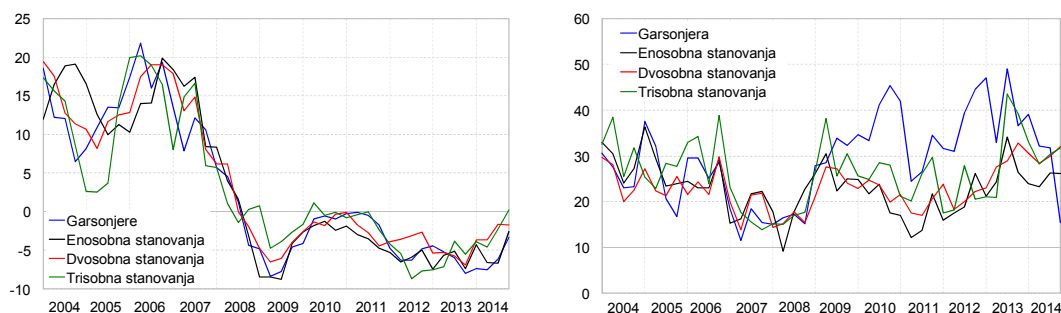
Vir: GURS, preračuni BS

Kazalniki preценjenosti oziroma podcenjenosti stanovanjskih nepremičnin⁴

V letu 2014 se bile oglaševane cene v povprečju več kot četrtno višje od prodajnih cen rabljenih stanovanj v Ljubljani.

V letu 2014 so se oglaševane cene rabljenih stanovanj v Ljubljani znižale že šesto leto zapored, od v povprečju 2,6% pri trosobnih stanovanjih do 6,1% pri garsonjerah. Ob koncu lanskega leta se je zniževanje oglaševanih prodajnih cen stanovanj upočasnilo, rahlo povečale pa so se oglaševane cene najemnih stanovanj. Oglaševane cene so bile lani v povprečju za 28,9% višje od prodajnih cen rabljenih stanovanj v Ljubljani. Razkorak, ki kaže na preценjenost rabljenih stanovanj, se je zmanjšal, potem ko je v letu 2013 dosegel najvišjo vrednost v zadnjih desetih letih.

Slika 3.3: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih nad transakcijskimi cenami na kvadratni meter (desno) v odstotkih

Vir: SLONEP, DURS, GURS, preračuni BS

³ Poslovne nepremičnine vključujejo poslovne stavbe, pisarniške prostore in prostore za opravljanje trgovske, gostinske ali druge storitvene dejavnosti.

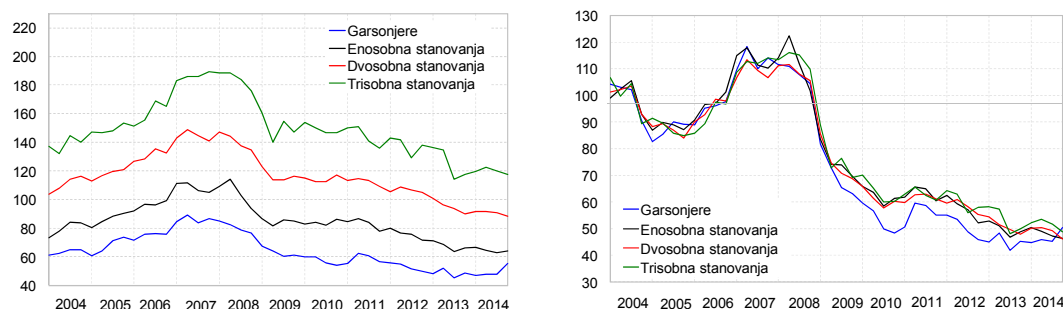
⁴ Podatki o cenah rabljenih stanovanj se zaradi izboljšane metodologije nekoliko razlikujejo od podatkov, objavljenih v preteklih publikacijah Poročila o finančni stabilnosti. Podatki za zadnje četrtletje 2014 so začasni.

Dostopnost stanovanj v Ljubljani, merjena kot razmerje med ceno rabljenih stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač, se je lani izboljšala že sedmo leto zapored. Za nakup stanovanja je bilo potrebno v povprečju nameniti 3 mesečne plače manj kot leto prej. V drugi polovici leta 2014 se je dostopnost stanovanj v Ljubljani pričela slabšati; za nakup stanovanj je bilo potrebno v povprečju medletno nameniti eno mesečno plačo več, kar bi lahko nakazovalo na stabiliziranje cen nepremičnin oziroma zaustavitev padanja cen nepremičnin.

Podobno poslabšanje dostopnosti kaže kazalnik dostopnosti stanovanj z upoštevanjem posojilnih pogojev. Ta se je lani v povprečju sicer izboljšala, a se je v drugi polovici leta prav tako pričela poslabševati. Na poslabšanje so vplivale predvsem v povprečju medletno višje cene rabljenih garsonjer in trosobnih stanovanj ter krajša ročnost stanovanjskih posojil, ki je v povprečju dosegla 18,5 let. Na dostopnost stanovanj so v lanskem letu pozitivno vplivale nižje spremenljive obrestne mere za stanovanjska posojila.

V drugi polovici 2014 se je dostopnost rabljenih stanovanj v Ljubljani, merjena kot razmerje med ceno in plačo, pričela slabšati.

Slika 3.4: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100)⁵ (desno)

Vir: DURS, GURS, Banka Slovenije, SURS, preračuni BS

Razmerje med ceno in najemnino stanovanj (P/E) v Ljubljani se je tudi lani nekoliko znižalo; cene nepremičnin so se v povprečju znižale bolj kot najemnine. Izjema so bile garsonjere, kjer se je razmerje povečalo. Precenjenost stanovanj se je po letu 2007 znatno zmanjšala. P/E je bil lani v povprečju za petino višji od temeljnega razmerja⁶, medtem ko je bil pred krizo v prvem četrtletju 2007 od temeljnega razmerja višji kar za polovico. Lansko leto so bile dejanske prodajne cene tako pri večini stanovanj v povprečju za petino višje od dolgoročno vzdržnih cen, odstopanje je bilo najvišje pri dvosobnih stanovanjih.

Kazalniki precenjenosti stanovanj nakazujejo na stabiliziranje cen nepremičnin ter možen postopen preobrat v gibanju cen na trgu nepremičnin v prihodnje.

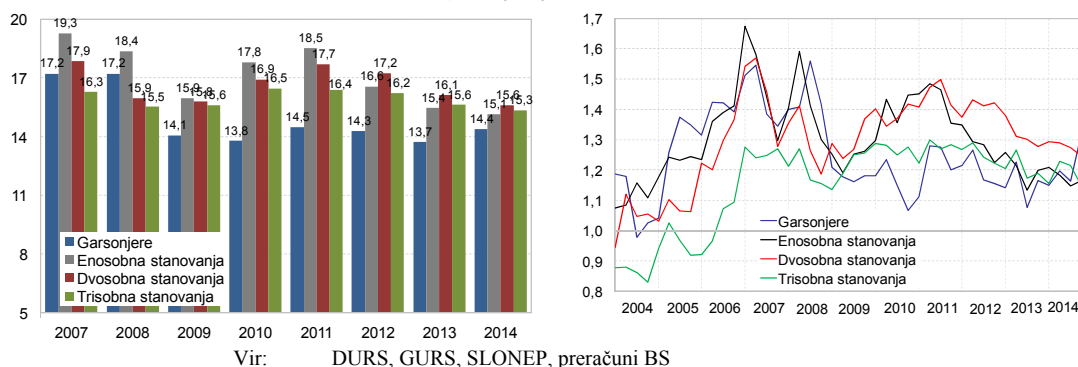
Donos lastnikov nepremičnin iz najemnin je bil lani, podobno kot v letu 2013, najvišji v zadnjih devetih letih in ostaja pri povprečno 6,6% tržne vrednosti nepremičnine za rabljena stanovanja. Relativno visok donos odraža neravnotežja na nepremičninskem trgu. Neravnotežje nakazuje tudi povečanje stopnje preobremenjenosti najemnikov s stanovanjskimi stroški, ki je s 15,2% v letu 2008 narasla na 25,8% v letu 2013 in dosegla povprečje evroobmočja⁷.

⁵ Indeks dostopnosti stanovanj je izračunan kot razmerje med ceno rabljenih stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač z upoštevanjem posojilnih pogojev (2004 = 100) ob predpostavki, da se nakup stanovanja v celoti financira s posojilom, za katerega veljajo pogoji odobritve (ročnost, obrestna mera), izračunani za povprečje bančnega sistema.

⁶ Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, vsaj 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje podatkov in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga tega ne omogočata. Sprememba upoštevanega obdobja bi vplivala tudi na spremembo temeljnega P/E razmerja. Navedene omejitve je potrebno upoštevati pri interpretaciji.

⁷ Vir: Eurostat, SILC; odstotek v deležu celotne populacije najemnikov.

Slika 3.5: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj (desno) za Ljubljano

Dejavniki ponudbe in povpraševanja na trgu nepremičnin

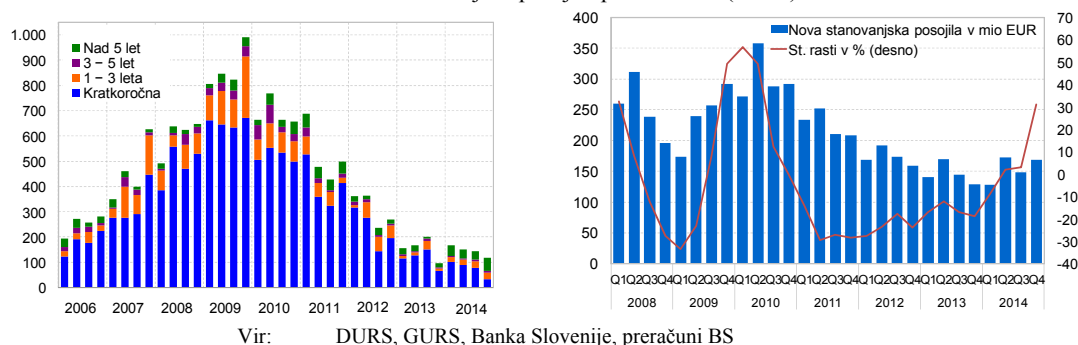
Rast prometa na trgu nepremičnin v lanskem letu se odraža tudi v povečanem obsegu novoodobrenih posojil za nakup stanovanj.

Rast prometa na trgu nepremičnin se odraža v povečanem obsegu novoodobrenih posojil za nakup stanovanj. Po treh letih upadanja so se novoodobrena stanovanjska posojila lani povečala za 6,1% glede na predhodno leto, v zadnjem četrtletju 2014 za skoraj tretjino. Pozitivna dinamika rasti novih stanovanjskih posojil se je nadaljevala tudi v začetku letošnjega leta. To je prvo povečanje obsega novih stanovanjskih posojil v zadnjih štirih letih, ki hkrati ob povečanem povpraševanju in pripravljenosti gospodinjstev na nakup nakazuje na rast cen stanovanjskih nepremičnin v prihodnje.

Medletna stopnja rasti stanja stanovanjskih posojil je bila z 0,8% ob koncu leta 2014 najnižja v zadnjem desetletju, v začetku letošnjega leta pa se je ponovno začela zviševati in v marcu dosegla 2,8%. Apresiasi CHF v začetku letošnjega leta je povečala breme odplačevanja obveznosti slovenskih gospodinjstev. Čeprav se gospodinjstva že od leta 2009 ne zadolžujejo več v švicarskih frankih, v preostalem dolgu ostaja še 14% stanovanjskih posojil gospodinjstev v švicarskih frankih, v primerjavi s tretjino v letu 2008.

Pri novoodobrenih stanovanjskih posojilih je povprečni LTV (Loan-to-Value), razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja danega v zastavo v letu 2014 za bančni sistem ostal na enaki ravni kot predhodno leto, na 67%. Banke v večinski tuji lasti in hranilnice so LTV znižale za povprečno tri odstotne točke na 64%, majhne domače banke pa za dve odstotni točki na 53%. LTV so lani zvišale le velike domače banke, v povprečju za dve odstotni točki, na 71%. V stanju stanovanjskih posojil ostaja razmerje LTV s 53% nizko.

Slika 3.6: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR

Pomanjkanje gradnje novih stanovanj v zadnjih letih lahko prispeva k ustavitvi upadanja oziroma k zviševanju cen nepremičnin.

Banke so bile v zadnjih letih zadržane do kreditiranja gradbene dejavnosti. Novoodobrena posojila gradbeništvu so se v zadnjih petih letih močno znižala. V letu 2014 so banke gradbenim podjetjem odobrile ali reprogramirale za 580 mio EUR novih posojil, kar pomeni manj kot petino novih posojil od vrha v letu 2009. Znižuje se tudi število stavb, za katere so bila izdana gradbena dovoljenja; v letu 2014 za 7,4%. Upadel je tudi promet z zemljišči za gradnjo stavb. Kazalniki zaupanja v gradbeništvu sicer nakazujejo povečano zaupanje, a rast bruto investicij v stanovanja ostaja negativna.

Ob zniževanju kreditiranja gradbene dejavnosti, števila stavb, za katere so bila izdana gradbena dovoljenja in bruto investicij v stanovanja, se zmanjšuje ponudba novih stanovanjskih nepremičnin. Znižuje se tudi ponudba neprodanih stanovanj, zgrajenih v letih ob nastopu krize. Povečano povpraševanje na trgu nepremičnin lahko zaradi pomanjkanja gradnje novih stanovanj v zadnjih letih prispeva k ustavitvi upadanja oziroma k zviševanju cen nepremičnin.

4 SEKTOR PODJETIJ

Povzetek

Z gospodarskim okrevanjem se znižuje finančni vzvod nefinančnih podjetij in izboljšuje sposobnost odplačevanja dolga. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se je lani glede na predhodno leto znižalo s 122% na 112%, neto finančni dolg/EBITDA pa s 5,9 na 5,2. Ob tem se je znižal tudi presežni dolg, kar je možno opaziti v skoraj vseh dejavnostih. Financiranje podjetij pri domačih bankah upada že od leta 2012, v zadnjih dveh letih pa je upadlo tudi medpodjetniško financiranje. Zadolženost slovenskih podjetij, merjena kot razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem ostaja višja od povprečja evroobmočja navkljub znatnem znižanju v zadnjih dveh letih. Hkrati je dodatni kazalnik zadolženosti, dolg podjetij glede na BDP, pod povprečjem evroobmočja. To kaže, da raven zadolženosti slovenskega gospodarstva ni problematična, neprimerna je le struktura financiranja, saj primanjkuje lastniškega kapitala. V letu 2014 je bilo stanje prejetih posojil podjetij za skoraj četrtno nižje od vrha v letu 2008, medtem ko je stanje lastniškega kapitala ostalo na skoraj enaki ravni.

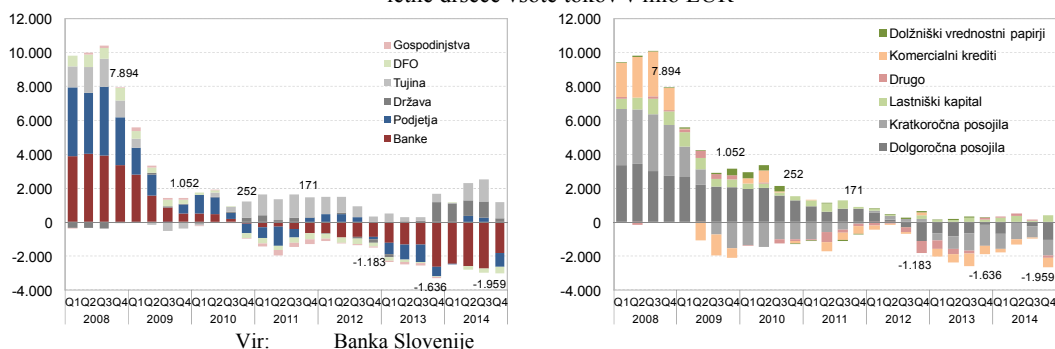
4.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij

Tokovi financiranja podjetij

Financiranje podjetij pri domačih bankah še vedno upada.

Tok financiranja slovenskih podjetij je bil negativen že tretje leto zapored z -1,959 mrd EUR. Financiranje podjetij pri domačih bankah še vedno upada, v zadnjih štirih letih so se podjetja neto razdolžila za 5,984 mrd EUR. V letu 2014 so se do domačih bank razdolžila za 1,814 mrd EUR z odplačili posojil, konverzijami v kapital ter odpisi. V zadnjih dveh letih je močno upadlo tudi medpodjetniško financiranje v Sloveniji, v letu 2014 za 818 mio EUR. Pozitivno dinamiko financiranja ohranjajo podjetja le s sektorjema država in tujina. Financiranje v tujini, dolžniško in lastniško, so podjetja lani povečala za 945 mio EUR.

Slika 4.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

Lani se je nadaljevalo medpodjetniško razdolževanje, tako do domačih kot do tujih podjetij.

Podjetja so v zadnjih dveh letih krčila tudi medpodjetniško financiranje, tako doma kot v tujini. Neto odplačevanje posojil med podjetji v Sloveniji je znašalo 42 mio EUR in je bilo manjše kot leto prej, pospešilo pa se je neto odplačevanje posojil do tujine, za -312 mio EUR. Pri tem so se znižala le dolgoročna posojila, za -462 mio EUR, kratkoročna posojila pa povečala za 150 mio EUR. Lani je dodatno upadlo financiranje pri dobaviteljih in kupeih s komercialnimi krediti ter predujmi. Podjetja so lani neto poplačala za 313 mio EUR komercialnih kreditov in predujmov do domačih podjetij ter za 201 mio EUR do tujine. Zniževanje komercialnih posojil med podjetji je tudi odraz nezaupanja in zadržanosti podjetij do prevzemanja kreditnega tveganja do drugih podjetij ter strah pred izgubo finančnih virov in znižanjem likvidnosti.

Podjetja so lani okrepila lastniški kapital s pritokom kapitala iz tujine, večinoma iz držav Evropske unije.

Podjetja so lani svoje financiranje povečala z uspešnimi izdajami dolžniških vrednostnih papirjev v višini 288 mio EUR, okrepila so tudi lastniški kapital s pritokom iz tujine za 1,227 mrd EUR, večinoma iz držav Evropske unije. Pritok lastniškega kapitala domačega izvora je bil negativen z 827 mio EUR. Gospodinjstva so neto prodajala svoje naložbe v kapital podjetij, delno v procesih privatizacij.

Tabela 4.1: Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR

	Tokovi			Stanja			St. rasti medletno 2014
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	
	(v mio EUR)						(v %)
Skupaj	-1.183	-1.636	-1.959	85.895	82.202	79.230	
- st. rasti (v %)	-790,3	38,3	19,8	-1,6	-4,3	-3,6	-3,6
- delež v BDP (v %)				238,6	227,4	212,7	
Posojila	-937	-1.387	-1.946	32.883	29.160	26.240	-10,0
- med podjetji	-137	-241	-42	4.261	3.963	3.623	-8,6
- od bank	-815	-2.605	-1.683	18.986	14.226	11.362	-20,1
- od nenedarnih finančnih institucij	-163	-9	-251	2.251	2.172	1.883	-13,3
- iz tujine	143	560	-312	6.481	7.004	7.262	3,7
- v tem: od podjetij iz tujine ¹	296	-19	235	1.469	1.498	2.187	46,0
- od tujih bank (brez MFI)	-152	50	-331	3.064	3.056	2.975	-2,7
- od medn. fin. Institucij	27	505	-226	1.916	2.426	2.199	-9,3
Komercialni krediti	161	-518	-546	11.813	11.222	10.758	-4,1
- med podjetji	-11	-427	-313	6.381	6.028	5.723	-5,1
- iz tujine	267	-94	-201	4.523	4.298	4.158	-3,3

Opomba: ¹Zneski v letu 2013 vključujejo dve večji transakciji z mednarodnima finančnima institucijama. Zneski v 2014 vključujejo dve večji transakciji oz. vrednostni spremembi s podjetjem v tujini. V letu 2014 je bila rast stanj posojil iz tujine pozitivna, tokovi pa izkazujejo negativno vrednost; k prirastu stanj je prispevala vrednostna sprememba zaradi preklasifikacije podjetja iz druge finančne organizacije v nefinančno družbo.

Vir: Banka Slovenije

V letu 2012 so podjetja pri vseh sektorjih upnikov prvič pridobila manj novih posojil kot so jih odplačala, v zadnjih dveh letih pa se je razdolževanje podjetij nadaljevalo. Stanje prejetih posojil podjetij je bilo v letu 2014 za skoraj četrtino nižje od vrha v letu 2008. Stanje medpodjetniških posojil se je lani znižalo za 8,6%, na 3,623 mrd EUR, stanje posojil pri bankah pa za 20,1%, na 11,362 mrd EUR.

Tabela 4.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih

	Stanja konec obdobja			
	2011	2012	2013	2014
Skupaj (v mio EUR)	17.595	18.060	18.728	20.274
stopnje rasti (v %)	14,4	2,6	3,7	8,3
	Struktura (v %)			
Vrednostni papirji ¹	1,4	1,4	1,3	2,4
Posojila	35,4	35,9	37,4	35,8
v tem: pri bankah v tujini	17,2	17,0	16,3	14,7
pri MFI ²	11,2	10,6	13,0	10,8
pri podjetjih v tujini	6,3	8,1	8,0	10,8
Lastniški kapital	36,7	35,9	36,8	39,8
Trgovinski krediti in drugo	24,1	25,0	23,0	20,5

Opomba: ¹Vrednostni papirji razen delnic.

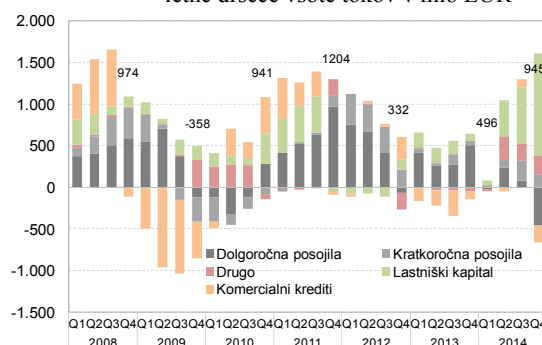
²Mednarodne finančne institucije.

Vir: Banka Slovenije

Upad domačega bančnega in medpodjetniškega financiranja podjetja delno nadomeščajo z viri iz tujine. Stanje posojil podjetjem iz tujine je v letu 2014 naraslo za 3,7%, na 7,262 mrd EUR. Posojila iz tujine predstavljajo visok delež v strukturi posojilnega financiranja podjetij. Ob koncu lanskega leta so dosegla 28,6-odstotni delež v vseh posojilih podjetjem oziroma za 4 odstotne točke več, kot pred enim letom. Delež posojil iz tujine je presegel raven iz leta 2004, ko je znašal več kot 20%, vendar se je v naslednjih letih močno znižal zaradi hitre rasti posojil pri domačih bankah pred krizo. Na visok delež tujih posojil vplivajo tudi posamezne večje transakcije oziroma vrednostne spremembe; v letu 2014 dve večji transakciji oziroma vrednostni spremembi s podjetjema v tujini.

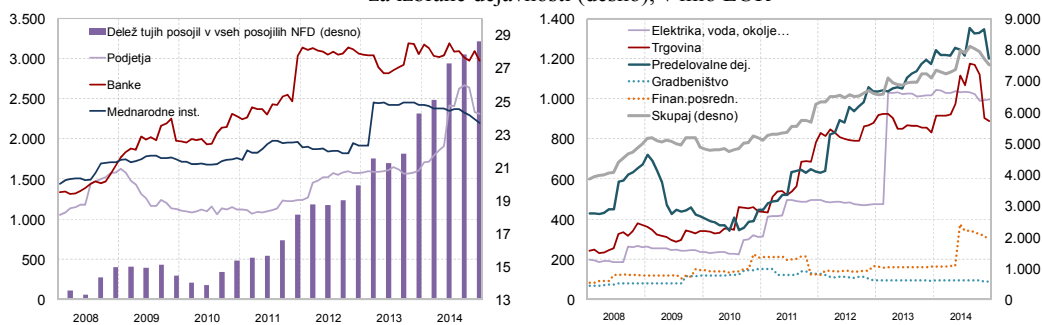
Podjetja iz predelovalnih dejavnosti, ki najbolj prispevajo k rasti gospodarske aktivnosti zaradi izvozne usmerjenosti so lani izkazovala 2,2-odstotno medletno rast financiranja s tujimi posojili. V drugi polovici leta je predvsem zaradi nekaterih večjih transakcij s krajšo dobo ročnosti v predelovanih dejavnostih in dejavnosti trgovine stanje posojil podjetjem iz tujine rahlo upadlo.

Slika 4.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini letne drseče vsote tokov v mio EUR

Posojila iz tujine naraščajo in ob usihanju domačega financiranja predstavljajo vse večji delež v strukturi posojil podjetjem.

Slika 4.3: Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR

Opomba: Zneski v letu 2013 vključujejo dve večji transakciji z mednarodnimi finančnimi institucijama. Zneski v 2014 vključujejo dve večji transakciji oz. vrednostni spremembi s podjetjem v tujini. V letu 2014 je bila rast stanj posojil iz tujine pozitivna, tokovi pa izkazujejo negativno vrednost; k prirastu stanj je prispevala vrednostna sprememba zaradi preklasifikacije podjetja iz druge finančne organizacije v nefinančno družbo.

Vir: Banka Slovenije

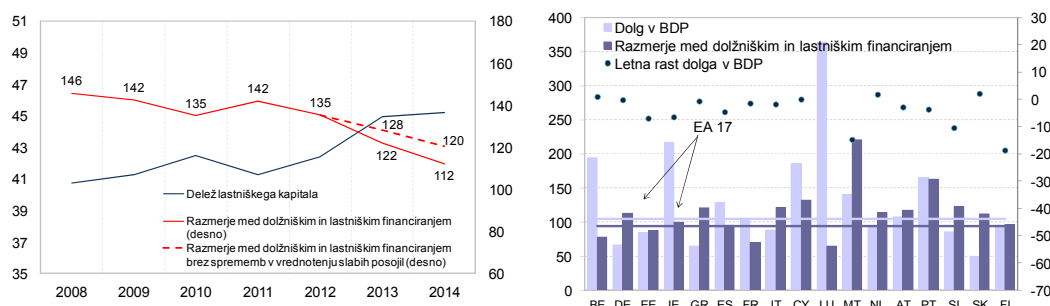
Financiranje s komercialnimi zapisi se povečuje.

Druge oblike financiranja podjetij ostajajo skromne. Financiranje s komercialnimi zapisi se sicer povečuje, v letu 2014 na 230 mio EUR, kar je za 19,2% več kot v preteklem letu. Komercialni zapisi tako postajajo vse bolj prepoznaven vir kratkoročnega financiranja, vendar zaradi majhnega obsega še ne predstavljajo alternative uveljavljenim oblikam financiranja podjetij. Razen nekaj uspešnih izdaj komercialnih zapisov velikih podjetij, majhna in srednja podjetja nimajo alternativnih možnosti financiranja.

Podjetja so v zadnjih treh letih močno znižala zadolženost. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se je lani znižalo na 112%.

Podjetja so v zadnjih treh letih močno znižala zadolženost. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se je lani znižalo s 122% na 112%, od vrha v letu 2008 pa je bilo nižje za kar 43 odstotnih točk. K nižjemu razmerju je prispevalo tudi vrednotenje slabih terjatev podjetij pri prenosu na DUTB⁸. Ob upoštevanju, da bi v statistiki finančnih računov ob koncu leta 2014 podjetja še vedno izkazovala slaba posojila, prenesena na DUTB, bi finančni vzvod v letu 2014 znašal 120%. Pri tem je potrebno upoštevati, da je večina podjetij, katerih terjatve so bile prenesene na DUTB, v stečaju.

Slika 4.4: Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) in primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2013 (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Na hitro razdolžitev slovenskih podjetij v zadnjih dveh letih so vplivali tudi številni stečaji podjetij. K visokemu razmerju med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij v letu 2013 so namreč prispevala predvsem nesolventna podjetja z negativnim kapitalom in mlada podjetja. Na razdolževanje podjetij tudi brez upoštevanja vpliva izločanja podjetij v stečaju iz kazalnika, kaže tudi nižje razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem pri podjetjih, ki so preživela krizo oziroma so poslovala tako v letu 2008 kot v letu 2013. Razmerje se je pri teh podjetjih v tem obdobju znižalo s 128% na 98%⁹.

⁸ V statistiki finančnih računov so obveznosti podjetij, ki so prenesene z bank na DUTB prikazane le v višini neto vrednosti, ki jo je priznal DUTB. V podatkih AJPEŠ-a so te obveznosti podjetij še vedno zajete v celoti (pri podjetjih, ki so podatke oddala AJPEŠ-u).

⁹ glej Stabilnost slovenskega bančnega sistema 2015, str.55.

Zadolženost slovenskih podjetij, merjena kot razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem ostaja višja od povprečja evroobmočja navkljub znatnem znižanju v zadnjih dveh letih. Hkrati je dodatni kazalnik zadolženosti, dolg podjetij v BDP, pod povprečjem evroobmočja. Znižanje dolga v BDP je bilo v letu 2013 eno izmed največjih v evroobmočju¹⁰; po prvi oceni¹¹, pa se je leta 2014 dolg v BDP še dodatno znižal, na 74%. To kaže, da raven zadolženosti slovenskega gospodarstva ni problematična, neprimerna je le struktura financiranja, saj primanjkuje lastniškega kapitala. Na kazalnik močno vplivajo tudi spremembe v vrednotenju kapitala.

Razdolževanje podjetij spremlja trend razvrednotenja kapitala. Zniževanje razmerja med dolžniškim in lastniškim financiranjem bi moralo v prihodnje v večji meri temeljiti na rasti kapitala in manj na zniževanju dolga. Lastniški kapital podjetij je ob koncu leta 2014 znašal 37,4 mrd EUR. Da bi se finančni vzvod podjetij znižal na raven evroobmočja, s 112% ob koncu leta 2014 na 94%¹², bi morala podjetja ob enaki ravni dolga, povečati vrednost lastniškega kapitala za skoraj 20% oziroma za 7 mrd EUR. Povečanje kapitala v takšnem obsegu pa ni nujno le posledica novih investicij oziroma dokapitalizacije podjetij, ampak vrednostnih sprememb kapitala ali izboljšanja poslovnih rezultatov in povečanega obsega zadržanih dobičkov.

Ob koncu lanskega leta so znašale skupne dolžniške in lastniške obveznosti podjetij 79,2 mrd EUR. Podjetja so imela čez 10 mrd EUR dolžniških obveznosti do drugih podjetij (posojil, komercialnih kreditov in drugih obveznosti ter dolžniških vrednostnih papirjev), stanje bančnih posojil pa je znašalo 11,4 mrd EUR. Lastniški kapital podjetij je ob koncu lanskega leta znašal 37,4 mrd EUR, večina, 78,4% je bila v Sloveniji.

Tabela 4.3: Financiranje podjetij, stanja in struktura ob koncu leta 2014 v mio EUR in odstotkih

	Stanja ob koncu leta 2014 (v mio EUR)					Struktura (v %)				
	Dolžn. vred. papirji	Posojila	Kom. krediti	Last. kapital	Druge terjat. in obv.	Dolžn. vred. papirji	Posojila	Kom. krediti	Last. kapital	Druge terjat. in obv.
Skupaj lastniške in dolžniške obveznosti	1.088	26.240	10.758	37.361	3.783	1,4	33,1	13,6	47,2	4,8
Skupaj lastniške in dolžniške obveznosti V Sloveniji	1.088	26.240	10.758	37.361	3.783	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- med podjetji	608	18.977	6.600	29.283	3.488	55,9	72,3	61,3	78,4	92,2
- do bank	97	3.623	5.723	11.407	854	8,9	13,8	53,2	30,5	22,6
- do nadenarnih finančnih institucij	176	11.362	2	282	114	16,1	43,3	0,0	0,8	3,0
- do držav	288	1.883	153	1.639	93	26,4	7,2	1,4	4,4	2,5
- do gospodinjstev	19	1.488	350	8.227	1.563	1,7	5,7	3,3	22,0	41,3
- do gospodinjstev	29	617	360	7.660	851	2,6	2,4	3,3	20,5	22,5
V tujini	481	7.262	4.158	8.078	295	44,1	27,7	38,7	21,6	7,8

Vir: Banka Slovenije

Finančne naložbe in neto finančna pozicija podjetij

V letu 2014 je bil letni tok finančnih naložb podjetij negativen z -292 mio EUR. Finančne naložbe v banke so se lani povečale za 470 mio EUR, najbolj so se znižale medpodjetniške naložbe, za -818 mio EUR, ki prevladujejo v strukturi naložb podjetij. Komercialni krediti in predujmi, ki so bili leta 2008 pomemben vir spodbujanja prodaje med podjetji ter kratkoročna posojila se še vedno neto odplačujejo. Struktura finančnih naložb ostaja razmeroma nespremenjena glede na leto 2013. Zaradi velikega deleža finančnih in komercialnih terjatev so podjetja močno izpostavljena kreditnemu tveganju.

Dolg v BDP slovenskih podjetij je pod povprečjem evroobmočja, manj ugodno pa je razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem, kar kaže na pomanjkanje kapitala.

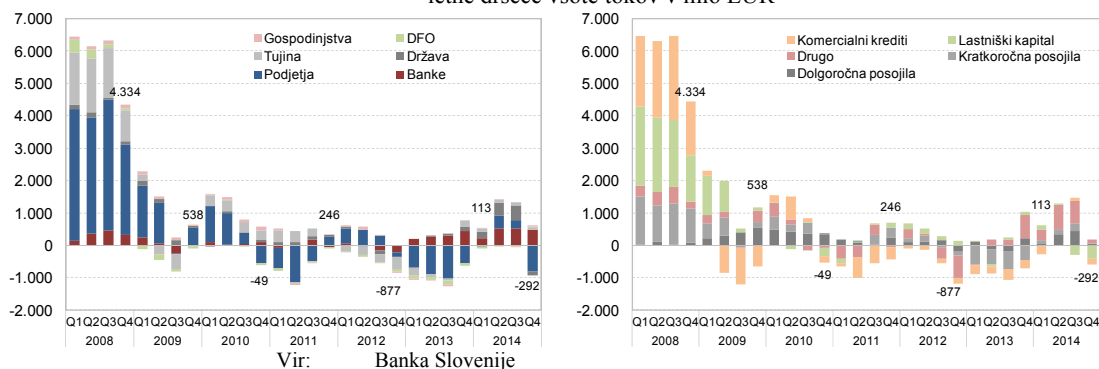
Medpodjetniške finančne naložbe se še naprej znižujejo.

¹⁰ Dolg v BDP se je znižal s 96% v letu 2012 na 85% v letu 2013, predvsem zaradi vrednotenja slabih posojil pri prenosu na DUTB.

¹¹ Dolg v BDP je predhodno ocenjen na podlagi podatkov četrletnih finančnih računov in četrletnih nacionalnih računov.

¹² Finančni vzvod za evroobmočje je izračunan za leto 2013 na podlagi nekonsolidiranih finančnih računov nefinančnih podjetij.

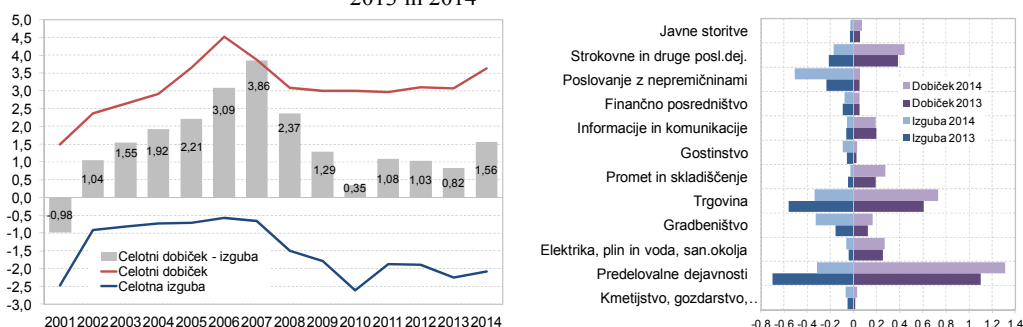
Slika 4.5: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

4.2 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih

Z gospodarskim okrevanjem se je v letu 2014 izboljšal poslovni rezultat nefinančnih podjetij. Neto dobiček podjetij se je skoraj podvojil na 1,6 mrđ EUR. Celotni dobiček, ki se je po letu 2008 gibal na ravni 3 mrđ EUR, se je lani povečal za 18,4% na 3,6 mrđ EUR, medtem ko se je celotna izguba znižala za 7,6% na 2,1 mrđ EUR. V letu 2014 so celotni dobiček povečala predvsem podjetja iz predelovalnih dejavnosti, za 19% na 1,3 mrđ EUR ter trgovine, za 21% na 0,7 mrđ EUR. Ti dve dejavnosti sta v lanskem letu najbolj znižali tudi celotno izgubo. V letu 2014 so neto dobiček povečala predvsem velika podjetja, ki so ga skoraj podvojila, srednje velika podjetja so neto dobiček povečala za več kot polovico in majhna za 2%. Mikro podjetja so v lanskem letu neto dobiček znatno zmanjšala.

Slika 4.6: Celotni dobiček oziroma izguba ter neto dobiček (levo) in celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih (desno) v mrđ EUR v letih 2013 in 2014

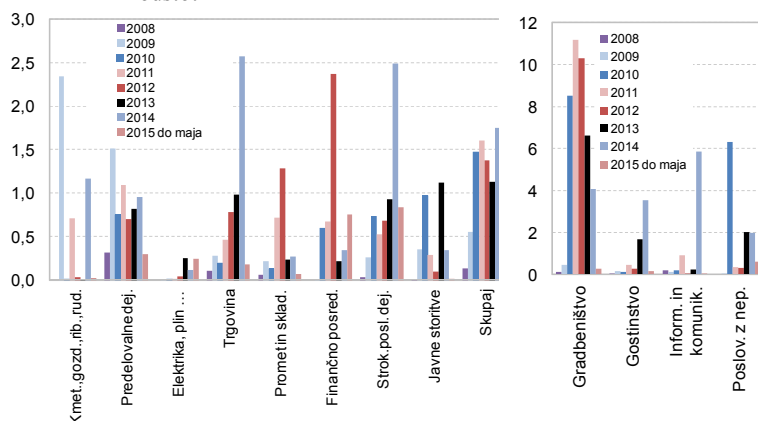
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Stečajni podjetji

Delež bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti se je ob večjem številu začetih stečajev povečal skoraj za polovico.

Število začetih stečajev podjetij je tudi v lanskem letu močno naraslo. V letu 2014 je bilo več kot 1300 začetih stečajev, kar je več kot tretjino več kot leto pred tem. Pri tem se je delež bilančne vsote podjetij z začetim stečajnim postopkom v tem letu v celotni bilančni vsoti povečal za polovico. V letu 2014 se je delež bilančne vsote podjetij v stečaju močno povečal v dejavnostih informacije in komunikacije, trgovine in gostinstva, na visoki ravni pa je ostal v dejavnosti gradbeništva in poslovanja z nepremičninami. V letošnjem letu, do maja po deležu bilančne vsote izstopa dejavnost finančnega posredništva.

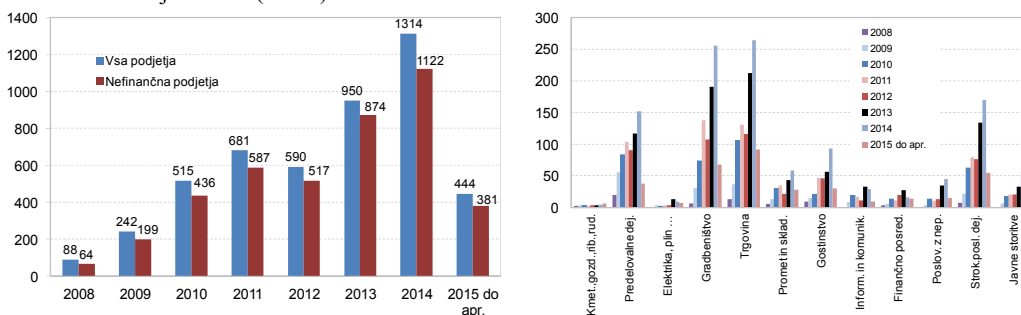
Slika 4.7: Deleži bilančne vsote podjetij z začetimi stečajnimi postopki v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v odstotkih

Opomba*: Izračun: bilančna vsota podjetij, pri katerih je začet stečajni postopek glede na bilančno vsoto dejavnosti. Upoštevanji so podatki v letu pred začetkom stečajnega postopka, ko so ta podjetja še izpolnila letne bilance.

Vir: AJPEŠ, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

Slika 4.8: Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno)

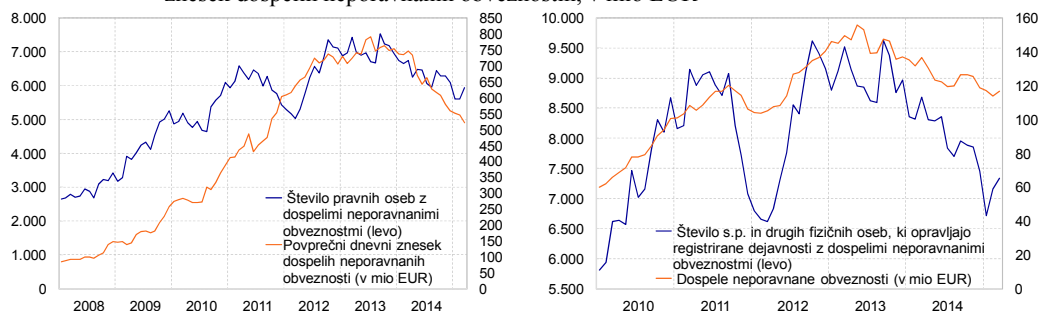

Vir: AJPEŠ, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

V letu 2014 je število podjetij z dospelimi nepravilnimi finančnimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga znatno upadlo. Podobno dinamiko kaže tudi število samostojnih podjetnikov in drugih fizičnih oseb z dospelimi nepravilnimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga. Ob tem se je znatno zmanjšal tudi povprečni dnevni znesek teh obveznosti, tako pri pravnih osebah kot samostojnih podjetnikih.

Število podjetij z dospelimi nepravilnimi finančnimi obveznostmi je v letu 2014 znatno upadlo.

Slika 4.9: Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost (desno) z dospelimi nepravilnimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga in njihov povprečni dnevni znesek dospelih nepravilnih obveznosti, v mio EUR

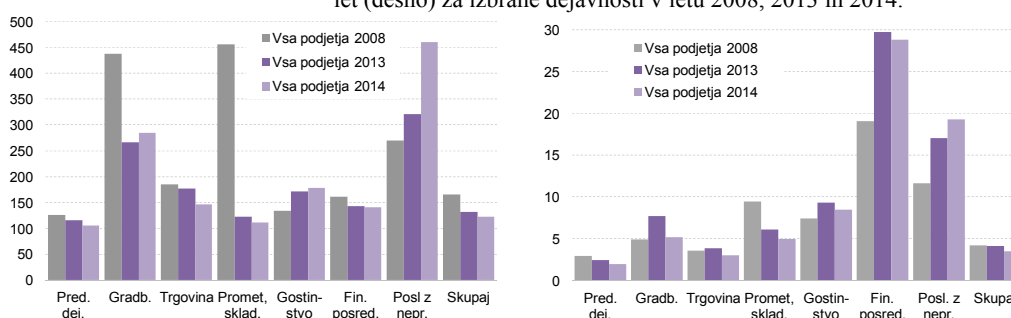
Vir: AJPEŠ

Poslovanje podjetij z vidika finančnega vzvoda in zmožnosti odplačevanja dolgov¹³

Sposobnost podjetij za odplačevanje dolga se izboljšuje, neto finančni dolg/EBITDA se je lani znižal s 5,9 na 5,2 pri podjetjih z neto finančnim dolgom.

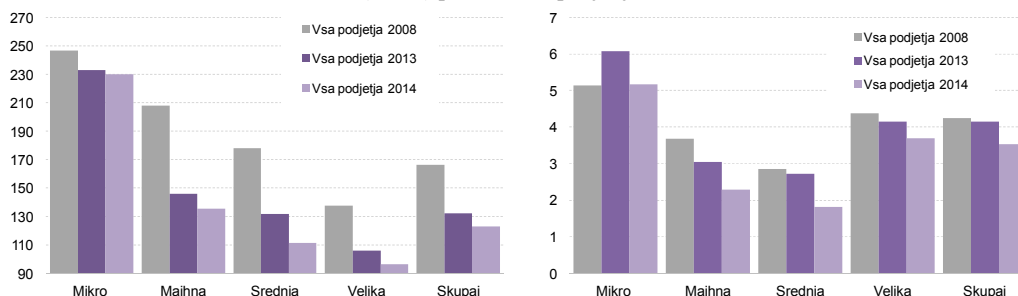
Trend zniževanja zadolženosti nefinančnih podjetij se nadaljuje. Finančni vzvod¹⁴, merjen kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom nefinančnih podjetij se je od leta 2008 do lani znižal s 166% na 123%. V primerjavi z letom 2008 se je finančni vzvod znižal predvsem z zniževanjem dolžniških obveznosti, za 21%, medtem ko se je kapital povečal manj, za 7%. Lani se je neto finančni dolg/EBITDA¹⁵ znižal s 4,2 na 3,5 let, kar kaže na izboljšano sposobnost podjetij za odplačevanje dolga, tudi v primerjavi z letom 2008, ko je zadolževanje doseglo vrh. Neto finančni dolg je v letu 2014 bremenil skoraj polovico podjetij, neto finančni dolg/EBITDA teh podjetij pa se je lani znižal s 5,9 na 5,2 leti. Zadolženost je bila lani med najnižjimi pri podjetjih iz predelovalnih dejavnosti; finančni vzvod je znašal 106%, neto finančni dolg/EBITDA pa 2 leti. Finančni vzvod so lani povečala podjetja iz dejavnosti poslovanja z nepremičninami, gradbeništva in gostinstva. Sposobnost odplačevanja dolga se je lani izboljšala pri podjetjih v večini dejavnosti, z izjemo poslovanja z nepremičninami.

Slika 4.10: Finančni vzvod v % (levo) ter neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) za izbrane dejavnosti v letu 2008, 2013 in 2014.

Vir: AJPES, preračuni BS

Slika 4.11: Finančni vzvod v % (levo) ter neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) po velikosti podjetij v letu 2008, 2013 in 2014.

Vir: AJPES, preračuni BS

V letu 2014 se je v primerjavi z letom 2013 nekoliko povečal delež podjetij z višjo sposobnostjo odplačevanja finančnih obveznosti ter znižal delež podjetij brez finančnih obveznosti in podjetij z nižjo sposobnostjo odplačevanja dolgov. V primerjavi z letom 2008 je bil delež podjetij z višjo sposobnostjo odplačevanja finančnih obveznosti še vedno nižji, višji pa delež podjetij z najnižjo sposobnostjo, z vrednostjo kazalnika nad 10. To se odraža v previdnosti in višjih zahtevah bank pri

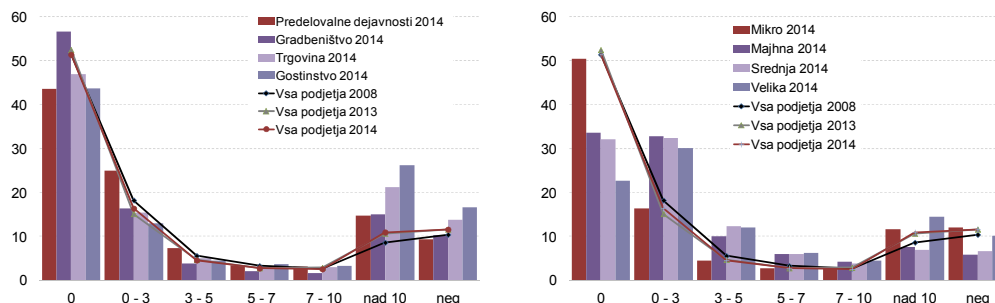
¹³ Izračuni v tem poglavju so narejeni na predhodnih podatkih AJPES-a.

¹⁴ Vrednost na tem mestu izračunanega finančnega vzvoda se razlikuje od kazalnika objavljenega v predhodnih poglavjih, ki izražajo razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij na podlagi podatkov finančnih računov (razlike so posledica različnega metodološkega zaobjema podatkov). V tem poglavju je finančni vzvod izračunan iz zaključnih bilanc podjetij, ki jih zbira AJPES, kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in lastniškim kapitalom.

¹⁵ Neto finančni dolg/EBITDA je merjen kot razmerje med finančnimi obveznostmi, zmanjšanimi za denarna sredstva ter denarnim tokom iz poslovanja. Kazalnik kaže sposobnost podjetja za redno odplačevanje dolga (obresti in glavnice) in pove, koliko let bo podjetje z ustvarjenim denarnim tokom moralo odplačevati dolg; podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika so z manjšim tveganjem odplačevala svoje obveznosti.

kreditnih standardih ob manjši pripravljenosti prevzemanja dodatnih tveganj. Lani so z večjim tveganjem odplačevala obveznosti podjetja iz dejavnosti gostinstva, kot iz predelovalnih dejavnosti. Z večjim tveganjem so odplačevala obveznosti tudi velika podjetja kot majhna in srednja podjetja.

Slika 4.12: Distribucija kazalnika neto finančni dolg/EBITDA za izbrane dejavnosti (levo) in po velikosti podjetij (desno) za leti 2008, 2013 in 2014

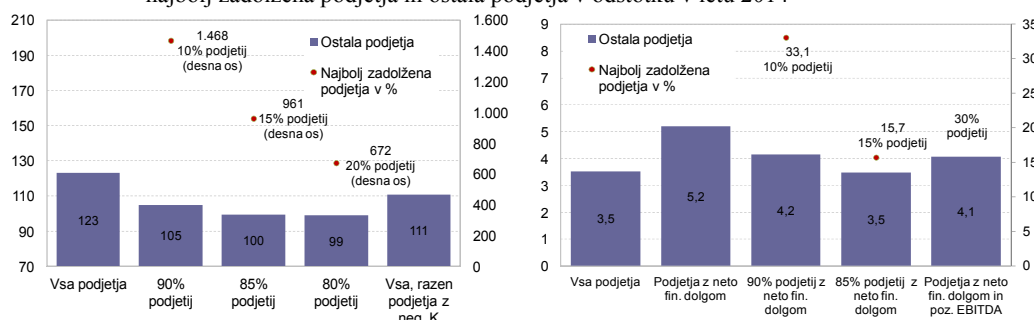
Opomba: "0" vključuje podjetja brez neto fin. dolga, "neg" vključuje podjetja z neto fin. dolgom in negativnim EBITDA, "nad 10" pa vključuje tudi podjetja z neto fin. dolgom in ničelnim EBITDA. Izračun je narejen na začasnih podatkih AJPES-a.

Vir: AJPES, preračuni BS

V letu 2014 je bila zadolženost podjetij koncentrirana. Podobno kot v letu 2013, je finančni vzvod v 80% manj zadolženih podjetij lani znašal 99%, medtem ko je finančni vzvod v 90% manj zadolženih podjetij znašal 105%, 10 odstotnih točk manj kot v letu 2013. Podobno kaže neto finančni dolg/EBITDA. Pri podjetjih z neto finančnim dolgom znaša kazalnik 5,2, medtem ko imajo podjetja z neto finančnim dolgom in pozitivno EBITDA nižjo vrednost kazalnika, in sicer 4,1.

Zadolženosti podjetij je bila v letu 2014, podobno kot v predhodnem letu, koncentrirana.

Slika 4.13: Finančni vzvod (levo) in neto finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in ostala podjetja v odstotku v letu 2014

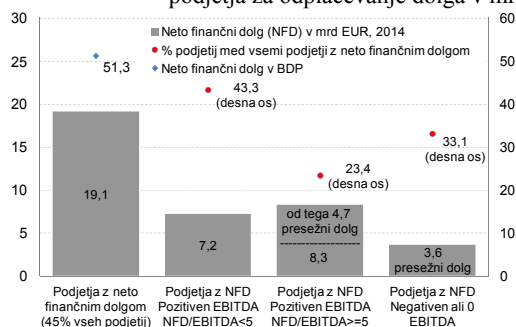
Vir: AJPES, preračuni BS

V letu 2014 je bilo 43% podjetij sposobno odplačati svoj neto finančni dolg v manj kot petih letih. Skoraj polovico podjetij je v letu 2014 bremenil neto finančni dolg. Glede na strukturo neto finančnega dolga je bilo v letu 2014 10,8 mrd EUR oziroma 57% skupnega neto finančnega dolga vzdržnega, kar je za 3 odstotne točke več kot v letu 2013. Presežni dolg podjetij¹⁶ oziroma tisti del celotnega dolga, ki so ga podjetja manj sposobna odplačati, pa je znašal 8,3 mrd EUR oziroma 43% skupnega neto finančnega dolga. Skoraj polovico neto finančnega dolga je tako predmet potrebnega prestrukturiranja, pri neto finančnem dolgu 3,6 mrd EUR pa je potrebno tudi poslovno prestrukturiranje; ta podjetja so v letu 2014 poslovala brez dobička. Presežni dolg 3,6 mrd EUR podjetij, ki bi potrebovala tudi poslovno prestrukturiranje je v letu 2014 za 0,6 mrd EUR nižji kot v letu 2013. Tudi celotni presežni dolg se je v letu 2014 glede na predhodno leto znižal za 13,5%. To kaže na postopno finančno okrevanje podjetij.

V letu 2014 je bilo 43% podjetij sposobno odplačati neto finančni dolg v manj kot petih letih.

¹⁶ Presežni dolg je izračunan kot presežni neto finančni dolg (NFD; finančne obveznosti minus denarna sredstva) za podjetja z NFD/EBITDA ≥ 5 ali NFD/EBITDA = 0 ali negativen. Izvzeta so tri velika podjetja v državni lasti ter podjetja v stečajnem postopku, (prev.) prisilni poravnavi, postopku preventivnega prestrukturiranja do maja 2015. V letu 2013 so pri izračunu presežnega dolga izvzeta tri velika podjetja v državni lasti ter podjetja v stečajnem postopku, (prev.) prisilni poravnavi, postopku preventivnega prestrukturiranja do avgusta 2014.

Slika 4.14: Neto finančni dolg v letu 2014 ter presežni dolg glede na sposobnost podjetja za odplačevanje dolga v mrđ EUR

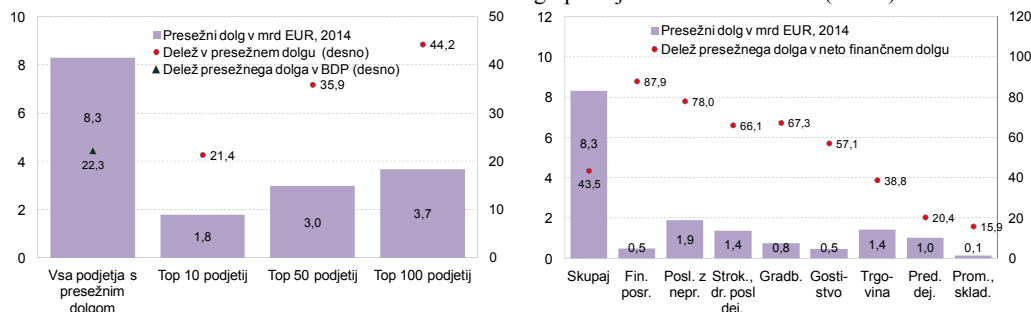
Opomba: Pri izračunu sposobnosti podjetja za redno odplačevanje dolga je bil uporabljen kazalnik neto finančni dolg/EBITDA 5 ali več. Po anketi bank večina bank uporablja navedeno vrednost kot mejno vrednost pri presoji komitentov.

Vir: AJPES, preračuni BS

Presežni dolg se je lani znižal. Sto podjetij z najvišjim presežnim dolgom, je bremenila skoraj polovica presežnega dolga.

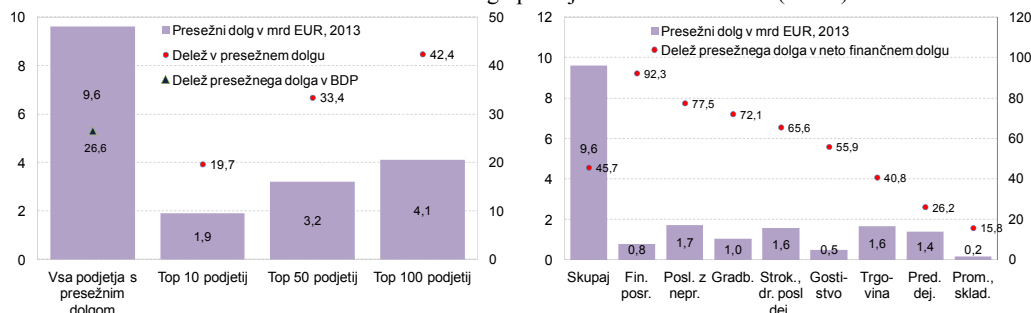
Sto podjetij z najvišjim presežnim dolgom je v letu 2014 bremenilo 44% presežnega dolga. Presežni dolg se je lani znižal, znižanje pa je možno opaziti v skoraj vseh dejavnostih; z izjemo poslovanja z nepremičninami, kjer se je poslabšal tudi kazalnik neto finančni dolg/EBITDA. Delež presežnega dolga v neto finančnem dolgu se razlikuje po dejavnostih. Presežni dolg predstavlja 88% neto finančnega dolga v finančnem posredništvu ter 78% neto finančnega dolga v poslovanju z nepremičninami ter v strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih, medtem ko je delež v predelovalnih dejavnostih z 20,2% eden izmed najnižjih. Več kot polovica vsega presežnega dolga je v podjetjih iz poslovanja z nepremičninami, trgovine ter strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih (1,9 mrđ EUR oziroma po 1,4 mrđ EUR). Lani so podjetja iz predelovalnih dejavnosti zmanjšala presežni dolg za več kot četrtino, na 1 mrđ EUR. Ob tem se je znižal tudi presežni dolg, znižanje je možno opaziti v skoraj vseh dejavnostih.

Slika 4.15: Koncentracija presežnega dolga v letu 2014 mrđ EUR (levo) ter presežni dolg po dejavnostih v mrđ EUR in delež presežnega dolga v neto finančnem dolgu po dejavnostih v odstotkih (desno)

Vir: AJPES, preračuni BS

Slika 4.16: Koncentracija presežnega dolga v 2013 v mrđ EUR (levo) ter presežni dolg po dejavnostih v mrđ EUR in delež presežnega dolga v neto finančnem dolgu po dejavnostih v odstotkih (desno)

Vir: AJPES, preračuni BS

Skupni rang kazalnikov poslovanja po dejavnostih se odraža tudi v pribitkih bank za posojila, vezana na EURIBOR kot premija za tveganje, ki ga prevzemajo. Podjetja v dejavnostih gostinstva, gradbeništva in poslovanja z nepremičninami imajo na podlagi izbranih finančnih kazalnika najvišji rang tveganja in hkrati so v teh dejavnostih tudi pribitki bank najvišji.

Tabela 4.4: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah

	Finančni vzvod v %	Količnik likvidnosti v % ¹	Delež zamud nad 90 dni v % ²	Neto finančni dolg/EBITDA	Skupni rang ³	Pribitki na EURIBOR v o.t. ⁴	Rang
	dec. 14					2014	
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	166	54,4	19,0	5,5	9	4,7	12
Predelovalne dejavnosti	106	78,7	12,4	2,0	2	3,4	2
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	54	101,4	7,5	3,0	1	3,1	1
Gradbeništvo	285	70,9	45,2	5,2	10	4,5	11
Trgovina	146	73,3	18,8	3,1	7	3,5	4
Promet in skladiščenje	111	82,0	3,5	5,0	4	3,6	5
Gostinstvo	178	41,8	22,6	8,5	11	4,2	9
Informacije in komunikacije	110	93,6	13,8	2,0	3	3,4	3
Finančno posredništvo	140	51,9	12,9	28,8	8	4,2	10
Poslovanje z nepremičninami	460	57,8	32,5	19,3	12	3,9	8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	129	84,8	20,6	4,4	6	3,8	6
Javne storitve	137	61,7	10,6	2,9	5	3,9	7
Skupaj	123	76,3	17,7	3,5		3,5	

Opombe: ¹ Količnik likvidnosti je izračunan kot razmerje med vsemi kratkoročnimi terjatvami in kratkoročnimi obveznostmi*100. Višja vrednost kazalnik pomeni boljšo likvidnost, medtem ko pri vseh ostalih kazalnikih predstavlja višja vrednost manj ugoden pokazatelj.

² Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v dejavnosti.

³ Skupni rang je izračunan iz posameznih rangov za vsak kazalnik, pri čemer pomeni višja številka pri rangi večje tveganje.

⁴ Pri pribitkih so upoštevana dolgoročna posojila bank vezana na EURIBOR.

Vir: AJPES, Banka Slovenije, preračuni BS

Obremenjenost podjetij z odplačevanjem posojil

Po podatkih iz letne ankete bank se je lani breme servisiranja dolga zmanjšalo tretje leto zapored. Plačilo glavnice in obresti se je v letu 2013 zmanjšalo za 26% in v letu 2014 za 8% kot posledica razdolževanja podjetij in upadanja obrestnih mer pri bankah. Z manjšim bremenom dolga so se lani zmanjšala tudi plačila obresti. Ob nižjem stanju zadolženosti podjetij pri bankah in posledično za 7% manjšem bremenom servisiranja glavnice so se plačila obresti znižala za 23%.

Okvir 4.1: Financiranje in zadolženost majhnih in srednje velikih podjetij (MSP)

Majhna in srednje velika podjetja (MSP) doslej niso bila udeležena v sistemskem razreševanju njihove zadolženosti in obsega nedonosnih posojil, vendar so pomemben segment slovenskega gospodarstva. Hkrati struktura gospodarstva ne sme sloneti le na MSP, saj velika podjetja pomembno prispevajo k ustvarjanju stabilne gospodarske rasti. V letu 2014 so MSP¹⁷ predstavljali 99% vseh podjetij, zaposlovali so 261 tisoč oziroma 63% oseb in ustvarili 54% dodane vrednosti. V obdobju od 2008 do 2014 se je število MSP povečalo za 12%, število velikih podjetij pa zmanjšalo za 20%. Najštevilčnejša so mikro podjetja z 94% od vseh podjetij.

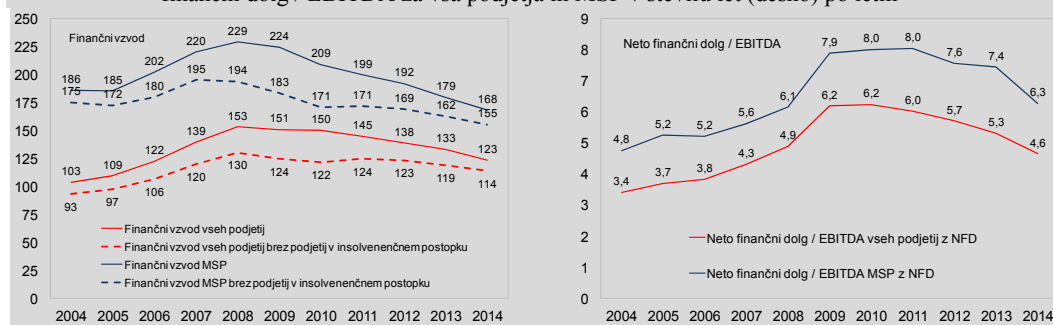
V primerjavi z velikimi podjetji so MSP višje zadolžena, a so po letu 2008 zadolženost znižala hitreje in v večji meri kot velika podjetja. V letu 2014 je znašal finančni vzvod¹⁸ vseh podjetij 123%, MSP pa 168%. Finančni vzvod MSP se je v letu 2014 znižal pod raven iz leta 2004, finančni vzvod velikih podjetij pa je v letu 2014 še vedno za četrtno presegal raven iz leta 2004. MSP tudi z večjim tveganjem odplačujejo svoje obveznosti kot velika podjetja. Lani se je neto finančni dolg/EBITDA¹⁹ pri MSP znižal s 7,4 na 6,3 in kaže na izboljšano sposobnost MSP za odplačevanje dolga. MSP so bila tako lani ob višji zadolženosti, ki se kaže v finančnem vzvodu, bolj propulzivna v poslovanju in sposobna generiranja dobička, s čimer so hitreje povečala sposobnost odplačevanja dolga.

¹⁷ V analizi so izvzeta tri velika državna podjetja, lizing podjetja in holdingi (SKD dejavnost 70.100 in 64.910). Velikost podjetja je določena na podlagi Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1).

¹⁸ Finančni vzvod je izračunan kot finančne in poslovne obveznosti glede na kapital.

¹⁹ Neto finančni dolg/EBITDA je merjen kot razmerje med finančnimi obveznostmi, zmanjšanimi za denarna sredstva ter denarnim tokom iz poslovanja.

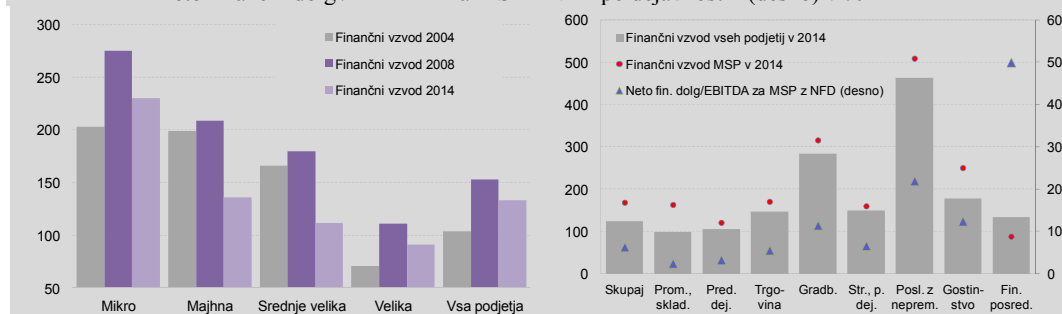
Slika 4.17: Finančni vzvod vseh podjetij, MSP z ali brez podjetij v insolvenčnem postopku v % (levo) ter neto finančni dolg / EBITDA za vsa podjetja in MSP v številu let (desno) po letih

Vir: AJPES, preračuni BS

Finančni vzvod vseh podjetij in finančni vzvod brez podjetij v insolvenčnem postopku se močno razlikujeta, razlika je opazna predvsem pri MSP, kar nakazuje na pomembnost izboljšanja insolvenčnih postopkov. Pregled zadolženosti MSP po dejavnostih kaže, da so bila v letu 2014 MSP najbolj zadolžena v dejavnosti poslovanja z nepremičninami, gradbeništva in gostinstva. Sposobnost MSP za odplačevanje dolga je bila v letu 2014 najnižja v dejavnosti finančnega posredništva, poslovanja z nepremičninami ter gostinstva in gradbeništva.

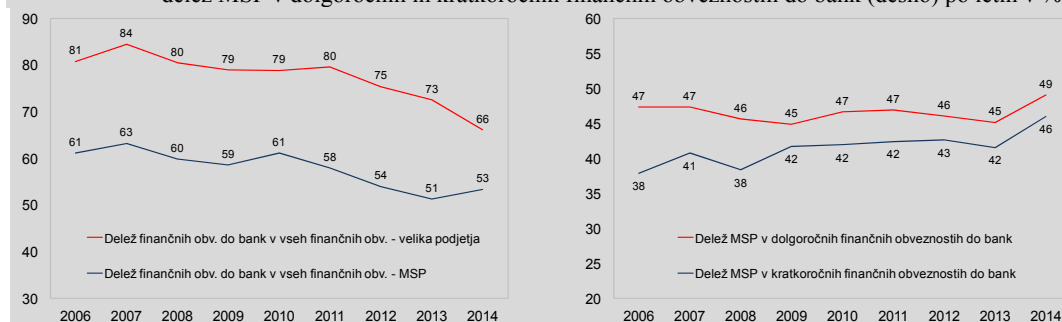
Slika 4.18: Finančni vzvod podjetij po velikosti (levo) ter finančni vzvod vseh podjetij in MSP po dejavnostih in neto finančni dolg / EBITDA za MSP z NFD po dejavnostih (desno) v %

Vir: AJPES, preračuni BS

V primerjavi z velikimi podjetji, so MSP bolj odvisni od financiranja preko drugih podjetij v skupini in drugih virov kot od financiranja preko bančnih posojil. Delež finančnih obveznosti do bank v vseh finančnih obveznostih je v letu 2014 pri MSP znašal 53%, pri velikih podjetjih pa 66%, kar nakazuje tudi, da MSP-ji težje dostopajo do bančnih virov financiranja kot velika podjetja. V krizi se je dostopnost do bančnih virov za MSP še poslabšala, vendar manj kot za velika podjetja. Velika podjetja so lani močno zmanjšala delež financiranja pri bankah v vseh finančnih obveznostih.

Slika 4.19: Delež finančnih obveznosti do bank v vseh finančnih obveznostih za velika podjetja in MSP (levo) ter delež MSP v dolgoročnih in kratkoročnih finančnih obveznostih do bank (desno) po letih v %

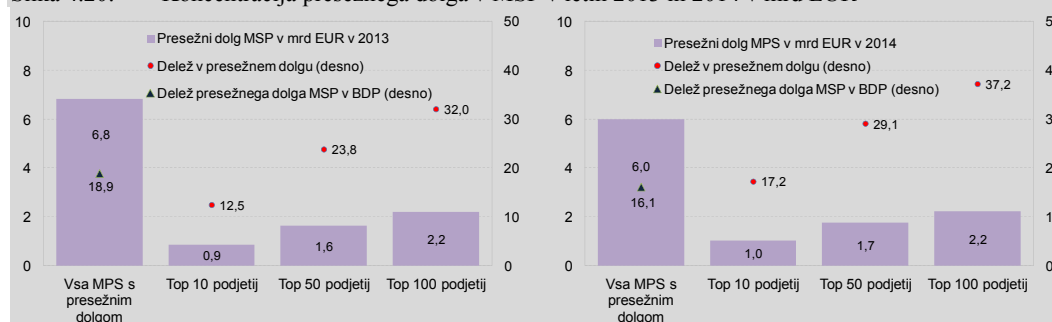

Vir: AJPES, preračuni BS

V zadnjih letih krize se MSP-ji pri bančnem financiranju v vse večji meri usmerjajo v tekoče poslovanje, kar kaže naraščajoči delež kratkoročnih bančnih posojil. Tudi lanska anketa bank o povpraševanju nefinančnih družb po posojilih kaže, da se je v zadnjih letih povpraševanje po posojilih povečalo le pri posojilih za restrukturiranje, medtem ko se je pri drugih vrstah posojil povpraševanje zmanjšalo. V prvem obdobju krize so bila v večji meri prizadeta velika podjetja, pri čemer je bila pripravljenost za kreditiranje podjetij nizka. V drugem obdobju krize pa so bili bolj prizadeti MSP, kar je razvidno tudi iz številnih stečajev; poslabšala se je plačilna sposobnost podjetij in s tem kreditiranje od bank. V lanskem letu se je delež MSP pri dolgoročnih posojilih, namenjenih predvsem za investicije sicer povečal, a se obseg teh posojil še vedno zmanjšuje. MSP pogosto težje dostopajo do dolgoročnih virov, ki so nujni za investicije in rast podjetja.

MSP so v letu 2014 predstavljala kar 74-odstotni delež v presežnem dolgu²⁰ vseh podjetij, kar je skoraj enako kot v letu 2013. Lani je sto MSP z največjim presežnim dolgom prispevalo k več kot tretjini celotnega presežnega dolga. V letu 2014 se je glede na predhodno leto presežni dolg MSP zmanjšal s 6,8 mrd EUR oziroma 18,9% BDP na 6,0 mrd EUR oziroma 16,1% BDP. MSP potrebujejo organiziran alternativni način financiranja oziroma druge finančne institucije, ki bi zmanjšale sedaj visoko odvisnost MSP od bančnih posojil. MSP potrebujejo predvsem več možnosti lastniškega financiranja, ki bi prek novih investicij in generiranja dobičkov prispevali tudi k znižanju presežnega dolga.

Slika 4.20: Koncentracija presežnega dolga v MSP v letih 2013 in 2014 v mrd EUR

Vir: AJPES, preračuni BS

²⁰ Presežni dolg je izračunan kot presežni neto finančni dolg (NFD; finančne obveznosti minus denarna sredstva) za podjetja z NFD/EBITDA ≥ 5 ter NFD/EBITDA=0 ali negativen. Izvzeta so tri velika podjetja v državni lasti ter podjetja v insolventnem postopku do maja 2014 oziroma do maja 2015 (stečajnem postopku, (prev.) prisilni poravnavi,...). Kazalnik pove, koliko let bo podjetje z denarnim tokom moralo odplačevati dolg; podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika bodo z manjšim tveganjem odplačevala svoje obveznosti.

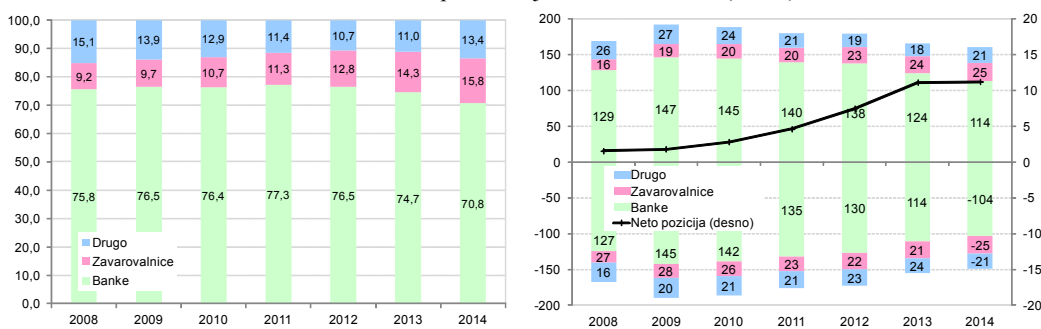
5 FINANČNI SISTEM

5.1 Struktura finančnega sistema

Sredstva slovenskega finančnega sistema so se v letu 2014 znižala za 3,7%. Skršil se je tudi delež v BDP, ki sedaj znaša 147%.

Sredstva slovenskega finančnega sistema so se v letu 2014 znižala za 3,7%. Skršil se je tudi delež v BDP, ki sedaj znaša 147%. Finančni sistem je majhen v primerjavi z evrskim območjem, kjer predstavlja 652% BDP. Primerjava z evrskim območjem razkriva tudi relativno nerazvitost nebančnih in nezavarovalniških finančnih posrednikov. Ti v Sloveniji upravljajo le 13% finančnih sredstev, v evroobmočju pa 36%. Banke ohranjajo visok delež finančnih sredstev v upravljanju, a se ta zaradi krčenja kreditne aktivnosti zmanjšuje.

Slika 5.1: Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) in finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno)

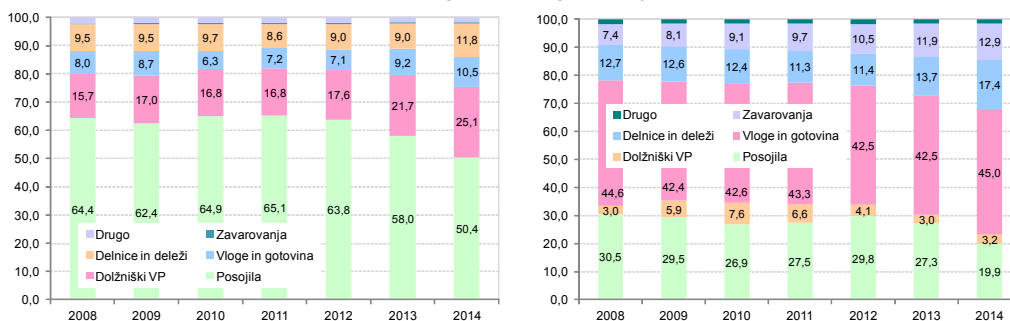

Opomba: S.122+S.123 – Druge denarne finančne institucije (poslovne banke in hranilnice, skladi denarnega trga (MMF)); S.124 – Investicijski skladi razen MMF; S.125 – Drugi finančni posredniki, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov; S.126 – Izvajalci pomožnih finančnih aktivnosti; S.127 – Lastne finančne institucije in posojilodajalci; S.128+S.129 – Zavarovalne družbe in pokojninski skladi.

Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Med oblikami finančnih sredstev slovenskega finančnega sistema posojila ohranjajo najvišji delež, a se je ta v zadnjih dveh leta močno znižal. Konec leta 2014 so tako posojila predstavljala polovico vseh finančnih sredstev. Zaradi prenosa slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank in menjavo za dolžniške vrednostne papirje se je delež slednjih med finančnimi instrumenti precej povečal, in sicer se je zvišal na 25%. Delež posojil med finančnimi obveznostmi je zaradi odplačil posojil tujih bank in zaradi umika bank v prestrukturiranju iz financiranja finančnih panog ravno tako precej upadel. Največji del finančnih obveznosti, 45%, še vedno zavzemajo vloge in gotovina.

Slika 5.2: Struktura finančnih sredstev (levo) in finančnih obveznosti (desno) slovenskega finančnega sektorja v odstotkih

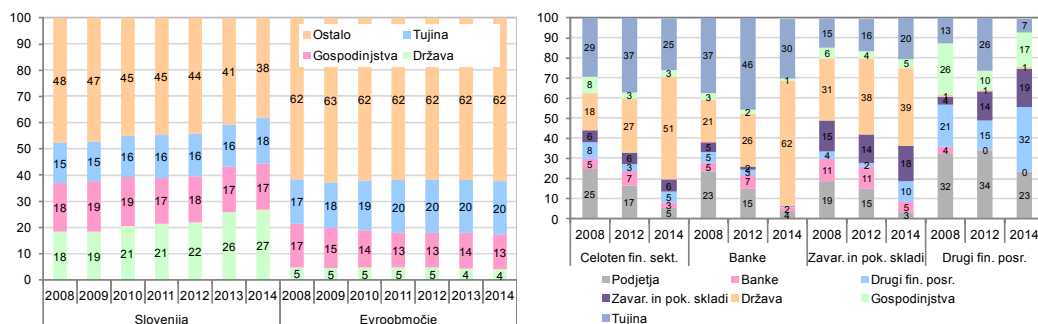
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Med oblikami finančnih sredstev slovenskega finančnega sistema posojila ohranjajo najvišji delež, a se ta znižuje. Alternativni viri financiranja slovenskega gospodarstva ostajajo slabo razviti.

Alternativni viri financiranja slovenskega gospodarstva ostajajo slabo razviti, kar se med drugim kaže v visokem deležu neposrednega lastništva lastniškega kapitala vseh sektorjev s strani gospodinjstev. Tujih neposrednih vlaganj v lastniški kapital je v Sloveniji še vedno manj kot v povprečju evrskega območja. Od začetka krize se postopoma povečuje delež države med imetniki lastniškega kapitala. Z dokapitalizacijami bank v decembru 2013 in aprilu 2014 se je ta še dodatno okreplil. Država je imela tako konec leta 2014 v neposredni lasti že 27% lastniškega kapitala

vseh sektorjev ter 51% kapitala finančnega sektorja. Zaradi zavez v okviru načrtov prestrukturiranja bank prejemnic državne pomoči ter namer Vlade RS o prodaji deležev v državnih podjetjih, je pričakovati, da se bo delež tujega lastništva v Sloveniji okrepil.

Slika 5.3: Struktura lastniškega kapitala glede na sektor imetnika v evroobmočju ter v Sloveniji (levo), ter lastniška struktura finančnega sektorja v odstotkih (desno)

Opomba: Pri lastniški strukturi finančnega sektorja (desno) je upoštevano le neposredno lastništvo

Vir: ECB, SURS (levo), KDD (desno)

Tabela 5.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto

	Bil. vsota (v mio EUR)			Struktura (v %)			Delež v BDP (v %)			St. rasti (v %)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Denarne fin. institucije ¹	46.119	40.344	38.724	72,0	71,0	70,8	128,1	111,6	104,0	-6,3	-12,5	-4,0
Nedene narne fin. institucije	17.938	16.477	16.006	28,0	29,0	29,2	49,8	45,6	43,0	-2,5	-8,1	-2,9
zavarovalnice	6.790	6.938	7.385	10,6	12,2	13,5	18,9	19,2	19,8	11,2	2,2	6,4
pokoj. družbe/skladi ²	1.442	1.431	1.530	2,3	2,5	2,8	4,0	4,0	4,1	-5,0	-0,8	6,9
investicijski skladi	1.835	1.859	2.156	2,9	3,3	3,9	5,1	5,1	5,8	1,0	1,3	15,9
liziška podjetja	4.842	3.826	2.726	7,6	6,7	5,0	13,4	10,6	7,3	-6,5	-21,0	-28,8
BPH, DZU in drugi	3.028	2.423	2.210	4,7	4,3	4,0	8,4	6,7	5,9	-19,8	-20,0	-8,8
Skupaj	64.057	56.821	54.731	100,0	100,0	100,0	177,9	157,2	146,9	-5,3	-11,3	-3,7

Opombe: Podatki za liziška podjetja, BPH, DZU in drugi so na podlagi šifrant SKD 2008 pridobljeni iz AJPEs-ove baze zaključnih računov. Podatki za liziška podjetja vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod Dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91.

¹ Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.

² Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad.

Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPEs

6 BANČNI SEKTOR

6.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja

Velikost bančnega sektorja in statusne spremembe

Ob koncu leta 2014 je v Sloveniji delovalo 24 kreditnih institucij.

Konec leta 2014 je v Sloveniji delovalo 17 bank, od tega sedem bank z neposredno nadrejenimi bankami iz Evrosistema, tri hranilnice in štiri podružnice tujih bank. V primerjavi z letom prej se je število institucij povečalo za eno podružnico. Banka Slovenije je leta 2014 notificirala 13 novih kreditnih institucij, štiri kreditne institucije so preklicale notifikacijo. Ob koncu leta 2014 je skupno število kreditnih institucij, ki so notificirale čezmejno opravljanje dejavnosti, doseglo 327.

Bilančna vsota bank se je lani ob koncu leta znižala na 104% BDP.

Bilančna vsota bank in hranilnic je konec leta 2014 znašala 38,7 mrd EUR. Od tega bilančna vsota bank in podružnic 37,8 mio EUR, bilančna vsota hranilnic pa 940 mio EUR. Veliko večino bančnega sistema so tako še vedno predstavljale banke. Njihov delež je znašal 97,6% celotne bilančne vsote slovenskega bančnega sistema. Bilančna vsota bančnega sistema se je lani zmanjšala peto leto zapored in je konec leta dosegala 104% BDP, za osem odstotnih točk manj kot v predhodnem letu. Lanskoletno zmanjšanje bilančne vsote za 1,6 mrd EUR oziroma za 4% je bilo manjše kot v predhodnih dveh letih. Od vključno leta 2010 do konca leta 2014 se je bilančna vsota bančnega sistema v Sloveniji kumulativno znižala za 13,3 mrd EUR oziroma za skoraj eno četrtino. Zniževanje bilančne vsote se upočasnjuje.

Tabela 6.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bilančna vsota bank (v mio EUR)	34.080	42.598	47.948	52.009	50.760	49.243	46.119	40.344	38.716
BDP v tekočih cenah (v mio EUR)	31.557	35.152	37.951	36.165	36.219	36.869	36.005	36.145	37.247
Bilančna vsota v % BDP	108	121	126	144	140	134	128	112	104
Število zaposlenih v bankah	11.832	11.996	12.232	12.188	11.943	11.813	11.498	11.218	10.682

Vir: Banka Slovenije

Spreminjanje strukture bilance stanja

Lani se je bilančna vsota bank skrčila, vendar manj kot v predhodnih dveh letih.

Krčenje bilančne vsote bančnega sistema je bilo lani v primerjavi s predhodnima dvema letoma počasnejše, po obsegu primerljivo s tistim pred tremi leti. Na znižanje obsega bilančne vsote na strani virov je lani najbolj vplivala razdolžitev bank do Evrosistema, medtem ko je krčenje v predhodnih letih sovpadalo z razdolževanjem bank na grosističnih trgih v tujini.

Tabela 6.2: Bilančna vsota bank 31.03.2015

	Stanje			prirast na	rast na medletna	
	2008	2014	mar.2015	dec.2014	dec.2014	rast
	v mio EUR			v mio EUR	rasti v %	
Aktiva						
Posojila	37.823	26.852	26.393	-459	-1,7	-9,1
nebančnemu sektorju	33.718	21.542	21.441	-100	-0,5	-10,7
od tega:						
...nefinančnim družbam	20.260	9.181	9.144	-37	-0,4	-18,3
...gospodinjstvom	7.558	8.327	8.383	56	0,7	-0,2
Finančna sredstva/vredn. pap.	7.327	8.749	8.807	58	0,7	3,9
Ostalo	1.547	1.284	1.289	5	0,4	14,7
Pasiva						
Finančne obv. do Evrosistema	1.229	1.104	854	-251	-22,7	-71,7
Obveznosti do bank	18.168	6.221	5.860	-361	-5,8	-19,5
od tega do tujih bank	16.098	4.547	4.335	-212	-4,7	-13,6
Obv. do neban. sekt.(Moge)	20.883	24.426	24.356	-69	-0,3	4,7
od tega do nefinančnih družb	3.728	4.676	4.658	-19	-0,4	8,1
do gospodinjstev	13.407	15.094	15.303	210	1,4	4,7
do države	1.879	2.341	2.076	-265	-11,3	12,2
Dolžniški vrednostni papirji	1.276	1.659	1.584	-75	-4,5	-3,3
Podrejene obveznosti	1.568	249	250	1	0,2	0,6
Kapital	4.010	4.198	4.365	167	4,0	13,5
Drugo	814	859	962	103	12,0	10,3
Bilančna vsota	47.948	38.716	38.230	-486	-1,3	-4,8

Vir: Banka Slovenije

Na aktivni strani bančnih bilanc so se lani, podobno kot v predhodnih letih, zmanjšala posojila nebančnemu sektorju, povečale pa so se naložbe v vrednostne papirje. V prvih dveh mesecih leta 2015 se je nominalni obseg bilančne vsote povečal, obseg posojil nebančnemu sektorju pa ostal primerljiv s koncem lanskega leta.

Lastništvo bank

V letu 2014 se je dodatno spremenila lastniška struktura bank, saj je Republika Slovenija na podlagi odločbe o državni pomoči rekapitalizirala dve banki, skupaj v letih 2013 in 2014 šest. Že v letu 2013 se je lastniška struktura bank pomembno spremenila, saj je Republika Slovenija na podlagi odločbe o državni pomoči po pokrivanju izgube z deleži obstoječih lastnikov rekapitalizirala pet bank ter s tem postala njihov 100-odstotni lastnik.

Zaradi dveh dodatnih rekapitalizacij bank s strani RS se je lani še nekoliko povečal delež državnega lastništva bank.

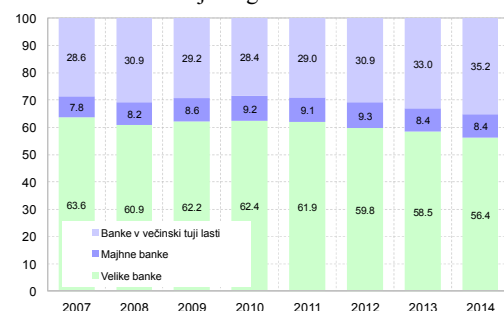
Tabela 6.3: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Država v ožjem smislu	17.9	15.1	17.7	20.5	20.1	22.7	22.8	60.1	63.0
Druge domače osebe	44.4	47.2	44.1	43.0	42.9	38.1	35.2	8.0	6.7
Tuje osebe	37.7	37.8	38.2	36.6	37.1	39.3	42.0	32.0	30.3
tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	27.7	26.8	27.6	26.8	27.9	30.1	33.3	31.6	30.0
tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	10.0	11.0	10.6	9.8	9.2	9.1	8.7	0.4	0.3

Vir: Banka Slovenije

Konec leta 2014 je bilo v večinski tuji lasti sedem hčerinskih bank in štiri podružnice, v popolni domači lasti sedem bank in v večinski domači lasti tri banke. Delež lastniškega kapitala tujcev je znašal 30,3%, delež neposrednega lastništva države 63% ter delež drugih domačih lastnikov 6,7%. Lastniški delež kapitala države v bančnem sistemu se je v letu 2014 povečal za dodatne tri odstotne točke, ob zmanjšanju deleža kapitala tujcev za 1,6 odstotne točke ter deleža kapitala drugih domačih lastnikov za 1,3 odstotne točke. Delež tujih oseb, merjen z bilančno vsoto, je 31. decembra 2014 znašal 4,4 odstotne točke več kot delež tujih oseb, merjen z lastniškim kapitalom, medtem ko je bil primerjalno delež drugih domačih oseb (brez države) večji za 1,3 odstotne točke.

Slika 6.1: Tržni delež v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

Lani se tržni deleži pri največjih bankah niso več zniževali, zmanjševanje koncentracije bančnega trga pa se je umirilo. Tržna koncentracija, merjena s tržnim deležem največjih bank kot tudi koncentracija bančnega trga, merjena z Herfindahl-Hirschmanovim indeksom (HHI), ki sta se v predhodnih letih zmanjševali, sta lani v primerjavi s predhodnim letom ostali skoraj nespremenjeni. Tržni delež petih največjih bank se je v zadnjih štirih letih znižal za slabih pet odstotnih točk, pod 55%.

Lani se koncentracija v bančnem sistemu ni več pomembneje spreminjala.

Bančni sistem ostaja nekoliko bolj skoncentriran pri instrumentih na strani virov kot na strani posojil, vendar se ta razlika v zadnjih letih zmanjšuje. Lani se je koncentracija pri vlogah nebančnega sektorja in pri posojilih nebančnemu sektorju v primerjavi s predhodnim letom minimalno spremenila. Vrednost HHI za vloge nebančnega sektorja je ob koncu leta 2014 z vrednostjo 1.083 še za 131 točk presegala vrednost indeksa za posojila nebančnemu sektorju, razlika se je v zadnjih letih močno zmanjšala. Lani se ni več zmanjševala koncentracija vlog gospodinjstev, ki se je prej zniževala več let zapored.

Tabela 6.4: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013
Herfindahl-Hirschmanov indeks								
Bilančna vsota	1.275	1.262	1.149	1.110	1.041	996	967	-29
Posojila nebančnemu sektorju	1.218	1.164	1.122	1.068	1.042	926	953	27
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.578	1.587	1.471	1.392	1.256	1.096	1.083	-12
Obveznosti do bank	1.217	1.047	1.243	1.209	1.179	1.338	1.193	-145
Tržni delež prvih 3 bank (v %) v o.t.								
Bilančna vsota	47,7	47,7	45,7	44,7	43,2	42,6	41,5	-1
Posojila nebančnemu sektorju	46,7	46,0	45,9	44,4	42,5	38,0	39,4	1
Obveznosti do nebančnega sektorja	55,9	55,7	54,3	53,1	49,7	44,5	43,5	-1
Obveznosti do bank	48,0	46,3	53,9	53,6	52,3	55,7	49,3	-6
Tržni delež prvih 5 bank (v %) v o.t.								
Bilančna vsota	59,1	59,8	59,2	58,9	57,1	56,2	54,9	-1,3
Posojila nebančnemu sektorju	59,2	58,5	59,0	58,2	56,7	52,9	54,2	1,3
Obveznosti do nebančnega sektorja	68,2	67,9	66,7	65,5	62,5	59,6	58,3	-1,3
Obveznosti do bank	63,6	61,3	67,9	67,9	67,5	72,2	69,4	-2,8

Vir: Banka Slovenije

Okvir 6.1: Vpliv uvedbe enotnega bančnega nadzornega mehanizma na nadzor slovenskega bančnega sistema

Enotni bančni nadzorni mehanizem (ang.: Single Supervisory Mechanism – SSM) je začel delovati 4. novembra 2014 pod okriljem Evropske centralne banke. Glavni namen enotnega bančnega nadzora je vzpostavitev ponovnega zaupanja v evropske banke in dolgoročno izgradnja trdnega in stabilnega bančnega sistema na temelju enotnih pravil in metodologij ter skupne kulture pri bonitetnem nadzoru. Za njegovo izvajanje je pristojna Evropska centralna banka v sodelovanju z vsemi nacionalnimi bančnimi nadzornimi institucijami iz evro območja. Z vzpostavitvijo enotnega bančnega nadzora so se nekatere pristojnosti nadzora prenesle iz nacionalne ravni na evropsko raven.

Vse evropske banke so bile v skladu s sprejetimi kriteriji razdeljene bodisi med sistemsko pomembne banke bodisi med manj pomembne banke. V skupino sistemsko pomembnih bank je bilo uvrščenih 123 bank oziroma bančnih skupin, izvajanje nadzora nad njimi je v celoti neposredno v pristojnosti ECB. Bistveno vlogo pri izvajanju nadzora v pomembnih bankah na operativni ravni imajo skupne nadzorniške ekipe (ang.: joint supervisory team – JST) s koordinatorjem s strani ECB in s predstavniki nacionalnega nadzornika. Nacionalni nadzorni organ sicer neposredno sodeluje pri vseh aktivnostih nadzora pomembnih institucij, vendar se odločitve ne sprejemajo na nacionalni ravni.

Ostale banke so bile razporejene v skupino manj pomembnih bank. Njihov nadzor se izvaja v skladu s pravili in metodologijo enotnega bančnega nadzora. V ECB se redno posredujejo nadzorniški podatki tudi za manj pomembne banke, informira se jih o ugotovitvah nadzora nacionalnega nadzornika, lahko se posvetuje o izdaji ukrepov s pomembnimi materialnimi učinki za banko, vendar pa je končno odločanje v pristojnosti nacionalnih nadzornih organov, razen v nekaterih izjemnih primerih.

Več kot polovico slovenskega bančnega sistema je pod neposrednim nadzorom evropske centralne banke. Po kriteriju treh največjih bank po bilančni vsoti na dan 30. september 2013 so bile v skupino pomembnih bank in s tem v neposredni nadzor Evropske centralne banke uvrščene tri slovenske banke – NLB, NKBM in SID banka. V teh bankah je bil zato tekom leta 2014 izveden skrbni pregled poslovanja. Zaradi posebnega poslovnega modela, ki ga ima SID banka kot razvojna in izvozna banka, ter posebnega statusa po kapitalski direktivi glede bonitetnih pravil, je bila v juliju leta 2014 s strani ECB sprejeta odločitev, da se v banki sicer dokonča projekt celovitega pregleda, vendar banka v prihodnje ne bo vključena v skupino pomembnih bank. Hkrati je bila sprejeta odločitev, da je kot tretja slovenska banka v okviru enotnega nadzornega mehanizma Evropske centralne banke Unicredit banka Slovenija, ki bo v prihodnje tudi na posamični osnovi v okviru neposrednega nadzora ECB. Banka je zato v letu 2015 vključena v skupino bank iz evro območja, v katerih se izvaja celovit skrbni pregled. Poleg teh treh bank sodi v skupino

pomembnih bank tudi še pet slovenskih bank, ki so članice bančnih skupin s sedežem v državah evro območja, katere so prav tako uvrščene med pomembne evro bančne skupine. Te banke so bile vključene v celovit skrbni pregled na konsolidirani osnovi v okviru vsake matične banke v letu 2014. Ostalih deset slovenskih bank pa sodi med manj pomembne banke, katerih nadzor je še v pristojnosti Banke Slovenije.

6.2 Tveganja v bančnem sektorju

Proces bančne sanacije, ki se je začel v letu 2013, je pomembno prispeval k znižanju tveganj v bančnem sistemu. Ob izrazitem izboljšanju kapitalske ustreznosti in likvidnosti bank v decembru 2013, dodatnem prenosu nedonosnih terjatev na DUTB in dokapitalizacijah bank v zadnjem četrtletju 2014 ter ob gospodarskem okrevanju se razmere v bančnem sistemu stabilizirajo. Kreditno tveganje ostaja še naprej pomembno zaradi visokega deleža nedonosnih terjatev v posameznih sektorjih in dejavnostih. Vendar se osnovna dinamika deleža nedonosnih terjatev kljub krčenju obsega poslovanja od oktobra naprej znižuje. Dohodkovno tveganje bank se povečuje, nanj poleg krčenja obsega poslovanja in nenaklonjenosti bank prevzemanju tveganj vpliva tudi zniževanje obrestnih mer. Dodatni pritisk na dohodek bo izhajal iz učinkov kvantitativnega sproščanja preko zniževanja zahtevanih donosov državnih obveznic. Tveganje refinanciranja zapadlih obveznosti se bo dodatno znižalo, vendar lahko struktura financiranja postane bolj nestabilna.

Tabela 6.5: Prikaz tveganj BS za slovenski bančni sistem

Sistemsko tveganje	Ocena za Q4 2014	Ocena za Q1 2015	Tendenci sprem. tveganja	Komentar
Makroekonomsko tveganje			→	Gospodarska rast proti koncu leta upočasnjena zaradi zastoja v okrevanju domačega povpraševanja, na račun porasta negotovih zaposlitvev in šibkejšega investiranja. Rast izvoza je visoka in nad rastjo tujega povpraševanja.
Kreditno tveganje			→	Obseg nedonosnih terjatev in njihov delež v RT se je zmanjšal, dinamika gibanja deleža se, kljub krčenju obsega poslovanja, izboljšuje. Visok delež nedonosnih terjatev na segmentu tujcev, majhnih in srednje velikih podjetij ter gradbeništva.
Nepremičninski trg			→	Novoodobrena posojila so se povečala (v % BDP so še vedno nizka), povečal se je promet (za tretjino), cene nepremičnin se še vedno znižujejo. Povečal se je LTV za novoodobrena posojila in je že na razmeroma visoki ravni (skoraj 70%). Price-to-rent se je v 2013Q3 skoraj približal temeljnemu, zatem se je začelo št. transakcij povečevati.
Tveganje financiranja			→	Močan upad zahtevanih donosov na državne obveznice znižuje tveganje refinanciranja za banke tako količinsko kot tudi cenovno. Banke imajo presežno likvidnost, ECB ukrepi zagotavljajo zadosten vir likvidnosti tudi v prihodnje. Z večjim zaupanjem se vloge vračajo v bančni sistem. Stabilizira se razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja. Ključne ranljivosti: nestabilna struktura financiranja, šibka pričakovana rast vlog.
Tveganje okužbe in velika izpostavljenost			↓	Z dokapitalizacijami bank in poplačili obveznosti do SID banke se je tveganje okužbe še dodatno zmanjšalo, tako po obsegu kot po številu možnih prenosov okužbe. Bolj pomembno postaja tveganje koncentracije: visok delež državnih vrednostnih papirjev v bilančni vsoti bank.
Solventnostno tveganje			↓	Z dodatnimi dokapitalizacijami konec 2014 je kapitalska ustreznost bančnega sistema presegla povprečje EU, zaostanek pri majhnih bankah, posamezne banke morajo še izvesti dokapitalizacijo.
Dohodkovno tveganje			↑	Višja neto obrestna marža in boljša stroškovna učinkovitost, vendar še vedno razmeroma visoki stroški oslabev. Zniževanje obrestnih prihodkov na račun krčenja kreditiranja in nižjih obrestnih mer, kvantitativnega sproščanja. Povečano financiranje podjetij v tujini in na kapitalskih trgih; nenaklonjenost prevzemanju tveganj.

Barvna lestvica:

Kreditno tveganje. Ukrepi sanacije bank in aktivnosti na področju prestrukturiranja podjetij ter bolj stabilno gospodarsko okrevanje pomembno prispevajo k obvladovanju kreditnega tveganja v bankah. Delež nedonosnih terjatev (razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni) se je po prenosu nedonosnih terjatev Abanke in Banke Celje na DUTB v zadnjem četrtletju 2014 znižal za 3,8 odstotne točke, na 11,9%, in na tej ravni ostaja tudi v prvih mesecih 2015.

Obseg nedonosnih terjatev se je začel zniževati v drugi polovici lanskega leta, vendar je bil proces krčenja obsega poslovanja hitrejši, zato se je osnovna dinamika gibanja deleža nedonosnih terjatev v tem obdobju leta ohranjala na relativno stabilni ravni in se je izboljšanje merjeno z deležem nedonosnih terjatev pokazalo šele v zadnjem delu leta. Pomemben omejitveni dejavnik kreditne rasti je zadržanost tako bank pri prevzemanju kreditnih tveganj kot tudi podjetij in gospodinjstev pri novih investicijah. Velik del bank omejujejo plani prestrukturiranja, v katerih so se banke, do izvedene privatizacije, zavezale k dodatnemu krčenju obsega poslovanja, oziroma visoki zahtevani donosnosti pri novih poslih, ki jo bodo ob nadaljnjem zniževanju obrestnih mer le težko dosegle. V kreditni aktivnosti bank se kaže obrat trenda in upočasnitev krčenja kreditiranja nebančnega sektorja, povečuje se obseg novih dolgoročnih posojil podjetjem ter novih stanovanjskih posojil gospodinjstvom, več bank ima pozitivne priraste posojil, banke zaznavajo višje kreditno povpraševanje, več je tudi transakcij na nepremičninskem trgu. Ti trendi nakazujejo možnost postopnega obrata v dinamiki kreditiranja, ki bi z vstopom novih komitentov z boljšo boniteto prispevali k postopnem izboljšanju kakovosti kreditnega portfelja ob že zaznani avtonomni dinamiki zniževanja nedonosnih terjatev. Kreditno tveganje zato ocenjujemo kot pomembno in visoko, še posebej v posameznih segmentih, to je pri izpostavljenosti do tujcev, do MSP in do gradbeništva, vendar z ugodnimi obeti v prihodnje.

Solventnostno tveganje. S sanacijo bančnega sistema se je povečal obseg kapitala in s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB zmanjšal obseg izpostavljenosti z najvišjo utežjo tveganosti. Po dokapitalizacijah Abanke in Banke Celje je konec leta 2014 kapitalska ustreznost bančnega sistema znašala 19,4% (17,9% na konsolidirani osnovi) in tako presegla povprečje EU po zadnjih razpoložljivih podatkih. Visoke kapitalske ustreznosti dosegajo predvsem velike banke, medtem ko majhne banke zaostajajo. Nekatere banke še morajo izvesti potrebne dokapitalizacije. Hkrati bo za stabilnost kapitalske ustreznosti v prihodnje potrebna tudi učinkovita alokacija obstoječega kapitala in sposobnost ustvarjanja notranjega kapitala. Ohranjanje visokih količnikov kapitalske ustreznosti bo potrebno tudi zaradi nove evropske regulative, ki je uvedla dodatne makrobonitetne instrumente, med njimi proticiklični kapitalski blažilnik, ki bo kapitalske zahteve za banke zaostroval v ugodnih gospodarskih razmerah, da bi ga banke lahko sprostile ob obratu kreditnega cikla.

Tveganje financiranja bank. Tveganje refinanciranja se je dodatno zmanjšalo. Banke so v letu 2014 poleg izrazitega zmanjšanja obveznosti do Evrosistema zmanjšale tudi obveznosti do tujih in domačih bank, kar se nadaljuje tudi v letu 2015. Ob tem začetek leta 2015 zaznamuje močan upad zahtevanih donosov na državne obveznice pred začetkom izvajanja nakupov državnih vrednostnih papirjev s strani ECB in nacionalnih centralnih bank. V dveh tednih pred začetkom kvantitativnega sproščanja (23. februar - 9. marec) je zahtevani donos na slovenske 10-letne državne obveznice upadel za 0,5 odstotne točke, na 0,87%. Zgodovinsko najnižje ravni zahtevanih donosov državnih obveznic pomenijo lažji dostop in nižje stroške financiranja ne le za državo, temveč tudi za banke in podjetja.

Banke se soočajo s presežno likvidnostjo, medtem ko nestandardni ukrepi ECB zagotavljajo zadosten vir likvidnosti tudi v prihodnje. Zaradi povrnjenega zaupanja v domače banke se depoziti prebivalstva vračajo v bančni sistem, predvsem v velike domače banke, medtem ko hranilnice ohranjajo visok prirast vlog že dalj časa. Znake stabiliziranja kaže tudi razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja. Vendar visok delež vrednostnih papirjev države v bilancah bank in zniževanje donosnosti sredstev pomenijo, v težnji po ohranjanju obrestne marže, dodaten pritisk na pasivne obrestne mere bank. Pri tem imajo banke le malo manevrskega prostora za dodatno zniževanje depozitnih obrestnih mer. Te so na segmentu ročnosti do enega leta za novo sklenjene vloge gospodinjstev že dlje časa pod povprečjem Evroobmočja. Za vloge nad enim letom se pozitivna razlika zmanjšuje in je decembra lani znašala le še 0,2 odstotne točke. Dodatno znižanje depozitnih obrestnih mer bi povečalo privlačnost alternativnih naložb za gospodinjstva.

Ključna ranljivost zato ostaja nestabilna struktura financiranja ter pričakovana šibka rast vlog (ob nizki rasti plač in nekoliko večjem trošenju), kar ob skromnem kreditno sposobnem kreditnem povpraševanju ne daje dovolj gotovosti, da bi nemoteno stekel proces finančnega posredništva.

Dohodkovno tveganje. Kljub izboljšanju neto obrestne marže in stroškovne učinkovitosti, so banke ob še vedno razmeroma visokih stroških oslabitev v letu 2014 poslovale z izgubo v višini 113 mio EUR, vendar je bila ta najnižja v zadnjih petih letih. Dodatno znižanje višine in razpršenosti depozitnih obrestnih mer med bankami je odprlo prostor za znižanje kreditnih obrestnih mer. Slednje so se v letu 2014 pri novih posojilih podjetjem do 1 mio EUR znižale za 1,1 odstotne točke, v prvih mesecih se je zniževanje še pospešilo. To je ob še vedno močnem krčenju posojilne aktivnosti pomenilo upad obrestnih prihodkov. Banke so v letu 2014 učinek na neto obrestne prihodke še uspele ublažiti z visokim upadom obrestnih odhodkov, z znižanjem depozitnih obrestnih mer in s substitucijo dražjih virov financiranja s cenejšimi.

Ob nadaljnjem krčenju obsega poslovanja v okolju nizkih obrestnih mer, ki se bodo zaradi učinkov kvantitativnega sproščanja še dodatno znižale, postaja zaradi manjše sposobnosti generiranja dohodka ključno dohodkovno tveganje bank. Medtem bi ohranjanje visoke razlike med povprečnimi obrestnimi merami evroobmočja in domačimi posojilnimi merami še dodatno spodbudilo preusmerjanje kreditno sposobnih komitentov k financiranju v tujini, kar lahko povzroči izgubo vira dohodkov bank na daljši rok. Nižji zahtevani donosi na državne obveznice in posledično tudi na druga sredstva, ki bodo znižali donosnost aktive, izpostavljajo banke tudi višjemu obrestnemu tveganju, ki bi v primeru dviga obrestne mere refinanciranja pri ECB dodatno otežilo doseganje pozitivne donosnosti bank. Politika nenaklonjenosti prevzemanju kreditnega tveganja preusmerja naložbe bank v manj tvegane, a hkrati manj donosne naložbe. V iskanju višjih donosov bi lahko začele banke prevzemati prevelika tveganja na kakšnem drugem področju.

Makroekonomska tveganja: Makroekonomske okoliščine v Sloveniji se izboljšujejo predvsem na račun ugodne dinamike izvoza. Domača gospodarska rast še vedno temelji predvsem na tujem povpraševanju, ki je podvrženo različnim tveganjem povezanih z geopolitičnimi trenji v državah proizvajalkah nafte ter z negotovostjo gospodarskega okrevanja glavnih zunanjetrgovinskih partneric. Na domače povpraševanje vplivajo predvsem državne investicije, sofinancirane s strani Evropske unije. Iztekanje trenutne finančne perspektive predstavlja tveganje za nadaljevanje investicijskega cikla, ki ga trenutno poganja zgolj država.

6.3 Kreditna aktivnost – v pričakovanju obrata

Večletno krčenje kreditne aktivnosti bank se je proti koncu leta 2014 začelo umirjati in nekateri indikatorji kažejo, da bi lahko prišlo do obrata v kreditiranju nebančnega sektorja. Negativne stopnje rasti se znižujejo, od druge polovice leta je po večletnem zniževanju začel naraščati obseg novoodobrenih posojil. Anketa o kreditnih standardih kaže stabilen pozitiven trend pri povpraševanju podjetij po posojilih. Zniževanje aktivnih obrestnih mer, ki je pri posojilih podjetjem z enoletnim zamikom začelo slediti dinamiki pasivnih obrestnih mer, se je v začetku leta še pospešilo. Razlika do obrestnih mer evroobmočja je opazno nižja kot pred letom in pol, kar povečuje konkurenčnost domačih bank. Na strani ponudbe ostajajo močan omejitveni dejavnik kreditni standardi bank, ki so se v obdobju od začetka krize zaostri bolj kot v drugih državah evroobmočja.

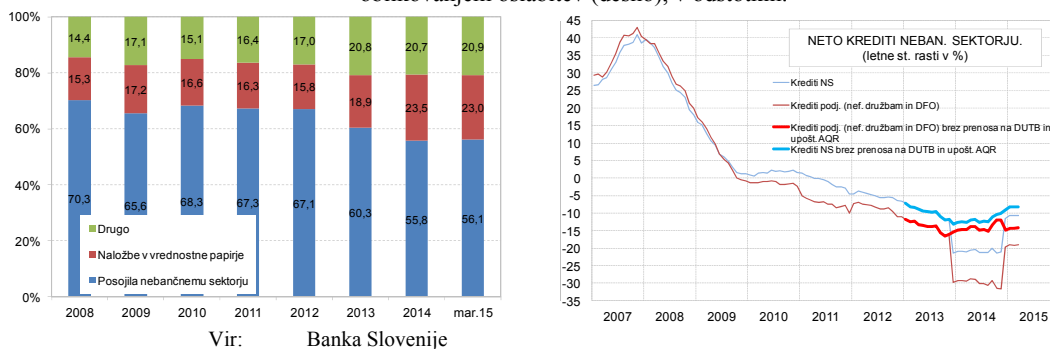
1.1.1 Struktura in gibanje bančnih naložb

Delež posojil nebančnemu sektorju v bilancah bank je od leta 2008 upadel za 14,2 odstotne točke.

Struktura bilanc bank se je tudi v letu 2014 in začetku leta 2015 spreminjala v prid naložbam v vrednostne papirje. Njihov delež se je od leta 2008 povečal za 7,7 odstotne točke, na 23,0 % aktive, medtem ko je delež posojil nebančnemu sektorju upadel za 14,2 odstotne točke, na 56,1 % aktive. Pomemben enkratni učinek so pri tej spremembi imeli izvedeni sanacijski ukrepi – banke so namesto slabih posojil prejele obveznice DUTB, ki so konec marca 2015 predstavljale okrog 4% celotne aktive bančnega sistema. Tovrstne naložbe bank po drugi strani odražajo tudi kratkoročne lastnosti virov, ki jih omejujejo pri dajanju dolgoročnih posojil, kot jih želijo komitenti.

Banke imajo sicer možnost državne vrednostne papirje unovčiti v okviru razširjenega programa nakupa vrednostnih papirjev, ki ga je ECB začela izvajati v marcu. V primeru, da se bodo odločile za to možnost, ostaja negotovo kaj bodo storile s tako pridobljenimi viri. Odločijo se lahko za nadaljnje razdolževanje s poplačilom obveznosti do domačih in tujih bank, za nakupe drugih vrednostnih papirjev ali pa za povečanje kreditiranja. Ob že obstoječi visoki likvidnosti je verjetnost, da bi banke dodatno likvidnost preusmerile v kreditiranje nebančnega sektorja majhna.

Slika 6.2: Struktura naložb bank (levo) in medletne stopnje rasti posojil pred oblikovanjem oslabeitev (desno), v odstotkih.

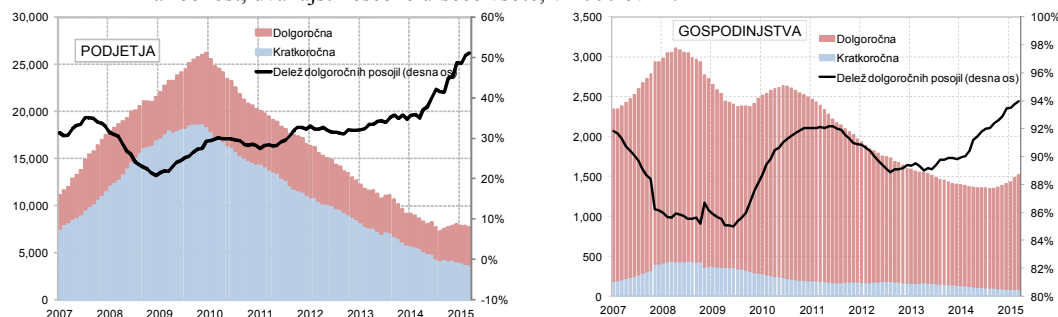

Obseg posojil nebančnemu sektorju se je v letu 2014 in prvem kvartalu leta 2015 še naprej zmanjševal. Medletna stopnja rasti posojil nebančnemu sektorju je v marcu 2015 znašala -10,7 %. V kolikor izločimo učinek institucionalnih dejavnikov (prenosa slabih posojil z Abanke in Banke Celje na DUTB ter izključimo banki v nadzorovani likvidaciji), je medletna stopnja rasti znašala -7,1 %. Stopnje krčenja posojil se torej postopoma znižujejo.

Razlike med posameznimi vrstami posojil so sicer precejšnje, saj so se krediti podjetjem (nefinančnim družbam in DFO) v marcu 2015 na medletni ravni zmanjšali za -18,3 %, brez upoštevanja učinkov prenosa terjatev na DUTB in obeh majhnih domačih bank pa za

-13,3 %. Uvodoma opisan potencial za preobrat v kreditni aktivnosti potrjuje tudi dejstvo, da so začela novoodobrena dolgoročna posojila podjetjem v letu 2014 in prvih mesecih leta 2015 nadomeščati novoodobrena kratkoročna posojila. Prva so namreč prvič po letu 2010 spet v porastu; stopnja rasti je v marcu znašala 12 %; medtem ko se novoodobrena kratkoročna posojila še naprej zmanjšujejo.

Slika 6.3: Novoodobrena posojila podjetjem (levo) in gospodinjstvom (desno) glede na ročnost, dvanajstmesečne drseče vsote, v 1000 evrih.

Vir: Banka Slovenije

Stanje posojil gospodinjstvom, na katera imajo prenosi na DUTB le neznamenit učinek, so v marcu po daljšem obdobju negativne rasti približujejo ničelni medletni rasti. Dinamika posojil gospodinjstvom se močno razlikuje glede na vrsto posojila. Stanovanjska posojila tako kot tekom celotnega kriznega obdobja rastejo, v marcu je stopnja rasti znašala 2,8 %, kar je najvišja rast po maju 2012. Obseg potrošniških posojil se še naprej zmanjšuje, a so tudi stopnje zniževanja te skupine posojil v zadnjih mesecih nižje kot v preteklem letu. Dolgoročna novoodobrena posojila izkazujejo pozitivno rast že od septembra 2014. V marcu 2015 je medletna stopnja rasti novoodobrenih dolgoročnih posojil gospodinjstvom znašala 37 %. Stopnje rasti so višje pri stanovanjskih posojilih, na medletni ravni je ta v marcu znašala 58 %. Relativno nizka zadolženost gospodinjstev in majhen delež slabih posojil v tej skupini komitentov odpirajo prostor za njihovo večje kreditiranje, vendar je močan omejitveni dejavnik na strani povpraševanja, ki odraža nizko naklonjenost gospodinjstev do prevzemanja tveganj.

Izjemno visoke stopnje rasti pri vseh sektorjih kreditnojemalcev, zlasti nefinančnih družbah, dosega kreditna aktivnost hranilnic, ki pa zaradi svoje majhnosti ne morejo nadomestiti še vedno nizke kreditne aktivnosti večjih kreditnih institucij. Lahko pa visoka kreditna aktivnost izpostavi hranilnice kreditnemu tveganju, ki se bo potencialno materializiralo šele v prihodnosti.

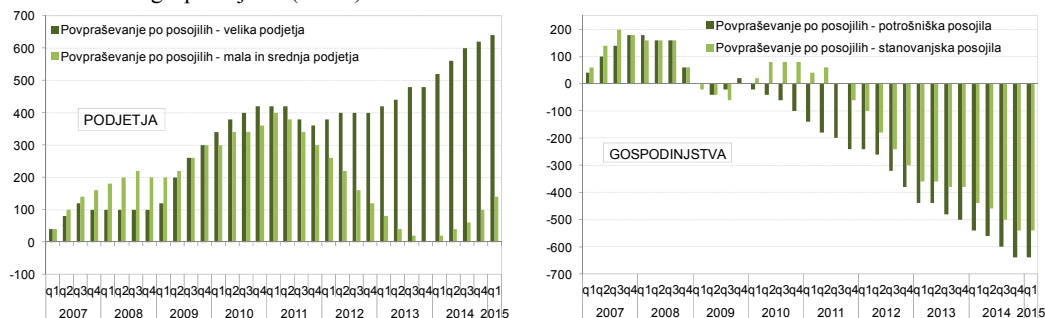
6.3.2 Kreditno povpraševanje

Kreditno povpraševanje podjetij se, kot kaže Anketa o bančnih posojilih (BLS), vztrajno povečuje. Izboljšanje na strani povpraševanja je opazno zlasti pri velikih podjetjih, kjer banke (z manjšimi vmesnimi nihanji) zaznavajo povečano povpraševanje že od tretjega kvartala leta 2011, medtem ko so pri majhnih in srednjih podjetjih ta pojav zaznale šele dve leti in pol kasneje, v prvem kvartalu leta 2014. Vendar pa se čedalje večji del kreditno sposobnega povpraševanja usmerja v tujino.

Novoodobrena dolgoročna posojila podjetjem in gospodinjstvom po dolgem obdobju upadanja ponovno rastejo.

Kreditno povpraševanje podjetij še naprej raste, gospodinjstva ostajajo zadržana.

Slika 6.4: Anketno zaznano povpraševanje po posojilih - podjetja (levo) in gospodinjstva (desno).

Vir: Banka Slovenije

Gospodinjstva, za razliko od podjetij, pri povpraševanju po posojilih, zlasti potrošniških, ostajajo zadržana. Vendarle pa so banke v prvem kvartalu leta 2015 po dolgem času

zaznale nezmanjšano povpraševanje tako po stanovanjskih kot tudi po potrošniških posojilih.

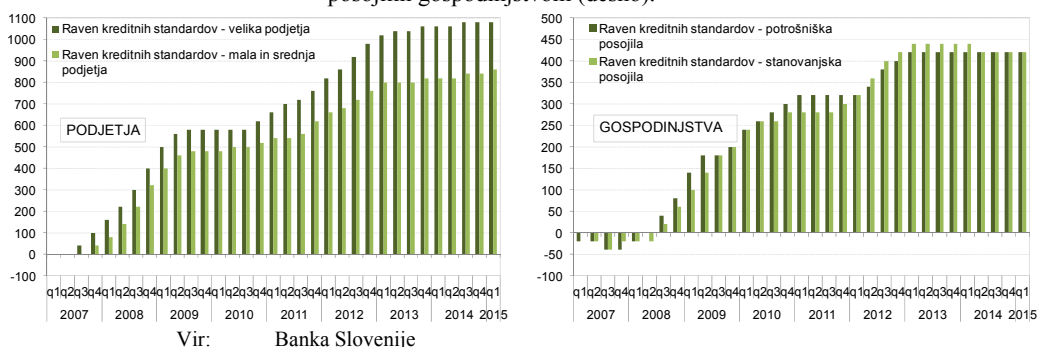
6.3.3 Kreditna ponudba

Raven kreditnih standardov bank za posojila podjetjem je precej višja kot pri posojilih gospodinjstvom. Kreditni standardi so se prenehali zaostrovati.

Gibanje kreditne ponudbe je mogoče spremljati skozi kreditne standarde, kot jih v BLS opisujejo banke.

Kreditni standardi²¹ bank za posojila podjetjem, kljub počasnemu ustavljanju njihovega zaostrovanja, ostajajo visoki, zlasti za velika podjetja. Banke so bolj naklonjene posojanju gospodinjstvom, kar potrjujejo precej manj zaostreni kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom. Ti tako pri potrošniških kot pri stanovanjskih posojilih ostajajo nespremenjeni že štiri kvartale zapored.

Slika 6.5: Anketno zaznani kreditni standardi pri posojilih podjetjem (levo) in posojilih gospodinjstvom (desno).

Vir: Banka Slovenije

Ustavljanje zaostrovanja kreditnih standardov kot tudi napoved njihovega sproščanja v naslednjem kvartalu, potrjuje že prej opisani potencial za preobrat v kreditni aktivnosti. Rezultate BLS so na ravni evroobmočja kot vodilni indikator za rast posojil identificirali tudi v raziskavi ECB.²²

Od bilančnih in stroškovnih dejavnikov, ki predstavljajo čiste ponudbene dejavnike,²³ so banke v zadnjem letu vpliv na sproščanje kreditnih standardov pripisale izboljševanju likvidnostnega in kapitalnega položaja bank. Velika količina poceni tržnih virov se je v odgovorih bank odrazila šele v prvem kvartalu leta 2015. Prav v tem obdobju je k sproščanju kreditnih standardov začelo prispevati tudi dojemanje tveganja. Od njegovih komponent so ugodna splošna gospodarska aktivnost in razmere v posameznih panogah oziroma podjetjih negativno vplivali na višino kreditnih standardov, medtem ko prispevek tveganja, povezanega z zahtevanim zavarovanjem ostaja nespremenjen. K nižanju kreditnih standardov prispeva tudi okrepljena konkurenca.

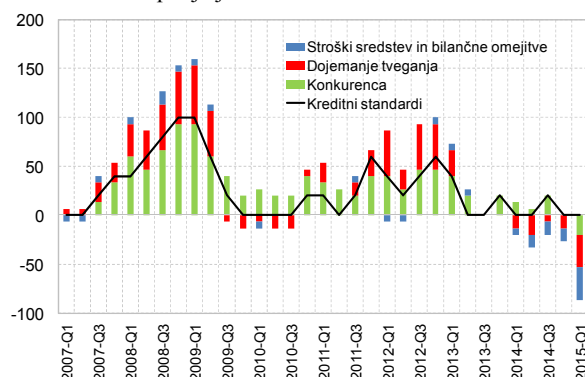
Ne glede na opisan negativen prispevek vseh treh komponent k sproščanju kreditnih standardov, ti zaenkrat ostajajo na nespremenjeni ravni. Banke očitno ostajajo zelo nenaklonjene tveganju in ohranjajo v kriznem obdobju vzpostavljene visoke kreditne standarde, čeprav za vse od v anketo vključenih dejavnikov višine kreditnih standardov ocenjujejo, da bi morali vplivati na njihovo zniževanje.

²¹ Kreditni standardi so notranje smernice za odobravanje posojil, ki jih banke sprejmejo pred odločitvijo o posameznem posojilu in njegovih pogojih. Odražajo preference in zahteve bank glede tipa posojil, sektorja, geografskega porekla posojilojemalca, zavarovanja ipd. Posojilni pogoji (več o gibanju posojilnih pogojev v Sloveniji in evroobmočju v Okviru) se nanašajo na značilnosti konkretnega posojila, ki ga je banka dejansko pripravljena odobriti. Obsegajo cenovne pogoje (višina pribitka na referenčno obrestno mero), pogoje, ki se nanašajo na obseg posojil (višina posojil, zahtevano zavarovanje) in druge pogoje (ročnost).

²² de Bondt, Maddaloni, Peydró in Scopel: The euro area bank lending survey matters: empirical evidence for credit and output growth, Working Paper No. 1160, February 2010.

²³ Za razliko od "konkurence" in "dojemanja tveganja".

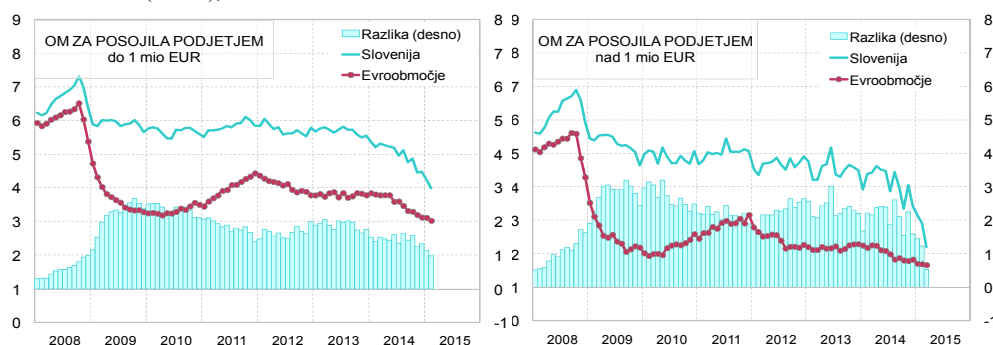
Slika 6.6: Dejavniki, ki vplivajo na višino kreditnih standardov pri posojanju podjetjem.

Vir: Banka Slovenije

Rezultati ankete BLS in gibanje obrestnih mer nakazujejo, da so se posojilni pogoji slovenskih bank pri posojilih podjetjem najbolj zaostriili v evroobmočju, primerljivo le s Portugalskimi. Spremembe posojilnih pogojev pri posojilih gospodinjstvom pa so povsem primerljive z drugimi članicami evrskega območja.

Slika 6.7: Obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji in v evroobmočju ter razlika med njimi – do 1 milijon EUR (levo) in nad 1 milijon EUR (desno), v odstotkih oziroma odstotnih točkah.

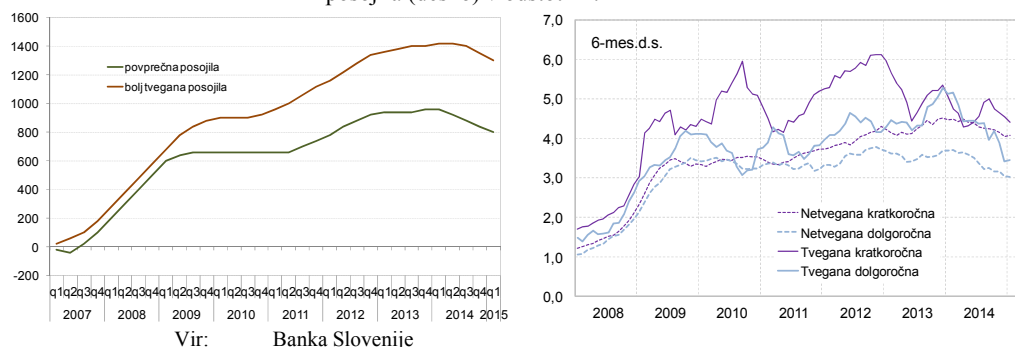

Vir: Banka Slovenije

Enako ugotovitev je mogoče podati tudi na podlagi analize gibanja obrestnih mer. Pri posojilih podjetjem pribitki na euribor kljub zniževanju vztrajajo nad ravnmi pribitkov v evroobmočju. Opisane razmere so deloma posledica razlik v tveganosti komitentov, a hkrati, kot je razvidno iz BLS, kažejo na nepripravljenost za posojanje na strani bank.

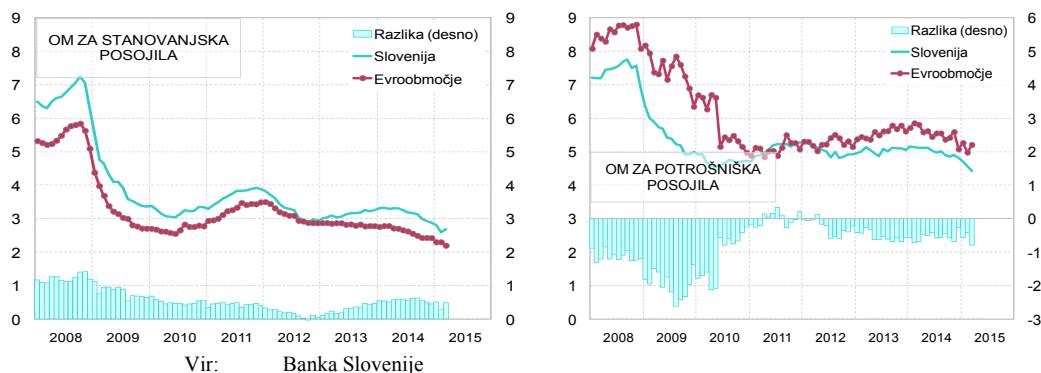
BLS nadalje kaže, da so banke šele z razmahom krize v realnem sektorju, leta 2009, začele v večji meri diferencirati pribitke za različno tvegana posojila. To potrjuje tudi gibanje pribitkov na referenčne obrestne mere pri posojilih, ki so ocenjena kot tvegana oziroma netvegana. Razlika med pribitki na tvegana in netvegana posojila se je začela z začetkom leta 2009 povečevati, čeprav je zaradi reprogramov, s katerimi so banke podjetjem omogočile nižje stroške financiranja, da bi dosegle vsaj delno poplačilo tveganih posojil, precej nihala in občasno postala celo negativna. Banke bi se morale diferenciacije pribitkov za različno tvegana posojila poslužiti še v večji meri ter pribitke na referenčno obrestno mero in druge posojilne pogoje aktivno prilagajati tveganosti posameznega posojilojemalca skozi celotno razdobje kreditnega cikla. To bi v trenutnih razmerah omogočilo kreditiranje manj tveganih projektov oziroma posojilojemalcev.

Slika 6.8: Pribitek na referenčno obrestno mero pri bolj tveganih in povprečnih posojilih podjetjem, po anketi BLS (levo) in za realizirana novoodobrena posojila (desno) v odstotkih.

Pri posojilih gospodinjstvom so obrestne mere povsem primerljive z obrestnimi merami v državah evrskega območja.

Slika 6.9: Obrestne mere za posojila gospodinjstvom v Sloveniji in v evroobmočju ter razlika med njimi – stanovanjska posojila (levo) in potrošniška posojila (desno), v odstotkih oziroma odstotnih točkah.

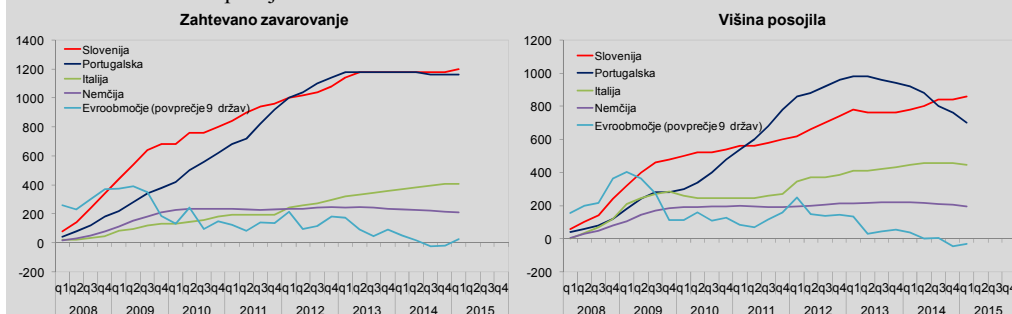

V zadnjem obdobju je mogoče zaznati, da se je znižanje tržnih obrestnih mer, ki je bilo v preteklosti omejeno na pasivne obrestne mere bank, začelo odražati tudi v zniževanju aktivnih obrestnih mer.

Okvir 6.2: Gibanje posojilnih pogojev pri posojilnih podjetjih v Sloveniji, Evroobmočju in izbranih članicah Evroobmočja.

Posojilni pogoji v Sloveniji so se v obdobju od leta 2008 glede zahtevanih zavarovanj in višine posojila precej bolj zaostрили kot v povprečju v evroobmočju. Podobno velja za pribitke na referenčno obrestno mero in neobrestne stroške, čeprav je pri teh, za razliko od zahtevanih zavarovanj in višine posojil, v zadnjem obdobju mogoče zaznati sproščanje. Po drugi strani je bilo zaostrovanje pri ročnostih posojil na primerljivi ravni kot v drugih državah evroobmočja.

Slika 6.10: Posojilni pogoji v Sloveniji, evroobmočju in izbranih članicah euroobmočja: zahtevano zavarovanje in višina posojila.

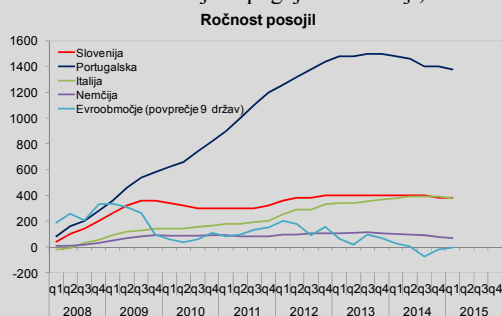

Gibanje posojilnih pogojev kot jih zaznava Anketa o bančnih posojilih za evroobmočje v posameznih državah sicer ni neposredno primerljivo, saj anketa ne sprašuje po nivoju posojilnih pogojev, ampak spremlja njihovo spremembo glede na prejšnje razdobje. Tako ni znano, na kakšni ravni so bili posojilni pogoji v izhodiščnem obdobju. Ne glede na to, podatki nudijo zanimivo orientacijo glede gibanja posojilnih pogojev v obdobju zadnjih sedmih let, ki lahko v določeni

meri pojasnijo razlike v stopnjah rasti posojil in obrestnih merah v posameznih državah evroobmočja. Prav tako nakazujejo pri katerih od posojilnih pogojev bi slovenske banke lahko spremenile svojo posojilno politiko.

V Sloveniji skozi celotno razdobje izstopa zlasti postopen, a vztrajen porast zahtev glede zavarovanj in nižanje višine posojil podjetjem. Oba dejavnika sta pomembna tudi za pojasnjevanje premika dela povpraševanja v tujino. Pri opisanih posojilnih pogojih namreč za razliko od ostalih pogojev in v primerjavi z drugimi državami evroobmočja v zadnjem obdobju ni mogoče opaziti blažitve. V evroobmočju pa je na splošno mogoče zaslediti blaženje obeh posojilnih pogojev.

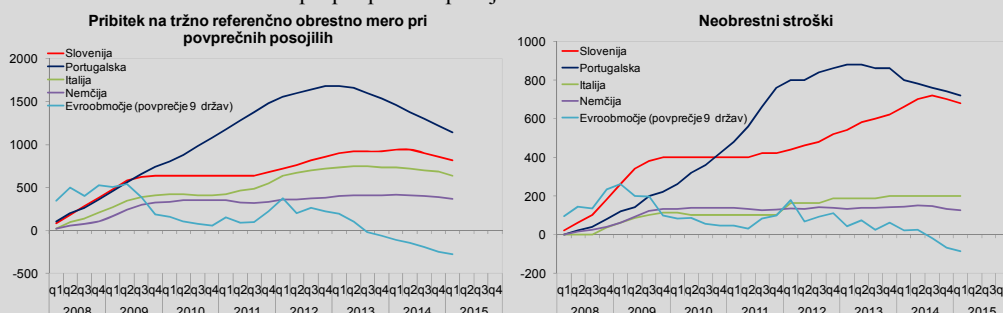
Slika 6.11: Posojilni pogoji v Sloveniji, evroobmočju in izbranih članicah euroobmočja: ročnost posojila.

Vir: Banka Slovenije.

Po drugi strani pa je gibanje ročnosti posojil primerljivo z gibanjem v drugih državah evrskega območja, saj ta po letu 2009 ostaja na relativno stabilni ravni. Podatki o gibanju novodobrenih posojil kažejo na dejansko podaljševanje njihove ročnosti.

Slika 6.12: Posojilni pogoji v Sloveniji, evroobmočju in izbranih članicah euroobmočja: pribitek na tržno referenčno obrestno mero pri povprečnih posojilih in neobrestni stroški.

Vir: Banka Slovenije.

Raven pribitkov na referenčno obrestno mero pri povprečnih posojilih je po obdobju rasti, podobno kot v drugih članicah evroobmočja, začela upadati. Banke so sicer od sredine leta 2010, vzporedno s pribitki, vztrajno povečevale tudi neobrestne stroške, a je pri njih v zadnjih dveh kvartalih mogoče zaznati upad.

Predstavljeni podatki kažejo, da sta državi, ki ju je kriza relativno bolj prizadela, nadpovprečno zaostri posojilni pogoje.

6.4 Financiranje bank

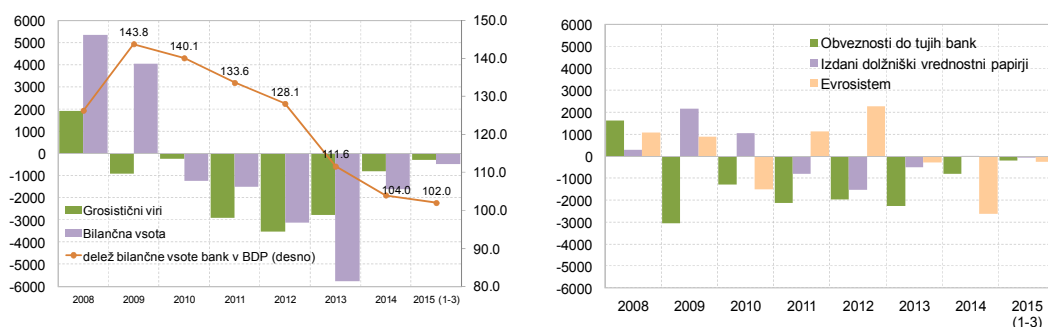
Ob obsežnem razdolževanju na grosističnih trgih v preteklih letih in znižanju preostalega dolga, ki zapade v refinanciranje, se je tveganje refinanciranja za banke močno zmanjšalo. Hkrati se je to tveganje nekoliko povečalo na krajših časovnih obdobjih. Tudi pritisk na refinanciranje obveznosti do Evrosistema se je lani močno zmanjšal. Struktura virov financiranja – predvsem pri vlogah nebančnega sektorja in obsegu grosističnih virov v bančnih bilancah – postopoma postaja podobna tisti pred povečanim obdobjem zadolževanja bank v tujini. Najbolj stabilen in pomemben bančni vir predstavljajo vloge nebančnega sektorja, zlasti gospodinjstev, vendar se v njihovi strukturi zaradi nizkih ravni obrestnih mer povečuje delež vpoglednih vlog. Kljub močno znižanemu obsegu grosističnega financiranja pa pri bankah v zadnjem obdobju zaznavamo nekoliko izboljšano pozitivno stopnjo obnavljanja na grosističnih trgih v tujini.

6.4.1 Ustavljanje procesa razdolževanja bank

Razdolževanje bank na grosističnih trgih je v zadnjih letih najbolj vplivalo na krčenje bilančne vsote slovenskih bank.

Že več let v slovenskem bančnem sistemu poteka proces prestrukturiranja virov financiranja. Po nastopu krize so banke pričele zmanjševati akumulirano zadolženost do tujine, ki je nastala v letih pred tem, ko so banke hitro in v velikem obsegu pridobile finančne vire na grosističnih trgih, s katerimi so financirale kreditno rast in povečevale obseg poslovanja. V obdobju od konca leta 2008 do konca marca 2015 se je bančni sistem do tujih bank razdolžil za 11,7 mrd EUR. Skupaj z izdanimi dolžniškimi vrednostnimi papirji bank je neto razdolžitev na grosističnih trgih skupaj znašala 11,5 mrd EUR oziroma tretjino slovenskega BDP. Delež grosističnega financiranja, ki je pred krizo znašal 36% vseh virov bank v Sloveniji se je do marca 2015 znižal na 15,5% bilančne vsote oziroma iz 17,4 mrd EUR konec leta 2008, na 5,9 mrd EUR konec marca 2015.

Slika 6.13: Spremembe v obsegu bilančne vsote in grosističnega financiranja v mio EUR (levo) in neto spremembe stanj na grosističnih trgih (obveznosti do tujih bank in izdani dolžniški vrednostni papirji) in pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

Vir: Banka Slovenije

Na krčenje bilančne vsote je lani najbolj vplivalo predčasno razdolževanje pri ECB.

Letos se bo po pričakovanjih bank obseg bilančne vsote še minimalno skrčil, v letu 2016 pa že povečal.

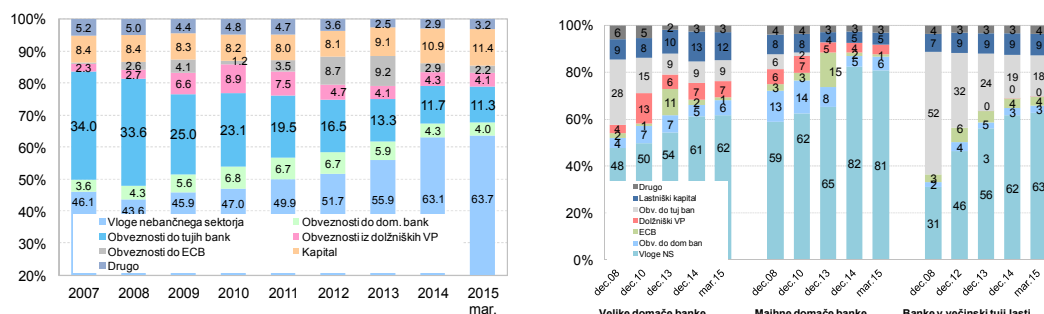
Odplačevanje virov bank najetih pri ECB je v letu 2014 najbolj prispevalo h krčenju obveznosti bank. Banke so, zlasti po junijskih in septembrskih ukrepih ECB, pričele intenzivno predčasno odplačevati vire pri ECB, katerih delež v bilančni vsoti se je do marca 2015 znižal na raven pred krizo.

Krčenje bilančne vsote bančnega sistema se upočasnjuje. Lani je bilo z dobrimi -4% že bistveno manjše kot v preteklih letih. Banke v svojih odgovorih glede obsega poslovanja in financiranja – podatke so banke poslale Banki Slovenije v letošnji Pomladanski anketi – v letu 2015 še predvidevajo blago krčenje bilančne vsote (-2%), v letu 2016 pa rast v višini 1,3%. Banke v svojih planih financiranja ne predvidevajo pomembnejših sprememb pri vlogah nebančnega sektorja in praktično nespremenjen obseg financiranja pri Evrosistemu. Še naprej pa pričakujejo zmanjšanje grosističnih virov financiranja v njihovih bilancah, ki naj bi se v letu 2015 zmanjšali še za 20%, v letu 2016 pa za 2%.

Povečuje se pomen vlog nebančnega sektorja v bančnih virih. Delež grosističnega financiranja v bančnih bilancah se je močno zmanjšal pri vseh skupinah bank.

Struktura virov financiranja bank se je v zadnjih letih zaradi spremenjenih razmer na mednarodnih finančnih trgih in prilagajanja bank novim razmeram intenzivno spreminjala. Delež vlog nebančnega sektorja v bančnem sistemu se je približal 64% bilančne vsote, za 20 odstotnih točk več kot ob nastopu krize. Najbolj se je ta delež povečal pri bankah v večinski tuji lasti, ki so ga od začetka krize dalje podvojile.

Slika 6.14: Struktura virov financiranja bank v slovenskem bančnem sistemu (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Medtem ko so velike domače banke že v preteklih letih ob intenzivnem razdolževanju že odplačale glavnino virov iz tujine, pa banke v večinski tuji lasti – te so bile ob začetku krize relativno najbolj financirane z viri iz tujine – nadaljujejo z razdolževanjem v tujini. V strukturi financiranja bank v večinski tuji lasti se je delež obveznosti do bank v tujini znižal pod eno petino. Vendar je potrebno upoštevati, da se je dinamika razdolževanja lani močno upočasnila zaradi zmanjšanja zapadanja dolga v plačilo.

V letih 2013 in 2014 so največ obveznosti do tujine odplačale banke v večinski tuji lasti.

Zmanjšanje tveganja refinanciranja na grosističnih trgih in pri virih ECB

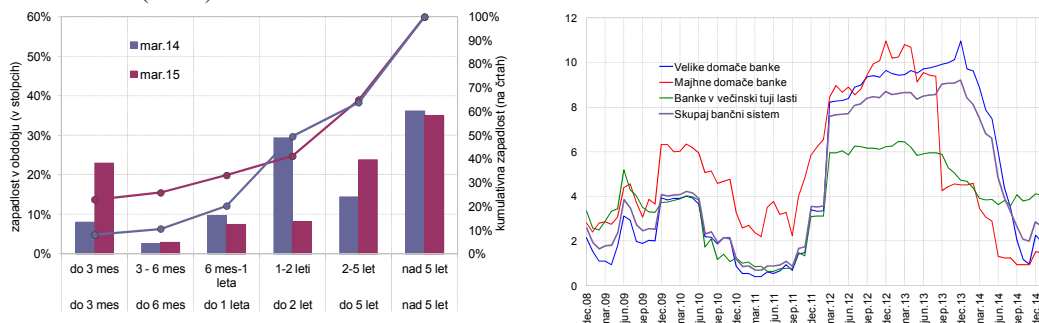
a) Zapadanje obveznosti do tujih bank

Ob odsotnosti novega financiranja v tujini in le delnem obnavljanju teh virov²⁴ na eni strani ter omejenih možnostih za nadaljnje rasti depozitov, se hkrati z zniževanjem tveganja refinanciranja povečuje tveganje nestabilne strukture financiranja ob nizkih depozitnih obrestnih merah.

Pritisk na refinanciranje se je z razdolževanjem bank na mednarodnih grosističnih trgih postopoma zmanjševal. Kratkoročno se je povečal delež obveznosti, ki zapade v obdobju do enega leta. Do konca marca 2016 bankam zapade 1,870 mrd EUR oziroma 33% celotnega dolga do tujine v plačilo, medtem ko je pred enim letom ta delež znašal 20%, kar je predstavljalo 1,257 mrd EUR dolga do tujih bank.

Marca 2015 je bil delež dolga do tujine, ki zapade v obdobju do enega leta višji kot pred enim letom.

Slika 6.15: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) ter delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski tuji lasti ostajajo nekoliko bolj izpostavljene tveganju refinanciranja na krajših ročnostih. Bankam v večinski tuji lasti v obdobju do enega leta zapade 776 mio EUR oz. 34% celotnega dolga, velikim domačim bankam pa za blizu 30% oziroma 767 mio EUR dolga. V treh mesecev zapade majhnim domačim bankam ves dolg, 120 mio EUR. Na segmentu ročnosti med enim in tremi leti so tveganju refinanciranja nekoliko bolj izpostavljene banke v večinski domači lasti. Velikim domačim bankam zapade v časovnem intervalu med enim in tremi leti za 0,8 mrd EUR dolga, bankam v večinski tuji lasti pa za 0,7 mrd dolga. V primerjavi z marcem predhodnega leta zapade bistveno večji delež obveznosti na segmentu ročnosti med enim in dvema letoma. Na tem segmentu ročnosti zapade za 456 mio EUR dolga oz. 8%, lani marca 1,8 mrd dolga oziroma 29% celotnega dolga do tujih bank.

Banke v večinski tuji lasti imajo v primerjavi z domačimi bankami višji delež obveznosti, ki zapadejo na ročnosti do enega leta.

b) Financiranje bank pri Evrosistemu

Pri obveznostih do Evrosistema se je tveganje refinanciranja močno zmanjšalo. Banke so zlasti po lanskim junijskih sprejetih ukrepih ECB in v pričakovanju koriščenja TLTRO pričele pospešeno odplačevati 3-letno ODR z zapadlostjo v prvem četrtletju 2015. S predčasnimi odplačili niso imele težav saj so razpolagale z zadostno presežno likvidnostjo. Od skupno 3.699 mio EUR triletno ODR iz leta 2012 so banke že do konca 2014 predčasno odplačale 3.312 mio EUR oziroma 90%. V letu 2015 so

Banke so že do konca leta 2014 odplačale 90% obveznosti iz naslova 3-letne ODR pri Evrosistemu.

²⁴ Po podatkih bank (PORFI) za februar 2015, so v obdobju med marcem 2014 in marcem 2015 banke v večinski tuji lasti le v delnem obsegu, tj. v višini 26%, uspele obnoviti obveznosti do bank v tujini, majhne domače banke niso uspele obnoviti virov v tujini. Velike domače banke so te virov obnovile v celoti, saj bil obseg dolga z obdobjem zapadlosti do enega leta pred enim letom po obsegu razmeroma majhen, v vmesnem obdobju (julija 2015) pa je bila izdana 3-letna obveznica pri NLB banki. Obnavljanje virov na ravni celotnega bančnega sistema je v zadnjem letu do konca marca znašalo 54% v primerjavi z zadnjo primerjavo (oktobra lani) se je povečalo.

Banke so le na 2. avkciji ciljno usmerjene TLTRO decembra lani pridobile nekoliko višji obseg virov pri Evrosistemu.

nadaljevale z odplačili; ob dokončni zapadlosti konec februarja so banke odplačale še 268 mio EUR.

Preko ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja ECB (TLTRO), s katerimi je ECB pričela jeseni 2014, so se slovenske banke v večjem obsegu financirale le na drugi. Udeležba bank na 1. avkciji TLTRO septembra lani je bila namreč skromna, banke pa so pridobile le za 75,5 mio EUR. Na 2. avkciji TLTRO 11. decembra 2014 je sodelovala večina bank in skupaj najela za 631 mio EUR novih posojil. Na 3. avkciji TLTRO je bil odziv bank minimalen, le 25 mio EUR, od ocenjenih možnih 2 mrd EUR. Banke po pričakovanjih niso sodelovale zaradi zadostne presežne likvidnosti. Skupen obseg izposoje na treh avkcijah TLTRO je tako znašal 731,4 mio EUR, kar je povečalo skupen obseg obveznosti slovenskih bank do Evrosistema konec marca 2015 na 854 mio EUR oziroma dobra 2% bilančne vsote bank.

Sredstva iz naslova TLTRO²⁵ zaenkrat niso bila namenjena financiranju kreditne rasti, predstavljajo pa cenovno najugodnejši vir za banke. Banke bodo sredstva iz naslova TLTRO lahko ponovno črpala junija 2015.

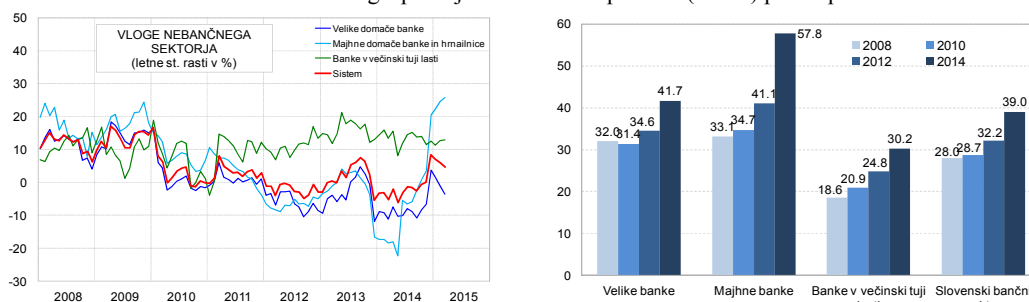
6.4.2 Vloge nebančnega sektorja

Pomen vlog nebančnega sektorja v financiranju bank

Vsem skupinam bank se je povečal delež vlog v bančnih bilancah.

Pomen vlog nebančnega sektorja v bančnem financiranju se povečuje. Vloge nebančnega sektorja so imele ob koncu leta 2014 zelo solidno in razmeroma visoko medletno rast v višini 8,3% oz. za 1.875 mio EUR. Vloge nebančnega sektorja so se lani v nominalnem obsegu povečale pri vseh sektorjih, najbolj pri gospodinjstvih. Razmeroma visoka medletna rast ob koncu leta je v veliki meri tudi posledica baznega učinka decembra predlani, ko se je pri velikih domačih bankah del vlog države konvertiral v kapital.

Slika 6.16: Medletna rast vlog nebančnega sektorja (levo) in delež vlog gospodinjstev v bančnih pasivah (desno) po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Od začetka krize se je delež vlog nebančnega sektorja v bilančni vsoti povečal za 20 odstotnih točk, delež vlog gospodinjstev pa za 11 odstotnih točk. Obseg vlog nebančnega sektorja v bančnih bilancah se je od začetka krize leta 2008 do konca marca 2015 povečal za 3,4 mrd EUR, od tega vloge gospodinjstev za 1,9 mrd EUR, medtem ko se je bilančna vsota v tem obdobju zmanjšala za 9,7 mrd EUR.

Ob povečevanju vlog nebančnega sektorja je potrebno opozoriti, da se je v zadnjih letih v strukturi vlog nebančnega sektorja povečal delež vpoglednih vlog pri različnih sektorjih. Ta delež se je od decembra 2008 do marca 2015 povečal za 16 odstotnih točk, na 49%. Povečanje deleža vpoglednih vlog nebančnega sektorja kaže na razmeroma nestabilno strukturo financiranja, ko vlagatelji bodisi zaradi potrebe po likvidnosti, bodisi zaradi iskanja alternativnih virov vlaganj ohranjajo del svojih naložb v najbolj likvidni obliki.

Medletna rast gospodinjstev se je v prvih mesecih leta 2015 nekoliko umirila.

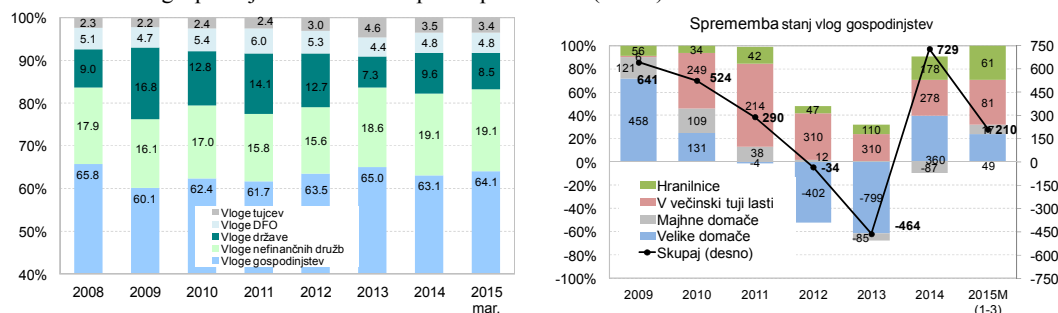
Medletna rast vlog gospodinjstev je pozitivna že od aprila 2014. Visok prirast vlog gospodinjstev v letu 2014 je bil posledica njihovega vračanja v banke po delnem umiku v letu 2013²⁶. Ta odliv vlog so banke - po predlanskih sanacijskih ukrepih MF RS in Banke Slovenije - nadomestile že do poletja lani, vloge gospodinjstev so se

²⁵ Vseh operacij bo osem. Banke si bodo lahko četrtno do junija 2016 izposodile dodatna sredstva, ki bodo odvisna od novega kreditiranja bank. Končni datum vračila vseh operacij TLTRO je 26. september 2018.

²⁶ Na umik vlog so vplivali dogodki povezani s ciprsko krizo in v nadaljevanju leta negotovost pred sprejetjem ukrepov bančne sanacije.

solidno povečevale tudi ob koncu leta 2014 in v prvih dveh mesecih leta 2015. Medletna rast vlog pa se je letošnjem letu nekoliko umirila, iz dobrih petih odstotkov konec lanskega leta, na 4,7% marca letos.

Slika 6.17: Sektorska struktura vlog nebančnega sektorja (levo) in prirasti vlog gospodinjstev v mio EUR po skupinah bank (desno)

Vir: Banka Slovenije

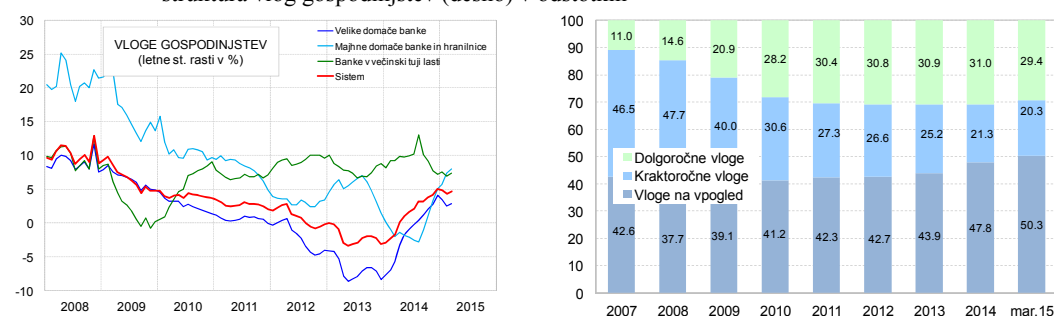
Med viri v bančnem sistemu predstavljajo vloge gospodinjstev še vedno njihov najpomembnejši vir, v zadnjih letih je večinoma presegal 60% vlog nebančnega sektorja, konec marca 2015 pa je znašal 63% vlog nebančnega sektorja. Delež vlog gospodinjstev v bilančni vsoti se je od začetka krize do konca marca 2015 povečal za 11 odstotnih točk, na 40%. Pri velikih domačih bankah so vloge gospodinjstev marca 2015 predstavljale skoraj 43% bilančne vsote, pri majhnih domačih bankah 58%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 31% bilančne vsote.

Pomen vlog gospodinjstev v bančnih bilancah se povečuje.

Tako kot pri celotnih vlogah nebančnega sektorja, se tudi pri vlogah gospodinjstev ročnost teh vlog krajša zaradi povečanja deleža vpoglednih vlog. Lani so se ob celotnem povečanju vlog gospodinjstev za 729 mio EUR, vpogledne vloge gospodinjstev povečale za 911 mio EUR, dolgoročne vloge gospodinjstev za 225 mio EUR, medtem ko so se kratkoročne vloge (brez vpoglednih) zmanjšale za 408 mio EUR. V prvih treh mesecih letošnjega leta se je podoben trend nadaljeval. Pri tem je delež dolgoročnih vlog razmeroma stabilen in že nekaj let presega 30%. Zaradi močnega znižanja obrestnih mer pri bankah, te so na kratkoročnem segmentu že daljše obdobje pod povprečjem držav EMU, na dolgoročnem pa od februarja letos dalje, imajo gospodinjstva vedno manj motiva za sklepanje vlog daljših ročnosti. Kljub povečanju vlog gospodinjstev je struktura ročnosti torej razmeroma neugodna, v razmerah nizkih ravni obrestnih mer pa v prihodnje ne moremo pričakovati sprememb.

Povečevanje deleža vpoglednih vlog v strukturi gospodinjstev.

Slika 6.18: Medletna rast vlog gospodinjstev po skupinah bank EUR (levo) in struktura vlog gospodinjstev (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Povečanje vlog podjetij, v letih 2013 in 2014 so se obakrat povečale za blizu 0,5 mrd EUR, je najverjetneje posledica dejstva, da podjetja več naložb financirajo z lastnimi prihranki. Podjetja so si v zadnjem obdobju ustvarjala tudi določene likvidnostne rezerve, kar se kaže v dejstvu, da so se pri bankah povečale predvsem vpogledne vloge. Z gospodarskim okrevanjem se bo obseg vlog podjetij pri bankah začel zmanjševati.

Zaradi visoke likvidnosti banke niso zainteresirane za povečanje vlog države.

Vloge države, ki so se v prvih letih krize povečale, po pretvorbi v lastniški kapital konec leta 2013 pa močno zmanjšale, so se v letu 2014 začasno povečevale predvsem kot posledica tekočega uravnavanja likvidnosti s strani MF RS, ki s politiko predfinanciranja občasno vpliva na nihanje višine sredstev pri bankah. Te sicer v razmerah presežne likvidnosti in razmeroma kratke ročnosti teh virov niso

zainteresirane za sredstva države, zato jih ta plasira k bankam v tujino in neposredno k Banki Slovenije. Določen stabilen obseg vlog države bo v bankah prisoten tudi v prihodnje, ravno tako lahko pričakujemo nadaljevanje določenih kratkoročnih nihanj teh vlog tudi v prihodnje.

Struktura financiranja bank postaja primerljiva s tisto pred obdobjem hitrega zadolževanja.

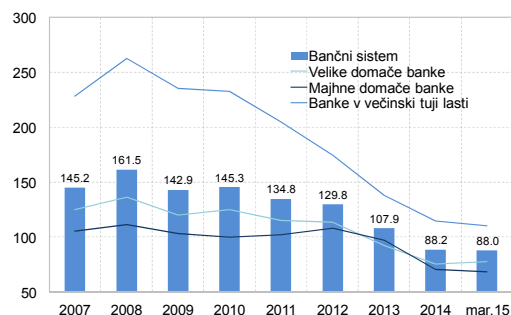
Pokazalo se je, da je hitro povečan obseg grosističnih virov v preteklosti le začasno omogočil rast posojil in bančnih bilanc. Z viri ECB v preteklosti, predvsem dolgoročnimi operacijami v letu 2012 so banke zgolj začasno ublažile krčenje bančnih bilanc. Podobno velja za vloge države, ki so se takoj v prvih letih krize povečale, potem pa decembra 2013 v veliki meri konvertirale v kapital. Vloge nebančnega sektorja, zlasti gospodinjstev predstavljajo pomemben in stabilen vir za banke, vendar se v njihovi strukturi zaradi nizkih ravni obrestnih mer povečuje delež vpoglednih vlog, kar kaže, z vidika ročnosti, na nestabilno strukturo financiranja. Tudi če bi se večji del vlog povečeval na dolgoročnem segmentu pa banke le s prirastom teh virov ne morejo v zadostnem obsegu financirati morebitnega preobrata v posojilnem ciklu. Z večanjem deleža vlog v strukturi bančnih bilanc postaja sicer struktura bančnih virov že povsem primerljiva s tisto pred obdobjem hitrega zadolževanja bank v tujini.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (Loan-to-Deposit Ratio)

Zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je konec leta 2014 in v začetku leta 2015 stabiliziralo in je primerljivo z letom 2004.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se že več let zapored zmanjšuje vzporedno z razdolževanjem bank na grosističnih trgih, vendar se je zmanjševanje stabiliziralo. Konec lanskega in začetek letošnjega leta se je razmerje med posojili in vlogami znižalo pod 90%, kar je primerljivo s prvim četrtletjem 2005. Kazalnik "vzdržnosti" financiranja so od konca leta 2008 dalje najbolj znižale banke v večinski tuji lasti, za 152 odstotnih točk, na 110%, pri skupini velikih domačih bank je ta marca znašal 77%, pri skupini majhnih domačih bank pa 68%. K znižanju vrednosti tega kazalnika je prispevalo več dejavnikov; na strani financiranja povečanje vlog nebančnega sektorja, na strani posojil pa znižanje njihovega obsega posojil in - pri skupini velikih domačih bank - tudi prenosi terjatev na Družbo za upravljanje slabih terjatev bank konec leta 2013 in v zadnjem četrtletju leta 2014, ki so v skupni višini pri štirih bankah znašali 2,4 mrd EUR.

Slika 6.19: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

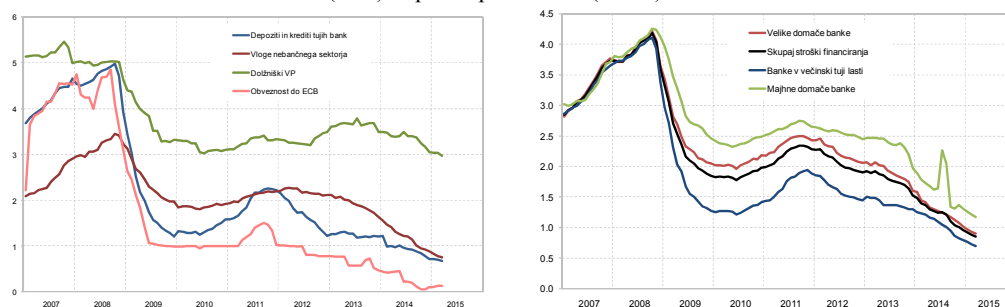
6.4.3 Stroški dolžniškega financiranja bank

Stroški dolžniškega financiranja so se konec leta 2014 znižali pod 1%.

Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank se znižujejo. Znižanje cene dolžniških virov je lani in v prvem četrtletju letos v največji meri posledica močnega zniževanja obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Stroške financiranja so bolj kot ostale skupine znižale domače banke, pri katerih v strukturi financiranja prevladujejo vloge.

Povprečni stroški dolžniškega financiranja v bančnem sistemu so se konec lanskega leta znižali pod en odstotek in marca 2015 znašali 0,85%. Od decembra 2013 do marca 2015 je to znižanje znašalo 0,68 odstotne točke. V tem obdobju se je zlasti močno znižala povprečna obrestna mera za vloge nebančnega sektorja, za 0,88 odstotne točke, na 0,75%.

Slika 6.20: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank po glavnih oblikah virov-instrumentov (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Cena virov najetih pri bankah v tujini v obliki posojil in vlog se je v tem obdobju znižala manj v primerjavi z vlogami, za polovico odstotne točke. Povprečni ceni obeh virov sta se zaradi padca stroškov financiranja bank preko vlog konec prvega četrletja 2015 že skoraj izenačili. Nekoliko, pod 3%, so se znižali tudi stroški financiranja z izdanimi dolžniškimi vrednostnimi papirji. Ti predstavljajo najdražji bančni dolžniški vir, vendar se je pomen teh virov v bančnih bilancah v zadnjih letih zmanjšal.

Vloge nebančnega sektorja s povprečno ceno 0,74% so manj kot desetinko višje kot obrestne mere za financiranje pri bankah v tujini. V letih 2013 in 2014 so banke zniževale obrestne mere za vloge nebančnega sektorja. Banke so se v tem obdobju soočale z zniževanjem obsega obrestnih prihodkov zaradi slabšanja kreditnega portfelja in zaradi krčenja posojilne aktivnosti. Banke v zadnjem obdobju tako pritisk na strani obrestnih prihodkov blažijo z znižano ravnijo obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Tako prilagajanje obrestnih mer pa je omejeno, saj postaja obnašanje vlagateljev pri tako nizkih obrestnih merah težko predvidljivo.

Financiranja bank z dolžniškimi vrednostnimi papirji, ki so relativno najdražji vir dolžniškega financiranja se lani ni bistveno spreminjalo, zaradi predčasnih odplačil 3-letne ODR, oziroma zadolženosti preko najcenejše oblike virov, pa so se povprečni stroški financiranja zmanjšali manj kot bi se sicer. Klub temu lahko v letu 2015, v kolikor se bodo banke odločale za več financiranja preko TLTRO zaradi nizke cene teh virov pričakujemo dodatne ugodne učinke na znižanje povprečnih stroškov financiranja.

Skupina bank v večinski tuji lasti ohranja relativno, v primerjavi z ostalima skupinama bank, najnižje stroške financiranja za vloge nebančnega sektorja. Ti so marca 2015 povprečno znašali 0,69%. Pri velikih domačih bankah so dosegali 0,90% in pri majhnih domačih bankah 1,18%. Razlike so se med skupinami bank v zadnjih dveh letih zmanjšale²⁷. Podobno velja za skupne stroške dolžniškega financiranja. Ta skupina bank ima namreč nižje stroške financiranja v primerjavi z obema skupinama bank zaradi najnižje ravni obrestnih mer za vloge, zaradi višjega deleža stroškovno cenejših obveznosti do bank v tujini, v svojih pasivah pa nima izdanih dolžniških vrednostnih papirjev, ki so najdražji vir.

Znižanje stroškov je predvsem posledica znižanja stroškov financiranja za vloge nebančnega sektorja.

Z zniževanjem cene virov v obliki vlog nebančnega sektorja so banke blažile neugodna dohodkovna gibanja zaradi krčenja posojilne aktivnosti.

Skupina bank v večinski tuji lasti ima najnižje stroške dolžniškega financiranja. Razlike med posameznimi skupinami bank se zmanjšujejo.

²⁷ Zmanjšanje razlik pri povprečni ceni preko vlog nebančnega sektorja odraža relativno hitrejšo zniževanje obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja pri domačih bankah v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti. Še v letu 2013 je npr. povprečna razlika med obrestnimi merami za vloge nebančnega sektorja med skupino velikih domačih bank in bankami v večinski tuji lasti znašala 0,45 odstotne točke (marca 2015 le še 0,15 odstotne točke), med skupino majhnih domačih bank in skupino bank v večinski tuji lasti pa 0,91 odstotne točke (0,51 o.t.).

6.5 Dohodkovno tveganje in izkaz poslovnega izida

Povzetek

Dohodkovno tveganje v bančnem sistemu se povečuje. Banke sicer poslujejo z višjo neto obrestno maržo, že več let pa izboljšujejo tudi stroškovno učinkovitost. Vendar je lansko zvišanje marže predvsem rezultat prenosa slabih terjatev iz bančnih bilanc na DUTB in močnega znižanja pasivnih obrestnih mer. V letu 2014 so banke še vedno poslovale z razmeroma visokimi stroški oslabitev in rezervacij, ki pa se v letu 2015 znižujejo. Kljub postopnemu stabiliziranju in pričakovanemu oživiljanju kreditne aktivnosti bodo banke v okolju znižanih ravni obrestnih mer morale znižati obrestne mere za posojila, kar lahko povzroči vztrajanje zmanjševanja obrestnih prihodkov bank. Prostor za nadaljnje zniževanje pasivnih obrestnih mer je z znižanjem ravni pod tiste v evro območju omejen. Zaradi nenaklonjenosti k prevzemanju tveganj banke ohranjajo razmeroma visoko raven netveganih in manj donosnih naložb v obliki vrednostnih papirjev. Dolgoročno lahko banke ustvarjajo višje ravni dohodka in ustrezno profitabilnost le z višjim obsegom posojil.

Poslovni izid in dohodkovno tveganje

Banke so lani še poslovale z izgubo, v prvem četrtletju leta 2015 pa že poslujejo z dobičkom.

Rast neto obrestnih prihodkov v letu 2014 je predvsem posledica zmanjšanja obrestnih odhodkov bank. Banke so v letu 2014 medletno povečale neto obrestne prihodke za 17,5%. Zmanjšali so se tako obrestni odhodki kot obrestni prihodki, vendar je zmanjšanje prvih, znašalo je blizu 38%, za kar 26 odstotnih točk presegalo zmanjšanje drugih. Na negativno dinamiko so vplivali tako znižani obsegi naložb in obveznosti, kot nižje obrestne mere, vendar z različno močjo. Obrestni prihodki so se zmanjšali predvsem zaradi padca posojilne aktivnosti, medtem ko je na zmanjšanje obrestnih odhodkov vplival močan in hiter padec pasivnih obrestnih mer. Banke so lani poslovale s štiri odstotno rastjo neobrestnih prihodkov in s za 13% višjim bruto dohodkom. Potem ko je bančni sistem lani v prvih treh četrtletjih leta še posloval z dobičkom je, ta oktobra in novembra sprva prešel v izravnani rezultat in izgubo zaradi dodatnih oslabitev in rezervacij ob prenosu terjatev ene od domačih bank na DUTB, in zaradi dodatnih slabitev v preostalih bankah ob koncu leta.

V prvem četrtletju leta 2015 se nadaljuje zmanjševanje obrestnih prihodkov in odhodkov, prvi za lanskimi v enakem obdobju zaostajajo za 22%, drugi za 42%, bruto dohodek v bančnem sistemu pa za 2%. Za lanskimi zaostajajo tudi neobrestni prihodki, za 8%, vendar njihov trenutni delež v strukturi bančnega bruto dohodka znaša le eno tretjino. Banke so v prvem četrtletju poslovale z dobičkom v višini 78 mio EUR, dobiček pa so realizirale vse skupine bank. Stroški oslabitev in rezervacij so za lanskimi zaostajali in v bruto dohodku bank so predstavljali razmeroma nizek delež, 18%.

Tabela 6.6: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mio EUR)				Stopnje rasti (v %)				Delež v bruto dohodku (v %)			
	2012	2013	2014	mar.15	2012	2013	2014	mar.15	2012	2013	2014	mar.15
Neto obresti	886	708	832	192	-12.9	-20.1	17.5	-6.3	56.6	64.9	67.6	66.0
Neobrestni prihodki	679	383	399	99	58.3	-43.6	4.1	-8.3	43.4	35.1	32.4	34.0
od tega neto opravnine	339	339	346	83	-2.0	0.0	2.0	-2.1	21.7	31.1	28.1	28.5
FS in obvez. nam. trg.	-2	-3	7	-31	...	...	...	...	-0.2	-0.3	0.6	-10.7
Bruto dohodek	1566	1091	1231	292	8.2	-30.3	12.8	-7.0	100	100	100	100
Operativni stroški	743	721	686	162	-4.4	-2.9	-4.9	-1.2	47.4	66.1	55.7	55.7
stroški dela	400	384	366	90	-4.0	-3.8	-4.8	-2.4	25.5	35.2	29.7	30.8
Neto dohodek	823	370	545	129	22.8	-55.0	47.2	-13.4	52.6	33.9	44.3	44.3
neto oslabitve in rezervacije	1599	3809	650	52	32.5	138.1	-82.9	-43.0	102.2	349.1	52.8	17.7
od tega osl. in rez. po odpl. v rec	1201	2903	524	28	26.4	141.8	-81.9	-58.8	76.7	266.1	42.6	9.5
Poslovni izid pred obdavčitvijo	-776	-3439	-105	78	-44.7	-342.9	96.9	31.9	-49.6	-315.2	-8.6	26.7
davki iz dobička	22	-147	-8	-8	...	...	...	...	1.4	-13.4	-0.7	-2.8
Poslovni izid po obdavčitvi	-754	-3586	-113	70	...	...	...	...	-48.2	-328.6	-9.2	23.9

Vir: Banka Slovenije

Na visoko dohodkovno tveganje v bančnem sistemu v prvem četrtletju 2015 vpliva še vedno prisotno krčenje kreditiranja in zniževanje aktivnih obrestnih mer. Oboje preprečuje ustvarjanje stabilnega bančnega dohodka in povečuje dohodkovno tveganje bank. Močno zniževanje pasivnih obrestnih mer se postopoma ustavlja; obrestne mere za vloge nebančnega sektorja za nove posle so nižje od tistih v Evroobmočju, zato ne moremo pričakovati dodatnih ugodnih učinkov morebitnega

znižanja obrestnih odhodkov. Delne ugodne učinke na neto dohodek bank lahko pričakujemo le še ob dodatnem prehajanju vlog daljših ročnosti v vpogledne vloge, vendar v zelo omejenem obsegu.

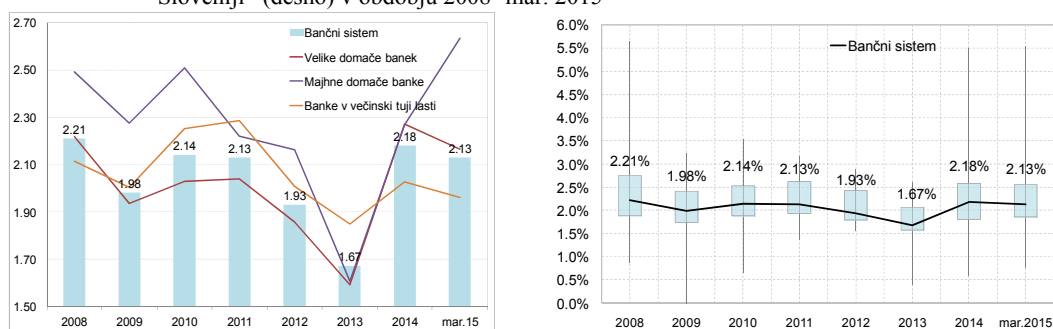
Za obvladovanje dohodkovnega tveganja v bankah bosta v prihodnje ključna kreditna rast in obseg slabih posojil v strukturi naložb bančnega sistema. Obseg stroškov iz naslova realizacije kreditnega tveganja se je v zadnjem obdobju zmanjšal. Stroški oslabitev in rezervacij so v prvih mesecih leta 2015 predstavljali manjši delež bruto dohodka bank.

Neto obrestna marža

Neto obrestna marža se je v letu 2014 izboljšala, v prvem četrtletju letošnjega leta pa ostala primerljiva z lansko. Na izboljšanje marže so vplivali predvsem naslednji dejavniki: a) izločitev dela slabih terjatev iz bančnih bilanc pri bankah, kjer so bili izvedeni ukrepi za stabilizacijo v letih 2013 in 2014, b) znižanje pasivnih obrestnih mer in s tem obrestnih odhodkov in c) zmanjševanje obsega bilančne vsote.

Lani in v prvem četrtletju leta 2015 so se znižale tako povprečne aktivne kot pasivne obrestne mere. Znižanje povprečne posojilne obrestne mere je od decembra 2013 do marca 2015 znašalo 0,48 odstotne točke, znižanje obrestne mere za vloge pa 0,8 odstotne točke. Marca 2015 je obrestna mera za posojila znašala 3,1%, za vloge pa 0,78%. Obrestni razmik se je v tem obdobju zmanjšal za 0,3 odstotne točke in je marca 2015 znašal 2,3%.²⁸

Slika 6.21: Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo) in razporeditev neto obrestne marže po kvartilih v Sloveniji (desno) v obdobju 2008- mar. 2015

Vir: Banka Slovenije

Neto obrestna marža se je lani izboljšala vsem skupinam bank, relativno več pri skupini velikih domačih bank kot pri bankah v večinski tuji lasti. Domačim bankam se je neto obrestna marža lani povečala zaradi zmanjšanja deleža slabih posojil v bančnih bilancah in zaradi močnega znižanja obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Pri bankah v večinski tuji lasti pa predvsem zaradi znižanja pasivnih obrestnih mer. Neto obrestna marža na obrestovano aktivo je na ravni bančnega sistema v prvem četrtletju leta 2015 znašala 2,13%.

Stroški oslabitev in rezervacij in operativni stroški

Kreditni portfelj se je v letu 2014 oziroma po sprejetju sanacijskih ukrepov izboljšal. Stroški oslabitev in rezervacij so lani za predlanskimi bistveno zaostajali, vendar je potrebno upoštevati, da so bili predlani zaradi visokih slabitev in glavnine prenosa terjatev na DUTB zelo visoki. Kljub temu so v letu 2014 stroški oslabitev in rezervacij še vedno predstavljali nekoliko več kot polovico ustvarjenega bruto dohodka bank (53%). Neto dohodek bank oziroma dohodek pred oblikovanimi stroški oslabitev in rezervacij je lani znašal 44% bruto dohodka in presegal deleže pred krizo. Pri skupini velikih domačih bank je dosegal 46%, pri bankah v večinski tuji lasti 43%, medtem ko je pri majhnih domačih bankah nekoliko presegal tretjino bruto dohodka.

Na še vedno visoko dohodkovno tveganje kaže predvsem zmanjševanje neto obrestnih prihodkov in lani še vedno visoki stroški oslabitev in rezervacij v bančnem sistemu.

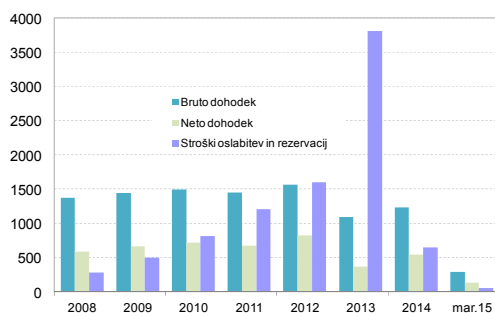
Pasivne obrestne mere so se v letu 2014 in prvem četrtletju 2015 znižale bolj kot aktivne obrestne mere.

Zvišanje neto obrestne marže v letu 2014.

Stroški oslabitev in rezervacij so lani še vedno nekoliko presegali polovico bruto dohodka bank.

²⁸ Vključena nebančni sektor in banke.

Slika 6.22: Gibanje nominalnega obsega bruto dohodka, neto dohodka in stroškov oslabitev in rezervacij v mio EUR v obdobju 2008-2015 (marec)

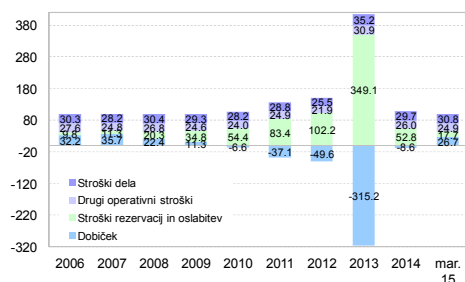

Vir: Banka Slovenije

V letu 2015 se nadaljuje trend zniževanja stroškov oslabitev in rezervacij.

Trend zmanjševanja stroškov oslabitev in rezervacij se v prvem četrtletju 2015 nadaljuje. V prvem četrtletju letošnjega leta so stroški oslabitev za lanskimi v enakem obdobju zaostajali za 43%, predstavljali so tudi razmeroma nizek delež ustvarjenega bruto dohodka bank, manj kot petino, kar je primerljivo s predkriznim obdobjem. Vendar je potrebno upoštevati, da so tovrstni stroški v začetku leta nižji v primerjavi z ostalimi meseci leta. Stroški oslabitev in rezervacij so lani najvišji delež v bruto dohodku predstavljali pri skupini velikih domačih bank (60%), sledile so banke v večinski tuji lasti (43%) in majhne domače banke (33%). V prvem četrtletju letošnjega leta delež stroškov oslabitev in rezervacij pri nobeni od skupin bank ni presegal 20%.

Slika 6.23: Poraba bruto dohodka bank v odstotkih (levo) in gibanje donosnosti na kapital ter vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank; dekompozicija ROE (desno);

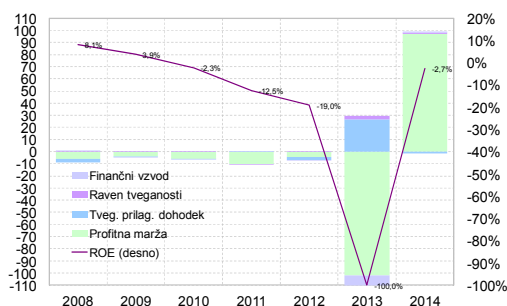

Vir: Banka Slovenije

Zniževanje obsega operativnih stroškov v bančnem sistemu.

Banke že od zadnjega četrtletja 2011 znižujejo operativne stroške. Operativni stroški pri bankah se znižujejo kljub dodatnim obremenitvam za banke, kot npr.: implementaciji nove bančne regulative CRD IV in CRR, začetku skupnega nadzornega mehanizma (SSM), oblikovanja sklada za reševanje bank, implementaciji ITS standardov itd. Lani so se operativni stroški zmanjšali za blizu 5%, izstopajo velike domače banke z (-8,3%), podobno v prvem četrtletju letošnjega leta (-4%). Lani in letos je le skupina bank v večinski tuji lasti nekoliko povečala operativne stroške. Obe največji skupini bank imata primerljivi vrednosti kazalnika CIR (Cost-to-income ratio), ki kaže razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom, velike domače banke v višini 54%, banke v večinski tuji lasti 57%. Z višjim deležem CIR so izstopale majhne domače banke, lani je znašal 66%.

Če gibanje dobička bank na kapital analiziramo z razčlenitvijo donosnosti na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod, ugotovimo, da je v letu 2014²⁹ v smeri povečanja dobičkonosnosti prispeval le tveganju prilagojen dohodek, ostale komponente pa so vplivale na njeno zmanjšanje. Profitna marža oziroma razmerje med dobičkom in bruto dohodkom je bilo negativna zaradi realizirane izgube v bančnem sistemu; raven tveganosti, ki kaže razmerje med tvegano aktivno in bilančno vsoto se je zmanjšalo zaradi hitrejšega krčenja posojil oziroma dodatnega prenosa posojil iz bilanc na DUTB medtem, ko se je razmerje med bruto dohodkom bank in tvegano aktivno

²⁹ Podatki o obsegu tvegane aktive oziroma kapitalskih zahtev bank so v času pisanja poročila na razpolago do decembra 2014. Podatki o obsegu kapitalskih zahtev so od vključno leta 2014 dalje izračunani na podlagi nove CRR uredbe.

povečalo. Zmanjšal se je tudi finančni vzvod, saj se je lani bilančna vsota bančnega sistema ponovno skrčila, kapital pa zaradi rekapitalizacij bank povečal.

Tabela 6.7: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	mar.2015
Donos na aktivno	0.67	0.32	-0.19	-1.06	-1.60	-7.70	-0.26	0.82
Donos na kapital	8.15	3.87	-2.30	-12.54	-19.04	-97.30	-2.67	7.54
Stroški v bruto dohodku	57.274	53.95	52.22	53.68	47.43	66.04	55.74	55.67
Obrestna marža na obrest. aktivno	2.21	1.98	2.14	2.13	1.93	1.68	2.18	2.13
Obrestna marža na bilančno vsoto	2.08	1.88	2.02	2.02	1.83	1.59	2.09	2.03
Neobrestna marža	0.93	1.00	0.86	0.85	1.40	0.85	1.01	1.06
Marža finančnega posredništva	3.01	2.88	2.88	2.87	3.23	2.44	3.10	3.09

Opomba: ¹Bruto dohodek/povprečna aktiva

Vir: Banka Slovenije

6.6 Kreditno tveganje

6.6.1 Kakovost kreditnih portfeljev bank in hranilnic

Povzetek

Od druge polovice lanskega leta se kažejo pozitivne spremembe v strukturi kvalitete kreditnega portfelja. Delež nedonosnih terjatev, merjenih z zamudami nad 90 dni, se je najprej stabiliziral, v zadnjem četrtletju pa začel zniževati, tudi brez učinka vpliva prenosov na DUTB iz Abanke in Banke Celje. Marča je znašal 11,4% razvrščenih terjatev. Nedonosne terjatve se znižujejo tudi v absolutnem obsegu, kar pa se ne odraža v polni meri v zniževanju njihovega deleža, zaradi nadaljevanja procesa krčenja bančnih portfeljev. Celotne razvrščene terjatve bank so bile marča na najnižji ravni od leta 2007, v višini 36,9 mrd EUR.

Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami in rezervacijami narašča skozi leta in je marča 2015 predstavljala 64%. Ob boljši pokritosti in izvršenih dokapitalizacijah bank se je opazno povečala pokritost neoslabljenih nedonosnih terjatev s kapitalom, še posebej pri velikih domačih bankah, in s tem odpornost bank do nepričakovanih izgub.

Čeprav na nižji ravni kot pred začetkom procesa sanacije, je še naprej najslabša kakovost terjatev v segmentu podjetij, marča 2015 s 17,8%-nim deležem terjatev v zamudi nad 90 dni. Znotraj podjetij je bistveno slabša kakovost portfelja majhnih in srednjih podjetij, marča 26,8%, kar predstavlja večji izziv za njihovo razreševanje zaradi majhnosti in razdrobljenosti v sistemu. Banke bodo morale intenzivneje prestrukturirati ta del portfelja. Višji deleži nedonosnih terjatev znižujejo pripravljenost bank za kreditiranje zaradi večjih pričakovanih oslabitev in vpliva na bančno profitabilnost in posledično kapital. Prav tako je prisotna nižja pripravljenost bank za kreditiranje komitentov z nižjo boniteto.

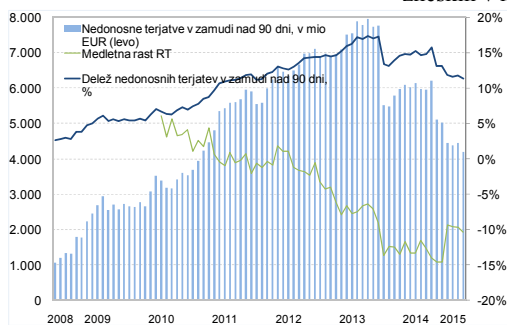
V kreditnem portfelju bank se ohranja visok obseg nedonosnih terjatev do tujcev, ki predstavljajo 17,2% razvrščenih terjatev do tega sektorja. Nerezidenti, ki so v zamudi s plačilom terjatev nad 90 dni, so koncentrirani v petih državah, kar je posledica delovanja skupin materinskih bank s sedežem v Sloveniji. V marčevskem stanju nedonosnih terjatev v višini 4,2 mrd EUR predstavljajo nedonosne terjatve do podjetij 2,6 mrd EUR, v tem dve tretjini do srednjih in majhnih podjetij, dodatnih 915 mio EUR pa nedonosne terjatve do tujcev.

Razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni, t.i. nedonosne terjatve

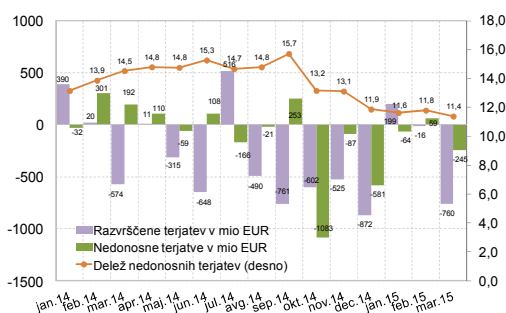
Delež nedonosnih terjatev se je z 18,1% pred začetkom sanacije bančnega sistema do marča 2015 znižal na 11,4%, ob izključitvi Probanke in Factor banke v nadzorovani likvidaciji ta odstotek znaša 10%. Po prvem prenosu slabih terjatev na DUTB decembra 2013 se je delež med majem in avgustom lani stabiliziral pri 14,8%, po porastu v septembru se od drugega prenosa slabih posojil na DUTB v oktobru ta delež ponovno znižuje. V letu 2014 se je obseg nedonosnih terjatev znižal za 1,1 mrd EUR. Izboljšanje kakovosti portfelja ni le posledica prenosov na DUTB, ki so sicer k temu procesu ključno prispevali, temveč tudi avtonomnega zniževanja nedonosnih terjatev kot posledica aktivnosti v bankah za njihovo zniževanje. Ob tem je počasnost upadanja deleža nedonosnih terjatev pod pomembnim vplivom še hitrejšega krčenja obsega poslovanja bank in posledično nižanja deleža dobrih komitentov v portfeljih bank.

Od druge polovice 2014 je v bankah prisotno postopno avtonomno izboljševanje kakovosti kreditnega portfelja.

Slika 6.24: Rast razvrščenih terjatev (RT) in nedonosnih terjatev v odstotkih in zneskih v mio EUR

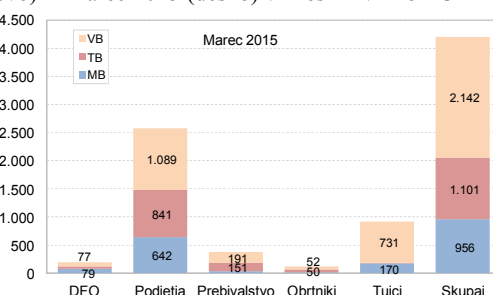
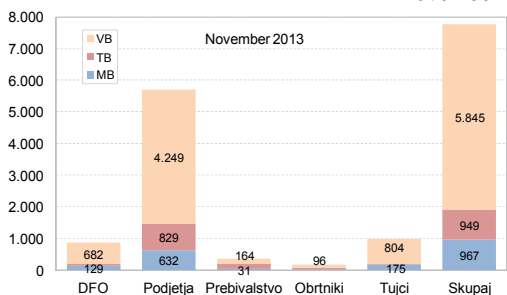
Vir: Banka Slovenije

Na ravni sistema bank in hranilnic so razvrščene terjatve na najnižji ravni od leta 2007.

Marca 2015 so bile razvrščene terjatve glede na december 2013 nižje za 4,4 mrd EUR, 36,9 mrd EUR, kar je najnižja raven od leta 2007. Nadaljevalo se je tudi upadanje obsega dobrih komitentov oz. komitentov razvrščenih v A ali B bonitetni razred. V začetku leta 2015 se je obseg terjatev v teh dveh razredih in njihov delež v strukturi terjatev bank nekoliko povečal, kar je ugodno znamenje ob zaznanih premikih v kreditni aktivnosti. Konec lanskega leta sta nižanje obsega razvrščenih terjatev zaznamovala prenosa slabih terjatev na DUTB, prvi prenos Abanke v oktobru v višini 1 mrđ EUR in drugi prenos Banke Celje v višini 0,4 mrđ EUR.

Slika 6.25: Nedonosne terjatve po skupinah bank in skupinah komitentov za november 2013 (levo) in marec 2015 (desno) v zneskih v mio EUR

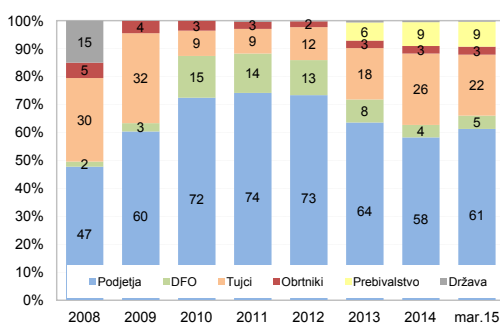
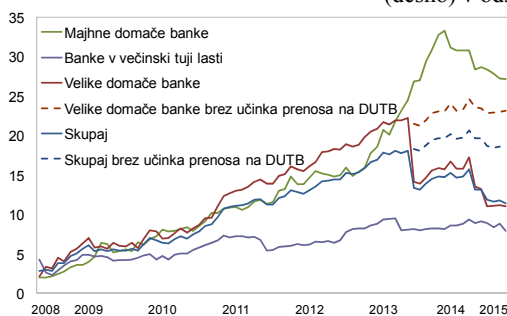

Vir: Banka Slovenije

V kolikor prenosa na DUTB ne bi bilo, bi ob nespremenjenih pogojih prenesenih terjatev, delež nedonosnih terjatev predstavljal 18,6% razvrščenih terjatev.

Nedonosne terjatve pri velikih domačih bankah kljub prenosom slabih naložb treh največjih bank še vedno predstavljajo skoraj polovico vseh nedonosnih terjatev bančnega sistema. V kolikor prenosa na DUTB ne bi bilo, bi ob nespremenjenih pogojih prenesenih terjatev, delež nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatev pri tej skupini bank bil še višji, namesto 11% bi predstavljal 23,1% marca 2015, kar bi se na celotnem sistemu bank odrazilo kot 18,4% razvrščenih terjatev. Najvišji delež znotraj posamezne bančne skupine predstavljajo nedonosne terjatve v majhnih domačih bankah, vendar ob izločitvi bank v nadzorovani likvidaciji, ki predstavljajo 66% nedonosnih terjatev v tej skupini, bi se delež nedonosnih terjatev v majhnih domačih bankah znižal s 27,1% na 13,6%.

Slika 6.26: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatev bank po skupinah bank (levo) in struktura nedonosnih terjatev bank po skupinah komitentov (desno) v odstotkih

Opomba: ¹ Nedonosne terjatve prebivalstva se vodijo od januarja 2013 dalje.

Vir: Banka Slovenije

Prenosi slabih terjatev na DUTB so bili izvedeni v sektorjih podjetja, druge finančne organizacije in obrtniki. Kljub prenosu v skupni višini 1,4 mrd EUR, podjetja še vedno predstavljajo pretežni delež nedonosnih terjatev bank: marca 2015 so pomenile 61% vseh nedonosnih terjatev v bančnem sistemu, za 11 odstotnih točk manj kot pred prvim prenosom na DUTB konec 2013. Obseg razvrščenih terjatev se nenehno znižuje. Marca 2015 je predstavljal 14,5 mrd EUR. Krčenje poslovanja bank zakriva dejansko zniževanje nedonosnih terjatev do tega sektorja. Od maja do decembra se je njihov obseg vztrajno zniževal, skupaj za 418 mio EUR, ne upoštevajoč prenosa na DUTB. V prvem četrtletju 2015 so se nedonosne terjatve do podjetij dodatno znižale za 18 mio EUR, delež je ostal na podobni ravni kot konec leta. Njihov obseg je znašal 2,6 mrd EUR v primerjavi s 5,7 mrd EUR novembra 2013, ko so predstavljale 28,1% razvrščenih terjatev do podjetij.

Gospodinjstva, ki predstavljajo 23% razvrščenih terjatev v bančnem sistemu, predstavljajo manj problematičen sektor kreditnega portfelja, saj ostajajo na zelo nizki ravni po deležu nedonosnih terjatev. Marca 2015 je obseg zamud nad 90 dni predstavljal 4,3% razvrščenih terjatev v tem sektorju.

Marca 2015 predstavljajo nedonosne terjatve podjetij 61% vseh nedonosnih terjatev v bančnem sistemu.

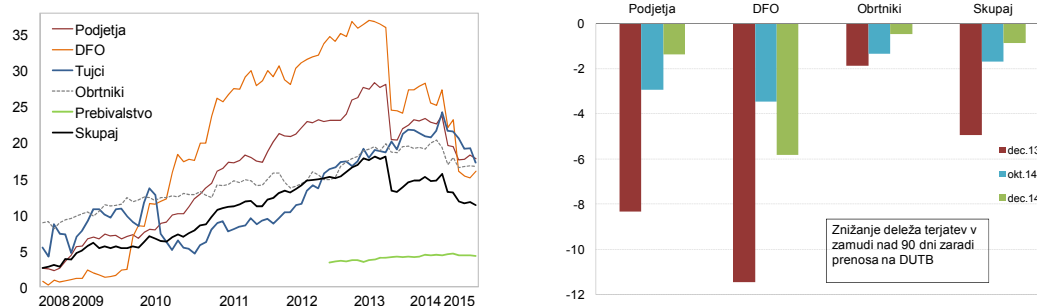
Tabela 6.8: Struktura razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev bank po skupinah komitentov (v mio EUR in %)

	Razvrščene terjatve						Terjatve z zamudami nad 90 dni					
	v mio EUR			v %			v mio EUR			v %		
	dec.13	dec.14	mar.15	dec.13	dec.14	mar.15	dec.13	dec.14	mar.15	dec.13	dec.14	mar.15
Podjetja	17.155	14.663	14.460	41,7	39,1	39,2	3.508	2.590	2.572	20,4	17,7	17,8
DFO	1.851	1.243	1.239	4,5	3,3	3,4	454	199	199	24,5	16,0	16,1
Gospodinjstva ¹⁾	9.525	9.330	9.384	23,0	24,9	25,5	505	498	494	5,3	5,3	5,3
obrniki	794	722	715	1,9	1,9	1,9	149	119	120	18,7	16,5	16,7
prebivalstvo ¹⁾	8.730	8.608	8.669	21,1	23,0	23,5	356	378	374	4,1	4,4	4,3
Tujci	5.050	5.519	5.313	12,2	14,7	14,4	1.016	1.137	916	20,1	20,6	17,2
Država	3.524	3.411	3.339	8,3	9,1	9,1	35	24	16	1,0	0,7	0,5
Banke in hranilnice	2.644	1.960	1.813	6,4	5,2	4,9	1	0	2	0,1	0,0	0,1
Centralna banka	1.516	1.306	1.273	3,7	3,5	3,5	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Drugo	52	51	50	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	41.316	37.484	36.871	100,0	100,0	100,0	5.520	4.448	4.199	13,4	11,9	11,4
brez FACTOR BANKE D.D. in PROBANKE D.D.							4.811	3.802	3.569	12,1	10,5	10,0

Vir: Banka Slovenije

Od leta 2011 se v bančnem sistemu vztrajno povečuje delež terjatev v zamudi nad 90 dni do tujcev, ki z 0,9 mrd EUR marca 2015 predstavljajo 22% celotnih nedonosnih terjatev bančnega sistema. Ta delež je v primerjavi s stanjem pred prenosi na DUTB skoraj podvojen, medtem ko se je obseg v tem obdobju znižal za 7%. Nedonosne terjatve do tujcev niso bile del prenosa na DUTB in so tako, kljub znižanju obsega, močno povečale delež v nedonosnih terjativah bank. Marca 2015 je 88% nedonosnih terjatev do tujcev bilo pri velikih domačih bankah, njihov obseg je naraščal do septembra 2014. Od oktobra 2014 se obseg nedonosnih terjatev do tujcev znižuje. Ta skupina bank je izrazito obremenjena s slabim portfeljem do tujcev, ki predstavlja 34% vseh nedonosnih terjatev v tej skupini banki in opozarja, da so banke pri reševanju tega dela portfelja počasne.

Slika 6.27: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank po skupinah komitentov (levo) in vpliv prenosov na DUTB na znižanje deleža nedonosnih terjatev po strukturi komitentov (desno) v odstotnih točkah

Opomba: ¹⁾ Nedonosne terjatve prebivalstva se vodijo od januarja 2013 dalje.

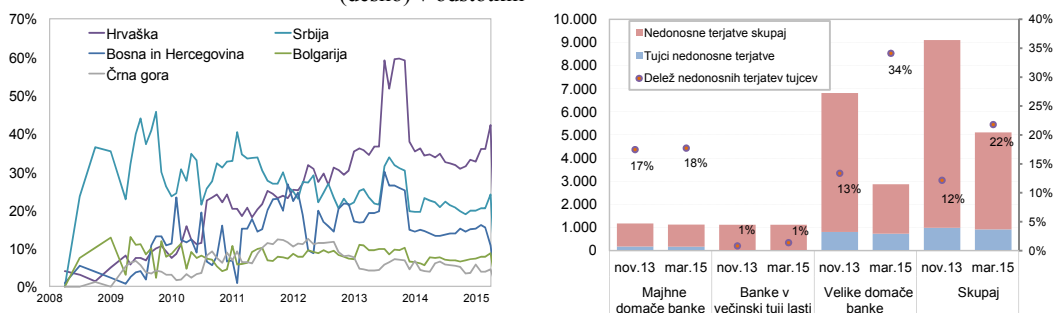
Vir: Banka Slovenije

**Nedonosne terjatve
komitentov 5 držav
februarja 2015 predstavljajo
91% nedonosnih terjatev
izven Slovenije.**

V kolikor bančni kreditni portfelj razdelimo na dva trga: domači trg in tujino, so nedonosne terjatve komitentov iz Slovenije marca 2015 predstavljale 78% nedonosnih terjatev. Pri geografskem poreklu komitentov iz tujine je opaziti visoko koncentracijo v 5 državah, ki se je skozi leto 2014 poviševala, iz 15,2% decembra 2013 na 19,8% marca 2015 nedonosnih terjatev. Nedonosne terjatve komitentov Hrvaške, Srbije, Bosne in Hercegovine, Bolgarije in Črne gore marca 2015 predstavljajo 91% nedonosnih terjatev do tujine, kar je tudi odraz delovanja bančnih skupin materinskih bank s sedežem v Sloveniji.

V letu 2014 so bile na DUTB prenesene tudi slabe terjatve do DFO v višini 0,2 mrd EUR. S prenosom terjatev sta se tako obseg kot delež nedonosnih terjatev znižala za 0,6 mrd EUR oz. 9,4 odstotnih točk. Marca 2015 so predstavljale nedonosne terjatve DFO 0,2 mrd EUR oz. 16,1% razvrščenih terjatev do DFO, kar pomeni močno razbremenitev tega dela portfelja, v katerem je bilo pred začetkom sanacije bank 36% nedonosnih terjatev oziroma 0,8 mrd EUR.

Slika 6.28: Delež posameznih držav v strukturi nedonosnih terjatev v tujini (levo) in delež tujcev v nedonosnih terjatah bank pred in po prenosi na DUTB (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni, t.i. nedonosne terjatve, po dejavnostih

Po prvem prenosu slabih terjatev na DUTB v letu 2013 je opazna sprememba v koncentraciji nedonosnih terjatev po dejavnostih. Leta 2012 so dejavnosti gradbeništvo, predelovalna dejavnost in trgovina predstavljale 71% nedonosnih terjatev. Po prvem prenosu decembra 2013 je delež teh padel na 66%, pomembno vlogo pri nedonosnih terjatah so imele že 4 dejavnosti (poleg prej naštetih še strokovne in druge poslovne dejavnosti). Marca 2015 se je koncentracija še znižala, dejavnosti gradbeništvo, predelovalna dejavnost in trgovina so predstavljale 63% nedonosnih terjatev. Poleg njih sta po obsegu nedonosnih terjatev pomembni še dejavnosti strokovne in druge poslovne dejavnosti ter poslovanje z nepremičninami.

Tabela 6.9: Zamude razvrščenih terjatev po dejavnosti

	Znesek razvrščenih terjatev			Znesek razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni			Delež razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 po dejavnosti		
	dec.13	dec.14	mar.15	dec.13	dec.14	mar.15	dec.13	dec.14	mar.15
Kmetijstvo, gozdarstvo, rib., rud.	239	208	198	39	39	33	16,4	19,0	16,8
Predelovalne dejavnosti	4.732	3.994	3.935	748	493	489	15,8	12,4	12,4
Elektrika, plin in voda, saniranje ok.	1.068	1.063	1.118	48	79	71	4,5	7,5	6,3
Gradbeništvo	1.927	1.490	1.444	967	674	649	50,1	45,2	44,9
Trgovina	3.183	2.607	2.612	596	490	482	18,4	18,8	18,5
Promet in skladiščenje	1.836	1.676	1.631	141	58	62	7,1	3,5	3,8
Gostinstvo	505	427	422	167	96	110	33,0	22,6	26,0
Informacije in komunikacije	451	483	456	61	66	62	13,6	13,8	13,7
Finančno posredništvo	406	282	278	116	36	74	28,6	12,9	26,8
Poslovanje z nepremičninami	814	789	766	186	252	236	23,3	32,5	30,8
Strokovne in druge poslovne dej.	1.631	1.318	1.278	406	271	272	25,1	20,6	21,3
Javne storitve	363	327	322	34	35	31	9,4	10,6	9,5
Skupaj	17.155	14.664	14.459	3.508	2.590	2.572	20,4	17,7	17,8

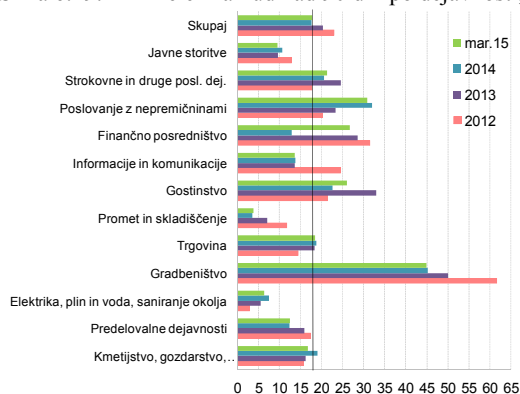
Vir: Banka Slovenije

V večjem obsegu so bile v letu 2014 prenesene na DUTB slabe terjatve do podjetij iz predelovalne dejavnosti in trgovine. Po prenosu 225 mio EUR slabih terjatev v predelovalni dejavnosti in avtonomnem znižanju se je delež do konca marca znižal za

3,4 odstotne točke, na 12,4%. V dejavnosti trgovina delež kljub prenosu 195 mio EUR nedonosnih terjatev ostaja na visoki ravni 18,5%, a se po obsegu v zadnjih šestih mesecih znižujejo. Kljub še vedno visokim deležem nedonosnih terjatev, je pri predelovalni dejavnosti in trgovini, ki skupaj pomenita 45% razvrščenih terjatev bank do podjetij, opazen trend zniževanja njihovega obsega. Zniževanje nedonosnih terjatev je bilo lani prisotno v večini dejavnosti nefinančnih družb.

Gradbeništvo tudi po prenosih slabih terjatev na DUTB v letu 2014 v obsegu 128 mio EUR ostaja precej tvegana dejavnost, saj kar 44,9% terjatev v dejavnosti predstavljajo nedonosne terjatve oz. razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni, pri čemer še vedno večino nedonosnih terjatev predstavljajo terjatve pri velikih domačih bankah. V letu 2014 se je do avgusta ohranjal trend poviševanja deleža nedonosnih terjatev pri dejavnosti poslovanje z nepremičninami, ki je trajal vse od leta 2010. V juliju 2014 je delež dosegel kar 40% in se tako približal deležu v gradbeništvu, od takrat dalje pa se znižuje. Po obsegu nedonosnih terjatev z 236 mio EUR te predstavljajo 9,2% celotnih nedonosnih terjatev do podjetij. Kljub zniževanju v lanskem letu se relativno visok delež nedonosnih terjatev ohranja v dejavnosti gostinstva, vendar z obsegom 110 mio EUR pomeni relativno nižje breme za bančni sistem.

Slika 6.29: Delež zamud nad 90 dni po dejavnosti, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, Ajpes

V večini dejavnosti je delež nedonosnih terjatev višji kot v povprečju sektorja podjetij, ki je marca predstavljal 17,8%. Izjema so dejavnosti, ki so imele tudi nizek obseg razvrščenih terjatev, kot so javne storitve, informacijske komunikacije, promet in skladiščenje ter elektrika, plin in voda. Delež nedonosnih terjatev se je skozi leta zniževal tudi v predelovalni dejavnosti, ki je hkrati zaradi velikosti dejavnosti med največjimi po obsegu nedonosnih terjatev, in je bil vedno podpovprečen glede na delež nedonosnih terjatev v sektorju podjetij. Nedonosne terjatve te dejavnosti so bile v letu 2014 del prenosa na DUTB, hkrati pa je bilo v dejavnosti velik obseg restrukturiranih terjatev, kar je dodatno nižalo obseg nedonosnih terjatev, merjen z zamudami nad 90 dni.

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni, t.i. nedonosne terjatve, po velikosti podjetij

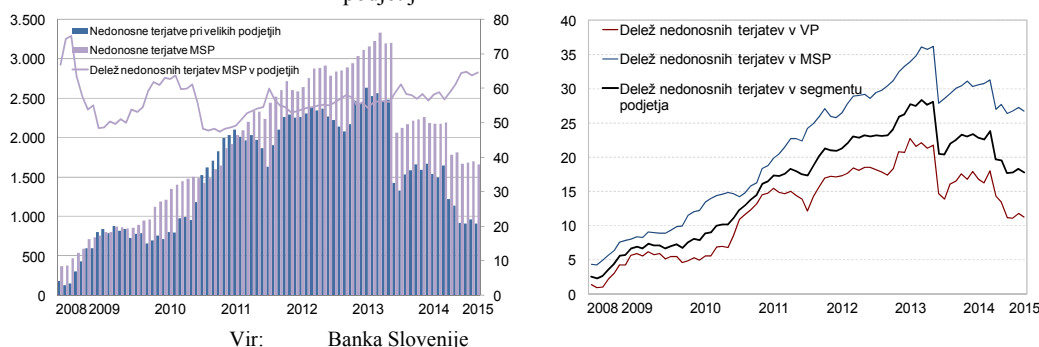
Pri členitvi sektorja podjetij glede na velikost podjetja se je podjetjem segmentiranim kot majhna in srednje velika podjetja (MSP³⁰) delež nedonosnih terjatev višal do prve sanacije bančnega sistema, s čimer so bile banke izpostavljene večjemu številu komitentov z nedonosnimi terjatvami in težjemu obvladovanju kreditnega tveganja. Od začetka finančne krize se nedonosne terjatve MSP povečujejo bistveno hitreje kot velikim podjetjem. Marca 2015 so predstavljale nedonosne terjatve do MSP 65% nedonosnih terjatev v sektorju podjetij. Pred prvim prenosom je delež razvrščenih terjatev MSP v razvrščenih terjatvah do podjetij znašal 43% in stagniral do marca 2015. Kakovost terjatev do MSP se po izboljšanju zaradi prenosov na DUTB spreminja podobno kot kakovost ostalega dela portfelja. Delež nedonosnih terjatev MSP v stečaju je 36%, medtem ko je ta delež pri velikih podjetjih višji in predstavlja 44%.

³⁰ Kot MSP so upoštevana podjetja velikosti mikro, mala in srednje velika podjetja, velikost podjetij je definirana po ZGD-IH 55. člen. Pri tem se za podjetja, ki so nehala objavljati svoje finančne izkaze upošteva zadnja znana velikost skozi celotno nadaljnje obdobje izpostavljenosti v bančnem sistemu.

Zniževanje nedonosnih terjatev do podjetij je prisotno v večini dejavnosti, vendar ob močnem krčenju kreditne aktivnosti bank.

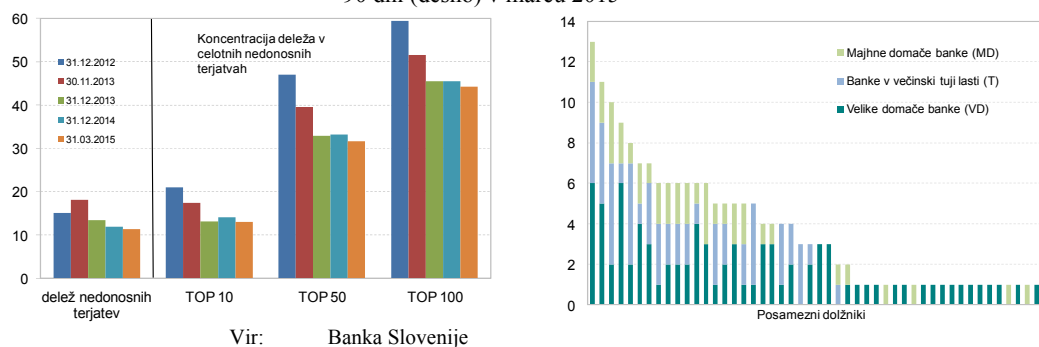
Od začetka finančne krize se bistveno hitreje povečujejo nedonosne terjatve MSP kot velikim podjetjem.

Slika 6.30: Obseg zamud nad 90 dni po velikosti komitentov (levo) in delež zamud nad 90 dni po velikosti (desno), v mio EUR in odstotkih, za segment podjetij

Opazna je tudi visoka koncentracija nedonosnih terjatev, saj prvih 50 komitentov v zamudi nad 90 dni predstavlja 31,6% nedonosnih terjatev. Koncentracija je nižja kot pred prenosi na slabo banko, ko je znašala slabih 40%, saj so bili v prenosih v veliki meri vključeni veliki dolžniki. Večji komitenti z zamudo nad 90 dni so izpostavljeni do večjega števila bank, predvsem do velikih domačih bank, kar zahteva večjo koordinacijo upnikov pri reševanju terjatev do največjih dolžnikov oziroma v morebitnih procesih restrukturiranja. Vendar je v primerjavi s februarjem 2014 opaziti večjo razpršenost po bančnem sistemu, saj je 18 komitentov od 50 največjih komitentov v zamudi nad 90 dni zadolženo pri 5 bankah ali več, medtem ko je bilo pred enim letom takšnih komitentov 29.

Slika 6.31: Koncentriranost dolžnikov z zamudo nad 90 dni (levo) in koncentriranost po številu bank z izpostavljenostjo do prvih 50 dolžnikov z zamudo nad 90 dni (desno) v marcu 2015

Okvir 6.3: Ukrepi Vlade RS in Banke Slovenije za stabilizacijo bančnega sistema

Vlada Republike Slovenije je oktobra in decembra 2014 na podlagi odločbe o državni pomoči dokapitalizirala dve banki. Obenem so bile pri obeh bankah na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB) prenesene nekatere slabe terjatve. Gre za podobne ukrepe kot so bili sprejeti decembra 2013 z namenom stabilizacije bančnega sistema. Tedaj je Vlada Republike Slovenije izvedla dokapitalizacijo NLB d.d., NKBM d.d. in Abanke Vipa d.d. ter dveh manjših bank, Factor banke d.d. in Probanke d.d., ki sta od septembra 2013 v postopku nadzorovane likvidacije, v obliki konverzije vlog države in v obliki prejema vrednostnih papirjev Republike Slovenije v portfelje teh bank. Obenem so bili odpisani podrejeni instrumenti teh bank (bail-in) in prenesen del slabih terjatev pri NLB d.d. in NKBM d.d. na DUTB.

Oktobra 2014 je Vlada RS dodatno dokapitalizirala Abanko Vipa d. d. z vrednostnimi papirji Republike Slovenije, del slabih terjatev pa je banka prenesla na DUTB, v zameno za katere je prejela obveznice DUTB. Decembra je RS dokapitalizirala Banko Celje v obliki vrednostnih papirjev in z denarnim vložkom, ravno tako je banka del slabih terjatev prenesla na DUTB in pridobila obveznice DUTB z jamstvom RS. Pred rekapitalizacijo so bile pri banki izbrisane podrejene obveznosti.

Skupaj v obeh letih je država dokapitalizirala banke v višini 3,6 mrd EUR. Na DUTB so iz bilanc bank bile prenesene terjatve v skupnem bruto znesku 4,9 mrd EUR, za katere so banke prejele obveznice v višini 1,6 mrd EUR.

S sanacijskimi ukrepi so se banke kapitalsko okrepile. S stabilizacijo razmer v bančnem sektorju so se znižali zahtevani donosi za državne obveznice RS in stabilizirale bonitetne ocene države in s tem dostop le te do finančnih trgov. V mesecih po sprejetih ukrepih Vlade RS in Banke Slovenije se je vrnitev zaupanja v bančni sistem pokazala tudi v prirastu vlog gospodinjstev.

Tabela 6.10: Ukrepi stabilizacije bančnega sistema s strani Vlade RS in Banke Slovenije v letih 2013 in 2014

Ukrepi Vlade RS in BS	Dokapitalizacija		Odpis podrejenega dolga		Prenos terjatev na DUTB*				Prejem obveznic DUTB	
	2013	2014	2013	2014	2013		2014		2013	2014
Spremembe v mio EUR					bruto vrednost	neto vrednost	bruto vrednost	neto vrednost		
1) Aktivne banke ¹	2.769	433	-441	-92	-3.317	-1.835	-1.555	-605	1.012	551
2) Banki v postopku nadzorovane likvidacije ²	445		-64							
	Dokapitalizacija		Odpis podrejenega dolga		Prenos terjatev na DUTB*				Prejem obveznic DUTB	
					bruto		neto			
Skupaj vse banke v letih 2013 in 2014	3.647		-597		-4.873		-2.440		1.563	

Opomba: ¹ NLB d.d., NKBM d.d., Abanka Vipava d.d., Banka Celje; ² Factor banka d.d., Probanka d.d.

Vir: Banka Slovenije

Na DUTB so bile večinoma prenesene terjatve iz sektorja podjetij in drugih finančnih organizacij (DFO), med njimi je skoraj polovica podjetij v stečajnem postopku. Večina nedonosnih terjatev podjetij, 61%, je bila po stanju konec 2014 pri DUTB, preostalih 39% je ostalo v bančnem sistemu. Prvi delež je višji pri velikih podjetjih in pri podjetjih v stečaju, medtem ko so nedonosne terjatve do majhnih in srednjih podjetij v višjem deležu, 56%, ostala v bančnem sistemu. Največji delež nedonosnih terjatev prenesenih na DUTB je do DFO, kjer dosega 77%. Iz ostalih sektorjev se terjatve niso prenašale, kar je povečalo njihov relativen delež v nedonosnih terjativah bank in s tem nujnost hitrejšega reševanja tega dela portfelja.

Tabela 6.11: Stanje nedonosnih terjatev³¹ v bančnem sistemu in terjatev prenesenih na DUTB, konec leta 2014

	Podjetja ¹				DFO	Tujci	Prebivalstvo	Ostalo	Skupaj
	Skupaj	SME	Velika	Ostalo ²					
Pri bankah	2.709	1.775	914	20	199	1.137	378	25	4.448
Pri DUTB	4.259	1.991	2.202	66	666	-	-	-	4.925
Skupaj	6.968	3.766	3.116	86	865	1.137	378	25	9.374
delež pri DUTB	61,1	52,9	70,7	77,0	77,0	-	-	-	52,5

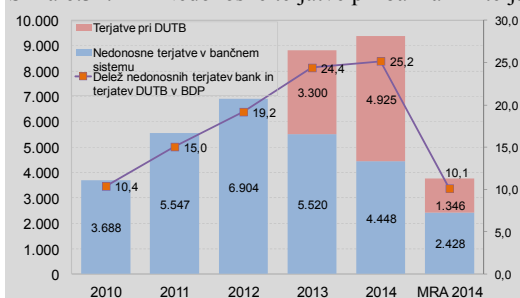
Opomba: ¹ Med podjetja so vključena podjetja iz sektorjev S.11 in samostojni podjetniki z matično številko; ² v skupini "ostalo" so večinoma podjetja, ki so v stečajnem postopku

Vir: Banka Slovenije, DUTB

Med nedonosnimi terjativami v bančnem sistemu in terjativami, ki so bile prenesene na DUTB, je za skoraj 2 mrd terjatev do podjetij, s katerimi je že bil podpisan sporazum o prestrukturiranju terjatev (t.i. MRA - master restructuring agreement), medtem ko je nekaj več kot 1,7 mrd EUR terjatev do podjetij še v procesu prestrukturiranja oziroma opredelitve načina in pogojev prestrukturiranja. Pričakuje se, da bo proces prestrukturiranja za večino teh terjatev končan do konca leta 2015.

Nedonosne terjatve v bankah skupaj s terjativami v DUTB so decembra 2014 predstavljale 25% v razmerju do BDP, delež terjatev, ki so zajete v procese prestrukturiranja prek sporazumov o prestrukturiranju terjatev pa pomeni 10,1% BDP.

Slika 6.32: Nedonosne terjatve pri bankah in terjatve pri DUTB

Opomba: Med nedonosne terjatve pri bankah so zajete terjatve v zamudi nad 90 dni. Terjatve pri DUTB vsebujejo vse prenesene terjatve iz bank, tudi tiste, ki niso v zamudi nad 90 dni.

Vir: Banka Slovenije, DUTB

³¹ Na DUTB so bile prenesene tudi terjatve, ki niso v zamudi nad 90 dni

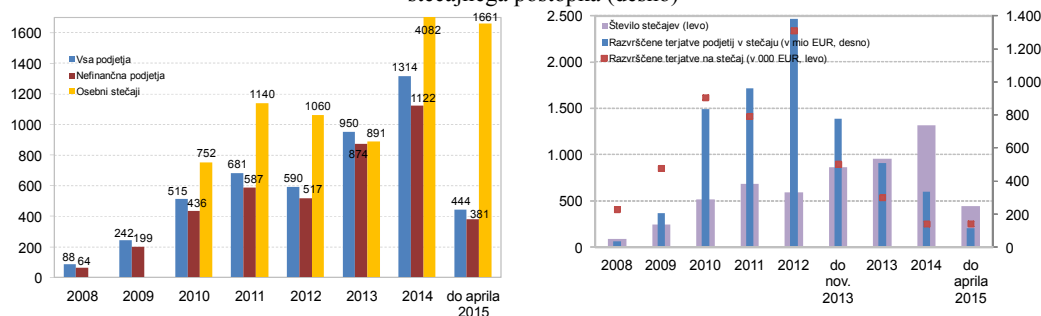
Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni, t.i. nedonosne terjatve, do podjetij v stečajnem postopku in osebnih stečajev fizičnih oseb

Število podjetij, ki so v stečajnem postopku, in osebnih stečajev fizičnih oseb še vedno narašča.

Število podjetij, ki so v stečajnem postopku, še vedno narašča, kar se odraža tudi v kreditnem portfelju bank, saj se je delež D in E komitentov v portfelju podjetij glede na december 2013 povečal za 1,6 odstotnih točk na 29,9% razvrščenih terjatev do tega sektorja decembra 2014.

Izpostavljenost bank do podjetij v stečaju predstavlja največje tveganje izgube terjatve oz. zgolj delnega poplačila. V število so zajeta tista podjetja, ki sodijo v sektor podjetij, DFO in obrtnikov, ni pa vključenih tujih podjetij³².

Slika 6.33: Število začetih stečajnih postopkov konec posameznega leta (levo) in razvrščene terjatve bank do podjetij v stečaju glede na leto začetka stečajnega postopka (desno)

Vir: Banka Slovenije, Ajpes

S prenosoma na DUTB v letu 2014 se je obseg razvrščenih terjatev do podjetij v stečaju glede na december 2013 znižal za 125 mio EUR. Terjatve do podjetij v stečaju so predstavljale decembra 2014 43,9% nedonosnih terjatev do podjetij, glede na konec 2013 je ta delež višji za 7,9 odstotnih točk.

Tabela 6.12: Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju ter delež teh v celotnih terjativah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih (v mio EUR in %)

	Razvrščene terjatve podjetij v stečaju v mio EUR				Delež RT podjetij v stečaju v celotnih RT dejavnosti v %				Delež podjetij v stečaju v nedonosnih terjativah po dejavnosti v %			
	2012	2013	2014	mar.15	2012	2013	2014	mar.15	2012	2013	2014	mar.15
Kmetijstvo, rudarstvo	12	3	6	8	3,9	1,3	3,1	3,8	24,3	8,1	16,1	22,7
Predelovalne dejavnosti	368	205	137	154	6,3	4,3	3,4	3,9	36,3	27,3	27,8	31,6
Elektrika, plin in voda	3	5	4	24	0,2	0,4	0,4	2,2	7,2	9,4	5,6	34,2
Gradbeništvo	1.256	588	531	493	38,4	30,1	35,2	33,8	62,4	60,1	78,8	76,0
Trgovina	157	169	191	196	4,0	5,3	7,3	7,6	27,6	28,7	38,9	40,7
Promet in skladiščenje	136	89	28	31	6,9	4,7	1,6	1,8	59,4	65,9	47,7	49,1
Gostinstvo	12	31	34	35	1,8	6,1	8,0	8,4	8,2	18,5	34,8	31,4
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	16	7	9	9	2,5	1,4	1,8	2,0	10,2	10,7	13,3	14,3
Finančno posredništvo	65	32	3	3	8,0	7,9	1,1	1,1	25,4	27,7	8,9	4,2
Poslovanje z nepremičninami	41	57	62	63	3,9	7,0	9,3	9,8	19,3	29,9	24,6	26,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	108	75	127	145	5,6	4,7	9,8	11,6	32,8	18,7	46,7	53,2
Javne storitve	3	2	5	5	0,7	0,5	1,6	1,6	5,6	5,7	14,8	16,3
Skupaj	2.178	1.262	1.137	1.166	9,8	7,3	7,8	8,1	43,0	36,0	43,9	45,3

Vir: Banka Slovenije

V nekaterih dejavnostih je delež podjetij v stečaju v nedonosnih terjativah še vedno visok.

Največje povečanje razvrščenih terjatev do podjetij v stečaju v letu 2014 je opaziti pri dejavnosti strokovne in druge poslovne dejavnosti za 52 mio EUR, na 127 mio EUR, kjer se je delež podjetij v stečaju v nedonosnih terjativah povečal za 28 odstotnih točk, na 46,7%. V gradbeništvu se znižujeta tako obseg terjatev do podjetij v stečaju kot obseg nedonosnih terjatev, vendar slednji hitreje, zaradi česar podjetja v stečaju po zadnjem prenosu na DUTB, predstavljajo 78,8% preostalih nedonosnih terjatev bank

³² Upoštevana so vsa podjetja, ki so registrirana v Republiki Slovenije in so bila izpostavljena pri bankah na dan 31. 03. 2015 ter so bila v postopku osebnega stečaja ali stečajnem postopku nad pravno osebo.

do gradbeništva. Največje znižanje terjatev do podjetij v stečaju je opaziti pri predelovalni dejavnosti, za 68 mio EUR, na 137 mio EUR decembra 2014 in do marca na 154 mio EUR oz 31,6% nedonosnih terjatev v dejavnosti.

Lani je močno poraslo število stečajev fizičnih oseb, letos se ta trend nadaljuje. Štirikratnemu povišanju števila osebnih stečajev fizičnih oseb v letu 2014 je dodatno prispevala sprememba zakonodaje z umaknitvijo plačila predujma pri vložitvi vloge za stečajni postopek. Število stečajev tudi po prvem četrtletju 2015 že presega število stečajnih postopkov v letu 2013. Kljub temu ostaja segment prebivalstva najmanj tvegan segment, saj delež nedonosnih terjatve segmenta marca 2015 predstavlja 4,3%.

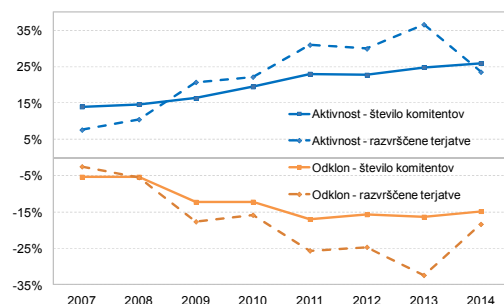
Prehodi nefinančnih družb med bonitetnimi razredi

Kakovost kreditnega portfelja bank, merjena z bonitetnimi ocenami dolžnikov, se je v letu 2014 na segmentu nefinančnih družb nekoliko poslabšala. Delež razvrščenih terjatev podjetij z bonitetno oceno D ali E je, kljub prenosu dela slabih terjatev iz Abanke in Banke Celje na DUTB, konec leta 2014 znašal slabih 30% oziroma 1,7 odstotnih točk več kot leto pred tem. Hkrati se je delež komitentov v bonitetnih razredih A in B povečal za 2,6 odstotne točke, na 59,9%. Od novembra 2013, ko je bil dosežen vrh slabih posojil, so se do konca leta 2014 razvrščene terjatve v bonitetnih razredih D ali E zmanjšale za 1,6 mrd EUR. Relativno pa se je, kljub prenosom na DUTB, delež ohranil okrog 30%. Na segmentu nefinančnih družb slaba posojila torej še vedno precej bremenijo bilance bank.

Nadaljnje spremembe v strukturi komitentov je pričakovati zaradi spremembe predpisa Banke Slovenije, da se v razred D morajo uvrstiti komitenti, tudi če le občasno zamujajo nad 90 dni, kar bo dodatno znižal delež v C razredu³³.

Aktivnost³⁴ in odklon³⁵, merjena z razvrščenimi terjatvami, sta se v letu 2014 zmanjšala. Kazalnika merjena s preходом števila komitentov med bonitetnimi razredi pa sta ostala na podobni ravni kot leto pred tem. To pomeni, da so banke v letu 2014 med bonitetni razredi prerazvrščale manjša podjetja z vidika izpostavljenosti kot leto pred tem. V primerjavi s predkriznim obdobjem oba kazalnika ostajata na visokih ravneh.

Slika 6.34: Aktivnost in odklon v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Prehodna matrika za leto 2014 kaže podobno strukturo prehodov med bonitetnimi razredi, kot leta 2013. Izboljšanja so opazna pri prehodih iz bonitetnega razreda B, tako v višje kot v nižje bonitetne razrede, ter v večjem odstotku izboljšanj v bonitetnem razredu C. Po drugi strani se je povečal delež prehodov iz razreda A v nižje razrede. Prehodna matrika za leto 2014 še vedno kaže precej slabšo strukturo prehodov kot je bila opazna prek krizo ter tudi v prvih letih krize. Kljub temu je intenzivnost poslabšanja počasnejša, kot je bila v preteklih letih.

Struktura prehodov med bonitetnimi razredi je bila leta 2014 podobna kot leto pred tem.

³³ Sprememba Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, februar 2015.

³⁴ Aktivnost kaže delež podjetij, ki se jim je bonitetna ocena spremenila.

³⁵ Odklon je izračunan kot število komitentov, ki se jim je bonitetna ocena izboljšala, minus število komitentov, ki se jim je bonitetna ocena poslabšala, glede na število komitentov, ki imajo kreditno razmerje z isto banko v tekočem in tudi v predhodnem letu.

Tabela 6.13: Delež prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih

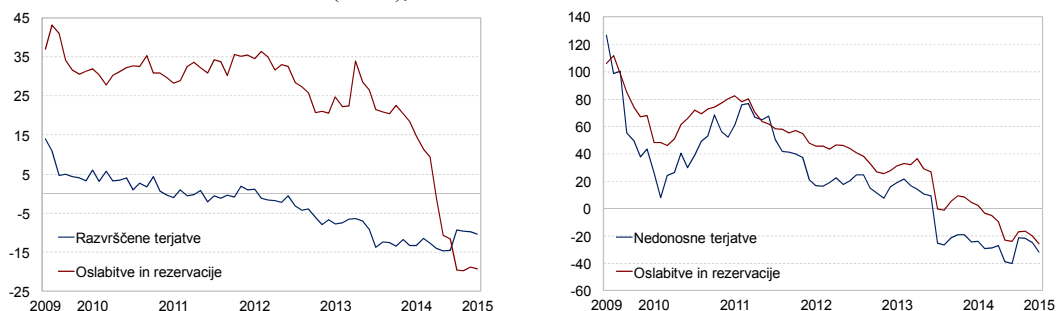
Prehodna matrika 2013						Prehodna matrika 2014							
2013						2014							
	A	B	C	D	E		A	B	C	D	E		
2012	A	80,2	14,9	3,2	1,2	0,5	2013	A	78,7	16,6	3,1	1,3	0,4
	B	8,0	71,0	13,9	5,5	1,7		B	11,3	70,2	13,2	4,1	1,1
	C	1,6	7,6	56,9	19,6	14,3		C	2,9	9,3	53,1	26,0	8,7
	D	0,3	1,6	2,9	56,7	38,6		D	0,6	0,8	2,6	62,3	33,8
	E	0,1	0,2	0,3	4,2	95,2		E	0,1	0,1	0,2	2,7	97,0

Vir: Banka Slovenije

Pokritost z oslabitvami in rezervacijami

Gibanju razvrščenih terjatev sledi tudi gibanje oslabitev in rezervacij. V letu 2013 je bilo oblikovanih dodatnih oslabitev in rezervacij v višini 1 mrđ EUR do novembra 2013 kot posledica pregleda kvalitete aktive in z dokapitalizacijo povečanega obsega kapitala. V letu 2014 ni bilo oblikovanih oslabitev in rezervacij v enakem obsegu kot leta 2013, kar je opaziti kot močnejše upadanje medletne primerjave oslabitev kot razvrščenih terjatev.

Slika 6.35: Rast razvrščenih terjatev in oslabitev (levo) in rast razvrščenih terjatev z zamudi nad 90 dni, nedonosne terjatve ter oslabitev za nedonosne terjatve (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

V letošnjem letu je bila dosežena najvišja raven pokritosti terjatev z oblikovanimi oslabitvami in rezervacij.

Oslabitve in rezervacije nedonosnih terjatev so se od leta 2007 konstantno povečevale do novembra 2013, ko so dosegle rekordno visoko raven pri 3,9 mrđ EUR. Obseg slabitev in rezervacij je tudi v letu 2014 postopoma naraščal do prenosa na DUTB oktobra 2014, ko se je obseg znižal za 0,6 mrđ EUR, na 3,1 mrđ EUR, decembra ob drugem prenosu pa na 2,7 mrđ EUR in od takrat ostaja na tej ravni. Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami se skozi leta zvišuje in je marca 2015 zrasla na 64%, kar je za 6,9 odstotne točke višje kot po prvem prenosu nedonosnih terjatev na DUTB decembra 2013.

Tabela 6.14: Pokritost razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev z oslabitvami in rezervacijami, v mio EUR in odstotkih

	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev z oslabitvami				Pokritost zamud nad 90 dni z oslabitvami			
	dec.12	dec.13	dec.14	mar.15	dec.12	dec.13	dec.14	mar.15
Podjetja	11,5	17,1	16,2	16,3	39,2	50,6	57,0	58,3
DFO	24,9	26,9	14,4	14,2	64,1	76,5	69,0	68,2
Gospodinjstva	3,9	4,5	4,3	4,5	-	65,2	67,3	70,8
obrniki	9,1	13,5	14,6	15,2	43,3	51,6	56,4	58,7
prebivalstvo	3,3	3,7	3,7	3,8	-	70,9	70,6	74,5
Tujci	10,4	22,4	38,6	40,8	42,6	71,0	72,9	74,7
Država	0,2	0,5	0,6	0,7	5,3	28,4	30,9	37,9
Banke in hranilnice	1,2	1,2	0,5	0,5	12,2	0,8	0,6	27,7
Skupaj pokritost	8,7	12,2	10,9	11,1	42,7	56,8	60,7	63,7
Razvrščene terjatve skupaj					Zamude nad 90 dni skupaj			
v mio EUR	47.876	41.329	37.484	36.871	6.904	5.520	4.448	4.199
Oslabitve skupaj					Oslabitve za zamude nad 90 dni skupaj			
v mio EUR	4.170	5.054	4.076	4.109	2.949	3.133	2.698	2.674

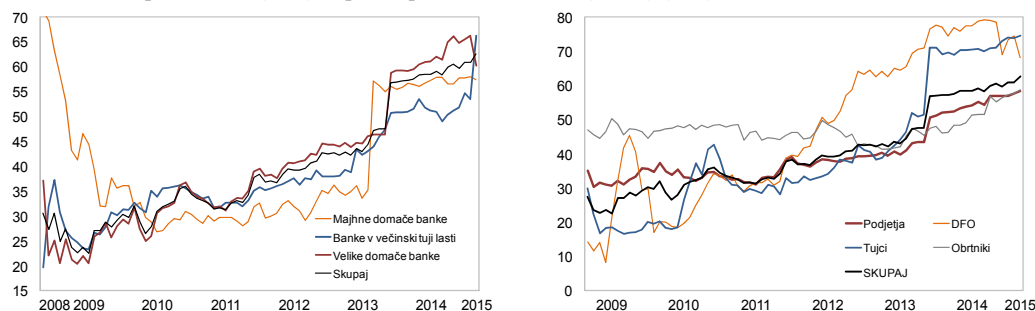
Vir: Banka Slovenije

Kazalnik pokritosti terjatev z oslabitvami in rezervacijami nedonosnih terjatev ne upošteva neposredno zavarovanja terjatev z zastavljenim premoženjem dolžnika, vendar je ta že upoštevan pri individualnem pristopu oblikovanju oslabitev in rezervacij pri bankah.

Pokritost nedonosnih terjatev za posamezne segmente portfelja kaže, katera skupina komitentov ima višjo stopnjo tveganja, ob upoštevanju kakovosti prejetih zavarovanj. Povečanje oslabitev nedonosnih terjatev je bilo v večini skupin komitentov, v sektorju podjetij so se povišale za 1,3 odstotnih točk, sočasno z znižanjem vrednosti zavarovanj. Povišanje je še zaznati pri obrtnikih in tujcih, kjer je oblikovanih oslabitev v višini 75% nedonosnih terjatev.

Povečuje se pokritost z oslabitvami v večini sektorjev.

Slika 6.36: Pokritost nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) (v %)

Opomba: ¹ Prikaz brez upoštevanja oslabitev za prebivalstvo.

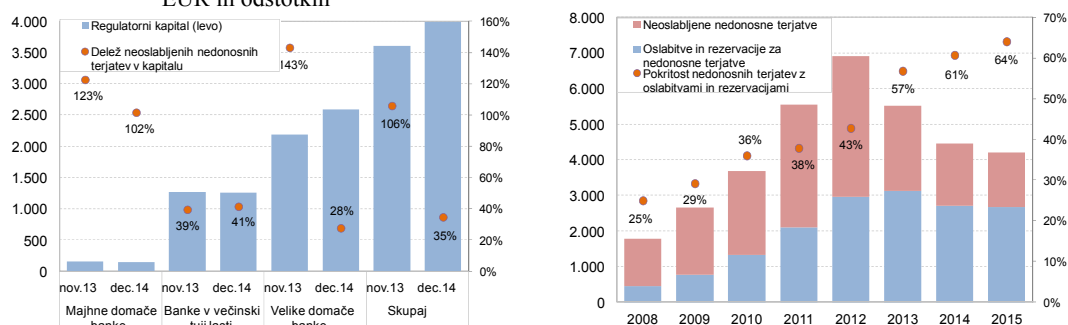
Vir: Banka Slovenije

V letu 2014 so najbolj povečale obseg oblikovanih oslabitev banke v večinski tuji lasti. V primerjavi s koncem leta 2013 so oslabitve in rezervacije marca 2015 pri bankah v tej skupini višje za 10 odstotnih točk, in so dosegle 63,5%. Od septembra 2013 se je močno povečeval obseg oslabitev in rezervacij pri majhnih domačih bankah, znotraj katerih sta tudi Probanka in Factor banka, ki sta od septembra 2013 v nadzorovani likvidaciji. Oblikovane oslabitve teh dveh bank predstavljajo 13,7 % vseh oslabitev za nedonosne terjatve bančnega sistema oz. 65,9% v skupini majhnih domačih bank. Z izločitvijo bi pokritost nedonosnih terjatev bančnega sistema predstavljala 64,7%.

Najvišjo pokritost terjatev z oslabitvami imajo velike domače banke.

Pri velikih domačih bankah je opaziti višanje obsega oblikovanih slabitev in rezervacij skozi celotno leto do prenosa slabih terjatev na DUTB, ko se je obseg oslabitev in rezervacij znižal. Vendar zaradi hkratnega znižanja nedonosnih terjatev in oslabitev ob prenosu na DUTB je pokritost nedonosnih terjatev pri velikih domačih bankah naraščala skozi vse leto, marca 2015 je predstavljala 66,2% nedonosnih terjatev.

Slika 6.37: Neoslabljene nedonosne terjatve na kapital (levo) in pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami in rezervacijami (desno) v mio EUR in odstotkih

Opomba: ¹ V levem prikazu sta izločeni Factor banka in Probanka.

Vir: Banka Slovenije

Banke z višjim deležem nedonosnih terjatev imajo manjšo tendenco in sposobnost za odobritev novih posojil, saj nedonosne terjatve zahtevajo višje oblikovanje oslabitev in rezervacij, ki zmanjšujejo profitabilnost in obrestne prihodke. Prav tako so nedonosne terjatve bolj obremenilne za kapital z vidika tehtanja tveganju prilagojene aktive. V primeru nižje pokritosti z oslabitvami ali rezervacijami ter zavarovanji zahtevajo višji kapital kot donosne terjatve, saj jim je dodeljena višja utež pri

kapitalskih zahtevah. Banke z večjim deležem nedonosnih terjatev so tudi manj naklonjene do kreditiranja komitentov z nižjo boniteto, zato takšna podjetja težje dostopajo do posojil.

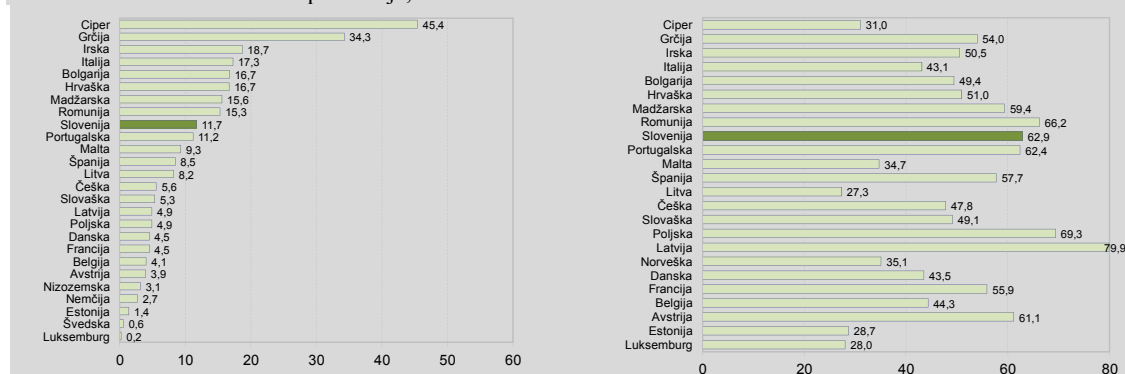
Ob primerjavi neoslabljenih nedonosnih terjatev pred in po dokapitalizacijah je pri velikih domačih bankah opazna bistvena sprememba pokritosti nedonosnih terjatev z regulatornim kapitalom, kar je poleg kapitalske injekcije tudi učinek prenosa nedonosnih terjatev na DUTB. Majhne domače banke ostajajo glede na obseg neoslabljenih nedonosnih terjatev v svojem portfelju kapitalsko podhranjene.

Okvir 6.4: Nedonosne terjatve v državah Evropske unije

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja po izbruhu finančne krize je značilnost številnih bančnih sistemov v Evropi. Kljub veliki aktualnosti tega problema, obstoječe baze podatkov ne omogočajo konsistentne primerjave med državami, saj ne obstaja harmonizirana definicija nedonosnih terjatev, ki bi že bila v uporabi oziroma podatki držav javno objavljeni. Najbolj obsežna baza podatkov, ki predpisuje poročanje po enotni definiciji, so Financial Soundness Indicators Mednarodnega denarnega sklada in obsega vse države sveta. Ta definicija kot kriterij za nedonosne terjatve opredeljuje zamudo nad 90 dni in se omejuje le na posojila, za razliko od pristopa Banke Slovenije, ki med nedonosne terjatve zajema vse razvrščene terjatve z zamudo nad 90 dni. Večina držav kljub temu poroča po svojih specifičnih nacionalnih definicijah, ki onemogočajo korektno metodološke primerjave. Nekatere države poročajo le na neto osnovi (zmanjšano za oslabitve), nekatere le za večje banke oziroma bančne skupine, nekatere samo za domače banke oziroma za domače komitente.

Za Slovenijo so podatki v tem okvirju prevzeti iz navedene baze MDS, torej v ožjem segmentu posojil namesto celotnih razvrščenih terjatev.

Slika 6.38: Posojila v zamudi nad 90 dni: delež v vseh posojilih (levo) in njihova pokritost z oslabitvami (desno) v državah Evropske unije, v odstotkih

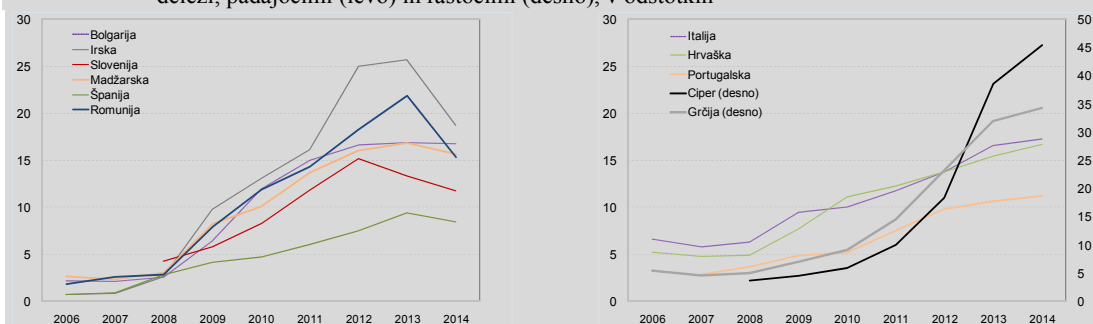
Vir: Mednarodni denarni sklad, FSI

Med državami EU je v zadnjem četrtletju lanskega leta (podatki so za september ali december 2014) osem držav poročalo o slabši kakovosti kreditnega portfelja od Slovenije. Slovenija je še do septembra lani, pred zadnjimi prenosi na DUTB po deležu nedonosnih posojil bila primerljiva z Romunijo in Madžarsko, ter tudi Bolgarijo in Hrvaško, po zadnjih prenosih in tudi avtonomnem znižanju nedonosnih terjatev pa se je od te skupine držav oddaljila ion znižala delež terjatev v zamudi nad 90 dni.

Slovenija po pokritosti posojil v zamudi nad 90 dni z oslabitvami sodi med države Evropske unije z najugodnejšo stopnjo pokritosti, za Latvijo, Poljsko in Romunijo ter podobno Avstriji in Portugalski. Med državami z višjo stopnjo nedonosnih posojil od Slovenije je le Romunija oblikovala več oslabitev od Slovenije, na podobni ravni je še Madžarska.

Ob omejeni primerljivosti med državami je bolj kot vrednost pokazatelja pomembno njegovo spreminjanje v času, ki države v zgornjem delu distribucije kazalnika ločuje glede na tendence v zadnjih letih. Slovenija je v skupini držav, ki so v zadnjem letu ali dveh uspele bolj ali manj izrazito izboljšati kakovost bančnih naložb. Na drugi strani je skupina držav z izrazito visokim deležem nedonosnih terjatev in s trendom nadaljnjega porasta. Vse prikazane države so imele v letih pred izbruhom finančne krize relativno nizek kazalnik nedonosnih terjatev: prva skupina v povprečju 3%, druga skupina okrog 5% terjatev.

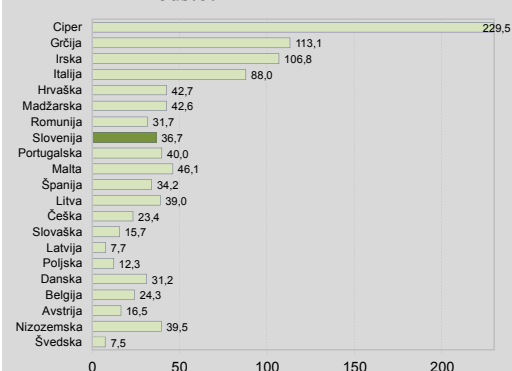
Slika 6.39: Gibanje deleža posojil v zamudi nad 90 dni v državah Evropske unije po letih v državah z najvišjimi deleži, padajočimi (levo) in rastočimi (desno), v odstotkih

Vir: Mednarodni denarni sklad, FSI

Slovenija je v precej boljšem položaju, kadar se drugimi državami primerja po pokritosti neto nedonosnih terjatev (zmanjšanimi za oslabitve) s kapitalom. Razlog je tako v zgoraj prikazani visoki stopnji pokritosti z oslabitvami, kot tudi v visoki kapitaliziranosti bank po ukrepih stabilizacije bančnega sistema. Neto nedonosna terjatve slovenskih bank oziroma neoslabljeni del nedonosnih terjatev dosega tretjino kapitala v bančnem sistemu, medtem ko je pri treh državah, Ciper, Grčija in Irska, obseg kapitala nezadosten za njihovo kritje. Po tem kriteriju dodatne štiri države, Portugalska, Malta, Litva in Nizozemska, ki sicer poročajo o boljši kakovosti kreditnega portfelja od Slovenije, izkazujejo slabše razmerje med neoslabljenim delom nedonosnih terjatev in kapitalom. V skupini držav z višjim deležem nedonosnih posojil od Slovenije, se Romunija po tem kriteriju uvrsti nižje od Slovenije, ostale ostanejo nad njo.

Slika 6.40: Neto nedonosne terjatve (znižane za oslabitve) v razmerju do kapitala, v državah Evropske unije, v odstotkih

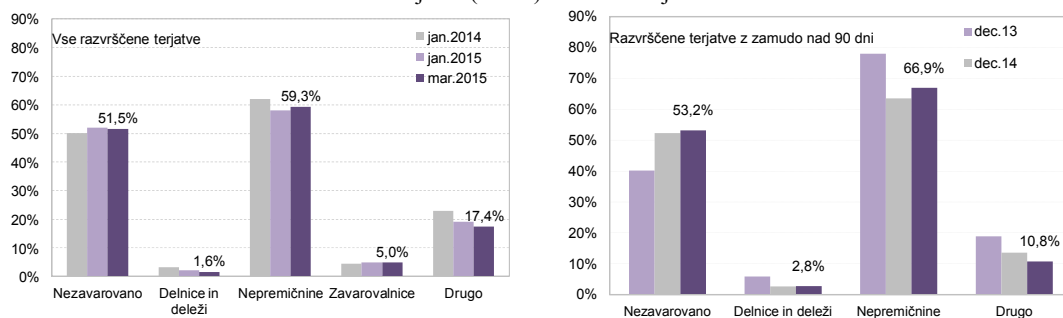
Vir: Mednarodni denarni sklad, FSI

Zavarovanja terjatev

V bančnem sistemu delež nezavarovanih terjatev presega polovico razvrščenih terjatev. Ta delež narašča od leta 2012, pri čemer je višji pri nedonosnih terjatvah. Vrednost vseh oblik zavarovanja se znižuje, razen zavarovanj pri zavarovalnicah, katerih delež v zavarovanjih je nizek. Skupna vrednost prejetih zavarovanj (merjena po pošteni vrednosti) dosega 80,6% nedonosnih terjatev, kar je za 21,2 odstotne točke nižje kot februarja 2014³⁶.

³⁶ Pri izračunu se ne izloča presežanje vrednosti zavarovanj od same vrednosti terjatve pri komitentu, ki lahko popači sliko podcenjenih zavarovanj glede na terjatve, ki jo zavarujejo. Prav tako ni izločeno multipliranje zavarovanj pri različnih terjatvah ali celo po različnih bankah (npr. nepremičnina je lahko zastavljena pri več bankah, z upoštevanjem vrstnega reda in deleža poplačila zmanjšana za predhodne vrednosti obveznosti).

Slika 6.41: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost nedonosnih terjatev (desno) z zavarovanji v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Glede na konec leta 2013 se je povečal delež nezavarovanih nedonosnih terjatev in znižala skupna vrednost zavarovanj.

Najvišji delež nezavarovanih terjatev imajo velike domače banke, 58,4%. Ta skupina bank je pri prenosu dela nedonosnih terjatev na DUTB prenesla tudi pripadajoča zavarovanja, s čimer se je delež nezavarovanih terjatev v portfelju bank povečal. Glede na konec leta 2013 se je v vseh skupinah bank povečal tudi delež nezavarovanih nedonosnih terjatev, prav tako se je znižala skupna vrednost zavarovanj. Poleg prej omenjenih domačih bank izstopajo še hranilnice in tuje banke.

Tabela 6.15: Zavarovanje nedonosnih terjatev po skupinah bank v marcu 2015 v odstotkih

	Razvrščene terjatve v mio EUR	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami z zamudo nad 90 dni v %					Skupaj vrednost zavarovanj ³
		Terjatve brez zastave premoženja ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Z ostalimi obl.zavar.	
Hranilnice	7,2	31,7		53,8	83,3	1,4	138,5
Majhne domače banke	916,4	45,6	5,5	66,6	19,8	16,2	108,1
Tuje banke	950,1	49,9	2,6	50,7	11,7	21,0	86,1
Velike domače banke	1.951,0	58,4	1,7	54,4	5,3	3,3	64,7
Skupna vsota	3.824,7	53,2	2,8	56,4	10,5	10,8	80,6

Opombe: ¹ Zajete so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).

² Zavarovanja so vrednotena po pošteni vrednosti.

³ Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

Predvsem pri skupinah z visokim deležem nedonosnih terjatev, kot so tuji in DFO, je opaziti tudi visok delež nezavarovanih terjatev, zaradi česar so banke do teh segmentov izpostavljene višjemu kreditnemu tveganju.

Tabela 6.16: Zavarovanje nedonosnih terjatev po skupinah komitentov v marcu 2015, v odstotkih

	Razvrščene terjatve v mio EUR	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami z zamudo nad 90 dni v %						Skupaj vrednost zavarovanj ³
		Terjatve brez zastave premoženja ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	
Podjetja	2.630	50,8	3,0	60,1	11,5	0,0	13,8	88,6
DFO	141	83,0	3,2	21,1	3,3		3,8	31,4
Gospodinjstva	120	38,0	0,0	79,9	38,7	0,2	15,3	134,1
Obrtniki	120	38,0	0,0	79,9	38,7	0,2	15,3	134,1
Tujci	916	56,5	2,6	49,1	5,3		2,8	59,8
Država	16	99,2		1,2	0,3			1,4
Banke in hranilnice	2	100,0						
Skupna vsota	3.825	53,2	2,8	56,4	10,5	0,0	10,8	80,6

Opombe: 1,2,3 Enako kot v prejšnji tabeli. V tabeli ni upoštevanega sektorja prebivalstva.

Vir: Banka Slovenije

Prevladujoča oblika zavarovanj še vedno ostajajo nepremičnine.

Prevladujoča oblika zavarovanj še vedno ostajajo nepremičnine, kjer pri podjetjih prevladujejo poslovne nepremičnine z vrednostjo zavarovanj 56,4%. Zavarovanja z nepremičninami so pod vplivom nižjega trgovanja z nepremičninami, ki se sicer v letu 2014 izboljšuje, ter padca cen nepremičnin od leta 2008 naprej, kar se odraža tudi v

precejšnem znižanju deleža zavarovanj s poslovnimi nepremičninami. V primerjavi s februarjem 2014 je ta nižji za 10,1 odstotnih točk. Na ta način se vrednost zavarovanja terjatve znižuje, kar se odraža na povišanih zahtevah po dodatno oblikovanih oslabitvah in rezervacijah pri enakem kreditnem tveganju.

6.6.2 Razreševanje nedonosnih terjatev v bankah

Anketni podatki o unovčenih zavarovanjih zaradi nezmožnosti vračila terjatev s strani komitentov

Po anketnih podatkih so banke v letu 2014 manj intenzivno unovčevale zavarovanja pri kreditih do podjetij kot v preteklem letu, saj se je obseg kreditov, pri katerih so unovčile zavarovanja, medletno znižal za 60%. V celem letu 2014 so banke vnovčile zavarovanja za terjatve v višini 404 mio EUR, pri čemer so bili najbolj unovčevana posojila zavarovana s poslovnimi nepremičninami. V letu 2014 je uspešnost poplačil terjatev iz unovčenih zavarovanj znašala 34%, kar je glede na predhodno leto povišanje za 12 odstotnih točk, kljub znižanju vrednosti nepremičnin na trgu. V letu 2014 so bila unovčena zavarovanja samo za 5,3% nedonosnih terjatev pri podjetjih glede na stanje konec leta 2014, ko sta že bila izvršena prenosa na DUTB. Povprečna doba unovčenja zavarovanj pri bankah, ki razpolagajo s temi podatki, je bila za posojila podjetij zavarovana s poslovnimi nepremičninami nekoliko krajša kot pri zavarovanjih s stanovanjskimi nepremičninami, in sicer 20 mesecev v primerjavi z 29 meseci.

Banke so glede na leto 2013 intenzivnejše unovčevale zavarovanja pri stanovanjskih posojilih, saj so z obsegom 7,5 mio EUR podvojile obseg posojil, pri katerih je prišlo do unovčitve. Vrednost unovčenih zavarovanj glede na obseg zavarovanega posojila je ostala na enaki ravni kot v letu 2013, na 60%. Vendar je bila uspešnost unovčitve zavarovanj bistveno boljša pri stanovanjskih nepremičninah, kljub padcu cen na nepremičninskem trgu, za 4,2 odstotni točki več kot v letu 2013, oziroma 60,7%.

Tabela 6.17: Krediti, pri katerih je banka v letu 2014 unovčila zavarovanja in znesek unovčenih zavarovanj, po vrstah zavarovanj, v mio EUR

	Bančne vloge in nepreklicna jamstva RS	Delnice, deleži, dolžniški VP in enote VS	Poslovne nepremičnine	Stanovanjske nepremičnine	Pri zavarovalnici	Skupaj vse oblike zavarovanj
	Podjetja					
Znesek kreditov	14,1	222,6	94,8	65,0	8,0	404,6
Vrednost unovčenega zavarovanja	5,1	72,1	35,0	18,3	7,6	138,1
	Stanovanjski krediti gospodinjstvom					
Znesek kreditov	0,0	0,0	0,2	6,1	1,2	7,5
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,0	0,0	0,1	3,7	0,7	4,5
	Nestanovanjski krediti gospodinjstvom					
Znesek kreditov	0,2	0,7	0,0	0,2	8,8	9,9
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,2	0,5	0,0	0,1	8,3	9,0
	Skupaj vsi krediti					
Znesek kreditov	14,3	223,3	95,0	71,4	18,1	422,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	5,3	72,5	35,1	22,1	16,6	151,6

Vir: Banka Slovenije

Restrukturirane terjatve

Banka lahko v primeru, ko se pojavi verjetnost, da komitent zaradi poslabšanega finančnega stanja ob nespremenjenih pogojih obveznosti do bank ne bo poravnal v celoti spremeni pogoje odplačevanja terjatev začetnih ob odobritvi terjatve. Take poslovne odločitve banke so opredeljene kot restrukturiranje terjatev. Največji delež restrukturiranj je s podaljšanjem roka ali odloga odplačila ter podaljšanje roka v kombinaciji z nižanjem obrestne mere in/ali drugih stroškov.

Marca 2015 so banke poročale o obsegu restrukturiranih terjatev v višini 4,1 mrd EUR, od tega je 76% razvrščenih v D ali E bonitetni razred, 32% restrukturiranih terjatev pa že zamuja nad 90 dni, kar nakazuje, da restrukturiranje v teh primerih ni bilo uspešno. Glede na podatke iz anket banke načrtujejo znižanje nedonosnih terjatev iz naslova restrukturiranj za 221 mio EUR.

Restrukturiranja terjatev se poslužujejo predvsem velike domače banke, saj so marca 2015 terjatve pri velikih domačih bankah predstavljale 71% obsega restrukturiranih terjatev. Veliko koncentracijo restrukturiranih terjatev v bančnem sistemu je bilo

V kreditnih portfeljih bank je bilo oktobra 2014 za 4 mrd EUR restrukturiranih terjatev.

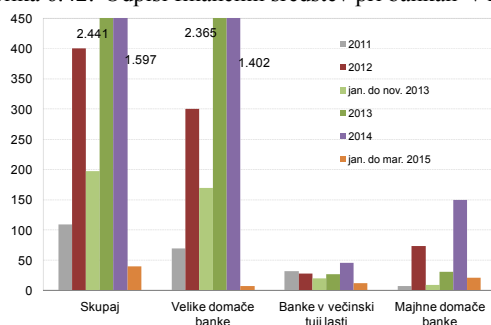
opaziti pri dejavnostih predelovalna dejavnost in gradbeništvo, saj je obseg restrukturiranih terjatev znotraj omenjenih dejavnosti predstavljal 38% restrukturiranih terjatev.

Odpisi finančnih sredstev pri bankah

Najvišji delež odpisov nedonosnih terjatev je bil pri velikih domačih bankah zaradi prenosov slabih terjatev na DUTB.

Banke odpisujejo nezavarovane terjatve pri dolžnikih, ki zamujajo več kot 1 leto ali če je dolжник v stečajnem postopku, kot tudi terjatve zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od 4 let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila iz unovčitve zavarovanj³⁷. Kljub temu se odpisi niso drastično zvišali, razen ob prenosu na DUTB, ki so dvignili celoletni obseg odpisov v letu 2013 na 2,4 mrd EUR in v letu 2014 na 1,6 mrd EUR odpisov, pri čemer je bilo lani največ odpisov oblikovanih v oktobru ob prenosu Abanke na DUTB v višini 0,8 mrd EUR odpisov oziroma 3,3-kratnik kumulativnega obsega odpisov v predhodnih 9 mesecih. Glede na podatke iz anket bank v letu 2015 načrtujejo znižanje nedonosnih terjatev iz naslova odpisov v višini 328 mio EUR, kar nakazuje, da odpisi slabih terjatev ne bomo pomembnejši način razreševanja slabega portfelja bank v prihodnje.

Slika 6.42: Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Zaradi prenosa slabih terjatev Abanke in Banke Celje na DUTB 88% vseh odpisov predstavljajo opravljeni odpisi pri velikih domačih bankah. Banki sta odpisovali v skupnem obsegu 1,1 mrd EUR, kar predstavlja 80% odpisov pri velikih domačih bankah. Večji porast odpisov je bil v letu 2014 tudi pri majhnih domačih bankah, in sicer samo pri Factor banki in Probanki v obsegu 145 mio EUR, kar predstavlja 97% odpisov pri tej skupini bank.

Kreditni standardi za novoodobrene posle pri podjetjih in prebivalstvu

Razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja (LTV)

Razmerje med višino kredita podjetjem in vrednostjo zastavljenih zavarovanj se je povišalo.

Lani so banke pri razmerju med višino novo-odobrenega kredita in vrednostjo zavarovanj prejetih v zastavo glede na leto 2013 nekoliko omilile pogoje za kredite podjetjem, na 114%, in za potrošniške kredite, na 124,3%, medtem ko so pri stanovanjskih ohranjale raven pri 66%. Ob upoštevanju samo tistih kreditov, za katera je banka zahtevala zavarovanja, je ta delež nižji, 54%, kar je nekoliko nižje oziroma bolj zaostreno kot v letu poprej. Razmerje med višino kredita in vrednostjo prejetih zavarovanj se je povišalo pri potrošniških kreditih, s 118% na 124%, prav tako je naraslo pri kreditih podjetjem, s 94% na 114%.

Tabela 6.18: Povprečno razmerje med višino novo-odobrenega kredita in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih

	Vsi krediti		Samo zavarovani krediti	
	2013	2014	2013	2014
Krediti podjetjem	94,3	114,0	56,2	56,3
Potrošniški krediti	118,2	124,3	69,5	74,4
Stanovanjski krediti	66,7	66,1	55,2	54,3

Opomba: LTV je razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.

Vir: Banka Slovenije

Ob tem se je lani povišal tudi delež novoodobrenih kreditov, sklenjenih brez zavarovanj. Najmanjši delež nezavarovanih kreditov je pri stanovanjskih kreditih, 17,9%. Delež zavarovanj z nepremičninami se je povečal pri vseh vrstah kreditov.

³⁷ Sprememba Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja (UL RS, št. 29/12 in UL RS, št. 12/14)

Tabela 6.19: Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih kreditov v novoodobrenih kreditih v odstotkih

	Delež nepremičnin v zavarovanjih novoodobrenih kreditov		Delež nezavarovanih kreditov v vseh novoodobrenih kreditih	
	2013	2014	2013	2014
Kredit podjetjem	65,2	67,2	40,4	50,7
Potrošniški krediti	19,3	15,5	41,2	40,1
Stanovanjski krediti	85,6	82,3	17,1	17,9

Opomba: LTV je razmerje med višino kredita in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo v odstotkih.

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca (LTI)

Najvišje dovoljeno razmerje glede na poslovno politiko bank med višino mesečnega obroka odplačila kredita in mesečnimi prejemki kreditojemalca se je v letu 2014 v povprečju bančnega sistema nekoliko zvišalo, s 53,7% na 54,3%. Delež obremenitve mesečnih prihodkov pri bankah je odvisen od več dejavnikov: vrste kredita, vrste zavarovanj, odplačilne dobe, absolutne višine prejemkov prosilca, pri čemer se kot dodatna omejitev navaja tudi višina zakonsko določene minimalne plače, ki mora ostati kreditojemalcu po vseh odtegljajih od kreditov.

Povprečno dejansko razmerje med višino obroka in mesečnimi prejemki je bilo precej nižje. Pri stanovanjskih kreditih je znašalo 27%, nekoliko manj kot v letu pred tem. Pri potrošniških kreditih se je znižalo za 1,7 odstotne točke na 18%. V tem se kaže zadržanost bank do prevzemanja dodatnega kreditnega tveganja pri novih poslih ter tudi večja previdnost prebivalstva pri dodatnem zadolževanju.

Najvišje dovoljeno razmerje med višino obroka kredita in mesečnimi prejemki se je lani malenkost zvišalo.

Tabela 6.20: Razmerje med višino kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih

	Povprečni bančni max LTI glede na poslovno politiko banke	Povprečni LTI za novoodobrene		Dejanski delež novoodobrenih		Dejanski delež novoodobrenih	
		stanovanjske kredite	potrošniške kredite	LTI >= 33%	LTI >= 50%	LTI >= 33%	LTI >= 50%
2013	53,7	29,5	18,6	31,5	10,2	17,1	4,7
2014	54,3	27,4	17,9	28,6	9,7	15,0	5,0

Opomba: LTI je razmerje med obrokom kredita in prejemki posojilojemalca v odstotkih. V anketi nista bili zajeti Factor banka in Probanka.

Vir: Anketa bank

6.7 Likvidnostno tveganje

Povzetek

Likvidnostno tveganje slovenskega bančnega sistema se je v letu 2014 zmanjšalo. Banke se soočajo z visoko presežno likvidnostjo, ki se odraža v zgodovinsko visokem količniku likvidnosti prvega razreda, opaznem izboljšanju količnika likvidnosti drugega razreda, višjem deležu tržne sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti, visokih presežnih rezervah bank ter visokem deležu prostega sklada primerne finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu.

Kljub dobrem likvidnostnem položaju pa banke ostajajo previdne pri prevzemanju novih tveganj in presežno likvidnost bolj kot v novo kreditiranje usmerjajo v nakup vrednostnih papirjev in kratkoročne plasmaje bankam v tujino. Manj verjetno je, da se bo to izrazito spremenilo zaradi izvajanja programa kvantitativnega sproščanja, pri katerem je sodelovanje slovenskih bank za zdaj skromno. Predvidevamo, da bo možnost upravljanja s presežno likvidnostjo na medbančnih denarnih trgih evroobmočja, še posebno za domače banke, v prihodnje ostala omejena. Hkrati ostaja slovenski medbančni trg neaktiven. Omejenost upravljanja s presežno likvidnostjo banke izpostavlja v prihodnje večjemu likvidnostnemu tveganju.

6.7.1 Kazalniki likvidnosti

Slovenske banke se od konca leta 2013 soočajo z visoko presežno likvidnostjo. To je v veliki meri posledica izvajanja ukrepov za stabilizacijo bančnega sistema, zadržanosti bank pri prevzemanju novih tveganj, ki se odraža v skromnem kreditiranju ter omejenosti slovenskih bank pri upravljanju z likvidnostjo.

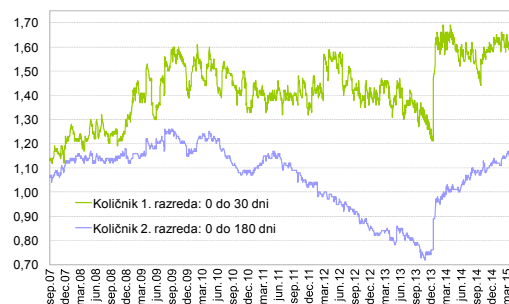
Količnik likvidnosti prvega razreda je ohranil visoko raven.

Presežna likvidnost se odraža v visokih vrednostih različnih kazalnikov likvidnosti. Prvi je količnik likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice (KL1), ki je v povprečju leta 2014 znašal visokih 1,59, v prvem četrtletju 2015 pa se je dodatno povečal na 1,61. Na nekoliko večje nihanje KL1 v drugem polletju 2014 je vplivalo predčasno odplačevanje 3-letne ODR, dokapitalizacija dveh velikih domačih bank ter ponovna zadolžitev slovenskih bank na avkcijah ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja pri ECB (TLTRO).

Količnik likvidnosti drugega razreda je v letu 2014 postopno naraščal.

Poleg naštetih dejavnikov je na postopno izboljšanje količnika likvidnosti drugega razreda (KL2) vplivalo okrepljeno kratkoročno plasiranje sredstev bankam v tujino. KL2 se je v prvem četrtletju 2015 gibal okoli 1,14, kar je 0,33 več od povprečja leta 2013.

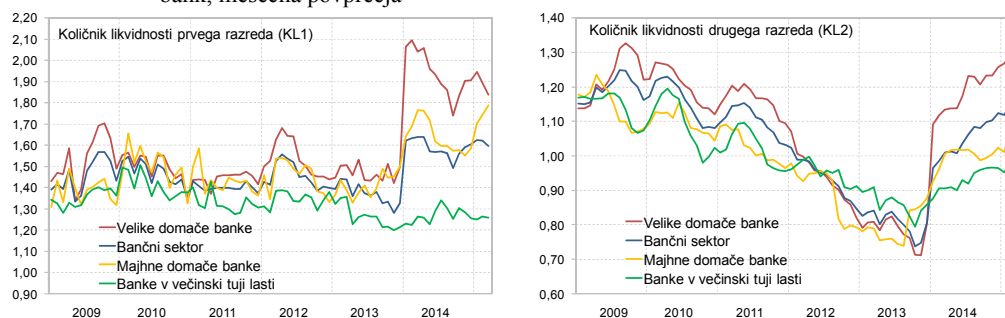
Slika 6.43: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Zgodovinsko visoko vrednost KL1 so ohranile domače banke, medtem ko banke v večinski tuji lasti še naprej vzdržujejo nižji KL1. To je odraz njihove politike upravljanja z likvidnostjo in ne slabšega likvidnostnega položaja. Na drugi strani je bila enakomerna postopna rast KL2, zaradi že omenjenih dejavnikov, prisotna pri vseh skupinah bank.

Slika 6.44: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

Opomba: Količnika likvidnosti pri skupini majhnih domačih bank od septembra 2013 dalje ne vključujeta dveh bank, ki sta od takrat v postopku nadzorovane likvidacije.

Vir: Banka Slovenije

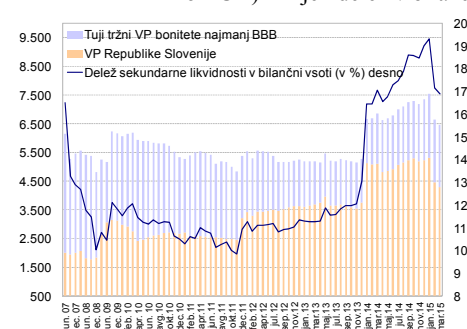
Visok obseg tržne sekundarne likvidnosti poleg ugodne likvidnosti bank odraža tudi njihov način upravljanja s presežno likvidnostjo. Ta je bil v letu 2014 bolj kot v kreditiranje usmerjen v nakup vrednostnih papirjev. Obseg tržne sekundarne likvidnosti se je v preteklem letu povečal za 686 mio EUR, na 7,4 mrd EUR. Padec v prvem četrtletju 2015, za 0,9 mrd EUR, na 6,5 mrd EUR, je posledica preknjižbe vrednostnih papirjev DUTB med ostale domače vrednostne papirje, ki pa niso del tržne sekundarne likvidnosti. Hkrati je na padec obsega sekundarne likvidnosti v tem obdobju vplivala dospela slovenska državna obveznica RS68, kar pa so banke delno nadomestile z nakupom novo izdane 20-letne obveznice RS v sredini marca. Delež tržne sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti je marca tako dosegel 17% in ostaja rahlo nad ravni pred začetkom finančne krize.

Delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti ostaja s 17% rahlo nad ravni pred začetkom finančne krize.

Z omenjeno izločitvijo obveznic DUTB iz sekundarne likvidnosti se je nekoliko zmanjšala koncentracija strukture sekundarne likvidnosti v prid tujim tržnim vrednostnim papirjem najmanj bonitete BBB, ki so marca 2015 dosegli 33% delež. Še vedno visok delež slovenskih državnih vrednostnih papirjev v tej strukturi predstavlja večjo izpostavljenost likvidnostnemu tveganju, zaradi morebitnega poslabšanja bonitetne ocene države. Temu ostajajo najbolj izpostavljene majhne domače banke, ki imajo v svoji strukturi sekundarne likvidnosti 88% vrednostnih papirjev RS oziroma 17% bilančne vsote.

Koncentracija strukture sekundarne likvidnosti je največja pri majhnih domačih bankah.

Slika 6.45: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

Dobra kratkoročna likvidnost slovenskih bank se je v letu 2014 odražala tudi v njihovih visokih rezervah. Te so v letu 2014 v povprečju znašale 1,2 mrd EUR in za skoraj 500% presegale obseg obveznih rezerv. S tem se slovenske banke uvrščajo visoko nad povprečje držav evroobmočja, kjer se delež presežnih rezerv giblje okoli 100%. Konec marca 2015 so banke nekoliko zmanjšale presežne rezerve zaradi vplačila 191 mio EUR v reševalni sklad, a kljub temu njihova presežna kratkoročna likvidnost ostaja visoka.

Presežne rezerve slovenskih bank so bile v letu 2014 petkrat višje od obveznih rezerv.

6.7.2 Likvidnostni položaj do Evrosistema in medbančnih trgov

Slovenske banke so v letu 2014 občutno zmanjšale obveznosti do Evrosistema.

Banke so si na treh avkcijah TLTRO sposodile 25% vseh možnih sredstev.

Delež prostega sklada finančnega premoženja se je povečal na visokih 84%.

Skromen odziv slovenskih bank na program kvantitativnega sproščanja.

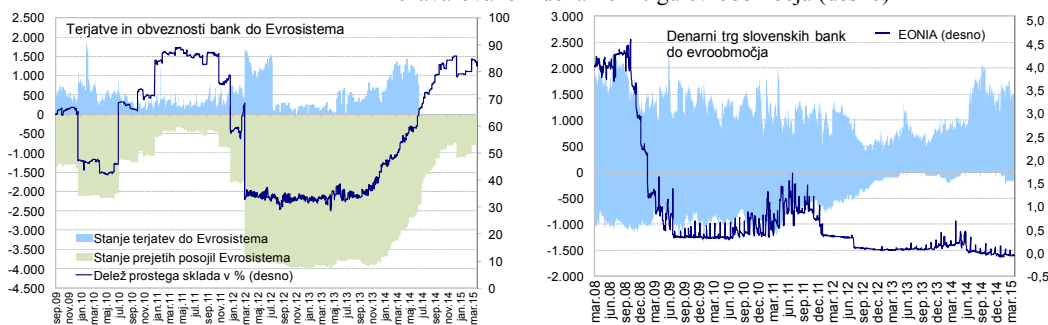
Slovenske banke so od začetka leta 2014 do konca prvega četrtrletja 2015 močno, za 2,9 mrd EUR, na 0,8 mrd EUR, zmanjšale obveznosti do Evrosistema. Po ukititvi vezanega depozita in uvedbe negativne obrestne mere ECB za odprto ponudbo mejnega depozita so banke visoko presežno likvidnost usmerile v nakupe vrednostnih papirjev, v kratkoročne plasmaje matičnim bankam in v veliki meri v predčasna poplačila obveznosti Evrosistema iz naslova 3-letne ODR.

Dospetje 3-letne ODR v prvem četrtrletju 2015 so banke le delno nadomestile na prvih treh ciljno usmerjenih avkcijah operacij dolgoročnega refinanciranja (TLTRO). Od skupno 2.899 mio EUR ocenjenega možnega obsega sredstev izposoje so črpale le 25% teh sredstev. Motiv bank za sodelovanje na avkcijah je bil bolj kot potreba po dodatni likvidnosti, stroškovna ugodnost vira. V primeru, da bodo banke v prihodnje okrepile kreditno aktivnost in se tako odzvale na izboljšano kreditno povpraševanje, lahko pričakujemo večji interes bank za sodelovanje na naslednjih četrtrletnih avkcijah TLTRO.

Zaradi ugodnega likvidnostnega položaja in manjših potreb po dodatnem zadolževanju pri Evrosistemu so slovenske banke v obdobju od začetka leta 2014 do konca marca 2015 opazno zmanjšale obseg sklada primerne finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu, za 1,7 mrd EUR, na 4,7 mrd EUR. Pri tem so bodisi iz sklada izvezemale premoženje ali pa dospelega premoženja niso nadomeščale z novim. Ob sočasnem obsežnem odplačevanju obveznosti do Evrosistema se je v obravnavanem obdobju močno okrepil delež prostega sklada, za 40 odstotnih točk, na visokih 84%.

ECB je v prvi polovici marca 2015 v okviru izvajanja nestandardnih ukrepov začela s programom nakupa evrskih državnih, agencijskih in nedržavnih obveznic izdajateljev evroobmočja (PSPP program), s čemer naj bi dodatno povečala likvidnost in spodbudila rast kreditiranja. Banka Slovenije je v prvem mesecu kupila za 265 mio EUR slovenskih državnih obveznic. Odziv slovenskih bank na ta program je bil, ob že tako visoki presežni likvidnosti in omejenosti upravljanja z njo, pričakovano skromen. Večji obseg prodaje primernih vrednostnih papirjev v okviru tega programa s strani slovenskih bank lahko pričakujemo v primeru, da bi banke začele bolj intenzivno kreditirati nebančni sektor.

Slika 6.46: Terjatve, obveznosti poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja (levo) in stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja (desno)

Vir: Banka Slovenije

Na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja svojo likvidnost uravnavajo pretežno banke v večinski tuji lasti.

Na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja so slovenske banke v drugi polovici leta, zaradi že omenjenih dogodkov, še dodatno okrepile pozicijo neto upnic. Obseg neto terjatev se je od decembra 2013 do marca 2015 povečal za 0,5 mrd EUR, na 1,3 mrd EUR. Prevladujočo vlogo imajo banke v večinski tuji lasti, ki s prilagajanjem obsega kratkoročnih plasmajev matičnim bankam v tujino uravnavajo svojo presežno likvidnost. Za domače banke ostaja možnost upravljanja z likvidnostjo na tem trgu razmeroma omejena. Ob dejstvu, da se celotni Evrosistem sooča z presežno likvidnostjo, ki se bo s programom kvantitativnega sproščanja še okrepila, ne pričakujemo, da se bo v prihodnje položaj za domače banke na tem trgu bistveno spremenil. Hkrati ne predvidevamo oživitve slovenskega medbančnega trga, ki je v preteklem letu ohranjal obseg stanja prejetih in danih depozitov pri skromnih 140 mio EUR.

6.8 Obrestno tveganje

Povzetek

V letu 2014 se je obrestno tveganje v bankah povečalo. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se še vedno povečuje. Decembra 2014 je znašala 8,4 mesecev in se je od decembra 2013 podaljšala za 1,8 mesecev. Banke so postale bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Razkorak se je povečal predvsem zaradi podaljšanja povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, medtem ko povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer ostaja na približno isti ravni kot pred enim letom. To je predvsem posledica sprememb strukture naložb bank. Zmanjšal se je namreč delež kreditov, ki imajo krajše obdobje spremembe obrestnih mer v korist naložb v vrednostne papirje, z daljšim povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer. V letu 2014 se je obrestno tveganje najbolj povečalo pri velikih domačih bankah, ki so tudi najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer.

Obrestno tveganje se je opazno povečalo po zamenjavi slabih terjatev z obveznicami DUTB, ki imajo v povprečju daljšo ročnost od prenesenih terjatev. Izpostavljenost obrestnemu tveganju ocenjujemo kot sprejemljivo, a se zaradi nizkih obrestnih mer in negativnih referenčnih obrestnih mer povečuje. Banke se pred obrestnim tveganjem oz. morebitnim zvišanjem obrestnih mer zavarujejo z obrestnimi izvedenimi finančnimi instrumenti.

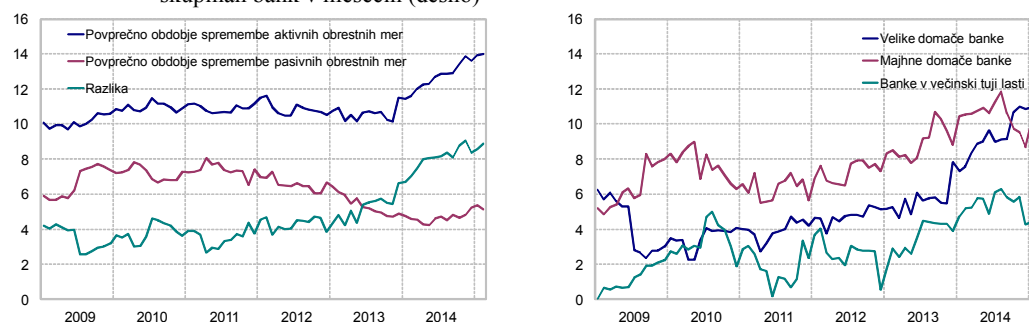
V obdobju od decembra 2013 do decembra 2014 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami povečala za 2 mrd EUR, na -2,9 mrd EUR. Vse skupine bank so imele negativno obrestno vrzel.

6.8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Kazalnik obrestnega tveganja, izračunan kot razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, je konec leta 2013 znašal 6,6 mesecev, februarja 2015 pa 8,9 mesecev. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je decembra 2014 znašalo 13,6 mesecev in povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer 5,2 meseca. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je v začetku leta 2015 povečalo na 14 mesecev, medtem ko se pri pasivnih obrestnih merah ni občutno spremenilo. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je med decembrom 2013 in decembrom 2014 podaljšala za 1,8 mesecev. Glavni vzrok, ki je vplival na podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer za 2,1 mesec so bili podaljšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za dane kredite ter struktura naložb. Delež danih kreditov v bilančni vsoti bank se namreč zmanjšuje, povečuje pa se delež dolžniških vrednostnih papirjev. Ključni razlog, ki je vplival na podaljšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer za 0,4 mesece, je bil znatno podaljšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za najete kredite. Vendar je bil ta učinek skoraj izničen zaradi zniževanja njihovega deleža v strukturi virov v korist depozitov, ki imajo krajše povprečne ročnosti.

Povečanje razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer.

Slika 6.47: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer po skupinah bank v mesecih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Od decembra 2013 do decembra 2014 se je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer zvišala pri velikih domačih bankah ter bankah v večinski tuji lasti. Precej bolj pri skupini velikih domačih bank, in sicer za 3 mesece, medtem ko se je pri bankah v večinski tuji lasti povečala za 0,4 mesece. Pri

Povečanje obrestnega tveganja pri velikih domačih bankah ter bankah v večinski tuji lasti.

majhnih domačih bankah se je razlika zmanjšala za zanemarljiv 0,1 mesec. V prvih dveh mesecih leta 2015 se je obrestno tveganje povečalo pri vseh skupinah bank, predvsem pri majhnih domačih bankah (za 1,2 meseca) ter pri bankah v večinski tuji lasti (za 1 mesec).

Povprečno obdobje se je pri vseh skupinah bank podaljšalo tako pri aktivnih kot tudi pri pasivnih obrestnih merah. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je najbolj podaljšalo pri velikih domačih bankah, za dobre 3 mesece. Razlog je v daljših ročnostih danih kreditov. Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je najbolj podaljšalo pri majhnih domačih bankah, za slaba 2 meseca. Razlog je v krajšanju ročnosti prejetih depozitov. Povprečna ročnost najetih kreditov se je v letu 2014 sicer podaljšala, a je prevladal negativen vpliv krajšanja ročnosti depozitov, saj se je njihov delež v strukturi virov povečal.

Tveganju zvišanja obrestnih mer so najbolj izpostavljene velike domače banke, najmanj pa banke v večinski tuji lasti. Prve so imele konec leta 2014 najvišjo razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, 10,9 mesecev, in druge najnižjo, 4,3 mesece.

Okolje nizkih referenčnih obrestnih mer (povprečje zadnjih treh let za 3-mesečni EURIBOR znaša zgolj 0,27%, za 6-mesečni pa 0,41%) v kombinaciji s povečevanjem deleža kratkoročnih virov financiranja dodatno povečuje obrestno tveganje v bankah v primeru zvišanja obrestnih mer. Ob sklepanju posojilnih pogodb z variabilno obrestno mero so tveganju zvišanja obrestnih mer izpostavljeni predvsem komitenti, medtem ko so v primeru sklepanja pogodb s fiksno obrestno mero omenjenemu tveganju izpostavljene banke, kar le-te obvladujejo z zavarovanji pred obrestnim tveganjem. Povprečje 3-mesečnega EURIBOR-ja zadnjih 20 let znaša 2,81%, kar močno presega trenutno vrednost teh referenčnih obrestnih mer. Banke morajo ob sklepanju posojilnih pogodb z variabilno obrestno mero upoštevati verjetnost zvišanja obrestnih mer in morebitne posledice za komitente, ter temu ustrezno prilagoditi oceno kreditne sposobnosti komitentov.

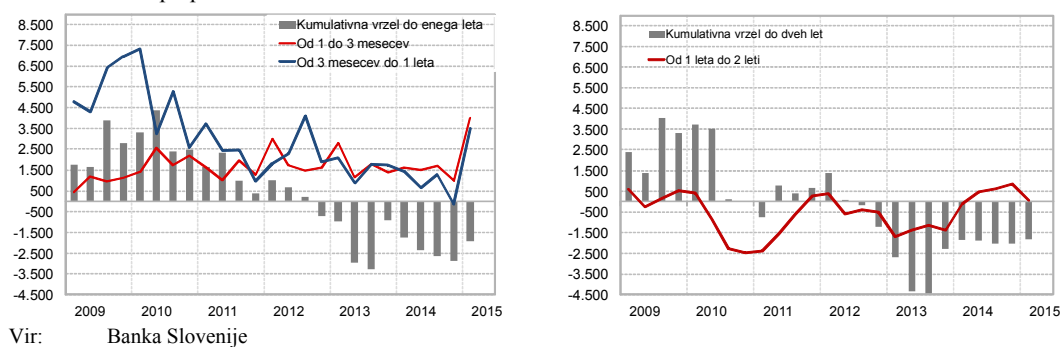
6.8.2 Obrestna vrzel**Vse skupine bank imajo negativno kumulativno obrestno vrzel.**

Konec leta 2014 je znašala kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami -2,9 mrd EUR, medtem ko je decembra 2013 znašala -923 mio EUR. Razlog za spremembo so predvsem postavke obrestno občutljive aktive z obdobjem ponovne določitve obrestne mere krajšim od 1 leta, ki so se v obdobju december 2013 – december 2014 znižale za 3,2 mrd EUR, medtem ko so se postavke obrestno občutljive pasive znižale za 1,2 mrd EUR. V prvih dveh mesecih 2015 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta zmanjšala na -1,9 mrd EUR. Vse skupine bank so imele negativno obrestno vrzel pred upoštevanjem bančnih aktivnosti za zavarovanje pred obrestnim tveganjem. Najnižjo vrzel je imela skupina bank v večinski tuji lasti, komaj -88 mio EUR, najvišjo pa velike domače banke, -2 mrd EUR.

Kumulativna vrzel do dveh let se je od decembra 2013, ko je znašala -2,3 mrd EUR, spremenila na -2 mrd EUR decembra 2014. V začetku leta 2015 je kumulativna obrestna vrzel do dveh let znašala -1,8 mrd EUR. Vse skupine bank so pri tej ročnosti imele negativno vrzel. Najnižjo vrzel je ponovno imela skupina bank v večinski tuji lasti, -109 mio EUR, najvišjo pa velike domače banke, -1,2 mrd EUR.

Kljub rahlemu podaljšanju povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer v preteklem letu, lahko na podlagi dolgoročnega trenda v prihodnjem obdobju pričakujemo nadaljevanje postopnega skrajševanja povprečne ročnosti virov bank, zato se bo občutljivost bank na obrestno tveganje še povečevala. To od bank terja aktivno upravljanje in varovanje pred potencialnim zvišanjem obrestnih mer z uporabo izvedenih finančnih instrumentov.

Slika 6.48: Vrzeli med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

6.9 Valutno tveganje

Valutno tveganje slovenskih bank ostaja nizko in manj pomembno v primerjavi z drugimi vrstami tveganj. Neto odprta devizna pozicija je konec leta 2014 znašala 11,6 mio EUR oz. 0,3% regulatornega kapitala bank. Med skupinami bank so v absolutnemu znesku v višini 16,3 mio EUR valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike domače banke. Relativno, v odstotkih regulatornega kapitala, pa je z 0,9% valutno tveganje največje pri majhnih domačih bankah. Prevladovala so neto dolge devizne pozicije, kar pomeni, da so banke bolj izpostavljene depreciaciji valut do EUR.

Valutno tveganje je v letu 2014 ostalo nizko.

Tabela 6.21: Neto devizna pozicija v mio EUR

	2012	2013	2014			
			Skupaj banke	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti
Svetovne valute	15,7	0,0	-1,5	5,1	0,4	-7,1
ameriški dolar	5,9	3,6	0,6	3,3	-0,2	-2,5
švicarski frank	6,8	-4,5	-3,2	0,9	0,2	-4,3
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	3,1	0,9	1,1	1,0	0,4	-0,3
Valute EGP	-14,2	0,9	5,3	4,8	0,2	0,3
Druge valute	27,7	8,6	7,8	6,3	0,5	1,0
Skupaj (v mio EUR)	29,3	9,5	11,6	16,3	1,2	-5,8
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,7	0,3	0,3	0,6	0,9	-0,5

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija, Norveška ter Liechtenstein.

Vir: Banka Slovenije

Stanje posojil nebančnemu sektorju v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF se je v februarju 2015 povečalo za slabih 70 mio EUR glede na konec leta 2014. Razlog za to je ukrep švicarske centralne banke z dne 15.1.2015, s katerim je bil opuščen minimalni menjalni tečaj med CHF in EUR na ravni 1,20. Po ukrepu je švicarski frank apreciral za 14,5%, njegova vrednost se je ustalila na ravni okrog 1,05 CHF za evro. Posledično se je stanje posojil v švicarskih frankih izraženo v evrih povečalo. Vrednoteno v CHF oz. brez upoštevanja tečajne spremembe, se je stanje posojil nebančnemu sektorju v CHF v februarju 2015 znižalo za 70 mio CHF glede na konec leta 2014. Kljub spremembi je delež CHF posojil v vseh posojilih nebančnemu sektorju v februarju 2015 znašal zgolj 4,1% in ne predstavlja izrazitega tveganja za banke.

Zaradi apreciacije CHF se je stanje posojil v CHF povečalo.

Tabela 6.22: Stanje, medletna rast ter delež posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF v vseh posojilih, v mio EUR in v odstotkih

	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Gospodinjstva	
					Vsa posojila	Stanovanjska posojila
Stanje posojil (v mio EUR)						
2011	1.588,0	288,5	130,5	5,5	1.163,6	1.031,8
2012	1.346,4	227,4	93,4	4,8	1.020,9	923,8
2013	1.118,6	151,9	81,1	4,0	881,6	809,5
2014	1.036,7	103,7	145,6	3,4	784,0	734,3
feb.2015	1.104,5	102,9	164,8	3,7	833,1	779,8
Medletne stopnje rasti (v %)						
2011	-15,0	-32,8	-2,9	-9,2	-10,4	-8,6
2012	-15,2	-21,2	-28,4	-12,5	-12,3	-10,5
2013	-16,9	-33,2	-13,2	-16,3	-13,6	-12,4
2014	-7,3	-31,7	79,6	-16,0	-11,1	-9,3
feb.2015	-5,4	-22,2	3,5	-5,6	-4,4	-2,7
Delež v vseh posojilih posameznega sektorja (v %)						
2011	4,3	1,3	4,6	0,4	12,3	19,9
2012	3,8	1,1	3,5	0,3	11,0	17,5
2013	3,6	1,0	3,8	0,2	9,9	15,2
2014	3,9	0,8	9,0	0,2	8,9	13,7
feb.2015	4,1	0,8	10,2	0,2	9,4	14,3

Vir: Banka Slovenije

Z apreciacijo CHF se je povečalo kreditno breme posojilojemalcev, predvsem gospodinjstev.

Z apreciacijo švicarskega franka do EUR se je povečalo kreditno breme posojilojemalcev, ki so posojila najeli v švicarskih frankih oz. z valutno klavzulo na švicarski frank. Prizadeta so zlasti gospodinjstva, ki imajo med vsemi posojili v CHF največji delež (75%) in povečini niso zavarovana pred tečajnimi nihanjem. Problematična so zlasti stanovanjska posojila, ki so navadno dolgoročna in so bila po večini najeta v času, ko je bil menjalni tečaj med CHF in EUR precej bolj ugoden. Večje kreditno breme povečuje kreditno tveganje bank na tem segmentu posojil. Med vsemi posojili v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF imajo s 64% največji delež banke v večinski tuji lasti.

6.10 Solventnost bank

Povzetek³⁸

Tveganje solventnosti slovenskega bančnega sistema se je leta 2014 zmanjšalo, vendar so se razlike med bankami povečale. Boljša pozicija solventnosti bančnega sistema se ni odrazila le v višjih kapitalskih količnikih, ki so presegli zadnje razpoložljivo evropsko povprečje, temveč tudi v okrepljeni kakovosti strukture kapitala, v višjem deležu kapitala v bilančni vsoti in nekoliko izboljšani strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.

Glavni razlogi izboljšanja kapitalske ustreznosti so bili, poleg nadaljnega zmanjševanja kreditne aktivnosti, predvsem dokapitalizacija Abanke in Banke Celje ter prenos njunih slabih terjatev na Družbo za upravljanje s terjatvami bank v zadnjem četrtletju 2014. Med skupinami bank se je kapitalska ustreznost posledično najbolj opazno izboljšala pri velikih domačih bankah, medtem ko ostajajo tveganju solventnosti najbolj izpostavljene majhne domače banke in hranilnice.

Ohranjanje stabilne kapitalske pozicije bo v prihodnje za banke predstavljalo pomemben izziv, še posebno zaradi postopnega uvajanja sprememb in instrumentov nove evropske bančne uredbe CRR. Nadaljnje krčenje kapitalskih zahtev prek zmanjševanja kreditne aktivnosti in umik v varnejše, a s tem manj donosne naložbe ne bo pripomoglo k boljši kapitalski poziciji bank. Banke bodo morale prilagoditi poslovne modele tako, da bodo v danih ekonomskih razmerah sposobne same ustvariti notranji kapital in čim bolje izkoristiti odprte potencialne možnosti za izboljšanje optimizacije kapitala.

³⁸ V to poglavje so vključeni podatki po stanju na dan 20.4.2015.

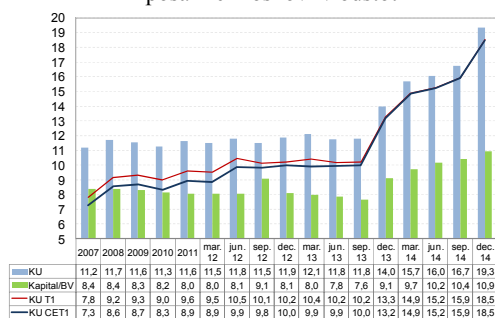
6.10.1 Kapitalska ustreznost

V začetku leta 2014 je začela veljati nova uredba CRR (ang.: Capital requirements regulation), ki na področju kapitala in kapitalskih zahtev prinaša vrsto sprememb in novosti. Povečanje kakovosti kapitala, njegovega obsega in povečanje transparentnosti poslovanja bank so glavni nameni nove pravne podlage bančnega poslovanja v EU.

V tem poglavju so posamezne kategorije solventnosti prikazane v časovnih serijah, pri čemer so njihove vrednosti, od vključno marca 2014 dalje izračunane po novi uredbi CRR. Ker je primerljivost teh podatkov s tistimi do vključno decembra 2013, zaradi različnih pravnih podlag zelo omejena, bo analiza nekaterih kategorij solventnosti temeljila predvsem na obdobju od marca do decembra 2014.

Količniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema so se v letu 2014 opazno izboljšali, tako zaradi povečanja kapitala kot zaradi krčenja kapitalskih zahtev. Glavni razlog je nadaljevanje izvajanja ukrepov za stabilizacijo bančnega sistema, v okviru katerega sta bila izvedena dodatna dokapitalizacija in prenos slabih terjatev na DUTB. Skupni količnik kapitalske ustreznosti (v nadaljevanju KU) se je v obdobju od marca do decembra 2014 povečal za 3,6 odstotne točke, na 19,3%. Za enako vrednost, torej za 3,6 odstotne točke, na 18,5% sta se v tem obdobju povečala tudi količnika kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala (v nadaljevanju KU T1) in navadnega lastniškega temeljnega kapitala (v nadaljevanju KU CET1). Njuna izenačena raven odraža ohranjanje visoke kakovosti strukture kapitala slovenskih bank.

Slika 6.49: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Kapitalska ustreznost bančnega sistema se je sicer na agregatni ravni izboljšala, hkrati pa so se razlike med skupinami bank dodatno povečale. Z izrednim porastom kapitalskih količnikov izstopajo velike domače banke. V obdobju od marca do decembra 2014 se je KU te skupine bank povečala kar za 5,8 odstotnih točk, na 22,3%. Razlog je povečanje kapitala zaradi dokapitalizacije Banke Celje d.d. in Abanke d.d. v zadnjem četrtletju preteklega leta ter prenos njunih slabih terjatev na DUTB, s čemer so se znižale kapitalske zahteve. Njihovo znižanje je bilo tako kot pretekla leta tudi posledica nadaljnjega krčenja kreditne aktivnosti.

Konstantno, a bistveno bolj umirjeno rast KU še naprej beležijo banke v večinski tuji lasti. Vendar je, za razliko od domačih bank, povečanje njihove KU posledica relativno večjega krčenja kapitalskih zahtev ob nadaljnjem upadu kreditiranja, v primerjavi z zmanjšanjem obsega kapitala. V primerjavi z domačimi bankami so manjšemu tveganju solventnosti izpostavljene zaradi ohranjanja boljše kakovosti kreditnega portfelja, boljše optimizacije kapitala in aktivnejše vloge njihovih lastnikov pri upravljanju s solventnostjo.

Tveganju solventnosti so še naprej najbolj izpostavljene majhne domače banke in hranilnice. Njihov količnik KU se je sicer v letu 2014 nekoliko izboljšal, vendar z 11,7% močno zaostaja za povprečjem bančnega sistema. Povečanje KU v minulem letu je posledica manjših dokapitalizacij pri treh od petih bank v tej skupini ter v manjši meri zmanjšanja kapitalskih zahtev. Vendar banke v tej skupini lani niso uspele bistveno izboljšati kakovosti portfelja, merjene z deležem terjatev z zamudami nad 90 dni, ki s 14,6%³⁹ ostaja malo nad povprečjem bančnega sistema. Hkrati ohranjajo nizek delež kapitala v bilančni vsoti, kar ob kapitalsko še vedno šibkih lastnikih izpostavlja to skupino bank večjemu tveganju solventnosti.

Nova pravna podlaga je v evropsko bančno zakonodajo prinesla vrsto sprememb.

Izboljšanje kapitalske ustreznosti zaradi dokapitalizacij in prenosa slabih terjatev na DUTB.

Razlike med skupinami bank so se lani povečale. Največja rast KU pri velikih domačih bankah.

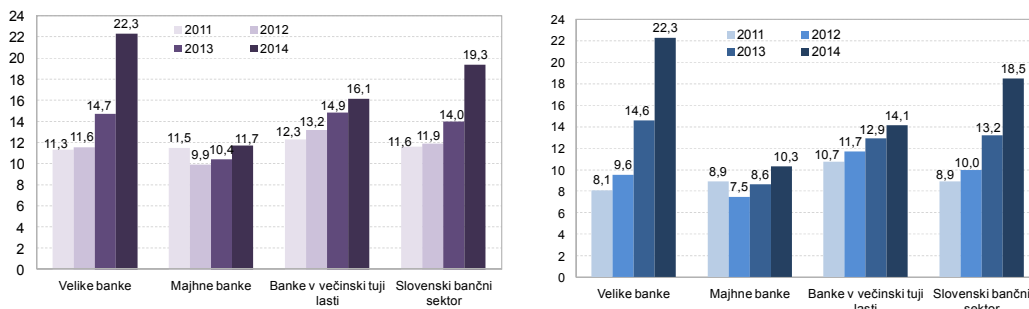
Tveganju solventnosti ostajajo najbolj izpostavljene majhne domače banke.

³⁹ Brez dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije.

**Optimiziranje kapitala in
ustvarjanje notranjega
kapitala bo pomembno
prispevalo k stabilnosti KU.**

Banke bodo v prihodnje izpostavljene večjim potrebam po kapitalu tudi s postopnim uvajanjem zahtev CRR in makrobonitetnih instrumentov. To bo še posebej pomembno za domače banke, ki nimajo kapitalnega zaledja matičnih bank. Ohranjanje stabilne pozicije solventnosti posameznih bank bo zato v veliki meri odvisno od njihove ustrezne prilagoditve poslovnih modelov trenutnim ekonomskim razmeram, s katerimi bodo sposobne optimizirati obstoječi kapital in ustvariti notranji kapital.

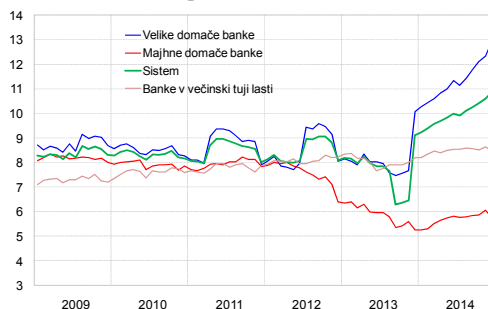
Slika 6.50: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank na posamični osnovi v odstotkih

Opomba: Podatki za bančni sistem v letu 2014 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije. Podatki za skupino majhnih domačih bank ju ne vključujejo tudi v letu 2013.

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.51: Knjigovodski kapital v bilančni vsoti na posamični osnovi po skupinah bank v odstotkih, mesečni podatki

Opomba: Podatki za bančni sistem v letu 2014 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije. Podatki za skupino majhnih domačih bank ju ne vključujejo od septembra leta 2013.

Vir: Banka Slovenije

6.10.2 Struktura kapitala

Obseg regulatornega kapitala slovenskega bančnega sistema se je v obdobju od marca do decembra 2014 povečal za 330 mio EUR, na 3.991 mio EUR. Bankam se je povečal obseg navadnega lastniškega temeljnega kapitala (CET1), s čemer se je v obravnavanem obdobju še izboljšala struktura kakovosti regulatornega kapitala. Delež temeljnega kapitala je konec decembra 2014 dosegel visokih 95,8% v tej strukturi.

Prvi razlog povečanja CET1, ki predstavlja najkvalitetnejšo in po obsegu največjo kategorijo v strukturi kapitala, so dokapitalizacije šestih bank, med katerimi po obsegu novega kapitala izstopata dve veliki domači banki, vključeni v sanacijski proces. Drugi razlog rasti kapitala je pozitiven poslovni rezultat nekaterih bank. Zaradi relativno večje rasti obsega postavk vezanih na dobiček in druge rezerve, se je delež v strukturi CET 1 izboljšal v njihovo korist.

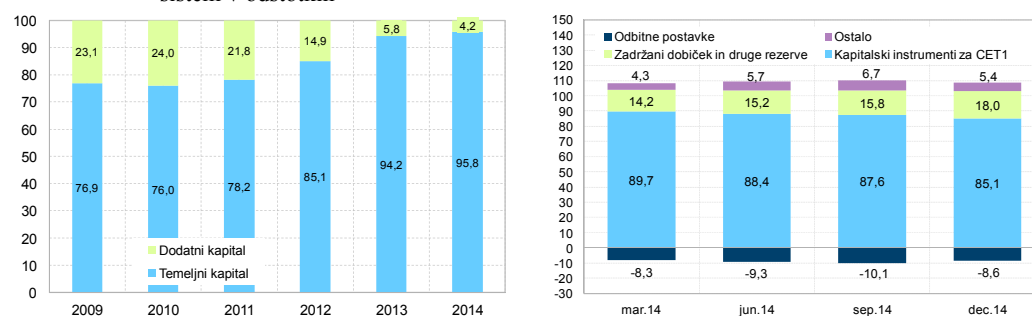
**Rast kapitala predvsem
zaradi dokapitalizacij dveh
velikih domačih bank.**

Tabela 6.23: Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih na posamični osnovi, po stari in novi uredbi

	Stara uredba			Nova uredba CRR				Dec. 14/Mar. 14		Dec. 14/Dec. 13	
	Stanje v mio EUR			Stanje v mio EUR				Rast v %	Prirast v mio	Rast v %	Prirast v mio
	2011	2012	2013	mar. 14	jun. 14	sep. 14	dec. 14				
Regulatorni kapital	4.361	4.196	3.657	3.661	3.664	3.679	3991	9,0%	330	9,1%	334
Temeljni kapital (T1)	3.606	3.604	3.462	3.475	3.481	3.502	3822	10,0%	347	10,4%	360
Navadni lastniški temeljni kapital (CET1)	3.352	3.524	3.452	3.469	3.475	3.496	3816	10,0%	347	10,6%	364
Dodatni temeljni kapital (AT1)	-	-	-	6	6	6	6	0,2%	0	-	-
Dodatni kapital (T2)	1.130	645	219	186	183	177	169	-9,4%	-17	-23,0%	-50
Kapitalske zahteve	3.004	2.827	2090	1.867	1.828	1.759	1651	-11,6%	-217	-21,0%	-439

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.52: Struktura regulatornega kapitala (levo) in struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) na posamični osnovi za bančni sistem v odstotkih

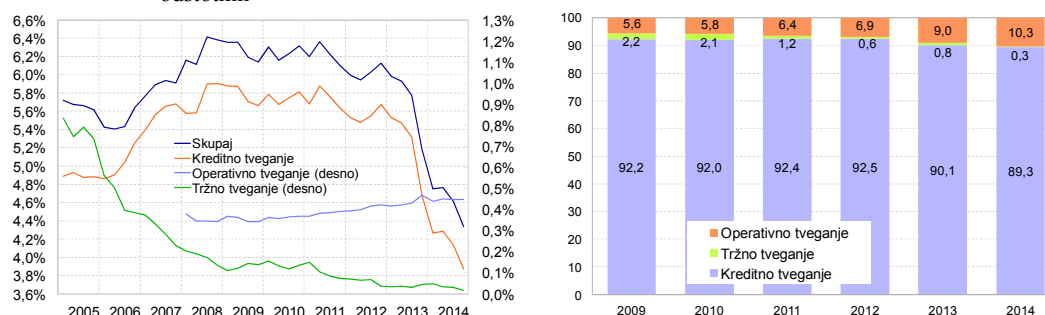
Vir: Banka Slovenije

6.10.3 Kapitalske zahteve

Kapitalske zahteve so se v letu 2014 zmanjšale za 439 mio EUR, na 1.651 mio EUR. Njihovo krčenje je bilo bolj umirjeno kot v predhodnem letu, vendar sta razloga za njihovo zmanjšanje ostala enaka. Prvi razlog je prenos slabih terjatev iz dveh velikih domačih bank na DUTB v okviru procesa stabilizacije bančnega sistema. Drugi razlog krčenja kapitalskih zahtev je nadaljnje zmanjševanje kreditiranja nebančnega sektorja, ki pa se je v letu 2014 umirilo.

Delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti se je izraziteje začel zmanjševati po začetku izvajanja ukrepov za izboljšanje stabilnosti bančnega sistema. V tem obdobju, torej od septembra 2013 do konca leta 2014, je ta delež upadel za 1,4 odstotne točke, na 4,3%, kar pa še vedno presega primerljivo evropsko povprečje. Ob zmanjšanju kapitalskih zahtev se njihova struktura ni bistveno spremenila. Kapitalske zahteve za kreditno tveganje so z 89,3% deležem ohranile glavnino obsega celotnih kapitalskih zahtev. Kapitalske zahteve za tržno tveganje ostajajo minimalne, medtem ko so se kapitalske zahteve za operativno tveganje znižale za 9,8%, na 170 mio EUR.

Slika 6.53: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto v odstotkih (levo) in struktura kapitalskih zahtev (desno) na posamični osnovi v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za kreditno tveganje so bile v letu 2014 nižje za 418 mio EUR in so ob koncu tega leta znašale 1.475 mio EUR oziroma 3,9% bilančne vsote. Po obsegu so se najbolj skrčile kapitalske zahteve za podjetja in bančništvo na drobno, skupaj za 342 mio EUR, vendar pa kljub temu s skupnim 61% deležem ohranjata status prevladujočih kategorij v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.

Zmanjšanje kapitalskih zahtev zaradi prenosa slabih terjatev na DUTB in krčenja kreditne aktivnosti.

Delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti se zmanjšuje.

Spremembe v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje tudi zaradi nove uredbe CRR.

Glavni razlog zmanjšanja pri omenjenih kategorijah je krčenje kreditiranja. Pri kategoriji podjetij tudi nižje uteži tveganosti za majhna in srednja podjetja, ki jih je prinesla nova uredba CRR.

Pomembna sprememba pri kapitalskih zahtevah za kreditno tveganje je v letu 2014 na eni strani močan porast kapitalskih zahtev za neplačane izpostavljenosti, za 101 mio EUR, na 187 mio EUR, ter na drugi strani opazno zmanjšanje kapitalskih zahtev za izpostavljenosti z zelo visokim tveganjem, za 127 mio EUR, na 43 mio EUR. Na te spremembe so vplivali štirje razlogi. Prvič, z novo uredbo CRR so bili ekonomski subjekti v stečaju prerazporejeni iz visoko tveganih izpostavljenosti med neplačane izpostavljenosti, s čemer je omogočena uporaba nižje uteži tveganosti.⁴⁰ Drugič, neplačane izpostavljenosti se ne določajo več glede na posamezno izpostavljenost, temveč glede na vse izpostavljenosti dolžnika. Izjema pri tem so izpostavljenosti do bančništva na drobno. Tretjič, poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja. Četrtič, prenos slabih terjatev na DUTB pri dveh velikih domačih bankah v zadnjem četrtletju 2014.

Tabela 6.24: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje na posamični osnovi v odstotkih

	Stara metodologija				Nova uredba CRR							
	2013				mar.14				dec.14			
	Velike domače	Majhne domače	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače	Majhne domače	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače	Majhne domače	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1085	167	632	1883	965	91	619	1675	809	87	577	1475
Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih												
Širša država, mednarodne org	0,7	1,6	1,0	0,9	0,7	1,4	2,2	1,3	1,4	2,7	2,0	1,7
Institucije	13,1	1,9	2,7	8,6	8,0	1,5	2,6	5,7	10,0	1,6	2,6	6,6
Podjetja	38,3	28,7	45,5	39,9	34,1	22,5	39,6	35,5	33,5	19,5	34,4	33,1
Bančništvo na drobno	21,5	23,9	33,8	25,7	22,5	35,2	32,2	26,7	25,4	35,4	30,4	27,9
Zavarovane z nepremičninam	2,6	8,3	4,9	3,9	2,7	10,3	6,5	4,5	3,5	13,0	7,5	5,6
Neplačane izpostavljenosti izpostavljenosti, povezane z zelo visokim tveganjem	4,4	7,6	4,1	4,6	12,0	11,9	8,5	10,7	13,8	17,0	10,5	12,7
Drugo	9,6	21,9	4,0	9,0	11,9	10,9	4,7	9,2	4,1	1,6	1,6	2,9
	9,9	6,2	4,0	7,5	8,0	6,4	3,8	6,4	8,3	9,3	11,0	9,4

Vir: Banka Slovenije

Banke imajo potencialne možnosti za izboljšanje optimizacije kapitala.

Potencialne možnosti za izboljšanje optimizacije kapitala še naprej ostajajo odprte. Banke ohranjajo nizek delež kapitalskih zahtev za izpostavljenosti zavarovane z nepremičninami, pri katerih bi namreč ob izpolnjevanju določenih pogojev lahko uporabile nižje uteži tveganosti in s tem razbremenile kapital. Pri izpostavljenostih, ki so zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami je utež tveganja 35%, pri poslovnih nepremičninah pa 50%. Slabša izkoriščenost teh možnosti je povezana z neizpolnjevanjem potrebnih pogojev in v veliki meri tudi z vzpostavitvijo procesa ocenjevanja in spremljanja vrednosti nepremičnin ter s tem povezanih stroškov. Tu so v prednosti banke v večinski tuji lasti zaradi podpore matičnih bank.

6.10.4 Primerjava kapitalске ustreznosti z EU – konsolidirani podatki

Količnika solventnosti bančnega sistema sta presegla zadnje razpoložljivo povprečje EU.

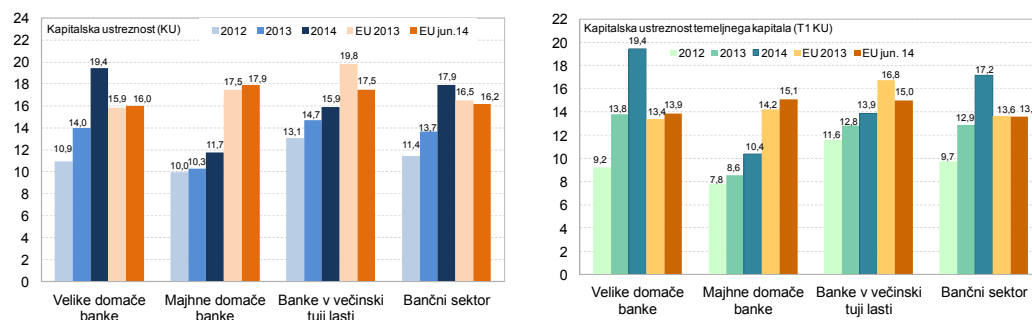
Količnika kapitalске ustreznosti (KU) in kapitalске ustreznosti temeljnega kapitala (KU T1) bančnega sistema na konsolidirani podlagi sta se v obdobju od marca do decembra 2014 povečala vsak za 3 odstotne točke, prvi na 17,9% in drugi na 17,2%. S tem sta opazno presegla zadnji razpoložljivi povprečni vrednosti KU in KU T1 držav EU. Z nadpovprečno vrednostjo kapitalskih količnikov izstopajo velike domače banke, razlogi za rast pa so enaki kot pri kapitalski ustreznosti na solo osnovi, o kateri je že napisano v prejšnjih točkah.

KU majhnih domačih bank je tudi leta 2014 močno zaostajala za povprečjem EU.

Kapitalsko najranljivejše ostajajo, tako kot pri posamičnem izkazu, majhne domače banke. Njihovi količniki solventnosti so se v letu 2014 sicer nekoliko izboljšali, kar pa ni bistveno zmanjšalo zaostanka za povprečjem kapitalskih ustreznosti primerljive skupine bank v državah EU. Konstantna rast KU se je nadaljevala pri bankah v večinski tuji lasti, s čemer se je zmanjšal zaostanek za povprečjem primerljive skupine bank držav EU.

⁴⁰ Za ekonomske subjekte v stečaju, ki so bili do spremembe bančne regulative uvrščeni med visoko tvegane izpostavljenosti, so banke morale dodeliti 150% uteži tveganosti. Po prenosu med neplačane izpostavljenosti, pa za stečajnike, ki imajo vsaj 20% oblikovanih oslabitev, banke lahko upoštevajo 100% utež.

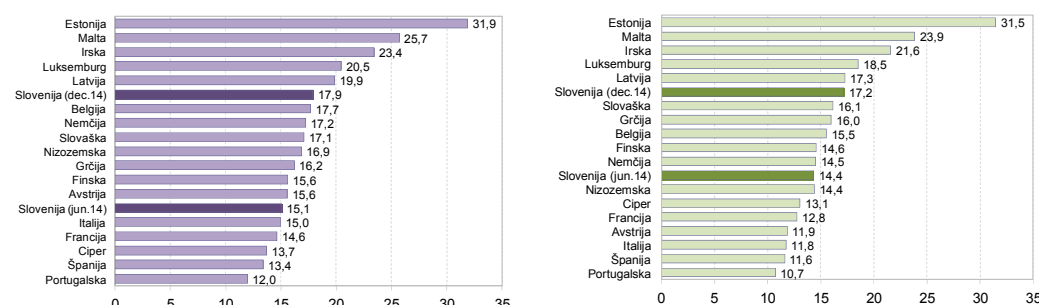
Slika 6.54: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih

Opomba: Podatki za skupino majhnih domačih bank od vključno leta 2013 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije.

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Slika 6.55: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EMU, podatki na konsolidirani osnovi za junij 2014 v odstotkih

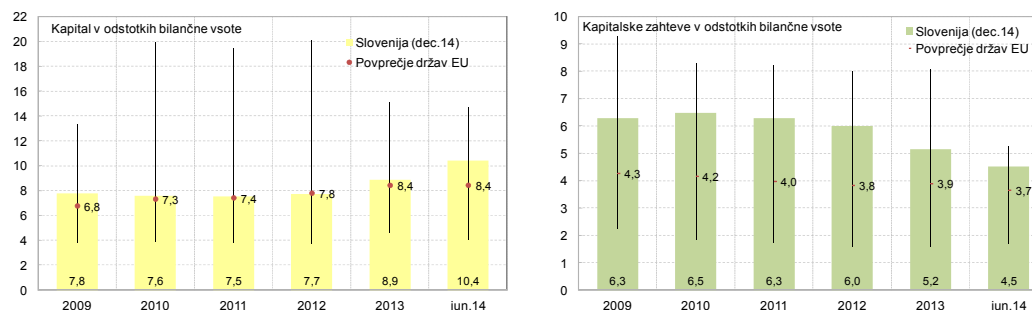

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti slovenskih bank, ki poleg količnikov kapitalske ustreznosti ostaja pomemben indikator solventnosti, se je leta 2014 izboljšal za 1,5 odstotnih točk, na 10,4%. Slovenske banke tako ohranjajo delež kapitala v bilančni vsoti nad zadnjim razpoložljivim podatkom za povprečje držav EU. Vendar imajo na drugi strani primerjalno tudi še vedno višji delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti. Ta se sicer zadnja leta znižuje zaradi nepripravljenosti bank za prevzemanje novih tveganj, kar se odraža v krčenju kreditiranja in s tem zmanjševanju kapitalskih zahtev. Konec leta 2014 je delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti slovenskih bank na konsolidirani osnovi znašal 4,5%.

Delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti se je v letu 2014 povečal na 10,4%.

Slika 6.56: Porazdelitev razmerja med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

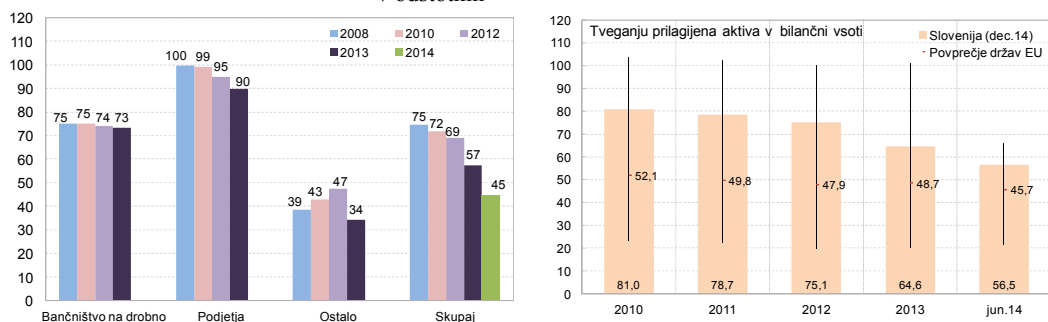

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Razlog za še vedno visoke kapitalske zahteve slovenskih bank v primerjavi z državami EU ostajajo uteži tveganosti, ki sicer v zadnjih letih postopno upadajo. Te so posledica bodisi same strukture kreditnega portfelja oziroma njegove kakovosti, bodisi omejenosti bank pri optimiziranju porabe kapitala, zaradi uporabe standardiziranega pristopa ocenjevanja tveganj. Čim boljša optimizacija porabe kapitala bank bo v prihodnosti, poleg ustvarjanja notranjega kapitala, pomemben dejavnik pri ohranjanju stabilne ravni kapitalske ustreznosti bank.

Višje kapitalske zahteve tudi zaradi višjih uteži tveganosti.

Slika 6.57: Uteži tveganja po vrstah kreditne izpostavljenosti na posamični osnovi (levo) in porazdelitev razmerja med obsegom tveganju prilagojene aktive in bilančno vsoti na konsolidirani osnovi za države EU (desno) v odstotkih

Opomba: Utež tveganja (leva slika) je izračunana kot razmerje med tvegano prilagojeno aktivo za kreditno tveganje in celotno kreditno izpostavljenostjo po posamezni vrsti kreditne izpostavljenosti, izraženo v odstotkih. Za december 2014 je utež izračunana kot razmerje med skupno tvegano prilagojeno aktivo in celotno izpostavljenostjo bančnega sistema, izražena v odstotkih.

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

7 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

7.1 Zavarovalnice

Povzetek

Postopno okrevanje domačega gospodarstva se je deloma odsevalo tudi v poslovanju zavarovalniškega sektorja, ki je v minulem letu ob siceršnjem nadaljevanju upadanja zbranih bruto premij zabeležil obrat v negativnem trendu. Kazalnika uspešnosti ROA in ROE sta se izboljšala tako pri zavarovalnicah kot pri pozavarovalnicah.

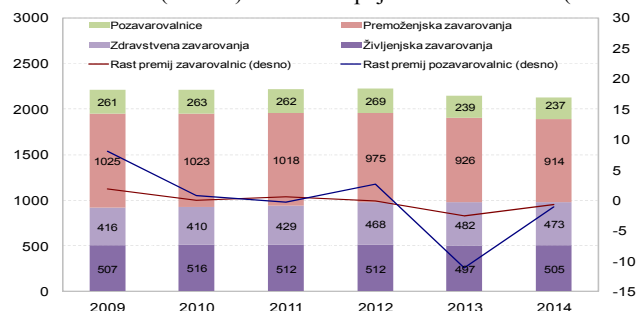
Kljub temu se nadaljuje okolje nizkih obrestnih mer, kar predstavlja najpomembnejše tveganje za zavarovalniški sektor. Nizka donosnost glavnega naložbenega razreda zavarovalnic, naložbe v dolgoročne vrednostne papirje s fiksnim donosom, predstavlja za zavarovalnice tveganje, zaradi oteženega doseganja zadostne donosnosti zavarovalnih produktov z zajamčenim donosom in tveganje reinvestiranja prejetih kuponov in zapadlih obveznic. Zaradi šibke gospodarske aktivnosti in nizke inflacije ostajajo ključne obrestne mere nizke. Makroekonomsko tveganje za zavarovalnice ostaja, vendar se z okrevanjem gospodarstva znižuje.

Rezultati zavarovalniških stres testov⁴¹, ki so bili izvedeni v preteklem letu so pokazali, da so slovenske zavarovalnice s kapitalskega vidika dobro pripravljene na uvedbo Solventnosti II. AZN dodatno izpostavlja, da domače zavarovalnice dobro obvladujejo tveganja, ki izhajajo iz njihove osnovne dejavnosti. Višja občutljivost zavarovalniškega sektorja na tržna tveganja so prav tako obvladljiva in ne ogrožajo zmožnosti izplačil obveznosti iz zavarovalniških pogodb.

7.1.1 Značilnosti poslovanja zavarovalnic

Število zavarovalnic in pozavarovalnic je v minulem letu ostalo nespremenjeno pri štirinajstih in dveh. Tržni delež največje zavarovalnice glede na zbrano premijo se je v preteklem letu znižal za dodatno odstotno točko, na 31%. Največja zavarovalnica je pokrivala 34% trga življenjskih zavarovanj in 30% trga premoženjskih zavarovanj. Tržni delež glede na zbrano premijo največje pozavarovalnice je ostal na ravni iz leta 2013, pri 56%.

Slika 7.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

Vir: AZN

Nekoliko boljše gospodarske razmere so pozitivno vplivale na trend zniževanja rasti bruto premij zavarovalnic in predvsem pozavarovalnic. Pri slednjih se je negativna rast popravila za 10 odstotnih točk, pri zavarovalnicah pa za 2 odstotni točki, kar lahko pripišemo povečanju zaupanja v domače gospodarstvo. Zavarovalnice so rahlo povečanje v zbrani bruto premiji zabeležile le pri življenjskih zavarovanjih, kjer so se bruto premije povečale za 1,6%. Mednarodne bonitetne hiše so v preteklem letu stabilizirale obete za Slovenijo, kar ugodno vpliva na zbiranje premij pozavarovalnic iz tujine. V začetku letošnjega leta je ena bonitetna hiša zvišala bonitetno oceno Slovenije.

Negativen trend rasti zbranih bruto premij se je v minulem letu znatno popravil.

⁴¹ Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA) je izvedla evropski zavarovalniški stres test. Rezultati so objavljeni na spletnih straneh EIOPA: <https://eiopa.europa.eu/Pages/Financial-stability-and-crisis-prevention/Stress-test-2014.aspx>

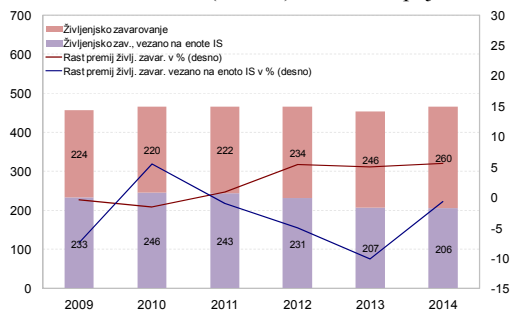
Življenjsko zavarovanje

Na rahlo povečanje premij življenjskega zavarovanja je vplivalo izboljšane makroekonomske razmere. Konec leta 2014 je znašala bilančna vsota življenjskih zavarovanj 4,1 mrd EUR oziroma 62% celotne bilančne vsote zavarovalnic. Tudi v preteklem letu smo bili priča nadaljevanju trenda povečevanja premije klasičnega življenjskega zavarovanja in zniževanja premije naložbenega življenjskega zavarovanja. Delež življenjskih zavarovanj v celotni zbrani premiji se je v minulem letu okreplil na 26,7%, kljub temu ostaja znotraj večletnega povprečja.

Ponovno povečanje deleža klasičnih zavarovanj in znižanje deleža naložbenih življenjskih zavarovanj.

V strukturi premije življenjskih zavarovanj se je lani glede na leto prej povečal delež klasičnih zavarovanj, za 2 odstotni točki in znižal delež naložbenih življenjskih zavarovanj, za 0,9 odstotne točke. Pri slednjem se je negativen trend umiril in nekoliko popravil tudi zaradi bolj ugodnih razmer na kapitalskih trgih. Vrednost zbrane premije življenjskih zavarovanj prek bank je v letu 2014 znašala 61,6 mio EUR. Zavarovalnice so na ta način zbrale 12,2% premije življenjskega zavarovanja oz. dve odstotni točki več kot v letu 2013. Pozitiven trend na borzah tako doma kot v tujini lahko vpliva na to, da se bo v letu 2015 zanimanje za naložbena življenjska zavarovanja povečalo.

Slika 7.2: Zbrana bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

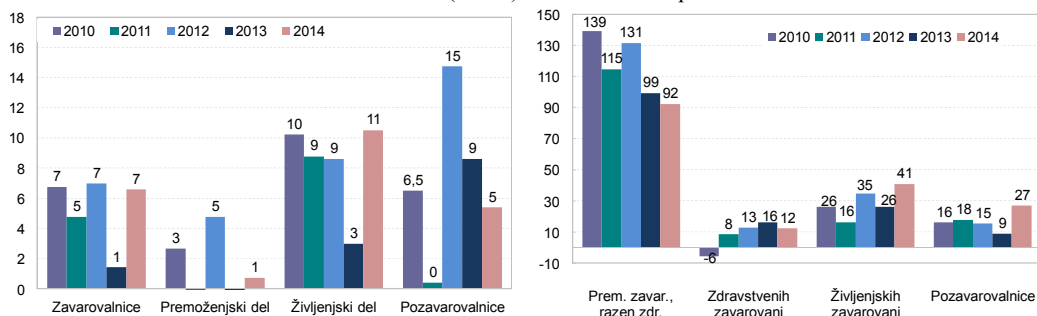

Vir: AZN

Povečanje bilančne vsote zavarovalnic in pozavarovalnic⁴²

Bilančna vsota zavarovalnic se je v letu 2014 povečala za 6,6% na 6,6 mrd EUR, pozavarovalnic pa za 5,4% na 800 mio EUR. Bilančna vsota premoženjskih zavarovanj se je v enakem obdobju povečala za 0,7%, na 2,5 mrd EUR in pri življenjskih zavarovanjih za 10,5%, na 4,1 mrd EUR.

Slika 7.3: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic

Vir: AZN

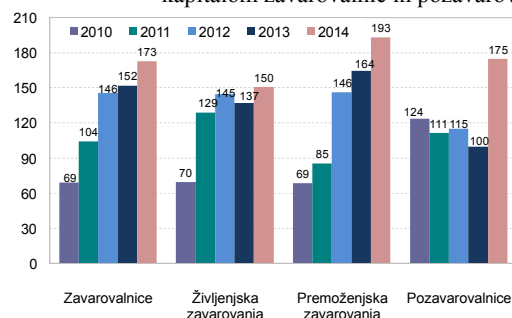
Zavarovalnice so leta 2014 ustvarile 133,8 mio EUR čistega dobička in dosegle rast v višini 31,4%. Kazalnik dobičkonosnosti zavarovalnic se je glede na predhodno leto zvišala. Leta 2014 je donosnost kapitala znašala 10,7%, leto pred tem pa 8,7%. Ugodnejše razmere v domačem okolju so pozitivno vplivale na poslovanje zavarovalnic in pozavarovalnic, ki v preteklem letu niso imele večjih težav z odpisi in slabitvami, kot so jih imele v letu 2013.

⁴² V tem poglavju podatki temeljijo na računovodskih izkazih zavarovalnic za leto 2014, ki še niso bili revidirani do njihove uporabe.

Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic je po trenutno veljavni zakonodaji visoka. To je potrdil tudi nedavni stres test zavarovalniškega sektorja, ki ga je izvedla EIOPA. AZN, ki je v tem projektu sodelovala je ob objavi rezultatov izpostavila, da kapitalske ustreznosti po pogojih Solventnosti II⁴³ nista izkazali le dve zavarovalnici, pri čemer je bil v določenem delu ta primanjkljaj že odpravljen. Solventnost II se ne bo uporabljala za zavarovalnice in pozavarovalnice, katerih letno obračunana bruto premija ne presega 5 mio EUR in katerih skupne zavarovalno tehnične rezervacije ne presegajo 25 mio EUR.

Večina zavarovalnic in pozavarovalnic je uspešno prestala zavarovalniški stres test.

Slika 7.4: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih

Vir: AZN

Zaradi stabilnih razmer na kapitalskih trgih in pozitivnega poslovanja (po)zavarovalniških družb, v preteklem letu ni bilo potrebe po dodatni dokapitalizaciji.

Okolje šibke gospodarske rasti in nizkih obrestnih mer predstavlja za zavarovalnice velik izziv. Glavni naložbeni razred zavarovalnic, naložbe v obveznice, so bile v minulem letu nizko donosne. Zahtevana donosnost, predvsem državnih obveznic, je v tekočem letu dodatno upadla kot odziv na kvantitativno sproščanje ECB. Zahtevana donosnost nemške desetletne državne obveznice je ob koncu letošnjega marca znašala 0,21% medtem ko je v enakem obdobju lani znašala 1,55%. Zahtevan donos na domačo desetletno obveznico RS je v enakem obdobju upadel s 3,58% na 1,12%. Dokler bo trajalo obdobje nizkih obrestnih mer, se bodo (po)zavarovalnice soočale s težavami pri zagotavljanju zadostne donosnosti zavarovalnih produktov z zajamčenim donosom in pri reinvestiranju prejetih kuponov in zapadlih obveznic.

Okolje nizkih obrestnih mer predstavlja velik izziv za (po)zavarovalnice.

7.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

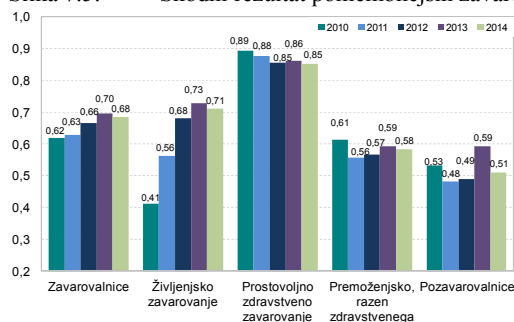
Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Škodni rezultat zavarovalnic, merjen kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, se je leta 2014 znižal za 0,02 indeksne točke, na 0,68. To je bilo prvo zmanjšanje po štirih letih povečevanja. Upad škodnega rezultata pri zavarovalnicah je bil posledica predvsem upada bruto izplačanih odškodnin.

Povečanje premij in znižanje odškodnin je vplivalo na izboljšanje škodnega rezultata pri življenjskih zavarovanjih. Lani se je škodni rezultat pri življenjskih zavarovanjih izboljšal za 0,02 indeksne točke, na 0,71. Pri prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju in premoženjskih zavarovanjih so zabeležili tako znižanje zbranih premij kot tudi odškodnin. Pri premoženjskih zavarovanjih so zabeležili upad odškodnin kljub temu, da se je število množičnih škod v regiji minulo leto povečalo.

⁴³Z uvedbo Solventnosti 2 s 1.1.2016, bo prišlo do pomembnih sprememb na področju izračunavanja solventnostnega kapitala. Poleg tega se pričakuje spremembe naložbene politike zavarovalnic, ki bodo dale poudarek na dolžniške finančne instrumente z višjo bonitetno oceno in krajšim trajanjem.

Slika 7.5: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

Vir: AZN

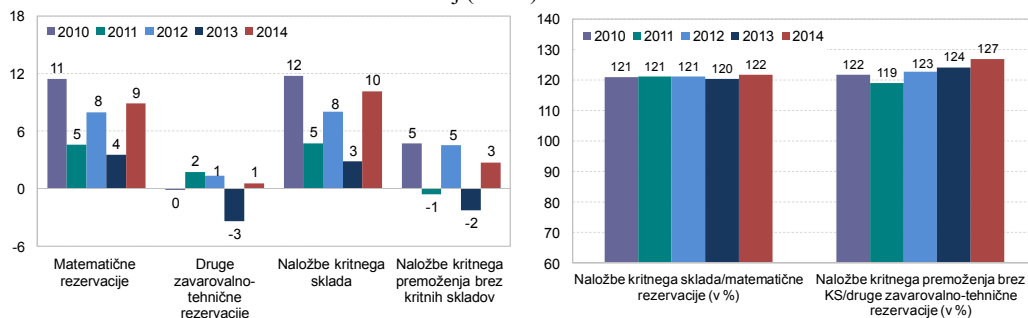
Pozavarovalnici imata visoko geografsko razpršeno poslovanje. Na izboljšanje škodnega rezultata pozavarovalnic je vplivalo 15% znižanje odškodnin, medtem ko se je vrednost zbranih premij skrčila le za 1,1%. Slovenske zavarovalnice so tudi v preteklem letu zaznamovali škodni dogodki naravnih katastrof, vendar v manjšem obsegu kot leta 2013. Povečano tveganje izrednih dogodkov, naravnih katastrof in ekstremnih vremenskih razmer v zadnjih letih narašča.

Delež zadržanega tveganja zavarovalnic pri premoženjskih zavarovanjih je leta 2014 znašal 78,1%.

Naložbena tveganja

Naložbe kritnega premoženja so se lani povečale za 7,6%, na 5.359 mio EUR, in so znašale 14,4% BDP. Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je lani povečalo s 121,6% na 123,3%. Pokritost matematičnih rezervacij z naložbami kritnih skladov življenjskih in zdravstvenih zavarovanj se je v enakem obdobju povečalo za 1,4 odstotne točke, na 121,7%. Kar kaže na to, da so obveznosti zavarovalnic pokrite z naložbami. Vrste dovoljenih naložb so predpisane z Zakonom o zavarovalništvu.

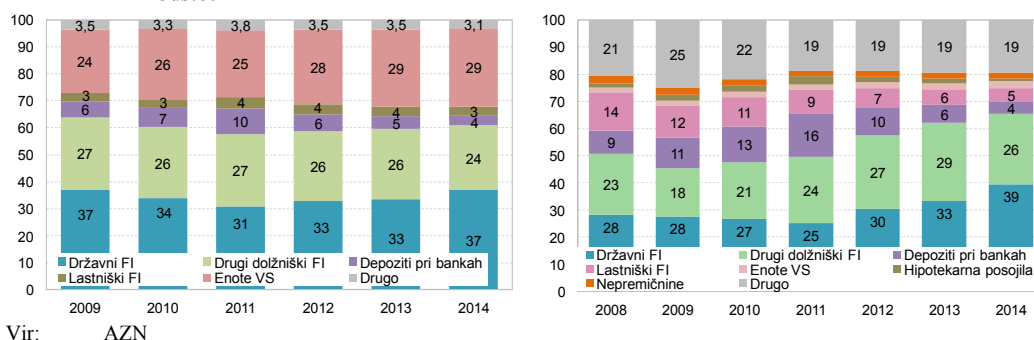
Slika 7.6: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja premoženjskih zavarovanj (desno) v odstotkih

Vir: AZN, preračuni BS

V strukturi naložb življenjskih in premoženjskih zavarovanj se je v preteklem letu nadaljevalo krčenje deleža depozitov in izpostavljenosti do drugih dolžniških finančnih instrumentov. Na krčenje depozitov je vplivalo zniževanje depozitnih obrestnih mer, krčenje drugih finančnih instrumentov pa je posledica usklajevanja naložb s Solventnostjo II. Skladno s Solventnostjo II so zavarovalnice povečale kategorijo državnih finančnih instrumentov, za katere velja kapitalska zahteva za državne finančne instrumente držav Evropskega gospodarskega prostora 0%. Povečal se je tudi delež naložb v tuje finančne instrumente.

Slika 7.7: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

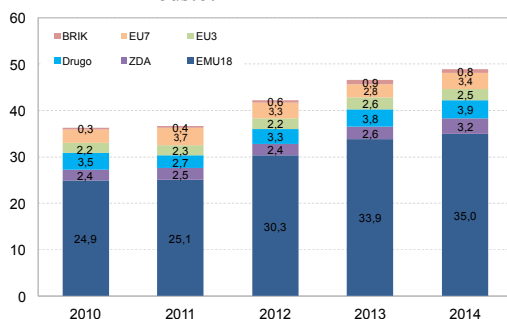
Vir: AZN

Konec leta 2014 je znašal delež naložb zavarovalniškega sektorja vključno s pokojninskimi družbami v vrednostne papirje domačih izdajateljev 51% vseh naložb. Delež se je glede na predhodno leto znižal za 2,3 odstotne točke. Neto nakupov tujih dolžniških finančnih instrumentov (FI) je bilo za 182,3 mio EUR, neto nakupov tujih lastniških finančnih instrumentov pa za 107,8 mio EUR. Nakupi dolžniških in lastniških FI so bili razpršeni med različne države. Največ neto nakupov dolžniških finančnih instrumentov so opravili z instrumenti registriranimi v Luksemburgu 58,8 mio EUR, medtem ko so največ neto kupovali lastniške finančne instrumente, ki so registrirani na Irskem v višini 37,7 mio EUR.

Zavarovalniški sektor je izpostavljenost do Republike Slovenije v preteklem letu povečal. Konec leta 2014 je znašal delež dolžniških finančnih instrumentov Republike Slovenije v naložbenem portfelju zavarovalniškega sektorja 32,3% oziroma 2,2 mrd EUR. Medletna stopnja rasti depozitov pri bankah je bila decembra 2014 -10%. Predvsem nizki donosi so vplivali na nadaljevanje zniževanja izpostavljenosti zavarovalniškega sektorja do depozitov.

Povečanje izpostavljenosti do domačih izdajateljev.

Slika 7.8: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

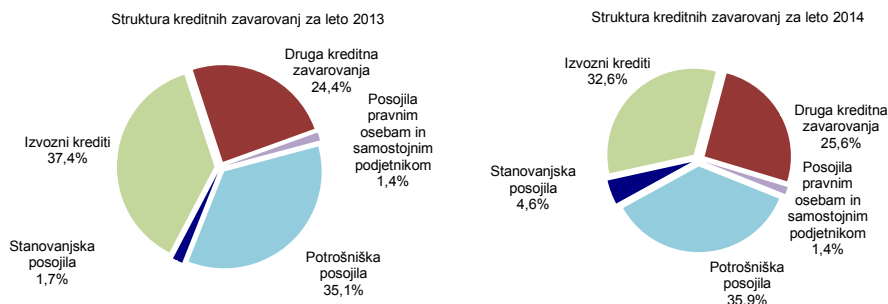

Vir: Banka Slovenije

7.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Leta 2014 je delež kreditnih zavarovanj v celotni zbrani premiji zavarovalnic ostal nespremenjen pri 2,3% in v zbrani premiji premoženjskih zavarovanj 3,0%. Ta oblika zavarovanj ne predstavlja pomembnega deleža v zbrani premiji zavarovanj. Zbrana kreditna premija se je leta 2014 glede na leto prej znižala za 2,2%, na 42,2 mio EUR. Kreditne odškodnine so se znižale za 20,2%, na 23,8 mio EUR. Predvsem upad odškodnin je vplival na izboljšanje škodnega rezultata, ki je lani znašal 0,56, medtem ko se je stopnja rasti premij nekoliko znižala.

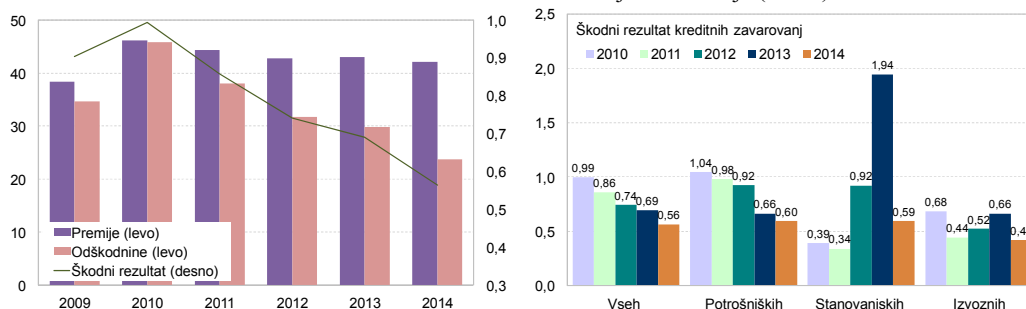
Slika 7.9: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih

Vir: AZN

Škodni rezultat se je preteklo leto znižal na vseh področjih kreditnih zavarovanj. Prav tako so na vseh področjih upadle kreditne odškodnine, medtem ko se je obračunana zavarovalna premija za kreditna zavarovanja stanovanjskih kreditov povečala za 168% na 1,9 mio EUR predvsem zaradi bojazni, da bi se ponovile vremenske ujme iz preteklih let. Pri potrošniških posojilih je ostala nespremenjena pri 15,1 mio EUR, medtem ko se je premija za zavarovanje izvoznih kreditov znižala za 15% na 13,7 mio EUR.

Slika 7.10: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR (levo) ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj kot razmerje (desno)

Vir: AZN

Kreditna zavarovalna vsota slovenskih zavarovalnic se je konec leta 2014 glede na leto prej znižala za 2,5%, na 6,8 mrd EUR. Znesek zavarovalne vsote izvoznih kreditov se je leta 2014 glede na leto prej znižal za 4,8%, na 3,8 mrd EUR. Kreditna zavarovalna vsota stanovanjskih posojil je konec leta 2014 znašala 117,7 mio EUR in se je glede na leto 2013 povečala za 8,8%. Kreditna zavarovalna vsota potrošniških posojil je konec leta 2014 znašala 392,5 mio EUR in se je glede na leto 2014 povečala za 6,5%.

7.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Tako kot v letu 2013, ko je bil sprejet Zakon za uravnoteženje javnih financ, je tudi v preteklem letu zbrana premija izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja močno upadla. Zakon je predvideval znižanje premije za dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbenke do konca leta 2014.

Trend povečevanja števila starostnih upokojencev najnižji v zadnjih desetih letih.

V Slovenji je prisoten izrazit trend staranja prebivalstva, ki predstavlja tveganje za finančno stabilnost zaradi povečanega tveganja fiskalne nevzdržnosti. Trend povečevanja števila starostnih upokojencev in prejemnikov takih pokojnin se je v preteklem letu povečal za 2,0% oz. 1,7%, kar sicer predstavlja najnižje letno povečanje v zadnjem desetletju. K temu je pomembno prispevala uvedba Zakona o pokojninskem zavarovanju (ZPIZ-2) v letu 2012. Povprečna dejanska starost novih prejemnikov pokojnin se je lani zvišala s 60,8 na 60,9 let za moške in s 58,3 na 58,9 let za ženske. ZPIZ je v poslovnem letu 2014 realiziral za 0,6% več prihodkov kot v letu 2013. V strukturi prihodkov so predstavljali davčni prihodki 67% vseh prihodkov, transferni prihodki 32,3%, drugi prihodki pa 0,7%. V primerjavi z letom 2013 se je

največ, za 0,9 odstotne točke, povečal delež davčnih prihodkov, kot posledica višjih prihodkov od prispevkov za socialno varnost⁴⁴.

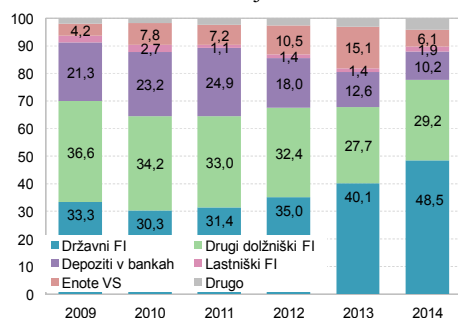
Tabela 7.1: Zbrana premija in sredstva izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zbrana premija (v mio EUR)	231	233	231	230	200	168
Struktura (v %)						
v zajemni pokojninski skladi	46	46	45	46	38	30
zavarovalnice	21	21	21	23	29	32
pokojninske družbe	33	33	33	31	33	38
Sredstva (v mio EUR)	1.528	1.794	1.846	1.801	1.788	1.935
Struktura (v %)						
v zajemni pokojninski skladi	42	42	44	47	49	49
zavarovalnice	21	21	21	22	22	23
pokojninske družbe	36	36	35	31	29	28

Vir: AZN, ATPV

Lani je ZPIZ-2 omogočil uvedbo krovnega pokojninskega sklada za izvajanje politike življenjskega cikla. Krovni pokojninski sklad je sestavljen iz najmanj treh podskladov, ki se med sabo razlikujejo po naložbeni politiki. Eden izmed treh skladov bo še vedno izvajal naložbeno politiko zagotavljanja minimalne zjamčene donosnosti. Dovoljenje za krovni pokojninski sklad je s strani ATPV v letu 2014 pridobila le ena družba. Posledično se tudi naložbeno politika pokojninskih skladov v preteklem letu ni bistveno spremenila v smeri povečanja izpostavljenosti do lastniških vrednostih papirjev.

Slika 7.11: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: AZN, Banka Slovenije

Delež sredstev dodatnega pokojninskega zavarovanja v BDP je konec leta 2014 znašal 5,2%. V strukturi naložb izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja se je glede na leto 2013 najbolj znižal delež enot v vzajemne sklade (VS) za 9 odstotnih točk in delež depozitov pri bankah za 3 odstotne točke. Za 9 odstotnih točk se je povečal delež državnih finančnih instrumentov.

Minimalna zjamčena donosnost je v letu 2014 znašala 1,5% in tudi v letošnjem letu ostaja nespremenjena. V preteklem letu so vsi izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja ustvarili višji donos od zjamčenega. Povprečna dosežena letna donosnost zavarovalnic in pokojninskih družb iz naložb prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je lani znašala 7,5%. Ob tem je le ena družba presegla 10% letni donos. Povprečna letna rast VEP vzajemnih pokojninskih skladov je znašala 6,8%.⁴⁵

V lanskem letu so vsi izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja ustvarili višji donos od zjamčenega.

⁴⁴ Vir podatkov je Letno poročilo ZPIZ za 2014.

⁴⁵ Povprečje temelji na podlagi izračuna, ki upošteva 6 družb, in 7 vzajemnih pokojninskih skladov.

7.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi

Povzetek

Uspešen zaključek prodaje petih podjetij, od katerih so se tri nahajala na SDH-jevem⁴⁶ seznamu podjetij za prodajo, je v preteklem letu pozitivno vplival na domače borzno dogajanje. Prodaja posameznih podjetij in špekulativna pričakovanja, povezana s privatizacijo so spodbudila tako rast tečajev kot tudi promet na Ljubljanski borzi. K temu je prispevala tudi izboljšana domača gospodarska klima. Vendar se je proti koncu preteklega leta trend rasti na Ljubljanski borzi obrnil v negativno smer, predvsem zaradi novih ugibanj o nadaljevanju privatizacijskega procesa in krepitvi geopolitičnih tveganj.

Z izboljšanjem makroekonomskega okolja so se izboljšali tudi pogoji za alternativne oblike financiranja.

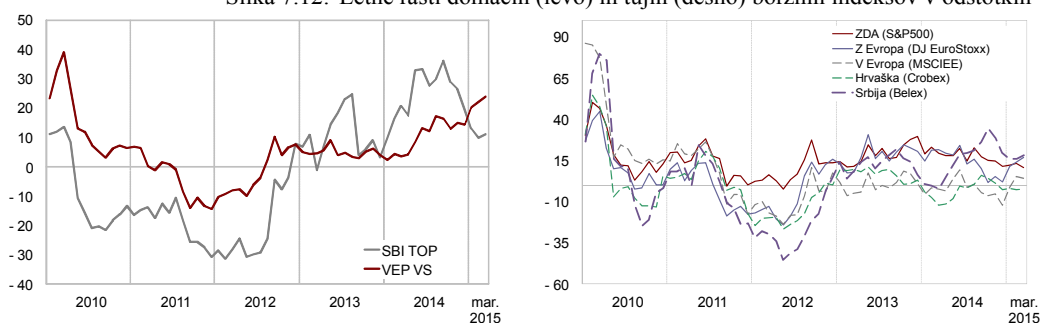
Pozitiven neto tok v investicijske sklade potrjuje, da se med vlagatelje vrača zaupanje. K temu prispevajo tudi izredno nizke depozitne obrestne mere pri bankah, ki spodbujajo lastnike kapitala v sprejemanje večjih tveganj za višji donos. Z izboljšanjem makroekonomskega stanja in nestandardnih monetarnih ukrepov ECB so se izboljšale tudi razmere za financiranje. Pribitki na državne obveznice so dodatno upadli. Za financiranje na kapitalskih trgih se je v preteklem letu poleg države odločilo tudi več podjetij. Nekatera so se uspešno zadolžila tudi z izdajo obveznic na tujih trgih.

Kljub pozitivnim premikom na domačem kapitalnem trgu, ki so predvsem začasne narave, tveganja za slovenski kapitalni trg ostajajo oz. se povečujejo. Umik privatiziranih podjetij z borze bo dodatno zaostrolo razmere na borzi. Likvidnost trga se bo dodatno zmanjšala, višina celotne tržne kapitalizacije in promet na borzi pa ne bosta zadostovala za zagotavljanje nemotenega poslovanja borze, kar lahko ogrozi obstoj domačega kapitalnega trga. Alternativne možnosti financiranja podjetij bi se s tem močno zmanjšale. Z izjemo posameznih uveljavljenih slovenskih podjetij ostaja možnost za pridobivanje dolžniških virov financiranja na tujem kapitalnem trgu omejena predvsem na državo. Nizka likvidnost na domačem kapitalnem trgu in nizek promet na borzi povečujejo občutljivost delnic na napovedi glede nadaljnjega izvajanja privatizacije podjetij v državni lasti. Vrednost delnic na trgu tako oblikujejo bolj špekulativna ravnanja posameznih investorjev kot pa ekonomski dejavniki, ki vplivajo na poslovanje podjetij.

Gibanja na kapitalnem trgu

V prvih devetih mesecih preteklega leta je imel slovenski borzni indeks SBITOP izrazit trend rasti, ki pa se ni obdržal do konca leta. Zanimanje za delnice se je okrepi, ko je bila uradno zaključena prodaja prvega podjetja iz seznama za prodajo državnih kapitalnih naložb. V začetku oktobra je indeks SBITOP dosegel najvišjo vrednost 839,4 indeksnih točk, kar pomeni 28% rast v primerjavi s koncem leta 2013.

Slika 7.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih

Indeks SBITOP je preteklo leto zaključil z nadpovprečnim 19,6% letnim donosom.

Pozitivna rast v zadnjem četrtletju preteklega leta se je umirila, zaradi geopolitičnih trenj na vzhodu Evrope in nadaljevanja grških težav. Ključni delniški indeksi razvitih trgov so v lanskem letu dosegli mešane donose. Ameriška borzna indeksa Nasdaq in S&P sta dosegla 13,4% in 11,4% donos. Zahodnoevropski reprezentativni indeks DJ

⁴⁶Na koncu leta 2014 je ostalo na seznamu SDH še 12 podjetij za prodajo. Iz prvotnega seznama SDH so bila prodana Helios d.d., Fotona d.d. in Aerodrom Ljubljana d.d.. Tekom leta so bila prodana še Letrika d.d. in Mercator d.d., v začetku leta 2015 je bila prodana še Pivovarna Laško.

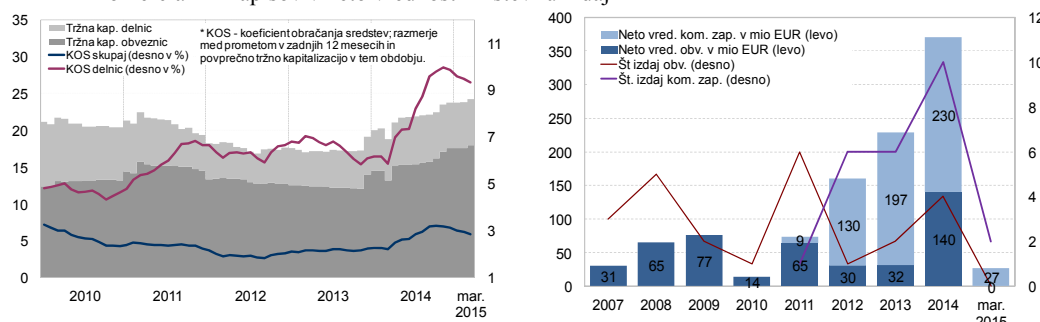
EuroStoxx⁴⁷ je dosegel le 1,9% donos, medtem ko je vzhodnoevropski indeks (MSCIEE) zabeležil padec v višini 12,3%. Domači trg so v drugi polovici leta zaznamovale tudi predčasne parlamentarne volitve, ki so med drugim sprožile ponovna ugibanja glede nadaljevanja privatizacijskega procesa. Kljub temu, da je SBITOP v zadnjem četrtletju lani izgubil 55,3 indeksnih točk, je leto zaključil z visokim 19,6% letnim donosom. Začetek izvajanja kvantitativnega sproščanja ECB v prvem četrtletju letošnjega leta je sprožil rast predvsem na zahodnoevropskih borznih trgih, medtem ko domača borza ostaja na nivojih iz začetka leta. Ključni razlog za ustavitev rasti na domači borzi so bile špekulacije glede nadaljevanja privatizacijskega procesa.

Skupni obseg prometa na Ljubljanski borzi je bil v letu 2014 za 75,2% višji kot v predhodnem letu in v prvem četrtletju 2015 medletno nižji za 29%. Vzrok rasti v preteklem letu je predvsem v večjem obsegu trgovanja z delnicami v primarni in standardni kotaciji, ki so bile neposredno udeležene v postopku prodaje. Promet z delnicami se je lani podvojil in predstavljal 88,6% celotnega prometa na Ljubljanski borzi.

Tržna kapitalizacija delnic na Ljubljanski borzi je konec leta 2014 znašala 6.214 mio EUR in je dosegla 20,1% medletno rast. Večina že prodanih podjetij se še vedno nahaja na borzi, promet z njimi pa je minimalen. Če bi se konec preteklega leta vsa prodana podjetja še isto leto umaknila iz borzne kotacije, bi tržna kapitalizacija delnic znašala 5.560 mio EUR oz. le 7,4% več kot predhodno leto.

Tržna kapitalizacija obveznic je konec leta 2014 znašala 17.520 mio EUR oziroma 25,5% več kot v predhodnem letu. Trg slovenskih obveznic je podobno kot delniški slabo likviden in zgoščen na trgovanje le z nekaterimi obveznicami. Samo z najbolj prometno obveznico je bilo opravljenega 41,6% celotnega borznega prometa z obveznicami. Obseg prometa z obveznicami je upadel za 20% in je predstavljal 10,1% celotnega prometa, medtem ko se je promet s kratkoročnimi dolžniškimi finančnimi instrumenti (predvsem komercialnimi zapisi) prav tako podvojil, na 9,2 mio EUR, ob tem pa je predstavljal le 1,3% celotnega prometa.

Slika 7.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) levo in izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in številu izdaj

Vir: LJSE

Država je v letu 2014 izdala 5 obveznic z nominalno vrednostjo 1 mrd EUR ali več v skupni vrednosti 5,5 mrd EUR, pri čemer je izdala 2 obveznici v tujini v skupni nominalni vrednosti 3,5 mrd USD. Država je za potrebe dokapitalizacij bank povečala izdajo obveznic RS59 in RS62 v skupni višini 230,8 mio EUR.

Instrumenti denarnega trga na domačem kapitalskem trgu so se v letu 2014 utrdili kot alternativni vir dolžniškega financiranja države in podjetij – tudi tistih, ki ne kotirajo na Ljubljanski borzi. Država je v preteklem letu izdala 28 zakladnih menic v nominalni vrednosti 1.578 mio EUR, za 26,8% manj od nominalne izdaje v predhodnem letu.

Z upadom zahtevanega donosa na podjetniške obveznice so tudi podjetja v preteklem letu resneje izrabila možnost financiranja preko izdaje podjetniških obveznic oz. komercialnih zapisov na Ljubljanski borzi. Podjetja z izdajo komercialnih zapisov razpršujejo kratkoročne dolžniške vire financiranja in uravnavajo nihanja v ustvarjanju prostega denarnega toka. Lani so izdala 10 tovrstnih instrumentov v skupni vrednosti 230 mio EUR, kar je za 19,2% več kot v preteklem letu. Med temi je

Promet z delnicami se je v letu 2014 podvojil, obseg prometa z obveznicami pa upadel.

Država je v letu 2014 izdala za 5,5 mrd EUR obveznic.

Izdaja komercialnih zapisov se je lani povečala za 20%. Med izdajatelji so bila tudi ne kotirajoča podjetja.

⁴⁷ DJ EuroStoxx vključuje velika, srednja in mala podjetja v 12 članicah Evroobmočja (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska in Španija).

5 podjetij v skupni višini 141 mio EUR izdanih obveznic je izkoristilo ugodne razmere na trgu obveznic.

bilo tudi 5 takih, ki ne kotirajo na borzi. V letu 2013 je le eno ne kotirajoče podjetje izdalo komercialni zapis, kar kaže na to, da postajajo komercialni zapisi vse bolj prepoznaven vir kratkoročnega financiranja tudi zaradi relativno visokih posojilnih obrestnih mer slovenskih bank.

V preteklem letu je ugodne razmere na trgu obveznic izkoristilo 5 nefinančnih podjetij. Za izdajo na domačem trgu so se odločila 4 podjetja v skupni vrednosti 141 mio EUR, kar predstavlja 4,3-krat večji obseg izdaje kot v predhodnem letu. Prvič po petih letih se je na tujih trgih zadolžila nefinančna družba. Petrol je izdal 5-letno obveznico, po kuponski letni fiksni obrestni meri 3,25%. Na tuje trge so uspešno plasirali svoje obveznice še NLB in SID Banka. Prva je izdala 3-letno obveznico z 2,875% nespremenljivo obrestno mero v nominalni vrednosti 300 mio EUR, druga prav tako 3-letno obveznico z 2,25% nespremenljivo obrestno mero v nominalni vrednosti 96,8 mio EUR.

Povečan promet je predvsem posledica privatizacijskega procesa

Kljub nekoliko bolj živahnemu dogajanju na Ljubljanski borzi, tveganja za domači kapitalski trg ostajajo. Povečanje prometa v preteklem letu se izraža kot kratkoročna posledica privatizacijskega procesa, ki se je intenzivneje pričel v preteklem letu. Ob predpostavki, da se prodaja državnih kapitalskih naložb nadaljuje tudi v letošnjem letu, lahko pričakujemo nadaljevanje obdobja povečanega prometa, ki pa bo ob zaključku prodaj bistveno upadel in dodatno poslabšal likvidnost celotne Ljubljanske borze. Delež tujcev v tržni kapitalizaciji je predvsem zaradi prodaj posameznih podjetij ob koncu preteklega leta poskočil za slabih 10 odstotnih točk na 25,4%.

Tabela 7.2: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	mar.2015
	Delnice						
Tržna kapitalizacija							
(v mrd EUR)	8,5	7,0	4,9	4,9	5,2	6,2	6,2
v % BDP	23,9	19,7	13,5	13,9	14,7	16,7	16,7
letna rast (v %)	-0,1	-17,3	-30,3	0,8	5,3	20,1	9,0
delež tujcev (v %)	7,2	10,0	12,3	13,6	15,5	25,4	24,5
Promet							
(v mio EUR)	719,8	360,8	394,5	302,9	299,4	608,1	73,9
v % BDP	2,0	1,0	1,1	0,9	0,8	1,6	0,8
letna rast (v %)	-24,4	-49,9	9,3	-23,2	-1,1	103,1	-20,6
Letna rast SBI TOP v %	15,0	-13,5	-30,7	7,8	3,2	19,6	11,1
	Obveznice						
Tržna kapitalizacija							
(v mrd EUR)	10,8	13,2	14,5	12,7	14,5	17,5	18,0
v % BDP	30,6	37,2	40,0	36,1	41,2	47,0	48,3
letna rast (v %)	59,2	21,9	9,6	-11,9	15,6	20,7	36,4
Promet							
(v mio EUR)	156,3	108,9	59,6	55,4	86,1	69,0	8,3
v % BDP	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
letna rast (v %)	-39,2	-30,3	-45,3	-7,0	55,4	-19,8	-64,5

Opomba: Investicijske družbe, ki so kotirale, vzajemni skladi in bančne menice niso vključeni v podatkih.

Vir: LJSE, SURS

Prodaja podjetij krči nabor finančnih instrumentov na Ljubljanski borzi kar lahko na daljši rok ogrozi njen obstoj.

S prodajo podjetij se krči tudi nabor finančnih instrumentov prisotnih na Ljubljanski borzi kar ogroža njen obstoj in s tem obstoj institucionaliziranega slovenskega kapitalskega trga. Slabi obeti za prihodnost Ljubljanske borze so poglobilni razlog, da se lastnik spogleduje z različnimi scenariji, ki bi lahko odločilno vplivali na prihodnost Ljubljanske borze. Ob tem je pomembno poudariti, da ni razvite države, ki nima institucionaliziranega kapitalskega trga.

Naložbeno povezovanje s tujino

Zanimanje tujcev za domače finančne instrumente se je v preteklem letu povečalo. Kupovali so tako obveznice kot tudi delnice. Nerezidenti so leta 2014 neto kupili 1.857,3 mio EUR obveznic, medtem ko so v predhodnem letu neto prodali obveznice v skupni višini 547,5 mio EUR. Na povečanje neto naložb v obveznice je prispevala predvsem izdaja dveh državnih obveznic v aprilu in novembru preteklega leta, ko se je država zadolžila za dodatni 2.000 mio EUR na domačem trgu.

Nerezidenti so lani povečali neto tok v delnice za 4,7-krat.

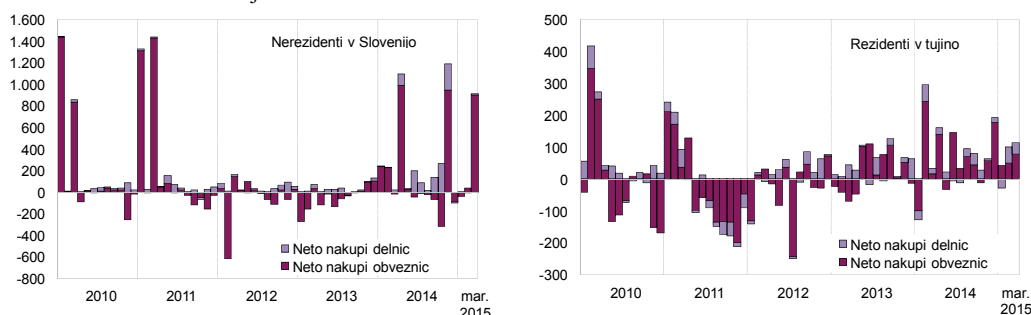
Nerezidenti so predvsem zaradi privatizacije močno povečali naložbe v delnice, ki se je lani povečal za 4,7-krat na 1.073,6 mio EUR. Povečanje neto toka je bila predvsem posledica dejanske izvedbe transakcij ob prodaji posameznih podjetij in ne toliko kot oblika špekulativnih nakupov, ki bi lahko pred zaključkom prodaje bistveno vplivale

na povečanje prometa na Ljubljanski borzi. Po navedbah Slovenskega državnega holdinga v letu 2015 že potekajo postopki za prodajo dodatnih sedmih podjetij⁴⁸.

Rezidenti so zaradi pozitivnega vzdušja na tujih kapitalskih trgih tudi lani nadaljevali s povečevanjem naložb v tujino. Neto tok naložb v tujino je znašal 945,8 mio EUR, kar je 1,9-krat več kot v letu 2013. Pri tem se je neto tok v delnice medletno zmanjšal za 23,2% na 169,7 mio EUR oz. 23,2% manj kot predhodnem letu, neto tok v obveznice pa povečal za 2,9-krat na 776,1 mio EUR.

Med največje kupce tuji vrednostnih papirjev so bile poslovne banke, ki so na tuje trge vložile za 588,9 mio EUR oz. 62% vseh naložb v tujino, sledile so zavarovalnice, pokojninski skladi in investicijski skladi s 198,1 mio EUR, 91,1 mio EUR in 52,0 mio EUR naložb.

Slika 7.14: Mesečne neto naložbe v mio EUR nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino

Opomba: Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

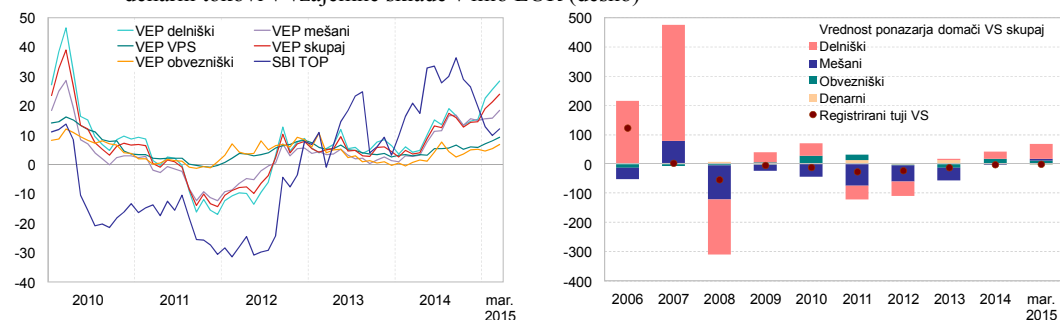
Investicijski skladi

Sredstva v investicijskih skladih so konec leta 2014 znašala 2.155,7 mio EUR in so bila medletno višja za 15,9%. Na povečanje je vplivala rast ponderirane vrednosti VEP v višini 14,5%. Po dveh letih neto umika iz domačih skladov v skupni višini 200 mio EUR so bila lani neto vplačila v domače sklade pozitivna in so znašala 39,5 mio EUR. V prvih treh mesecih tekočega leta se je trend neto vplačil dodatno okrepil za 66,7 mio EUR. Predvsem v februarju in marcu izstopajo vplačila v delniške sklade s strani sektorja gospodinjstva.

Največji neto vplačnik v investicijske sklade so bila v preteklem letu gospodinjstva, ki so neto vplačala za 71,6 mio EUR, medtem ko so v letu 2013 zaradi izgube zaupanja v vzajemne sklade in zaradi stagnacije razpoložljivega dohodka prodala za 12,6 mio EUR sredstev v skladih. Pozitiven trend vplačil je bil prisoten še pri drugih finančnih posrednikih in pokojninskih skladih, ki so v investicijske sklade neto vplačali 4,1 mio EUR in 4,3 mio EUR, medtem ko je bil njun neto tok v sklade leta 2013 minimalen.

Večina ostalih sektorjev je v letu 2014 zahtevala neto izplačila iz investicijskih skladov. Največ zahtevkov za neto izplačila so zahtevale zavarovalne družbe in poslovne banke v višini 18,5 mio EUR in 9,4 mio EUR.

Slika 7.15: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

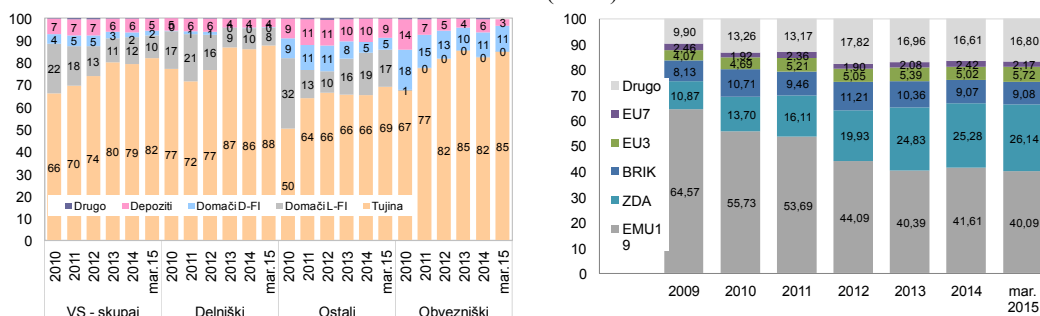
Vir: ATPV, LJSE, Banka Slovenije

⁴⁸ Postopki za prodajo so v teku v družbah: Adria Airways, Aero, Elan, Cinkarna Celje, NKBM, Telekom Slovenije in Žito.

Vlagatelji, predvsem gospodinjstva, so bili v preteklem letu zaradi pozitivnega vzdušja na tujih kapitalskih trgih tveganju naklonjeni. V delniške sklade so neto vplačali največ 22,9 mio EUR ter v obvezniške 18 mio EUR, medtem ko so večino neto izplačil s 1,5 mio EUR zahtevali iz varnejših, a manj donosnih mešanih skladov.

Konsolidacija vzajemnih skladov se je nadaljevala tudi v letu 2014 in v začetku leta 2015. Število registriranih družb za upravljanje investicijskih skladov je ostalo sicer nespremenjeno, število skladov pa se je znižalo iz 117 na 113, kot posledica združitve in pripojitve skladov v že obstoječe sklade. V tem obdobju sta bila dva nova sklada. V prvem četrtletju leta 2015 je bil izveden prenos upravljanja šestih skladov na drugo družbo za upravljanje investicijskih skladov, kar pomeni, da se je dejansko število družb ki upravljajo investicijske sklade zmanjšalo na 9.

Slika 7.16: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

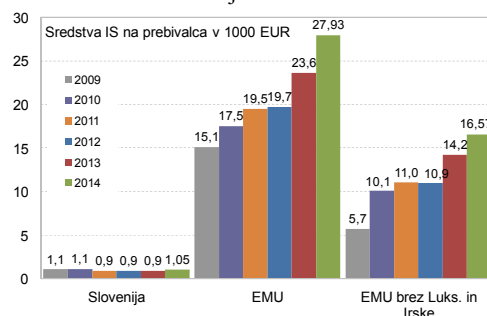
Vir: ATVP, Banka Slovenije

Primerjava slovenskih investicijskih skladov z evroobmočjem

Sredstva domačih vzajemnih skladov na prebivalca so konec tretjega četrtletja 2014 znašala 1.050 EUR. Povprečje evroobmočja je bilo z 27.930 EUR bistveno višje. Ob izločitvi Luksemburga in Irske kot ključni domicilni državi za izdajo investicijskih skladov pa je povprečje preostalega evroobmočja znašalo 16.570 EUR. Sredstva investicijskih skladov celotnega evroobmočja so se ob koncu leta 2014 medletno povečala za 18,1%. Sredstva domačih vzajemnih skladov so se v primerljivem obdobju povečala za 15,5%. Okolje nizkih obrestnih mer sili vlagatelje v iskanje višjih donosov, kar se odraža tudi v povečanem zanimanju za bolj tvegane oblike varčevanja. Pričakujemo, da bo okolje nizkih obrestnih mer trajalo vsaj do zaključka izvajanja nestandardnih monetarnih ukrepov ECB, kar bo dodatno povečalo zanimanje za bolj tvegane oblike varčevanja kot so delniški vzajemni skladi.

Razlogi za višje povprečno stanje investicijskih skladov na prebivalca v evroobmočju so večja finančna ozaveščenost za vlaganje na kapitalskih trgih, učinkovitejše upravljanje investicijskih skladov in višja povprečna kupna moč prebivalstva.

Slika 7.17: Sredstva investicijskih skladov na prebivalca v tisoč EUR, primerjava z evroobmočjem

Opomba: Upoštewane so enote/delnice vseh investicijskih skladov (investicijskih družb in vzajemnih skladov), domačih in tujih.

Vir: Banka Slovenije in ECB

7.4 Lizinška podjetja

Povzetek

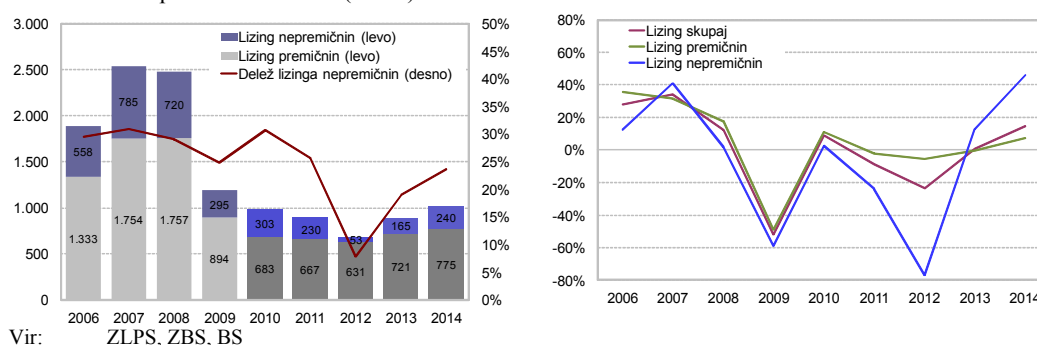
Oživljanje gospodarske aktivnosti se v manjšem obsegu odraža tudi v poslovanju lizinskih podjetij. V letu 2014 se je nadaljeval pozitiven trend iz leta 2013 na področju sklepanja novih poslov, medtem ko se je trend krčenja obstoječih poslov tudi lani nadaljeval. Delež terjatev v zamudi nad 90 dni se je prav tako povečal, rezultat iz poslovanja pa ostaja negativen za večino lizinskih podjetij. Dejavnost lizinga ostaja visoko koncentrirana. Šest lizinskih podjetij⁴⁹ je sklenilo 70% vseh novih poslov, medtem ko je bilo 70% stanja vseh lizinskih poslov razdeljenih med osem podjetij.

Potrjen pozitiven trend na področju novih poslov, poslovni rezultat ostaja negativen za večino lizinskih podjetij.

Obseg poslovanja lizing podjetij

Povpraševanje po lizinskih poslih je doseglo dno v letu 2012. Od tedaj se je stanje nekoliko izboljšalo. V letu 2014 je bilo sklenjenih za 1,02 mrd EUR novih lizinskih poslov⁵⁰ oziroma 14,7% več kot v letu 2013. Poslov z nepremičninami je bilo za 47% več, s premičninami pa za 7%. Kljub pozitivni rasti ostaja obseg novo sklenjenih poslov bistveno pod rekordnim nivojem iz leta 2007.

Slika 7.18: Obseg novoodobrenih lizinskih⁵¹ poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)

Pri poslih z nepremičninami so bile najbolj aktivne nefinančne družbe, ki so sklenile za 213,8 mio EUR oziroma več kot 80% vseh novih poslov z nepremičninami. Izstopali so predvsem posli za najem poslovnih zgradb in maloprodajnih objektov v skupni višini 202,3 mio EUR. Pri premičninah so bila najbolj aktivna gospodinjstva, ki so sklenila za 53,6% vseh novih poslov s premičninami. Nefinančne družbe so sklenile za 356,3 mio EUR poslov s premičninami oziroma za 46% vseh poslov s premičninami. Tako gospodinjstva kot nefinančne družbe so sklepala predvsem posle za osebna, komercialna in tovorna vozila.

Pri poslih z nepremičninami so bila najbolj aktivne NFD, pri premičninah pa gospodinjstva.

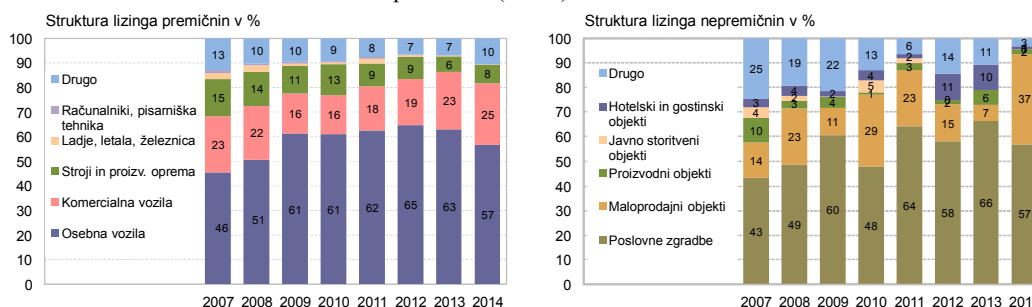
Struktura predmetov financiranja se je v letu 2014 spremenila predvsem na področju lizinga nepremičnin. Močno se je povečal delež sklenjenih novih poslov za maloprodajne objekte, upadla pa sta predvsem delež v poslovnih zgradbah ter v hotelskih in gostinskih objektih. Na področju premičnin se je delež strojev in proizvodne opreme, po večletnem zniževanju, ponovno povečal. Povečal se je tudi delež najema komercialnih vozil, kar kaže na nekoliko bolj pozitivna pričakovanja glede prihodnje gospodarske aktivnosti.

⁴⁹ Banka Slovenije je z 31.12.2012 uvedla obvezno poročanje gospodarskih družb, ki izvajajo dejavnost najema, zakupa ali lizinga. Obvezniki poročanja so izbrani na podlagi pomembnosti poslovanja in morajo podatke zagotavljati četrtletno, prvo poročilo pa so posredovali za zadnje četrtletje 2012. Analiza lizinskih družb je narejena na podlagi podatkov iz novega poročanja, razen v kolikor je navedeno, da se nanaša na podatke Odbora za lizing na ZBS zaradi zagotavljanja medletne primerljivosti. Banki Slovenije je v letu 2014 poročalo 45 podjetij, ki izvajajo dejavnost najema.

⁵⁰ Del novih poslov z nepremičninami se je v decembru povečal tudi zaradi institucionalnih sprememb pri poročanju posameznih gospodarskih družb, ki izvajajo dejavnost najema, zakupa ali lizinga.

⁵¹ Zaradi razpoložljivosti podatkov so v celotnem poglavju lizinski posli vrednoteni po nabavni vrednosti do leta 2008, naprej po financirani vrednosti; od leta 2010 tudi brez financiranja zaloga.

Slika 7.19: Struktura novoodobrenih poslov lizinga premičnin (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih

Vir: ZLPS, ZBS, BS

60% nepremičninskih poslov je bilo sklenjenih z ročnostjo med 1 in 10 let.

Ročnost novoodobrenih poslov se pri premičninah v preteklem letu ni bistveno spreminjala. Odobreni so bili predvsem posli do 10 let, pri čemer je bilo 59,6% sklenjenih pogodb z ročnostjo do 5 let. Zaupanje v gospodarstvo in v nepremičninski trg se počasi vračata, kar potrjuje tudi daljša ročnost sklenjenih poslov pri nepremičninah. V letu 2013 je bilo odobrenih 60,4% vseh poslov z nepremičninami z ročnostjo do enega leta. V letu 2014 je bilo, tudi po zaslugi institucionalnih sprememb pri poročanju posameznih gospodarskih družb, odobrenih 63,1% nepremičninskih poslov za obdobje med 1 in 10 let, medtem ko so posli z ročnostjo do enega leta upadli na 16,1%. Razmerje med zneskom odobritve financiranja v primerjavi z vrednostjo predmeta pogodbe (LTV) ostaja visoko, pri premičninah 80,3% in nepremičninah 98,6%.

Stanje lizing poslov se je v lanskem letu skrčilo za 10,4%.

Stanje lizinga poslov se je v letu 2014 znižalo za 10,4%, na 3,0 mrd EUR. Lizing nepremičnin se je skrčil za 19,6%, na 1,3 mrd EUR, lizing premičnin pa za 1,8%, na 1,7 mrd EUR. Prvih pet največjih lizingovskih podjetij je po stanju poslov pokrivalo polovico celotnega lizingovega trga. Koncentracija lizingovskih poslov je visoka predvsem na področju nepremičnin. Tri največja podjetja po stanju poslov z nepremičninami so pokrivala 56% vseh poslov z nepremičninami, medtem ko so tri največja podjetja po stanju poslov s premičninami pokrivala le 39% vseh poslov s premičninami. Kljub zmanjšanju stanja poslov ostaja za podjetja financiranje pri lizingovskih podjetjih pomemben alternativni vir financiranja.

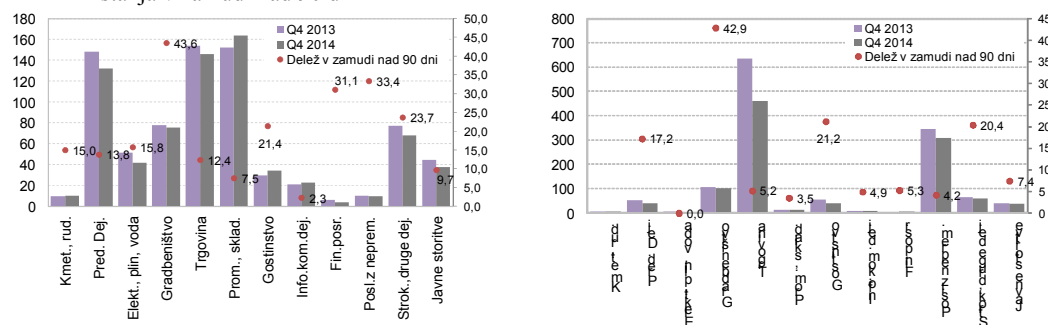
Posli s prebivalstvom so ob koncu lanskega leta s 792,8 mio EUR predstavljali 26,4% vsega stanja lizingovskih poslov. Delež se je v primerjavi z letom 2013 povečal za dobri dve odstotni točki. Večino, 24,1% oziroma 725,5 mio EUR predstavlja lizing premičnin, predvsem osebna vozila. Že tako nizek delež obveznosti v zamudi nad 90 dni, se je lani zmanjšal na 4%, kar potrjuje nizko kreditno tveganost sektorja gospodinjstev.

Največje krčenje stanja lizing poslov so zabeležili v dejavnosti trgovina.

Stanje poslov z nefinančnimi družbami je v letu 2014 znašalo 1,8 mrd EUR oziroma 61,1% celotnega stanja lizingovskih poslov. Nefinančne družbe so pokrivalo 83,4% celotnega stanja lizinga nepremičnin in 43,9% stanja lizinga premičnin. Skupaj stanje poslov dejavnosti trgovine (608,6 mio EUR), poslovanja z nepremičninami (318,14 mio EUR) in gradbeništva (177,8 mio EUR) je predstavljajo 60% celotnega stanja poslov nefinančnih družb.

V primerjavi z letom 2013 se je stanje poslov najbolj zmanjšalo v dejavnosti trgovina, za 182,3 mio EUR oz. za 23%. Pretežni del zmanjšanja v dejavnosti trgovina temelji na nepremičninskih poslih. Prav v dejavnosti trgovina so se v preteklem letu najbolj povečali novi posli, predvsem na področju maloprodajnih objektov in poslovnih zgradb.

Slika 7.20: Stanje lizinskih poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni

Opomba: Delež v zamudi nad 90 dni pri nepremičninah v kmetijstvu in rudarstvu je 93,7-odstoten.

Vir: Banka Slovenije

Za lizinska podjetja predstavljajo nefinančne družbe večje kreditno tveganje tako zaradi relativno večje izpostavljenosti kot zaradi višjega deleža nedonosnih terjatev. Konec leta 2014 so nefinančne družbe medletno povečale obveznosti v zamudi nad 90 dni z 9,5% na 13,1%. Pri lizingu nepremičnin izstopata z višjimi deleži obveznosti v zamudi nad 90 dni gradbeništvo ter gostinstvo in strokovne in druge poslovne dejavnosti, pri lizingu premičnin pa poleg teh treh dejavnosti še posli z nepremičninami in finančno posredništvo. Pri premičninah so se razmere najbolj zaostriale v dejavnosti finančno posredništvo in poslovanje z nepremičninami, kjer se je delež zamud nad 90 dni v enem letu povečal za 17,9 in 6,9 odstotnih točk. Kakovost naložb se je izboljšala predvsem pri javnih storitvah za 8,2 odstotne točke. Na področju nepremičnin so se razmere najbolj zaostriale v gradbeništvo, kmetijstvu in rudarstvu ter v strokovnih in drugih dejavnostih, kjer se je delež zamud povečal za 27,2, 8,4 in 7,1 odstotne točke, na delež terjatev v zamudi nad 90 dni na 42,9%, 93,7% in 20,4%. Le pri finančnem posredništvu so se razmere izboljšale za 3,9 odstotne točke, na 5,3% terjatev v zamudi nad 90 dni.

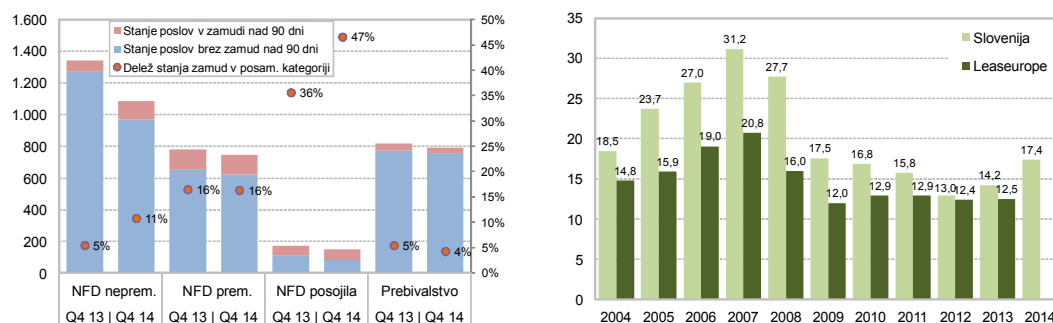
Zamude so se pri NFD povečale na 13,1%.

Vrsta posla, ki prevladuje pri nefinančnih družbah je finančni najem in zajema 62% oz. 1,1 mrd EUR celotnega stanja vseh poslov z nefinančnimi družbami. Poslovni najem predstavlja 30%, posojila pa 8% vseh poslov z nefinančnimi družbami. Slednja so se v preteklem letu znižala za 12% na 150 mio EUR. Delež zamud nad 90 dni je s 46,6% najvišji pri posojilih. Tudi pri prebivalstvu prevladuje predvsem finančni najem, ki obsega 84,6% celotnega stanja vseh poslov s prebivalstvom. Poslovni najem predstavlja le 1,6%, posojila pa 13,9% vseh poslov s prebivalstvom. Delež zamud pri poslih s prebivalstvom je podobno kot pri nefinančnih družbah, najvišji pri posojilih in sicer 14,6%.

Finančni najem prevladuje tako pri NFD kot tudi pri prebivalstvu. Delež zamud je najvišji pri posojilih.

Tržna vrednost pogodbenih predmetov, zasežena zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti je lani znašala 131,4 mio EUR, kar je za 17,9% manj kot ob koncu leta 2013. Večino, 93,2%, so predstavljale nepremičnine.

Slika 7.21: Stanje lizinskih poslov v zamudi nad 90 dni v mio EUR (levo) in delež lizinskih poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (desno) v odstotkih

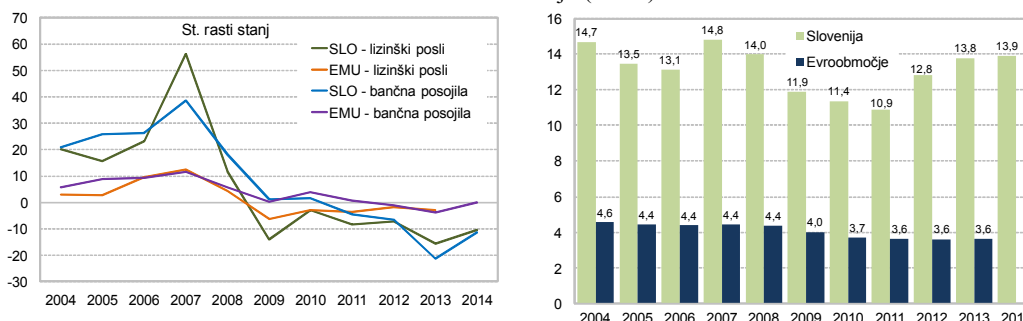
Vir: ZLPS, ZBS, BS, SURS, Leaseurope

Prve ocene obsega novoodobrenih poslov na evropskem lizinskem trgu, ki jih objavljajo pri Leaseurope, kažejo na to, da so se novi posli v letu 2014 povečali za 8,4%, kar je najvišja rast v zadnjih 7 letih. Obseg poslov se je povečal na vseh področjih. Izstopajo pa lizing vozil, poslovne opreme in lizing nepremičnin z

Obseg novoodobrenih poslov na evropskem lizinskem trgu se je povečal za 8,4%.

medletno rastjo 12,4%, 1,0% in 7,6%. Lizing nepremičnin ni beležil pozitivne rasti od leta 2010. Relativno nizek odstotek lizing poslov v bančnih posojilih, manj kot 14%, kaže na relativno omejeno možnost financiranja podjetij in prebivalstva prek lizingških podjetij. Kljub temu je lizing kot alternativna oblika financiranja v Sloveniji dobro razvit, saj predstavlja višji delež kot v Evroobmočju, kjer znašal 3,6%.

Slika 7.22: Stopnje rasti stanj lizingških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizingških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih

Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, ECB

Z gospodarskim okrevanjem, bo finančni lizing ponovno pridobil na pomenu pri financiranju, vendar bo moralo ostati bolj konservativno pri projektne financiranju nepremičnin kot pred krizo in bolj preudarno pri ocenjevanju kreditnih tveganj podjetij pri sklepanju novih lizing poslov.

Uspešnost lizingških podjetij

Zaradi negativnega kapitala in likvidacij so bile potrebne dodatne dokapitalizacije.

Poslovanje lizingških podjetij je že šesto leto zapored negativno. Lansko leto so imele ob 3.461 mio EUR bilančne vsote 288 mio EUR kapitala in 50 mio EUR izgub. Zaradi negativnega kapitala oz. bodoče likvidacije družb so morali lastniki posameznih lizingških podjetij izvesti dokapitalizacijo, tudi do višine 50 mio EUR. Finančni vzvod se je ob hkratnem znižanju zadolženosti izboljšal. Dolg je ob koncu leta 2014 za 10,6-krat presegal lastniški kapital.

S pozitivnimi rezultati se lahko že drugo leto zapored pohvalijo predvsem tista podjetja, ki jim je primarni vir prihodkov lizing premočnin. Slaba tretjina vseh podjetij je po bilančni vsoti takih. Še vedno pa imajo največ težav tista podjetja, ki so bila v preteklih letih močno vpeta na nepremičninski trg in se še niso uspela ustrezno odzvati na spremembe v poslovnem okolju.

Slovenske banke so k financiranju naložb lizingških podjetij v letu 2014 prispevale 721,5 mio EUR, kar pomeni 2,9% vseh razvrščenih terjatev do domačega nebančnega sektorja. Vrednost razvrščenih terjatev v preteklem letu je predstavljalo 55% razvrščenih terjatev, ki so jih bila deležna lizingška podjetja v letu 2010.

Tabela 7.3: Uspešnost lizingških podjetij in viri financiranja

									Stopnje rasti (v %)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Bilančna vsota (v mio EUR)	5.620	5.663	5.427	5.088	4.842	3.826	3.461	0,8	-4,2	-6,2	-4,8	-21,0	-9,5	
Kapital (v mio EUR)	267	200	205	204	114	5	288	-25,2	2,4	-0,3	-43,9	-95,6	5569,8	
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	29	-33	-30	-19	-121	-266	-50	-215,3	10,9	34,8	-527,3	119,3	-81,1	
ROA – donos na sredstva (v %)	0,6	-0,6	-0,5	-0,4	-2,4	-6,9	-1,5							
ROE – donos na kapital (v %)	11,5	-14,2	-14,6	-9,4	-76,0	-5228,7	-17,5							
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	5.314	5.427	5.179	4.843	4.681	3.729	3.061	2,1	-4,6	-6,5	-3,3	-20,4	-17,9	
obveznosti do bank in podjetij v skupini/bilančna vsota (v mio EUR)	95	96	95	95	97	97	88							
Naložbene nepremičnine	560	580	836	929	1.118	1.002	822	3,6	44,0	11,2	20,3	-10,3	-18,0	
naložbene nepremičnine/sredstva (v %)	10	10	15	18	23	26	24							
Finančni odhodki iz oslabeitev in odpisov finan.naložb (v mio EUR)	10	120	167	127	157	192	98							

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo lizingška podjetja, ki so vključena v poročanje Banki Slovenije (podatki BS za leto 2014, pred tem AJPES)

Vir: AJPES, BS

8 MAKROBONITETNI NADZOR – SPREMLJANJE UČINKOV INSTRUMENTOV

Banka Slovenije je do sedaj uvedla dva makrobonitetna instrumenta. Marca 2012 je v okviru vmesnega cilja omejitev sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud uvedla instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Junija 2014 je uvedla instrument GLTDF v okviru vmesnega cilja blažitve in preprečitve čezmerne neskladja v ročnostni strukturi ter nelikvidnosti.

8.1 GLTDF

8.1.1 Opredelitev

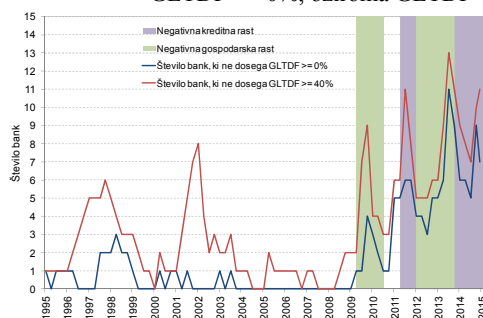
GLTDF je razmerje med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju pred oslabitvami (bruto posojila NBS) in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (NBS). Instrument daje banki izbiro, da bodisi izpolnjuje minimalne zahteve za GLTDF bodisi povečuje likvidnostne blažilnike.

Izpolnjevanje minimalnih zahtev za banke s pozitivnim letnim prirastom vlog NBS pomeni, da ne kršijo kreditiranja. Minimalne zahteve navzdol omejujejo dinamiko zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD). V primeru neizpolnjevanja minimalnih zahtev za GLTDF mora banka izpolnjevati korektivne ukrepe. Prvi opredeljuje ostrejša zahteve za GLTDFq na četrletni ravni, tj. za banke s pozitivnim četrletnim prirastom vlog pričakuje, da četrletni prirast posojil NBS dosega vsaj 40% prirasta vlog NBS, oziroma $GLTDFq \geq 40\%$. Na ta način prvi korektivni ukrep usmerja banko proti izpolnjevanju minimalnih zahtev za GLTDF. Preostali trije korektivni ukrepi se nanašajo na višje zahteve glede količnikov likvidnosti in usmerjajo banko proti izpolnjevanju količnika likvidnosti drugega razreda (KL2)⁵². Vsi korektivni ukrepi prenehajo veljati, ko začne banka izpolnjevati minimalne zahteve za GLTDF. Zahteve Sklepa so morale banke prvič izpolnjevati konec junija 2014.

8.1.2 Izpolnjevanje minimalnih zahtev v 2014

Konec junija 2014 minimalnih zahtev ni izpolnilo 6, konec septembra 5 in konec decembra 9 bank. Četudi se je povečalo število bank s pozitivnim prirastom posojil, se je konec leta 2014 zaradi pozitivnih prirastov vlog povečalo število bank, ki niso izpolnjevale minimalnih zahtev za GLTDF. Do konca marca 2015 se je po preliminarnih izračunih število bank, ki ne izpolnjuje minimalnih zahtev z 9 zmanjšalo na 5 bank. Štiri banke so morale v prvem četrletju 2015 izpolnjevati korektivne ukrepe višjih količnikov likvidnosti. Ker je ena od teh bank konec prvega četrletja začela izpolnjevati minimalne zahteve za GLTDF in ob pozitivnem letnem prirastu vlog dosega tudi pozitiven prirast posojil, ji prenehajo veljati tudi vsi korektivni ukrepi.

Slika 8.1: Slika: Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosega GLTDF $\geq 0\%$, oziroma GLTDF $\geq 40\%$

Vir: Banka Slovenije

⁵² Slednji je razmerje med finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi s preostalo zapadlostjo nad 180 dni in mora v četrtem korektivnem ukrepu dosegati vrednost v višini vsaj 1.

8.1.3 Sprememba Sklepa

Po prvotni različici instrumenta, bi od drugega četrtletja 2015 začele veljati zaostrene minimalne zahteve za GLTDF, to je $GLTDF \geq 40\%$, kar pomeni, da bi banke minimalne zahteve izpolnjevale, če bi letni prirast posojil NBS dosegal vsaj 40% prirasta vlog NBS. Vendar je bil konec aprila Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic (v nadaljevanju Sklep) spremenjen, tako da se minimalne zahteve ne zaostrijo temveč ostanejo na zatečeni ravni. Pogoji tako ostaja, da banke s pozitivnim prirastom vlog ne kršijo kreditiranja, oziroma da v primeru krčenja izpolnjujejo višje količnike likvidnosti.

Sprememba Sklepa je bila sprejeta z namenom, da zaostrovanje minimalnih zahtev za GLTDF ne bi omejevalo učinkovitosti nestandardnih ukrepov ECB, oziroma da ne bi zaradi interference med instrumenti obeh institucij prišlo do pritiska na banke v smeri prevzemanja prevelikih tveganj. Kreditna rast še ostaja negativna, vendar se trend obrača. Ohranjanje zatečene ravni minimalnih zahtev za GLTDF bankam lajša njihovo izpolnjevanje, zmanjšuje zahteve po ohranjanju visokih količnikov likvidnosti ter daje dodatne možnosti za bolj konkurenčno ponudbo na strani depozitov. Okoliščine v katerih poslujejo banke so se pomembno spremenile. Zaradi nestandardnih ukrepov ECB je likvidnost lahko dostopna in cenovno ugodna, po sanaciji imajo banke visoko kapitalsko ustreznost in presežno likvidnost, medtem ko gospodarsko okrevanje izboljšuje kreditno sposobnost in kreditno povpraševanje. Če se bo okrevanje gospodarstva in kreditnega cikla izkazalo kot stabilno, je zelo verjetno, da bo potrebno kmalu opredeliti omejitev GLTDF tudi navzgor. Nekatere banke že dosegajo visoke rasti posojil, kar je dodaten razlog, da se minimalnih zahtev za GLTDF dodatno ne zaostrijo.

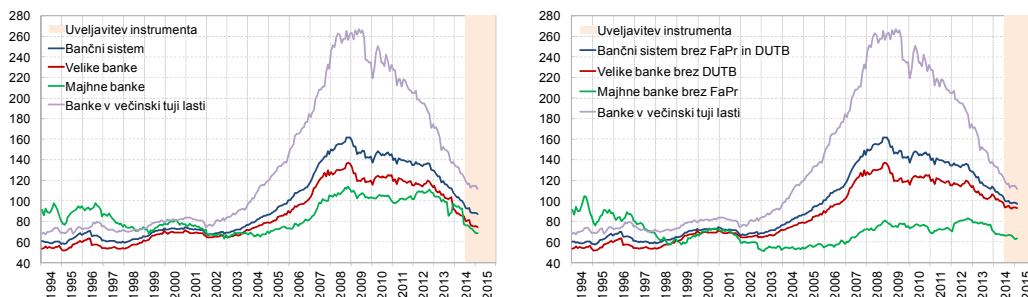
8.1.4 Pregled učinkov instrumenta

V nadaljevanju je glede na tri vnaprej opredeljene cilje instrumenta prikazano doseganje teh ciljev ter gibanje spremenljivk, na katere instrument na podlagi predvidenega transmisijskega mehanizma lahko vpliva. Vendar odzive in učinke prikazanih spremenljivk ni moč pripisati zgolj uvedbi GLTDF, saj so učinki tudi posledica drugih dejavnikov kot so sanacija bank in gospodarsko okrevanje ter nestandardni ukrepi ECB (TLTRO, QE, itd).

1. cilj: prispevati k upočasnitvi zniževanja LTD

Zniževanje LTD se je upočasnilo. Zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) se je po uveljavitvi instrumenta upočasnilo in se v štirih mesecih do januarja gibalo okrog ravni 88%, februarja je količnik znašal 87%. V letu 2014 se je LTD bančnega sistema znižal za 19,7 odstotne točke, kar predstavlja 90% znižanja iz leta 2013. Medtem ko se je v 6 mesecih, do februarja 2015, LTD znižal za 5,3 odstotne točke, kar predstavlja le 44% znižanja iz enakega obdobja leto prej. Najbolj se je zniževanje LTD upočasnilo pri bankah v večinski tuji lasti.

Slika 8.2: Slika: LTD bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter brez upoštevanja prenosa nedonosnih terjatev na DUTB (desno)

Vir: Banka Slovenije

Brez upoštevanja učinkov sanacije se je LTD stabiliziral. Tudi v letu 2014 je imela na gibanje LTD pomemben učinek sanacija bančnega sistema (prenos nedonosnih terjatev Abanke in Banke Celje na DUTB ter proces nadzorovanega prenehanja poslovanja Factor banke in Probanke). Z izločitvijo teh učinkov se pokaže, da se je

proces zniževanja LTD po uvedbi instrumenta povsem ustavil, oziroma močno upočasnil tako na ravni bančnega sistema, kot tudi posameznih skupin bank.

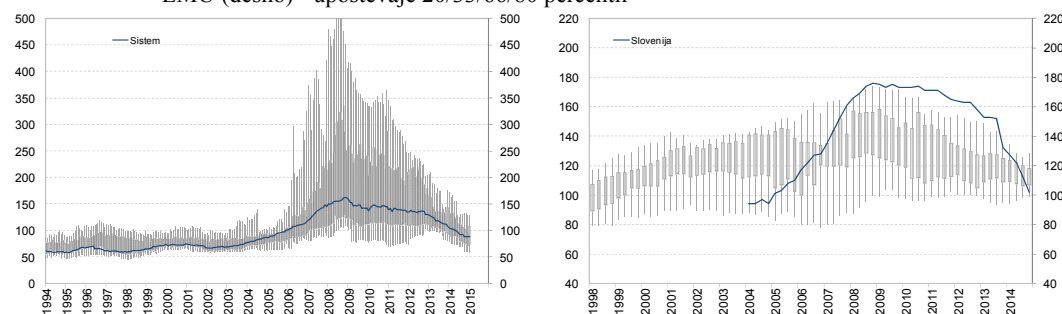
Tabela 8.1: Raven in zniževanje LTD bančnega sistema in skupin bank, osnovni kazalnik ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter prenosa nedonosnih terjatev na DUTB

	Bančni sistem		Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti
	LTD	FaPr in DUTB	LTD	DUTB	LTD	FaPr	
1997	60,3	59,9	54,2	54,2	74,9	68,8	71,9
2004	86,9	86,6	79,0	79,0	70,4	54,5	119,2
2008	161,5	161,7	136,3	136,3	111,0	79,6	262,7
2012	129,8	128,7	113,6	113,6	107,7	81,2	174,4
2013	107,9	114,2	92,4	106,7	97,0	71,6	137,9
2014	88,2	98,3	75,0	93,4	70,4	64,5	114,8
febr. 2015	87,0	96,9	74,6	93,0	68,3	63,0	111,8
Razlike v odstotnih točkah							
2004-1997	26,5	26,8	24,8	24,8	-4,5	-14,3	47,2
2008-2004	74,6	75,1	57,3	57,3	40,6	25,1	143,5
2014-2008	-73,2	-63,5	-61,3	-43,0	-40,6	-15,1	-147,9
2013-2012	-21,9	-14,6	-21,2	-6,9	-10,7	-9,5	-36,5
2014-2013	-19,7	-15,9	-17,3	-13,3	-26,7	-7,1	-23,1
Odstotek zmanjšanja glede na enako obdobje leto prej	90,2%	109,4%	81,8%	192,3%	249,4%	74,6%	63,2%
V zadnjem letu							
feb. 14-feb. 13	-23,1	-16,4	-22,6	-8,9	-10,2	-11,3	-38,3
feb. 15-feb. 14	-16,3	-12,1	-13,0	-8,3	-25,7	-4,4	-21,2
Odstotek zmanjšanja glede na enako obdobje leto prej	70,3%	73,9%	57,7%	93,5%	251,2%	39,3%	55,5%
V zadnje pol leta							
feb. 14-avg. 13	-12,3	-5,6	-14,7	-1,0	-5,0	-10,2	-15,7
feb. 15-avg. 14	-5,3	-2,4	-6,0	-1,0	-8,0	-3,2	-4,3
Odstotek zmanjšanja glede na enako obdobje leto prej	43,5%	44,0%	41,0%	96,2%	159,0%	31,4%	27,4%

Vir: Banka Slovenije

Distribucija bank se je zožila. Razlike med bankami glede na višino LTD so se precej zmanjšale, kar se kaže v ožji distribuciji bank, ki se je približala tisti v času pred krizo. LTD bančnega sistema je postal nizek tudi primerjalno glede na druge države evroobmočja.

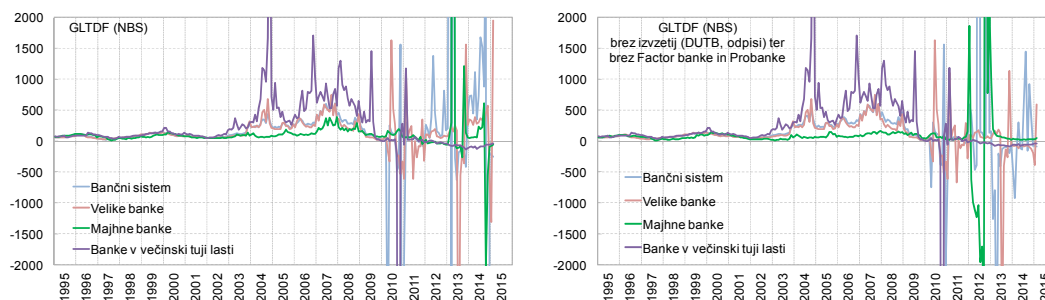
Slika 8.3: Slika: Distribucija LTD posameznih bank (levo) in primerjava LTD (posojila pred oslavitvami, brez države) z distribucijo drugih držav EMU (desno) - upošteva 20/33/66/80 percentil

Vir: Banka Slovenije

GLTDF postaja bolj stabilen pri majhnih bankah in bankah v večinski tuji lasti. Tudi GLTDF kaže znake stabilizacije. Najbolj izrazito pri bankah v večinski tuji lasti, kjer se trend obrača. Pri majhnih in velikih bankah količnik ostaja volatilen, vendar del volatilitnosti pojasnijo ukrepi povezani s sanacijo bank. Pri majhnih bankah brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter brez izvzetij povezanih s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB in odpisov se GLTDF povečuje od avgusta 2014 dalje. Februarja 2015 je dosegel 40%. Pri velikih bankah ostaja količnik volatilen tudi brez upoštevanih izvzetij.

Slika 8.4: Slika: GLTDF bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez Factor banke in Probanke ter izvetij povezanih s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB in odpisov (desno)

Vir: Banka Slovenije

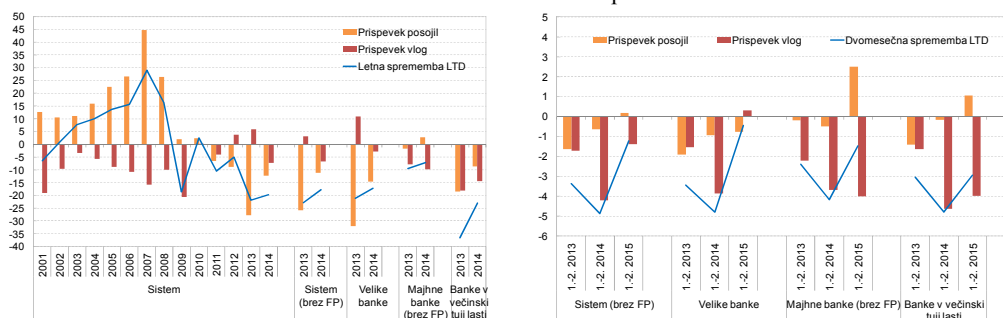
Vzdržnost trenutne ravni LTD in GLTDF

Namen instrumenta ni bil preprečiti zniževanje LTD temveč predvsem upočasniti njegovo dinamiko. Zniževanje LTD prispeva k stabilnosti poslovanja bank, če se s tem zmanjšuje odvisnost od grosističnih virov financiranja in povečuje delež stabilnih virov financiranja, kot so vloge nebančnega sektorja in še posebej vloge gospodinjstev. Zniževanje LTD bi posledično moralo temeljiti na povečanju vlog in ne na krčenju kreditiranja.

S ponovno vzpostavitev delujočega procesa finančnega posredništva postaja prispevek posojil k spremembi LTD pozitiven in prispevek vlog, s povečanjem obsega, negativen. Po letih 2012 in 2013, ko so banke izgubljale vloge in krčile kreditiranje nebančnega sektorja, se je v letu 2014 začel povečevati obseg vlog, čeprav so se posojila zaradi dodatnih prenosov na DUTB še vedno močno zmanjšala. V prvih dveh mesecih leta 2015 se je začel povečevati tudi prispevek posojil.

Prispevek posojil h gibanju LTD je postal izrazito pozitiven pri majhnih bankah, sledijo banke v večinski tuji lasti. Majhne banke in hranilnice dosegajo v primerjavi z drugimi skupinami bank izrazito višje rasti posojil nebančnemu sektorju. Pri velikih bankah se delujoč proces finančnega posredništva še ni dokončno vzpostavil saj ta skupina bank tudi v začetku leta 2015 zmanjšuje obseg vlog in posojil NBS.

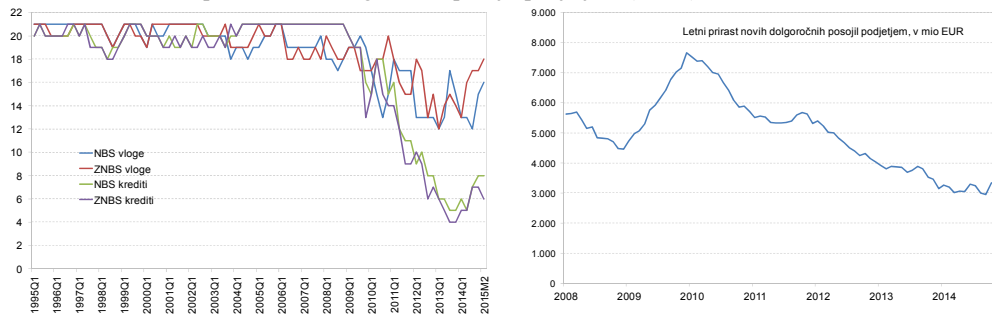
Slika 8.5: Slika: Letne spremembe LTD (levo), oziroma spremembe v prvih dveh mesecih leta (desno) ter prispevek posameznih komponent posojil oziroma vlog nebančnega sektorja k spremembi LTD za bančni sistem in skupine bank

Vir: Banka Slovenije

Kaže se obrat trendov v poslovanju bank, kar zmanjšuje potrebo po dodatnem zaostrovanju minimalnih zahtev za GLTDF. Število bank s pozitivnim letnim prirastom vlog nebančnega sektorja se je konec leta 2014 in v začetku leta 2015 okrepilo, prav tako se je povečalo tudi število bank s pozitivnim prirastom posojil. Poleg prispevkov komponent h gibanju LTD, ki se normalizirajo, višjih rasti posojil in vlog, porasta novih dolgoročnih posojil podjetjem in stanovanjskih posojil, se na podlagi anket povečuje tudi kreditno povpraševanja, ki ga potrjuje tudi večji priliv finančnih virov podjetjem iz tujine in kapitalskih trgov. Banke so začele bolj izrazito zniževati kreditne obrestne mere. Ti dejavniki kažejo, da se razmere v poslovanju bančnega sistema izboljšujejo, zato dodatno zaostrovanje minimalnih zahtev za GLTDF ni potrebno, ohranjanje obstoječih zahtev pa daje oporo trenutnemu gibanju LTD.

Slika 8.6: Slika: Število bank s pozitivnim letnim prirastom posojil, oziroma vlog nebančnega sektorja in zasebnega nebančnega sektorja (levo) ter letni prirast novih dolgoročnih posojil podjetjem (desno)

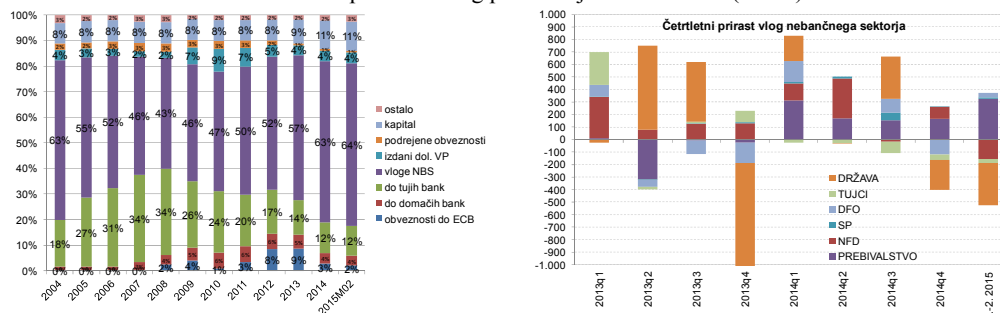
Vir: Banka Slovenije

2. cilj: Stabilizacija strukture financiranja

Struktura financiranja še ni stabilna. V obdobju finančne krize, od leta 2008 dalje, je postala struktura financiranja zelo nestabilna. Delež vlog nebančnega sektorja v bilanci bančnega sistema se je v šestih letih povečal za 20 odstotnih točk, za še nekoliko več, 22 odstotnih točk, se je v istem obdobju zmanjšal delež obveznosti do tujih bank. Med vlogami nebančnega sektorja, ki predstavljajo skoraj 2/3 bilance bank se je močno povečal delež vpoglednih vlog, ki predstavljajo polovico vseh vlog nebančnega sektorja.

Vendar je hkrati opazno, da se struktura financiranja razvija v smeri večje stabilnosti. Struktura pasive je postala glede na delež vlog in grosističnih virov primerljiva s strukturo financiranja bančnega sistema v letu 2004, torej v času ko je Slovenija šele vstopila v EU in še ni prišlo do kopičenja sistemskih tveganj presežne kreditne rasti in finančnega vzvoda. Ob tem bančni sistem primerljivo z letom 2004 dosega višji delež kapitala v bilanci in bolj diverzificirano strukturo grosističnih virov financiranja (obveznosti do domačih in tujih bank ter ECB). V strukturi vlog NBS je glede na pred krizno obdobje delež dolgoročnih vlog dvakrat višji. Negativni prirasti vlog države v zadnjem obdobju odražajo zmanjševanje odvisnosti bank od vlog države. Hkrati se je že v letu 2014 četrtletni prirast vlog prebivalstva stabiliziral na ravni 150 mio EUR in se je v prvih dveh mesecih 2015 še dodatno okrepil ter presegel 300 mio EUR.

Slika 8.7: Slika: Struktura pasive bančnega sistema, v odstotkih (levo) ter struktura četrtletnih prirastov vlog po sektorjih v mio EUR (desno)

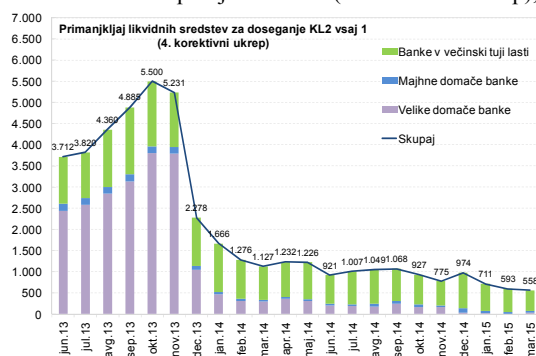

Vir: Banka Slovenije

3. cilj: Zmanjšanje sistemskega likvidnostnega tveganja financiranja – KL2

Banke so izrazito zmanjšale primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje KL2. Količnik KL2 se je izboljševal skozi celotno leto 2014 in začetek 2015. V času opredelitve instrumenta (oktober 2013) je primanjkljaj likvidnih naložb, da bi vse banke (brez upoštevanja Factor banke in Probanke) izpolnjevale količnik likvidnosti drugega razreda (KL2) znašal 5,5 mrd EUR. Po ukrepih konec leta 2013 se je primanjkljaj likvidnih naložb zmanjšal na 2,3 mrd EUR. Banke so bile o uvajanju instrumenta GLTDF prvič obveščene v začetku decembra 2013 in so do uveljavitve instrumenta, junija 2014, primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje KL2 zmanjšale za dodatne 1,4 mrd EUR na 921 mio EUR. Do marca 2015 se je primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje KL2 zmanjšal za dodatnih slabih 400 mio EUR, na 560 mio EUR.

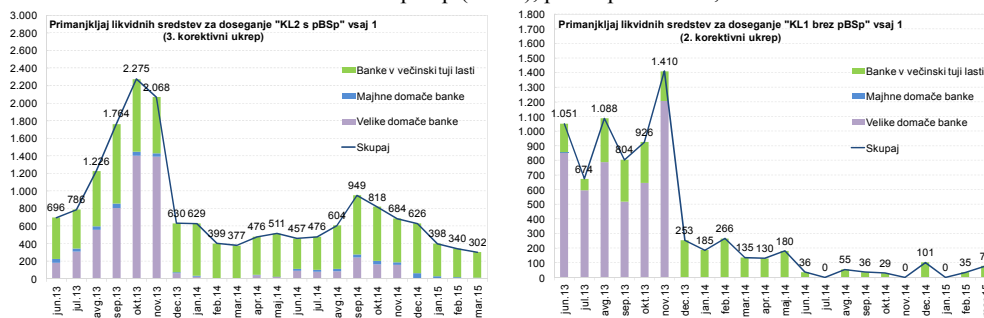
Slika 8.8: Slika: Primanjkljaj likvidnih naložb, da bi vsaka posamezna banka izpolnjevala KL2 (4. korektivni ukrep), po skupinah bank, v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje 3. korektivnega ukrepa ("KL2 s pBSp") se je znižal na raven 300 mio EUR, za doseganje 2. korektivnega ukrepa (KL1 brez pBSp) se giba na ravni do 100 mio EUR. Septembra 2014 se je zaradi 3-letne operacije dolgoročnega refinanciranja pri ECB (LTRO), katere preostala zapadlost se je spustila pod 180 dni, primanjkljaj likvidnih naložb, da bi vse banke izpolnjevale količnik likvidnosti drugega razreda z upoštevanjem zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri BS ("KL2 s pBSp") v okviru 3. korektivnega ukrepa povečal na 950 mio EUR. Vendar so banke s predčasnimi poplačili LTRO primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje "KL2 s pBSp" že do konca leta znižale na prejšnjo raven in ga še dodatno prepolovile v začetku 2015 na 300 mio EUR v marcu.

Slika 8.9: Slika: Primanjkljaj likvidnih naložb za doseganje 3. korektivnega ukrepa - "KL2 s pBSp" (levo) in 2. korektivnega ukrepa - "KL1 brez pBSp" (desno), po skupinah bank, v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Na podlagi evalvacije učinkov instrumenta ocenjujemo, da je pomembno, da instrument ostane v veljavi tudi v prihodnje, medtem ko dodatno zaostrovanje minimalnih zahtev za GLTDF ni potrebno. Instrument dosega zastavljene cilje. LTD in struktura financiranja se stabilizirata. Hkrati so banke močno povečale likvidnostne blažilnike (količnik KL2), medtem ko se pri podjetjih krepil pritek alternativnih virov financiranja, kar zmanjšuje sistemsko likvidnostno tveganje financiranja. Kaže se obrat trenda v kreditni aktivnosti bank, čeprav kreditna rast na ravni sistema še ostaja negativna. Da bi se procesi okrevanja bančnega sistema nadaljevali v začetni smeri je pomembno, da instrument GLTDF ostane v veljavi. Ker se je proces okrevanja kreditne aktivnosti začel pa ni potrebe, da bi ga bilo potrebno dodatno pospešiti z zaostrovanjem minimalnih zahtev za GLTDF.

8.2 Omejevanje depozitnih obrestnih mer

Banka Slovenije je v marcu 2012 uvedla instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Ukrep je del ICAAP – SREP procesa in opredeljuje pribitek h kapitalskim zahtevam za nove vloge zasebnega nebančnega sektorja, kjer realizirana depozitna obrestna mera presega z instrumentom določeno zgornjo mejo. Instrument je Banka Slovenije uvedla z namenom zmanjševanja dohodkovnega tveganja ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Instrument spada v okvir

vmesnega cilja omejevanja sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud in zmanjšanja moralnega hazarda.

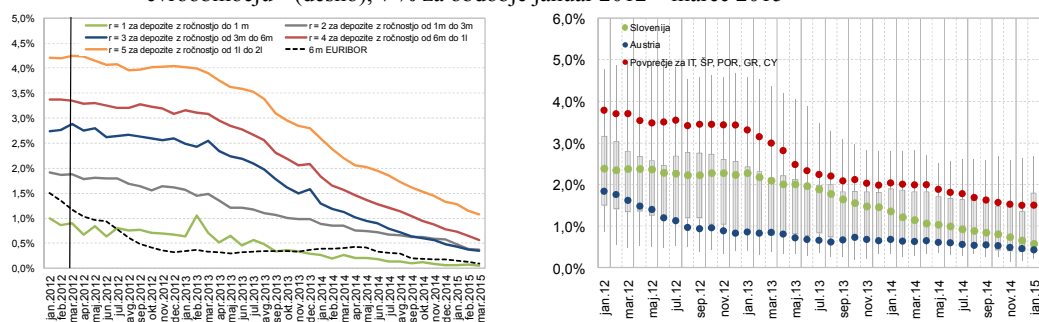
8.2.1 Razlog uvedbe instrumenta in njegovi cilji

Razlog za uvedbo instrumenta je bila tekmovalnost med bankami za vloge nebančnega sektorja z dvigovanjem depozitnih obrestnih mer v letih 2011 in 2012. Tekmovalnost med bankami je bila posledica oteženega dostopa do finančnih trgov bank v večinski domači lasti in potreba po znižanju razmerja med posojili in vlogami bank v večinski tuji lasti. Nominalna vrednost vlog zasebnega nebančnega sektorja se je v letih 2011 in 2012 ohranjala na ravni 20 mrd EUR in se ni pomembno spreminjala. Zviševanje depozitnih obrestnih mer zato ni pozitivno vplivalo na povečevanje obsega vlog, ampak je v največji meri vplivalo le na prehajanje vlog med bankami in zviševanje stroškov financiranja bank.

Cilj instrumenta je bil omejiti čezmerno zviševanje pasivnih obrestnih mer za vloge zasebnega nebančnega sektorja. Vendar instrument bankam ne preprečuje zvišanja obrestnih mer prek zgornjih mej, le da v tem primeru povečuje kapitalske zahteve za dohodkovno tveganje po ICAAP – SREP procesu.

Metodologija izračuna pribitka h kapitalskim potrebam je bila sprejeta na 458. seji Svet Banke Slovenije, 28.2.2012. Pribitek h kapitalskim potrebam za tveganje dobičkonosnosti iz pasivnih obrestnih mer se upošteva v okviru ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala bank, od marca 2012. Za podroben opis metodologije glej Poročilo o finančni stabilnosti, maj 2014 (str. 38).

Slika 8.10: Povprečna obrestna mera za depozite pri slovenskih bankah in hranilnicah brez podružnic, po petih razredih ročnosti⁵³ (levo), in razpršenost obrestnih mer za depozite gospodinjstev in neprofitnih izvajalcev storitev gospodinjstev z zapadlostjo do 1 leta v evroobmočju⁵⁴ (desno), v % za obdobje januar 2012 – marec 2015

Vir: Banka Slovenije, Statistical Data Warehouse

8.2.2 Učinki instrumenta

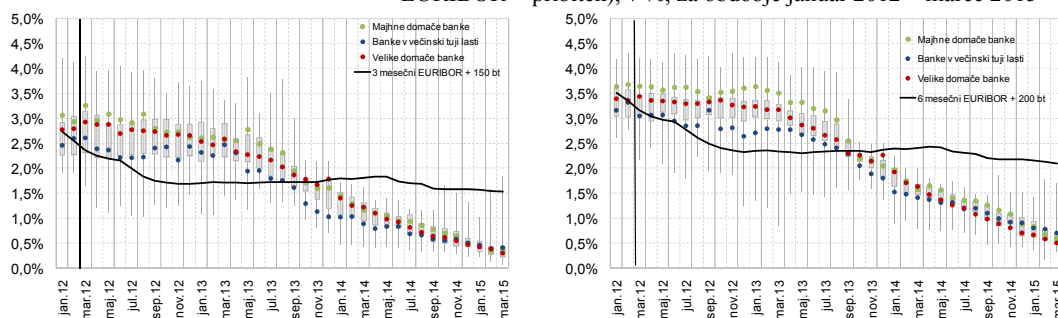
Obrestne mere za vloge vseh razredov ročnosti, ki so predmet instrumenta, so se v letu 2013 začele zniževati. Trend zniževanja obrestnih mer se nadaljuje tudi v začetku leta 2015. Od januarja 2013 do marca 2015 se je obrestna mera za vloge, ki so predmet instrumenta, v povprečju znižala za 2 odstotni točki. Obrestno mero so v tem obdobju v povprečju znižale vse banke, od tega najbolj majhne domače banke, za 2,4 odstotne točke, najmanj pa banke v večinski tuji lasti, za 1,7 odstotnih točk. Od druge polovice leta 2013 je opazno zniževanje razpršenosti obrestnih mer za vloge v vseh razredih ročnosti, kar nakazuje na zniževanje tekmovalnosti bank pri določanju višine pasivnih obrestnih mer. Od začetka leta 2014 velja, da razmerje med višino obrestnih mer za vloge poslovnih bank in z instrumentom določeno zgornjo mejo za večino bank ne predstavlja omejitve pri prilagajanju obrestnih mer za vloge. Zgornja meja je namreč precej nad dejanskimi obrestnimi merami in tako ne omejuje bank pri prilagajanju depozitnih obrestnih mer glede na zastavljeno poslovno politiko.

Slika 8.11: Razpršenost obrestnih mer za depozite z ročnostjo od 3 do 6 mesecev (levo) in od 6 mesecev do 1 leta (desno) pri slovenskih bankah brez

⁵³ $r = 1$ za depozite z ročnostjo do 1 meseca; $r = 2$ za depozite z ročnostjo od 1 meseca do 3 mesecev; $r = 3$ za depozite z ročnostjo od 3 mesecev do 6 mesecev; $r = 4$ za depozite z ročnostjo od 6 mesecev do 1 let; $r = 5$ za depozite z ročnostjo od 1 leta do 2 let.

⁵⁴ Avstrija, Belgija, Ciper, Nemčija, Estonija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Italija, Luksemburg, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Portugalska, Slovenija in Slovaška.

podružnic in zgornja meja za razreda ročnosti (povprečje dnevnih EURIBOR + pribitek), v %, za obdobje januar 2012 – marec 2015

Vir: Banka Slovenije

Primerjava povprečnih slovenskih pasivnih obrestnih mer s povprečnimi pasivnimi obrestnimi merami držav evroobmočja pokaže, da so povprečne slovenske obrestne mere za depozite gospodinjstvom v primerjavi z drugimi državami močno upadle. Marca 2015 je bila povprečna obrestna mera za depozite gospodinjstvom z ročnostjo do 1 leta samo še 0,1 odstotno točko nad povprečno obrestno mero za depozite v Avstriji. Pred enim letom je ta razlika znašala 0,5 odstotne točke. Za depozite z ročnostjo 1 do 2 leti je ta razlika upadla z 1,3 odstotne točke marca 2014 na 0,7 odstotne točke marca 2015. Kljub temu, da povprečne obrestne mere za depozite podjetjem z ročnostjo od 1 do 2 leti padajo, so še vedno med najvišjimi v evroobmočju.

Razloge za znižanje pasivnih obrestnih mer je moč iskati v zniževanju referenčnih tržnih obrestnih mer. EURIBOR za vse ročnosti se je po začetku krize precej znižal. Povprečje zadnjih treh let za 3-mesečni EURIBOR znaša zgolj 0,27%, za 6-mesečni pa 0,41%. Omenjeni referenčni obrestni meri sta se v obdobju 2008-2014 znižali kar za 4,4 o.t. K znižanju pasivnih obrestnih mer je dodatno prispevala ugodna likvidnost na denarnem trgu evroobmočja.

Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da je instrument pripomogel k znižanju depozitnih obrestnih mer, čeprav ocenjujemo, da so ključno vlogo pri znižanju depozitnih obrestnih mer imeli ukrepi za stabilizacijo in sanacijo bank ter nestandardni ukrepi denarne politike ECB.

9 FINANČNA INFRASTRUKTURA

9.1 Plačilni sistemi

Za finančno stabilnost v Sloveniji je zaradi visoke vrednosti transakcij in zagotavljanja likvidnosti bančnega sistema ključen plačilni sistem TARGET2-Slovenija. Kot nacionalno komponento centraliziranega vseevropskega plačilnega sistema za posamično (bruto) poravnavo evrskih plačil v realnem času (TARGET2) ga upravlja Banka Slovenije. TARGET2 je tehnološko vzpostavljen kot enotna skupna platforma Evrosistema, zato se centralnobačni pregled njegovega delovanja in upravljanja v osnovi izvaja centralizirano pod vodstvom ECB. Ker se določene aktivnosti upravljanja tega plačilnega sistema izvajajo samo na nacionalnih ravneh, izvaja Banka Slovenije v tem delu dodaten pregled nad upravljanjem slovenske komponente. Tudi v letu 2014 je plačilni sistem TARGET2 deloval nemoteno in brez večjih odstopanj, tako da je njegova razpoložljivost znašala 100%.

V okviru aktivnosti Evrosistema se je v letu 2014 nadaljevalo izvajanje ukrepov za izboljšanje varnosti in učinkovitosti delovanja plačilnega sistema TARGET2. Vzpostavljeno je bilo rezervno omrežje, ki omogoča prenos podatkov in obdelavo kritičnih plačil v plačilnem sistemu tudi v primeru neoperativnosti osnovnega omrežja (SWIFT). V okviru plačilnega sistema TARGET2-Slovenija pa velja izpostaviti tudi sprotno spremljanje plačilnih tokov in gibanja razpoložljivih likvidnih sredstev posameznih udeležencev plačilnega sistema s strani Banke Slovenije, s ciljem zaznati morebitne tehnične in/ali likvidnostne težave udeležencev, zaradi katerih bi bilo lahko moteno delovanje plačilnega sistema.

Zaradi velikega števila dnevno obdelanih transakcij je za Slovenijo pomemben tudi plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP), ki ga upravlja Bankart d.o.o. Namenjen je obdelavi kreditnih plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov), skladnih s pravili enotnega območja plačil v evrih (SEPA), po načelih izračuna neto terjatev oziroma neto obveznosti posameznega udeleženca v plačilnem sistemu proti drugim. Poravnalna jamstvena shema, ki je vzpostavljena z namenom obvladovanja finančnega tveganja v plačilnem sistemu v primeru nezmožnosti poravnave obveznosti kateregakoli udeleženca, tudi v letu 2014 ni bila aktivirana. Banka Slovenije je redno spremljala gibanje obsega plačil v plačilnem sistemu SEPA IKP in dogodke, ki bi lahko vplivali na varnost in učinkovitost njegovega delovanja. Povečanja tveganj v letu 2014 ni zaznala.

Tabela 9.1: Vrednost in število transakcij v plačilnih sistemih TARGET2 in SEPA IKP

	Letno					Medletne stopnje rasti (v %)				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
TARGET2¹										
Vrednost (v mrd EUR)	530,1	501,0	642,3	521,0	563,5	4,4	-5,5	28,2	-18,9	8,2
Število transakcij (mio)	0,65	0,65	0,59	0,55	0,54	-3,0	-0,2	-9,0	-6,9	-2,2
SEPA IKP										
Vrednost (v mrd EUR)	45,4	46,7	52,0	54,9	56,6	1,2	2,9	11,2	5,6	3,1
Število transakcij (mio)	56,13	64,92	115,96	121,30	122,98	1,8	15,7	78,6	4,6	1,4

Opomba: ¹Transakcije med udeleženci TARGET2-Slovenija (domača plačila).

Vir: Banka Slovenije

V letu 2014 je v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija prišlo do povečanja vrednosti in zmanjšanja števila transakcij, v plačilnem sistemu SEPA IKP pa do povečanja tako vrednosti kot tudi števila transakcij. Skupna vrednost transakcij v TARGET2-Slovenija oziroma SEPA IKP je v letu 2014 dosegla 15,1-kratnik oziroma 1,5-kratnik BDP Slovenije.

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija je bilo veliko povečanje vrednosti transakcij v septembru povezano s povečanjem povprečne vrednosti transakcij iz naslova vplačil in izplačil depozitov države pri udeležencih.

TARGET2-Slovenija omogoča tudi čezmejne transakcije in s tem čezmejni prenos tveganj, pri čemer je vrednost teh transakcij glede na poravnavo domačih plačil manjša.

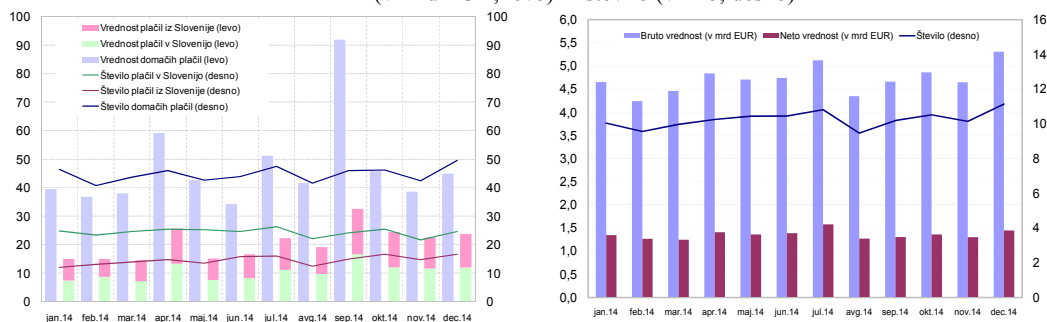
Razpoložljivost plačilnega sistema TARGET2 je v letu 2014 znašala 100%.

Vzpostavljeno je bilo rezervno omrežje, ki podpira delovanje plačilnega sistema TARGET2.

Banka Slovenije redno spremlja likvidnost udeležencev TARGET2-Slovenija.

Na povišanje vrednosti transakcij v sistemu TARGET2-Slovenija v septembru je vplivalo veliko povečanje povprečne vrednosti transakcij iz naslova vplačil in izplačil depozitov države pri udeležencih.

Slika 9.1: TARGET2-Slovenija, domača in čezmejna plačila: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno)

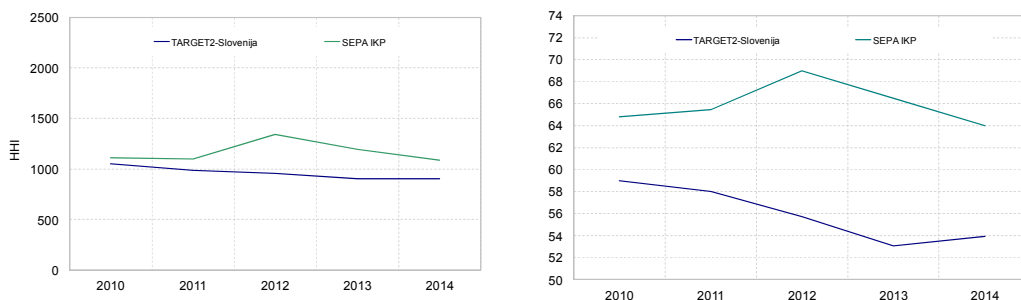

Vir: Banka Slovenije in Bankart d.o.o.

Izpostavljenost sistemskemu tveganju iz naslova udeležbe v plačilnih sistemih se v letu 2014 ni bistveno spremenila.

Herfindahl-Hirschmanov indeks koncentracije števila transakcij po udeležencih je indikator sistemskega tveganja v plačilnem sistemu. V primerjavi z letom 2013 sta se indeks koncentracije in delež petih največjih udeležencev v plačilnem sistemu SEPA IKP zmanjšala, v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija pa malenkost povečala. Izpostavljenost slovenskega bančnega okolja sistemskemu tveganju iz naslova udeležbe v plačilnih sistemih se tako v letu 2014 ni bistveno spremenila. Pri tem velja, da je zaradi pretežne ločitve plačil velikih vrednosti od plačil malih vrednosti sistemsko tveganje pri poravnavanju medbančnih plačil koncentrirano v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija.

Slika 9.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET2-Slovenija in SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije

Vir: Banka Slovenije

9.2 Sistemi poravnave vrednostnih papirjev

Zaključena je bila prva celovita pregledniška ocena sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD.

Storitve poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji zagotavlja Centralna klirinška depotna družba d. d. (KDD), ki kot sistemsko pomembna institucija na post-trgovalnem segmentu trga vrednostnih papirjev omogoča izdajo vrednostnih papirjev, vodenje delniških knjig in vodenje računov vrednostnih papirjev imetnikov. KDD tudi upravlja sistem poravnave poslov z vrednostnimi papirji za posle, sklenjene na Ljubljanski borzi, in posle, sklenjene zunaj organiziranega trga, po načelu poravnave proti sočasemu plačilu ali poravnave brez sočasnega plačila. Slednji mehanizem za zavarovanje kreditnih operacij centralnih bank Evrosistema uporablja tudi Banka Slovenije. Ta v odnosu do KDD deluje kot (1) preglednik sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD s ciljem preprečevanja sistemskega tveganja, ki bi izviralo iz samega sistema poravnave in (2) udeleženec v sistemu s ciljem nemotenega upravljanja z zavarovanjem kreditnih operacij centralnih bank Evrosistema.

V letu 2014 so bile aktivnosti Banke Slovenije kot preglednika sistemov poravnave vrednostnih papirjev osredotočene na redno spremljanje sprememb v delovanju KDD in pripravo ocene varnosti ter zanesljivosti delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD v skladu s pregledniškimi standardi Evrosistema. Kar zadeva redno spremljanje sprememb v delovanju KDD, je Banka Slovenije v okviru

posvetovanj z ATVP v skladu z določili ZTFI izdala eno mnenje, ki se je nanašalo na spremembe oziroma dopolnitve pravil KDD.

V marcu 2014 je bila zaključena prva celovita pregledniška ocena Banke Slovenije glede varnosti in zanesljivosti delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD. Ugotovljeno je bilo, da je njegovo delovanje urejeno na način, ki v veliki meri izpolnjuje pregledniške zahteve Banke Slovenije, KDD pa so bila izdana tudi priporočila za dodatno izboljšanje varnosti in zanesljivosti delovanja omenjenega sistema. Na tej podlagi je KDD že v letu 2014 sprejela določene ukrepe za izboljšanje varnosti in zanesljivosti delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev in o tem obveščala Banko Slovenije. Pregled delovanja KDD je bil opravljen v sodelovanju z ATVP, ki je preverila poslovanje KDD v skladu z ZTFI in ZNVP. Tudi v letu 2014 je KDD delovala brez zaznanih odstopanj od urnika delovanja. Prav tako ni bil aktiviran jamstveni sklad, ki bi ga KDD uporabila ob likvidnostnih težavah udeležencev pri poravnavi borznih poslov.

Dodatno Banka Slovenije posebej ocenjuje varnost, zanesljivost in urnik delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev s ciljem nemotenega upravljanja z zavarovanjem svojih in kreditnih operacij drugih centralnih bank Evrosistema. Te morajo biti, v skladu s Statutom ESCB, polno zavarovane s primernim finančnim premoženjem, ki vključuje tudi vrednostne papirje, izdane v KDD, do njih pa druge centralne banke Evrosistema dostopajo z uporabo mehanizma korespondenčnega centralnobančnega modela (CCBM) ali čezmejnih povezav KDD z tujimi sistemi poravnave vrednostnih papirjev. Zato Banka Slovenije v sodelovanju z ECB periodično ocenjuje skladnost delovanja sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD z referenčnimi standardi Evrosistema, pripravljenimi z vidika centralnih bank kot uporabnic storitev centralnih depotnih družb. V letu 2014 je Banka Slovenije v sodelovanju z ECB pripravila (pozitivno) oceno sistema poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju KDD in čezmejnih povezav KDD s tujimi sistemi poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju centralnih depotnih družb LuxCSD, Clearstream Banking Luxembourg, Clearstream Banking Frankfurt in Euroclear Bank.

Slovenske banke in hranilnice so v letu 2014 Banki Slovenije v finančno zavarovanje mesečno v povprečju predložile za 2.536 mio EUR primernih vrednostnih papirjev, izdanih v KDD, kar je za 10,35% manj kot v letu 2013. Ohranja se visoka raven rabe te vrste primerne finančne premoženja (primerno finančno premoženje so tudi bančna posojila in denarni depoziti), katerega vrednost se je v letu 2014 spreminjala med najmanjšo, 2.109 mio EUR, v oktobru in največjo, 2.716 mio EUR, v marcu. V letu 2014 se je zmanjšal interes tujih bank za uporabo vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD. Povprečna mesečna vrednost teh vrednostnih papirjev, uporabljenih za zavarovanje kreditnih operacij drugih centralnih bank Evrosistema z uporabo CCBM, se je v letu 2014 zmanjšala za 27,12% na 182,55 mio EUR.

Banka Slovenije spremlja obvladovanje tveganj v sistemu poravnave vrednostnih papirjev, tudi z vidika upravljanja z zavarovanjem kreditnih operacij centralnih bank ESCB.

Ohranja se visoka raven rabe primernih vrednostnih papirjev, izdanih v KDD, za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema.